

Cyprus Mental Health
Institute

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol / Cilt 3. Issue / Sayı:4, December 2021

The Effects of Childhood Trauma Experiences and Attachment Styles on Cyberbullying and Victimization among University Students
Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Bağlanma Stilllerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyete Etkisi

Sources of Employee Motivation During COVID – 19 Outbreak: Why is it Desired to Go toWork During Pandemic?

COVID - 19 Salgın Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları: Pandemi Sürecinde Neden İşe Gitmek İstenir?

The Relationship Between Traumatic Stress Symptoms and Basic Psychological Needs, Irrational Beliefs, and Mood in a Non-Clinical Population
Klinik Olmayan Popülasyonda Travma Sonrası Stres Belirtileri, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, İrasyonel İnanışlar ve Duygudurum Arasındaki İlişki

Investigation of the Relationship Between Separation Anxiety, Marital Adjustment and Life Satisfaction in Married Women

Evlü Kadınlarda Ayrılık Anksiyetesi, Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between the Conscious Awareness and the Coping With Stress of the Police Officers by Various Variables
Polis Memurlarının Bilinçli Farkındalık Ve Stres İle Başa Çıkma Durumları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Intimate Partner Violence During Covid-19 Pandemic: Literature Review

Covid-19 Pandemisi Sırasında Eş Şiddeti: Alanyazın Çalışması

Evaluation of the 'Blow' Movie from the Cognitive Behavioral Psychotherapy Perspective

Beyaz Şeytan Filminin Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Perspektifinden Değerlendirilmesi

Maternal Attachment and Preventive Intervention Methods in Mothers Under Covid-19 Stress

Covid-19 Stresi Altındaki Annelerde Maternal Bağlanma ve Önleyici Müdahale Yöntemleri

KIBRIS RUH SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ

- ✓ NAADAC (ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI TERAPİSTİ EĞİTİMİ)
- ✓ POZİTİF PSİKOTERAPİ -TEMEL VE MASTER EĞİTİMİ
 - ✓ PSİKODRAMA EĞİTİMİ
 - ✓ SPOR PSİKOLOJİSİ EĞİTİMİ
- ✓ TERAPİDE KLİNİK GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ ADLİ PSİKOLOJİ EĞİTİMİ
 - ✓ ÇOCUK DİKKAT TESTLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YAŞAM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YÖNETİM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ BEDEN DİLİ EĞİTİMİ
- ✓ MOTİVASYONAL GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ

Adres: Meriç Sokak, No: 22, Kumsal-Lefkoşa-KKTC

Tel: +90 533 889 19 21

Koordinatör: Kübra ÖZSAT (ozsatk@gmail.com) - Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ebru ÇAKICI (ebru.cakici@neu.edu.tr)

Websitesi: www.ruhsagligienstitusu.com

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol.3, Issue 4, December 2021 / Cilt.3, Sayı:4, Aralık 2021

QUARTERLY / ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANIR

EDITORIAL IN CHIEF / YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

DEPUTY EDITORS / YAYIN YÖNETMENİ YARDIMCILARI

Prof. Dr. Kültegin Ögel

Assoc. Prof. Dr. Zihniye Okray

Assoc. Prof. Dr. Ece Müezzın

Asst.Prof.Dr.Asra Babayığıt

EDITORIAL ADVISORY BOARD / YAYIN DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Peter R. Martin, Nashville / ABD
Prof. Dr. Ebru Çakıcı, Nicosia / Cyprus
Prof. Dr. Nesrin Dilbaz, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Jair C. Soares, Houston / ABD
Prof. Dr. Orhan Doğan, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Vlada Pishchic, Rostov / Rusya
Prof. Dr. Saba Abacı, New York/USA
Prof. Dr. Antonio Prunas, Milan / Italy
Prof. Dr. Fatmagül Cırhınlioğlu, Nicosia / Cyprus
Prof. Dr. Figen Karadağ, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Tamer Aker, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Lut Tamam, Adana / Turkey
Prof. Dr. Özlem Kararımak, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Alim Kaya, Famagusta / Cyprus
Prof. Dr. Münevver Yalçınkaya, Nicosia / Cyprus
Assoc.Prof. Dr. Rabia Bilici, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof. Dr. İbrahim Taymur, Bursa / Turkey
Assoc.Prof.Dr. İrem Erdem Atak, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Elif Mutlu, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Ülgen H. Okyayuz, Nicosia / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. Aylin Özbek, İzmir / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Merih Altıntaş, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr.Tayfun Doğan, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Bahar Baştuğ, Ankara / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Sibel Dinçyürek, Famagusta / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. İpek Sönmez, Nicosia / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. Utku Beyazıt, Antalya / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Sultan Okumuşoğlu, Lefke / Cyprus

Asst.Prof.Dr.Besedova Petra, Hradec Kralove/Czech Republic
Asst.Prof.Dr. Kuzeymen Balıkcı, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr. Deniz Ergün, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr. Ezgi Ulu, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Meryem Karaaziz, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr.Fusun Gökkaya, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr Aslı Niyazi, Kalkanlı / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Hande Çelikay Söyler, İzmir / Turkey
Asst.Prof.Dr .Asuman Bolkan, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Ayhan Çakıcı Eş, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Zafer Bekiroğulları, Londra / İngiltere
Asst.Prof.Dr .Başak Bağlama, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Linda Fraim, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Çiğdem Dürüst, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Ömer Gökeli, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Güley Bilgi Abatay, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr. Şenel Çıtak, Ordu / Turkey
Asst.Prof.Dr. Pınar Dursun, Afyon / Turkey
Dr. Bingül Subaşı, Nicosia / Cyprus
Dr. Damla Alkan, Nicosia / Cyprus
Dr. Gloria Manyeruke, Harare / Zimbabwe
Dr. Fatoş Özeylem, Mağusa / Cyprus
Dr. Nurlaila Effendy, Mandala / Indonesia
Dr. Zümrüt Gedik, İzmir / Turkey
Dr. Oğuzhan Kılınçel, İstanbul / Turkey
Dr. Enes Sarıgedik, Düzce / Turkey
Dr. Gülçin Karadeniz, İstanbul / Turkey

Dil Editörü / Language Editor: MSc.Tugay Fatmaoğulları

Dış İlişkiler Editörü / Foreign Relations Editor: MSc. Bade Yaya

İstatistik Editörü / Statistics Editor: MSc. Ayşe Buran

Web Editörü / Web Editor: MSc.Tuğçe Özbahadır

Owner / Sahibi: Ebru Çakıcı **Broadcast Manager / Sorumlu Yazı İşleri Md.:** Mehmet Eş **Press / Baskı :** Kıbrıs Haberatör Basın Yayın

Number: +90 542 855 33 93

E-mail: ktpddergisi@gmail.com

Web Page / Web Sitesi: http://www.ktpddergisi.com/

©Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is published by Cyprus Mental Health Institute.

International Committee Of Medical Journal Editors (ICMJE), EBSCOhost, Orcid, Open Access, Creative Commons, Cite Factor, Scientific Indexing Services (SIS), Researchbıb, Directory Of Research Journal Indexing (DRJI), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Dergipark, Turkish Psychiatry Index, Turkish Medline, Ideonline, İntihal.Net, International Scientific Indexing (ISI), Index Copernicus, Journal Factor (JF), Google Scholar, Crossref, Asos Index, Systematic Impact Factor (SIF), OCLC Worldcat, Safetylit, Europub, Advanced Sciences Index, Rootindexing, Cosmos, Scilit, Sherpa Romeo, Turkish Citation Index, J- Gate, Internet Archive, Isnad, Infobase Index, APA PsycInfo

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Önsöz.....2

ORIGINAL ARTICLES / ARAŞTIRMALAR

The Effects of Childhood Trauma Experiences and Attachment Styles on Cyberbullying and Victimization among University Students

Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Bağlanma Stillerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyete Etkisi

Burcu Türk , Aslı Yayak, Nurcan Hamzaoğlu.....241

Sources of Employee Motivation During COVID – 19 Outbreak: Why is it Desired to Go to Work During Pandemic?

COVID - 19 Salgın Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları: Pandemi Sürecinde Neden İşe Gitmek İstenir?

Nihal Mamatoğlu, Şeymus Aksoy.....250

The Relationship Between Traumatic Stress Symptoms and Basic Psychological Needs, Irrational Beliefs, and Mood in a Non-Clinical Population

Klinik Olmayan Popülasyonda Travma Sonrası Stres Belirtileri, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, İrrasyonel İnanışlar ve Duygudurum Arasındaki İlişki

Ceren Katip, Elif Yöyen.....261

Investigation of the Relationship Between Separation Anxiety, Marital Adjustment and Life Satisfaction in Married Women

Evlü Kadınlar da Ayrılık Anksiyetesi, Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kahraman Güler272

Investigation of the Relationship Between the Conscious Awareness and the Coping With Stress of the Police Officers by Various Variables

Polis Memurlarının Bilinçli Farkındalık Ve Stres İle Başa Çıkma Durumları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Mehmet Cüneyt Birkök, Cihat Albayrak.....279

REVIEW ARTICLES / DERLEME YAZILARI

Intimate Partner Violence During Covid-19 Pandemic: Literature Review

Covid-19 Pandemisi Strasında Eş Şiddeti: Alanyazın Çalışması

Zihniye Okray, Cemaliye Direktör, Güley Bilgi Abatay.....289

Evaluation of the ‘Blow’ Movie from the Cognitive Behavioral Psychotherapy Perspective

Beyaz Şeytan Filminin Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Perspektifinden Değerlendirilmesi

Melek Öztürkler, Meryem Karaaziz.....298

Maternal Attachment and Preventive Intervention Methods in Mothers Under Covid-19 Stress

Covid-19 Stresi Altındaki Annelerde Maternal Bağlanma ve Önleyici Müdahale Yöntemleri

Ashlan Kurt , Hande Çelikay Söyler.....304

Instruction For Authors/ Yazarlara Bilgiler314

Author Index/ Yazar Dizini.....324

Subject Index/ Konu Dizini.....326

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Mehmet Çakıcı

Değerli Okuyucular,

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi olarak 2021 yılının son sayısını da yayınlamış olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. İçinde bulunduğumuz Covid-19 sürecinin olumsuz etkileriyle de halen karşı karşıyayız. Dünya genelinde yeni varyantların çıkıyor oluşu bireyleri korku ve kaygı duygularıyla da baş başa bırakmıştır. Temennimiz, bilim dünyasının yakın zamanda üreteceği tedbirler ile yaşanan bu kaotik dönemi kısa zamanda sağlıklı atlatmamız yönündedir. Dergimiz, birincil ilke olarak bilim insanına hizmet etmekten kıvanç duymaktadır. Bu doğrultuda yeni sayımızda bilimsel içerikleri siz, her geçen gün artan okuyucularımızla buluşturmaktan son derece memnunuz. Devam eden Web of Science ve ULAKBİM değerlendirme sürecinin yanı sıra, dergimizin Nisan 2022'de SCOPUS ana listesine girmesinin beklentisi içerisindeyiz. Umuyoruz ki, bilim adına katkı sağlamayı amaçlayan, bu yolda çalışmalar yapan okuyucularımıza ışık olabilmişizdir. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi olarak tüm okuyucularımıza iyi çalışmalar diler katkı koyan tüm yazarlara teşekkür ederiz.

Dear Readers,

As the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, we are happy to have published the last issue of 2021. We are still facing the negative effects of the Covid-19 process we are in. The emergence of new variants around the world has left individuals with feelings of fear and anxiety. Our hope is that we will get through this chaotic period with health in a short time, with the measures that the scientific world will produce in the near future. Our journal is proud to serve the scientist as a primary principle. In this direction, we are very pleased to bring scientific content to you, our readers, who are increasing day by day, in our new issue. In addition to the ongoing Web of Science and ULAKBİM evaluation process, we expect our journal to enter the SCOPUS main list in April 2022. We hope that we have been able to be a light for our readers who aim to contribute in the name of science and who work on this path. As the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, we wish all our readers a good work and thank all the authors who contributed.

¹Professor, Near East University, Faculty of Arts & Sciences, Department of Psychology, Lefkoşa, Cyprus, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-7043-183X>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Near East Boulevard, Near East University, Faculty of Arts & Sciences, Department of Psychology, Lefkoşa, Cyprus. ZIP: 99138 E-mail: mehmet.cakici@neu.edu.tr

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjpp.org). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Effects of Childhood Trauma Experiences and Attachment Styles on Cyberbullying and Victimization among University Students

Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Bağlanma Stilllerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyete Etkisi

Burcu Türk¹, Aslı Yayak², Nurcan Hamzaoğlu³

Abstract:

The purpose of this research; to reveal the prevalence of cyberbullying and victimization among university students; to determine whether childhood traumatic experiences, attachment styles and cyber bullying and victimization levels differ in terms of some variables and to reveal the effects of childhood trauma experiences and attachment styles on cyberbullying and victimization. Personal Information Form, Experiences in Close Relationships Inventory-II (EII-II), Childhood Trauma Experience Scale (CTES) and Cyber Victimization and Bullying Scale (CVBS) were used as data collection tools in the study. A high level, positive significant relationship was found between the scores of the university students in the Cyber Victim subscale and the Cyber Bully subscale ($r=.656$; $p=.000$). There was a low level, positive significant correlation between the scores of the Cyber Victim subscale and the Avoidant Attachment and Anxious Attachment subscale ($r = .129$; $p = .004$; $r = .193$; $p = .000$). As students' avoidant and anxious attachment levels increase, their cyber victimization levels increase. In addition, a positive significant relationship was found between the scores of the students in the Cyber Victim subscale and Childhood Trauma scores ($r = .286$; $p = .000$). The results obtained in this study show that avoidant, anxious attachment styles and childhood traumatic experiences are predictive factors in terms of cyberbullying and cyber victimization. In this context, it is important for families to establish a healthy communication with their children in terms of preventing cyberbullying and victimization.

Keywords: Cyberbullying, Cyber-victimization, Attachment Styles, Childhood Trauma

¹Assistant Professor, Haliç University, Department of Psychology, İstanbul, Turkey, burcuturk@halic.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3290-5886

² Assistant Professor, Bursa Technical University, Department of Psychology, İstanbul, Turkey, asli.yayak@btu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1112-5103

³ Assistant Professor, Istanbul Yeni Yüzyıl University, Institute of Health Sciences, İstanbul, Turkey, nurcan.hamzaoglu@yeniyuzuil.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8471-0442.

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Burcu Türk, Haliç University, Department of Psychology, İstanbul, Turkey, E-mail: burcuturk@halic.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 26.07.2021, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 25.09.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 19.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Türk, B., Yayak, A. & Hamzaoğlu, N. (2021). The Effects of Childhood Trauma Experiences and Attachment Styles on Cyberbullying and Victimization among University Students, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 241-249

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık ve mağduriyet yaygınlığını ortaya çıkarmak; çocukluk çağı travmatik deneyimlerinin, bağlanma tarzlarının ve siber zorbalık ve mağduriyet düzeylerinin bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek ve çocukluk travması deneyimlerinin ve bağlanma stillerinin siber zorbalık ve mağduriyet üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), Çocukluk Örsellenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Siber Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği (SMZÖ) kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin siber mağdur alt ölçeğindeki puanları ile siber zorba alt ölçeği arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.656$; $p=.000$). Siber mağdur alt ölçeğinin puanları ile kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt ölçeği arasında düşük düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir korelasyon vardı ($r = .129$; $p = .004$; $r = .193$; $p = .000$). Öğrencilerin kaçınan ve kaygılı bağlanma seviyeleri arttıkça, siber mağduriyet seviyeleri de artmaktadır. Ayrıca, siber mağdur alt ölçeğindeki öğrencilerin puanları ile çocukluk çağı travması puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .286$; $p = .000$). Bu çalışmada elde edilen sonuçlar, kaçınan, kaygılı bağlanma stilleri ve çocukluk çağı travmatik yaşantılarının siber zorbalık ve siber mağduriyet açısından yordayıcı faktörler olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda ailelerin çocukları ile sağlıklı bir iletişim kurmaları siber zorbalık ve mağduriyetin önlenmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Bağlanma Stilleri, Çocukluk Çağı Travması

Introduction

Cyberbullying, which is generally considered as an extension of peer bullying, has become an issue in recent years with the development of information and communication technologies. The changing culture of communication and socialization with the developments in the field of informatics and communication has brought traditional violence to the virtual environment. Sending harassing or threatening messages repetitively and maliciously by an individual or group that may harm other individuals, through information and communication technologies, writing derogatory comments about someone on a website or social networking sites (such as Facebook or MySpace); or behavior such as physically threatening or intimidating someone on any site is defined as cyberbullying (Hinduja & Patchin, 2010; Belsey, 2008).

Although there are different definitions of cyberbullying in the literature, there is a consensus on some criteria. These are; 1) the intention of cyberbullying to harm the victim 2) there is an imbalance of power between the bully and the victim, 3) the aggression is often repeated by the bully, and 4) the cyberbully's use of information and communication technology tools (Field, 2018).

When we look at the researches on cyberbullying both in the world and in Turkey, though the results are different, it is clear that the ratios reached to a point where it proves to be an important issue expanding day by day and can not be neglected. Furthermore, it is noteworthy that studies conducted on this subject have focused especially on adolescents.

In a review about cyberbullying, it was stated that the prevalence ranges between 7% and 35% (Bottino, Bottino, Regina, Correia & Ribeiro, 2015). In the study conducted by Peker (2015), it was concluded that 17% of the students were cyber victims, 10.5% cyber bullied others, and 35.2%

both cyber bullied and experienced victimization. DePaolis and Williford (2015) observed that 18% of children in grades 3, 4 and 5 in North America suffered from cyberbullying. In a study conducted on 1,004 university students, it was stated that 6% of the students were cyber victims, 5% were cyberbullies, 5% were both bullies and victims, and 46% witnessed cyberbullying (Cunningham et al., 2015). In a study conducted with 2590 participants of secondary and high school students in China, concluded that 28% of the participants were cyberbullies and 45% were cyber victims in the last six months (Rao et al., 2017).

In recent years, researchers have identified various risk factors for cyberbullying. Among adolescents, time spent online, engaging in risky online behavior, including playing online, have been shown to be important risk factors for cyberbullying victimization. However, participating in traditional bullying is a risk factor for inclusion in cyberbullying (Field, 2018; Kowalski, Limber, & McCord, 2019). In terms of gender, it has been stated that girls are more likely to be exposed to cyberbullying than boys. (Festi & Quandt, 2016; Kowalski, Limber, & McCord, 2019). Moreover, the existence of different factors such as social anxiety, lack of empathy, alexithymia, low self-esteem, psychopathy and narcissism personality traits are mentioned (Bayraktar, Machackova, Dedkova, Cerna & Sevcikova 2015; Fan, Chu, Zhang & Zhou, 2016; Field, 2018 ; Kowalski, Limber, & McCord, 2019).

Considering the familial risk factors, the existence of factors such as living in a single-parent household, the presence of family conflicts, problems with parental attachment and especially in case of avoidant attachment, authoritarian parental attitude, lack of a warm environment in family relationships, and the presence of sexual abuse are the causes associated with cyberbullying. (Li, 2010; Rigby, 2013; Hébert, Cénat, Blais, Lavoie, & Guerrier, 2016; Field, 2018; Kowalski, Limber, & McCord, 2019).

It is known that cyberbullying causes many important problems for both the bully and the victim. Examples of these problems are social isolation, decreased school success, dropping out of school, depression, alcohol and substance use, self-harm, and suicidal behavior (Eroğlu, 2011; Bourassa, 2012; John et al., 2018).

When we look at the studies conducted both in Turkey and in the world, it is clear that cyber-bullying is an important issue. Considering the problems it has created and how widespread it has become, it is important to know why cyberbullying and cyber victimization occur. Because determining the factors that cause this problem to occur will be decisive in terms of developing solutions. The purpose of this research; to reveal the prevalence of cyberbullying and victimization among university students; to determine whether childhood traumatic experiences, attachment styles and cyber bullying and victimization levels differ in terms of some variables and to reveal the effects of childhood trauma experiences and attachment styles on cyberbullying and victimization.

Methods

The participants were reached after the approval of the Ethics Committee of Yeni Yüzyıl University with the 02.09.2019 date and 2019/09 number was obtained for the study. Before the scales were applied, the participants were informed about the research and it was stated that participation to the study was on a voluntary basis.

University students constitute the universe of the study. When the sample was determined by simple random sampling method from the universe, it was determined that at least 385 participants with 95% confidence interval and 5% margin of error would be sufficient for analysis, therefore 500 people were reached for the study. 13 of the scales were excluded because of missing answers, and the data of 487 people were included in the study. The research group consists of a total of 487 participants, 136 men and 351 women. The average age of the participants is 21.77 ± 4.58.

Personal Information Form, Experiences in Close Relationships Inventory-II (EII-II), Childhood Trauma Experience Scale (CTES) and Cyber Victimization and Bullying Scale (CVBS) were used as data collection tools in the study.

Personal Information Form: It was prepared by the researchers to determine the demographic characteristics of the participants; It includes questions on some variables such as gender, age, marital status, educational status, number of siblings, education level of parents, and parenting attitudes of parents.

Experiences in Close Relationships Inventory-II (EII-II): The scale was developed by Fraley and Shaver (2000) and its validity and reliability study of Turkey was conducted by Selcuk and colleagues (2005). In the scale, there are a total of 36 items in 7-Likert type, 18 in anxiety and 18 in avoidance. The score obtained from each sub-dimension ranges between 18 and 126, and as the score obtained from the scale increases, it is stated that avoidant attachment or attachment anxiety increases. While the Cronbach alpha coefficient of the avoidance sub-

dimension is 0,90, the Cronbach alpha coefficient of the anxiety sub-dimension is 0,86. Test-retest reliability coefficients of the scale related to avoidance and anxiety dimensions are 0.81 and 0.82, respectively.

Childhood Trauma Experience Scale (CTES): It is a scale developed by Bernstein et al., which participants can fill in for the purpose of screening trauma experiences before the age of 18 (Bernstein et al., 1994). It is a 5-point Likert type, consisting of forty items, 16 of which are reverse scored. The scale was adapted to Turkish by Aslan and Alparslan (1999) (Aslan & Alparslan, 1999). Response options are given as (1) never, (2) rarely, (3) sometimes, (4) often, and (5) very often. The total score obtained varies between 40-200. Higher scores indicate that this type of abuse occurs more frequently in childhood or adolescence. However, it does not give conclusion as to whether there is relevant abuse or negligence or there is no cut-off score. It has three subscales: a) Emotional abuse and emotional neglect (EA-EN): It is 19 items and the score obtained varies between 19-95. b) Physical abuse (PA): 16 items and the score varies between 16-80. c) Sexual abuse (SA): It is 5 items and the score varies between 5-25 (Aslan & Alparslan, 1999). The Cronbach alpha coefficient of the Turkish version of CTES was 0.96, and the subscales were between 0.94-0.96. The validity and reliability study showed that the internal consistency coefficients of the scale and its three factors were high.

Cyber Victimization and Bullying Scale (CVBS): The Cyber Victimization and Bullying Scale (CVBS) was developed by Çetin, Yaman, and Peker (2011). It consists of two scales, one of which is cyber victimization and the other is cyber bullying, each containing 22 questions. Participants report their cyber victimization using a five-point Likert-type rating from "Always (5)"; to "Never (1)"; in the "Done to Me" section. Likewise, it answers the degree of participation in cyberbullying behaviors by using the five-point Likert-type ranking from "Always (5)" to "Never (1)" in the "I Have Done" section. Getting a high score from the Cyber Victimization Scale of the scale indicates the high level of exposure to cyberbullying, and getting a high score from the Cyber Bullying Scale indicates the high level of cyberbullying behaviors. The test-retest reliability of the scale was found as .85 for the Cyber Victimization Scale (CVS), and .90 for the Cyber Bullying Scale (CBS). In accordance with the aims of the study, the statistical analyzes applied to the collected data were carried out with the SPSS v21 (Statistical Package for Social Sciences) program.

Results

94.7% of the participants are single, 20.1% are working in a job. 14.2% are associate degree students, 60.2% are undergraduates, 25.7% are graduate students. 8.4% of the students have a single child, 39.8% two siblings, 46% 3-5 siblings and 5.7% 6 or more siblings. Family income of 10.3% is 2000 TL and below, 17.7% is between 2001-3000 TL, 22.4% is between 3001-4000 TL and 49.7% is 4001 TL and above. 51.1% of the university students reported that they lived with their families, 27.3% at the dormitory, 10.5% at home with their friends, 3.7% at home with their relatives, and 7.4% alone (Table 1).

Table 1. Frequency distributions and percentages regarding the demographic characteristics of university students

		Male		Woman		Total	
		n	%	n	%	n	%
Marital Status	Married	8	5.9	18	5.1	26	5.3
	Single	128	94.1	333	94.9	461	94.7
Employment status	Yes	32	23.5	66	18.8	98	20.1
	No	104	76.5	285	81.2	389	79.9
Education	Undergraduate	32	23.5	37	10.5	69	14.2
	Graduate	79	58.1	214	61.0	293	60.2
	Master's Degree	25	18.4	100	28.5	125	25.7
Sibling	Only child	11	8.1	30	8.5	41	8.4
	2 sibling	57	41.9	137	39.0	194	39.8
	3-5 siblings	58	42.6	166	47.3	224	46.0
	6 or more	10	7.4	18	5.1	28	5.7
Family Income	1-2000 TL	9	6.6	41	11.7	50	10.3
	2001 TL -3000 TL	19	14.0	67	19.1	86	17.7
	3001TL-4000 TL	32	23.5	77	21.9	109	22.4
	4001 TL or more	76	55.9	166	47.3	242	49.7
Living situation	With my family	67	49.3	182	51.9	249	51.1
	Dormitory	26	19.1	107	30.5	133	27.3
	Share home with friends	24	17.6	27	7.7	51	10.5
	With relatives	8	5.9	10	2.8	18	3.7
	Living alone	11	8.1	25	7.1	36	7.4
Total		136	100.0	351	100.0	487	100.0

Fathers of 20.5% of students are primary school graduates, 28.7% are high school graduates, and 27.7% are university graduates. The mothers of 32.4% of the students are primary school graduates, 20.5% are middle school graduates, and 23.6% are high school graduates. 69% of the students' mothers are housewives, 15.7% of their

fathers' is a civil servant, 24.1% is retired, 20.5% is private sector employee, 20.8% is self-employed. Parents of 86.7% of students are together, 8.4% of them are divorced, 1.2% of their mothers and 3.3% of their fathers have passed away.

Table 2. Findings of Spearman correlation analysis between the scores of university students in EII, CTES and CVBS

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Cyber Victim	1							
2. Cyber Bully	.656**	1						
3. Avoidant Attachment	.129**	.170**	1					

4. Anxious Attachment	.193**	.224**	.675**	1			
5. Childhood Trauma	.286**	.324**	.163**	.382**	1		
6. Emotional Abuse and Neglect	.274**	.303**	.156**	.366**	.964**	1	
7. Physical Abuse	.265**	.304**	.133**	.346**	.904**	.784**	1
8. Sexual Abuse	.274**	.301**	.180**	.371**	.867**	.807**	.730** 1

*p<.05; **p<.01

A high level, positive significant relationship was found between the scores of the university students in the Cyber Victim subscale and the Cyber Bully subscale ($r = .656$; $p = .000$). Accordingly, as the level of cyber victimization increases, the level of cyberbullying increases.

There was a low level, positive significant correlation between the scores of the Cyber Victim subscale and the Avoidant Attachment and Anxious Attachment subscale ($r = .129$; $p = .004$; $r = .193$; $p = .000$). As students' avoidant and anxious attachment levels increase, their cyber victimization levels increase.

In addition, a positive significant relationship was found between the scores of the students in the Cyber Victim subscale and Childhood Trauma scores ($r = .286$; $p = .000$). Accordingly, as childhood traumatic levels increase, cyber victimization levels also increase. A positive significant relationship was found between the Cyber Victim subscale scores of university students and Childhood Trauma Scale Emotional Abuse and Emotional Neglect scores, Childhood Trauma Scale Physical Abuse scores and Childhood Trauma Scale Sexual Abuse scores ($r = .274$; $p = .000$; $r = .265$; $p = .000$; $r = .274$; $p = .000$). As the childhood emotional, physical and sexual abuse levels of students increase, their cyber victimization levels increase.

A positive significant relationship was found between the scores the participants got from the Cyber Bully subscale and the Avoidant Attachment and Anxious Attachment subscale ($r = .170$; $p = .000$; $r = .224$; $p = .000$). As the students' avoidant and anxious attachment levels increase, their cyberbullying levels increase.

A positive significant relationship was found between the scores of university students in the Cyber Bully subscale and their Childhood Trauma level ($r = .324$; $p = .000$). Accordingly, as the childhood traumatic levels of the students increase, the cyberbullying levels increase. A positive significant relationship was found between the scores of the University students on the Cyber Bully subscale and the Childhood Trauma Scale Emotional Abuse and Emotional Neglect scores, Childhood Trauma Scale Physical Abuse scores and Childhood Trauma Scale Sexual Abuse scores ($r = .303$; $p = .000$; $r = .304$; $p = .000$; $r = .301$; $p = .000$). As the childhood emotional trauma of the students increases, their cyberbullying levels increase.

A positive significant relationship was found between the scores of the University students in the Avoiding Attachment subscale and the Anxious Attachment subscale and their Childhood Trauma scores ($r = .163$, $p = .000$; ($r = .382$, $p = .000$)). As the childhood trauma levels of the students increase, their avoidant attachment levels and anxious attachment levels increase.

Table 3. Average scores, standard deviations, and independent samples Mann Whitney U test results obtained by university students in EII, CTES and CVBS according to their gender

	Gender	n	Med	SS	z	P
Cyber Victim	Male	136	35.39	14.426	-4.409	.000*
	Woman	351	29.84	10.960		
Cyber Bully	Male	136	35.87	13.704	-7.365	.000*
	Woman	351	27.55	8.288		
Avoidant Attachment	Male	136	64.71	17.074	-1.416	.157
	Woman	351	67.09	19.707		
Anxious Attachment	Male	136	58.63	15.712	-3.178	.001*
	Woman	351	53.92	16.076		
Childhood Trauma	Male	136	75.10	24.810	-4.963	.000*
	Woman	351	64.38	23.785		

Emotional Abuseand Neglect	Male	136	37.49	12.461	-4.555	.000*
	Woman	351	32.38	12.878		
Physical Abuse	Male	136	27.88	10.596	-4.698	.000*
	Woman	351	23.40	8.381		
Sexual Abuse	Male	136	9.72	3.802	-3.591	.000*
	Woman	351	8.60	3.940		

*p<.05

The mean scores of the participants in EII, CTES and CVBS when evaluated according to gender, the mean cyber victimization of male university students (mean = 35.39) and cyber bullying (mean = 35.87) are statistically significant compared to the mean of female students (mean = 29.84; mean = 27.55) was high ($z = -4.409$, $p = .000$; $z = -7.365$, $p = .000$). The anxious attachment average of male university students (mean = 58.63) was found to be statistically significantly higher than the average of female students (mean = 53.92) ($z = -3.178$; $p = .001$). However, no significant difference was found between the averages of avoidant attachment by gender.

The average childhood trauma of male university students (mean = 75.10), childhood emotional trauma averages (mean = 37.49), childhood physical trauma averages (mean = 27.88); The mean childhood sexual abuse (mean = 9.72) was found to be statistically significantly higher than the average of female students (mean = 64.38; mean = 32.38; mean = 23.40; mean = 8.60) ($z = -4.963$, $p = .000$; $z = -4.555$, $p = .000$; $z = -4.698$, $p = .000$; $z = -3.591$, $p = .000$).

In the standard regression analysis conducted to predict the effect of independent variables on the dependent variable, the dependent variable is the level of cyber victimization; independent variables are gender, childhood trauma level, avoidant attachment, and anxious attachment.

The standard regression analysis findings regarding the effect of independent variables on the dependent variable are given in Table 4. The regression model obtained as a result of the regression analysis is significant [F (4-482) = 19.618; $p < .01$]; It has been found that 14% of the variance in the cyber victimization dependent variable is explained by the independent variables such as gender, childhood trauma level, avoidant attachment and anxious attachment [$r = .374$; $r^2 = .140$]. Gender [$t = -3.155$; $p = .002$] and childhood trauma [$t = 6.294$; $p = .000$] independent variables predict cyber victimization dependent variable significantly, however, avoidant attachment [$t = .128$; $p = .898$] and anxious attachment [$t = .823$; It was found that $p = .411$] independent variables did not significantly predict cyber victimization dependent variable.

Table 4. Standard Regression Analysis Findings Regarding the Effect of Independent Variables on the Dependent Variable

Model and Variable	r	r ²	F	B	Std. Err	β	t	P
Constant				25.419	3.165		8.032	.000
Gender				-3.790	1.201	-.139	-3.155	.002*
Avoidant Attachment				.005	.039	.008	.128	.898
1 Anxious Attachment	.374	.140	19.618*	.041	.050	.054	.823	.411
Childhood Trauma				.147	.023	.294	6.294	.000*

*p<.05

In Table 5, the findings of the hierarchical regression analysis are made in order to understand the effects of gender and childhood trauma independent variables on the cyber victimization dependent variable, which are observed to be significant predictors in Table 4. The first regression model obtained as a result of hierarchical regression analysis [F (1-485) = 64.792; $p < .01$] and the second regression model [F (2-484) = 38.412; $p < .01$] is

significant; In the first model, 12% of the variance in the cyber victimization dependent variable is explained by childhood trauma experience, which is the independent variable [$r = .343$; $r^2 = .118$]; In the second model, 14% of the variance in the cyber victimization dependent variable is explained by childhood trauma experiences and gender, which are the independent variables [$r = .370$; $r^2 = .137$]; Significant contribution of gender independent variable to

the change in variance [r^2 change = .019; F change (1-484) = 10.733; $p < .01$].

In the first model, childhood trauma experiences significantly predicted cyber victimization [$t = 8.049$; $p =$

.000]. After adding the gender independent variable to the second model, childhood trauma experiences [$t = 7.329$; $p = .000$] and gender [$t = -3.276$; $p = .001$] significantly predicted cyber victimization.

Table 5. Hierarchical Regression Analysis Findings Regarding the Effect of Independent Variables on the Dependent Variable

Model and Variable	r	r ²	F	B	Std. Err	β	t	p
1	Constant			19.824	1.529		12.963	.000
	Childhood Trauma	.343	.118	64.792*	.172	.021	.343	8.049
2	Constant			27.389	2.761		9.919	.000
	Childhood Trauma			.158	.022	.316	7.329	.000*
	Gender	.370	.137	34.412	-3.854	1.176	-.141	-3.276

* $p < .05$

Discussion

It is known that both cyber victimization and cyberbullying have negative effects on individuals. In the study by Hinduja and Patchin (2009), it was stated that cyber victimization can lead people to suicide. On the other hand, it has been stated that cyberbullying negatively affects psychological health and is associated with being angry and having hostile feelings (Pornari & Wood, 2010; Arıcak, 2009). In the present study, the cyber victimization rate of the participants was determined as 31.39% and the cyber bullying rate as 29.87%. When the general literature is examined, it is seen that the rates of cyberbully and cyber victimization vary between 4% and 63% (Arıcak et al., 2008; Burgess-Proctor et al., 2009; Dehue, Bolman and Vollink, 2008; Erdur-Baker, 2009; Kowalski and Limber, 2007; Li, 2007a; Li, 2008; Mishna et al., 2012; Slonje & Smith, 2008; Smith, Mahdavi, Carvalho, & Tippett, 2006; Selkie, Kota & Moreno, 2016; Topçu, Erdur-Baker and Çapa-Aydın, 2008; Twyman et al., 2010; Taştekin, Bayhan, 2018) It is thought that this difference between the rates is due to the measurement tools used or the sample selection. However, it is a fact that the developments in technology, the widespread use of the internet and the widespread use of social media for many purposes in daily life have increased the rates of cyber victimization and bullying.

In the cyber victimization and cyberbullying assessment made according to gender, both cyber victimization and cyberbullying rates of male participants were found to be statistically significantly higher than female participants. In the international literature, there are different opinions on the rates of cyberbullying and cyber victimization by gender (Williams & Guerra, 2007; Juvonen & Gross, 2008; Slonje & Smith, 2008; Kowalski & Limber 2007; Mesch 2009). In the study conducted in Turkey, although there are studies indicating that there was no difference by gender (Topçu, Erdur-Baker, Çapa-Aydın, 2008), numerous studies and cyberbullying shows both is higher in men of cyber victimization rate (Arıcak va al., 2008 ; Cetinkaya, 2010; Erdur-Baker, 2010; Horzum and Ayas, 2011; Peker, Eroglu and Çitemel, 2012; Serin, 2012; Taştekin, Bayhan, 2018) Men in Turkey, cyberbullying and victimization rates have to be higher than in women is

associated with gender roles. While women are raised in gender roles face more control and are expected to be more harmonious in social relations, aggressive behaviors of men are more accepted (Erdur-Baker, 2010; Akbulut & Erişti, 2011), in the meta-analysis study where 109 studies were evaluated by Barlet and Coyne (2014). Especially in studies conducted in Asia, the result that males do more cyber bullying than females supports this view. In our study, the cyber victimization averages of male university students (mean = 35.39) and cyber bullying (mean = 35.87) were found to be statistically significantly higher than the average of female students (mean = 29.84; mean = 27.55) ($z = -4.409$, $p = .000$; $z = -7.365$, $p = .000$) paralleled with the literature.

Because of their ability to explain relationship behavior, it is thought that attachment styles can be useful for understanding cyberbullying and cyber victimization seen in university students. Anxious or avoidant attachment individuals have difficulty in establishing and maintaining friendship and have low empathy. It is possible for them to turn to the online world more, especially when they are in distress and disappointment or when they feel sad and lonely (Varghese & Pistole, 2017). The current research results also revealed that both anxious and avoidant attachment styles have an effect on cyberbullying and victimization. Considering that individuals with insecure attachment styles are less compliant, less skillful in regulating their own emotions, less resistant to coping with stress, have problems in interpersonal relationships and affect the emergence of mental symptoms, it can be considered inevitable that this result has actually come about. It has been observed that there are a limited number of studies investigating the relationship between cyber bullying and attachment in the literature, and more research is needed to examine this issue. Another important point is how the behaviors that lead to cyberbullying are perceived by the practitioner. Whether the person sees such behaviors as a bullying behavior or how they make sense will be useful for prevention and rehabilitation studies.

Another factor that is thought to have an effect on cyber bullying and victimization in the literature, especially in terms of familial risk factors, is childhood traumatic experiences. The results of the present study showed that as childhood trauma levels increase, cyberbullying and victimization increase. The results of the study of Emirtekin, Balta, Kircaburun et al. (2019) also found that adolescents who were exposed to emotional abuse during childhood were more likely to bully others with humiliating verbal attacks online. It can be said that individuals who were traumatized in childhood due to the cycle of violence are more likely to become cyberbullies in the future. More importantly, many studies have shown that childhood maltreatment is a strong predictor of bullying and aggression during adolescence. In addition, Hébert, Cénat, Blais, Lavoie, & Guerrier (2016) examined the effect of childhood traumatic experiences on cyber bullying of adolescents in their study and showed that adolescents who experienced child sexual abuse were more likely to be victims of cyberbullying. In this direction, it is proposed that it would be appropriate to investigate the relationship with cyber bullying and victimization by asking more detailed questions such as the types of childhood traumatic experiences and who committed the violence experienced in future studies.

Conclusion

As a result, cyberbullying and cyber victimization, which have negative behavioral and emotional effects, are important problems among adolescents. The results obtained in this study show that avoidant, anxious attachment styles and childhood traumatic experiences are predictive factors in terms of cyberbullying and cyber victimization. In this context, it is important for families to establish a healthy communication with their children in terms of preventing cyberbullying and victimization.

Therefore, in preventing cyberbullying and victimization; it is necessary to establish preventive-protective programs that will enable the evaluation of the mother-father-child relationship in the early period, the early determination of relational problems, and the provision of counseling and support services. Considering the fact that cyberbullying behaviors are carried out on the internet and the significant impact of technology, informing children and adolescents about correct internet use in the early period and including safe internet use in the course contents can prevent cyberbullying in the future.

The limitation of this study is that the sample of the study is only university students. In order to generalize, working with participants in a wider age range is recommended.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

The participants were reached after the approval of the Ethics Committee of Yeni Yüzyıl University with the 02.09.2019 date and 2019/09 number was obtained for the study.

Consent for Publication

Not applicable.

Availability of Data and Materials

Data sets used and / or analyzed during the study can be obtained from the relevant author upon appropriate request.

Competing Interests

The author declares that no competing interests in this manuscript.

Funding

Not applicable.

Authors' Contributions

BT worked on the concept of the study, BT, AY and NC worked on gathering data and data analysis, BT and NC write and made the critical revisions about the article.

References

- Akbulut, Y. & Erişti, B. (2011). Cyberbullying and victimization among Turkish university students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 27(7), 1155-1170.
- Arcak, O.T., Siyanhan S, Uzunhasanoğlu A, Sarıbeyoğlu S, Çıplak S, Yılmaz N, Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 11(3), 253-261.
- Arcak, O.T. 2009. Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Aslan, S.H & Alparlan, Z.N. (1999). Validity, reliability and factor structure of childhood trauma experiences in a sample of university students. *Turkish Journal of Psychiatry*; 10: 275-85.
- Barlett, C. & Coyne, S.M. (2014). A meta-analysis of sex differences in cyber-bullying behavior: the moderating role of age. *Aggressive Behavior*, 40 (5), 474-488.
- Bayraktar, F., Machackova, H., Dedkova, L., Cerna, A., & Sevcikova, A. (2015). Cyberbullying: The discriminant factors among cyberbullies, cybervictims, and cyberbully-victims in a Czech adolescent sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(18), 3192-3216.
- Belsey, B. (2006). Cyberbullying: An emerging threat to the always on generation. Retrieved from (25.12.2020) http://www.cyberbullying.ca/pdf/Cyberbullying_Article_by_Bill_Belsey.pdf
- Bernstein DP, Fink L, Handelsman L, Foote J, Lovejoy M, Wenzel K, et al. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*;151(8):1132-6.
- Bottino, S.M, Bottino, C.M, Regina, C.G, Correia, A.V, Ribeiro, W.S. (2015) Cyberbullying and adolescent mental health: Systematic review. *Cadernos de saúde de pública*; 31: 463-475. Ref.: <https://tinyurl.com/y7sr8jnr>
- Bourassa, C. A. L. (2012). "Student cyberbullying: raising awareness for school counselors." (Master's thesis). University of Wisconsin-Stout, Menomonie, ABD. <http://www2.uwstout.edu/content/lib/thesis/2012/2012bourassac.pdf>
- Cunningham, C.E, Chen, Y., Vaillancourt, T., Rimas, H., Deal, K, et al.(2015) Modeling the anti-cyberbullying preferences of university students: Adaptive choice-based conjoint analysis. *Aggress Behav*; 41: 369-385.
- Çetin, B., Yaman, E. ve Peker, A. (2011). Cyber Victim and Bullying Scale: A Study of Validity and Reliability. *Computer&Education*; 57 (4): 2261-2271.
- Çetinkaya, B. (2010). The prevalence of cyberbullying among secondary school students. Unpublished Master Thesis, Selçuk University, Konya.
- DePaolis, K., & Williford, A. (2015). The nature and prevalence of cyber victimization among elementary school children. *Child & Youth Care Forum*, 44(3), 377-393. <http://dx.doi.org/10.1007/s10566-014-9292-8>.

- Emirtekin, E., Balta, S., Kircaburun, K. et al. (2019) Childhood Emotional Abuse and Cyberbullying Perpetration Among Adolescents: The Mediating Role of Trait Mindfulness. *Int J Ment Health Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-0055-5>
- Erdur Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlations to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. *New Media & Society*, 12 (1), 109-125.
- Eroğlu, Y. (2011) Investigation of the Relationship between Conditional Self-Value, Risky Internet Behaviors, Internet Usage Frequency and Cyber Bullying. Sakarya University Institute of Educational Sciences, Psychological Services in Education, Master's Thesis.
- Fan, C.Y., Chu, X.W., Zhang, M. & Zhou, Z.K. (2016) Are narcissists more likely to be involved in cyberbullying? Examining the mediating role of self-esteem. *J Interpers Violence*. Ref.: <https://tinyurl.com/ydhlf9ze>
- Festi, R., Quandt, T. (2016) The role of online communication in long-term cyberbullying involvement among girls and boys. *J Youth Adolesc*; 45: 1931-1945. Ref.: <https://tinyurl.com/yblbxatp>
- Field, T. (2018). Cyberbullying: A narrative review. *J Addict Ther Res*. 2018; 2: 010-027. <https://dx.doi.org/10.29328/journal.jatr.1001007>
- Hébert, M., Cénat, J. M., Blais, M., Lavoie, F., & Guerrier, M. (2016). Child sexual abuse, bullying, cyberbullying, and mental health problems among high schools students: A moderated mediated model. *Depression and Anxiety*, 33(7), 623–629. <http://dx.doi.org/10.1002/da.22504>
- Hinduja, S., Patchin, J.W. (2010) Bullying, Cyberbullying, and Suicide, *Archives of Suicide Research*, 14:3, 206-221, DOI: 10.1080/13811118.2010.494133
- Hinduja, S., Patchin, J.W.(2009). Bullying beyond the school yard: Preventing and responding to cyber bullying. California: Carwin Press.
- Horzum, M. B., Ayas, T. (2011). Investigation of secondary school students' cyber bully and victim levels in terms of school type and gender. *Educational Sciences and Practice*, 10 (20), 139-159.
- John, A., Glendenning, A.C., Marchant, A., Montgomery, P., Stewart, A., Wood, S., Lloyd, K., Hawton, K. (2018) Self-Harm, Suicidal Behaviours, and Cyberbullying in Children and Young People: Systematic Review *J Med Internet Res*; 20(4):e129 DOI: 10.2196/jmir.9044
- Juvonen, J., Gross ,E.,F. (2008) Extending the school grounds ? Bullying experiences in cyberspace. *Journal of School Health* 78 (9) 496-505.
- Kowalski, R.M., Limber, S.P. (2007) Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health* 41.22-30.
- Kowalski, R. M., Limber, S.P., McCord, A. (2019) A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protectivefactors. *Aggression and Violent Behavior* 45 :20–32. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.02.009>
- Li, Q. (2010). Cyberbullying In High Schools: A Study Of Students' Behaviors And Beliefs About This New Phenomenon. *Journal Of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 19. s. 4: 372-392.
- Lonje ,R. Smith ,P.K. (2008) Cyberbullying : Another main type of bully- ing? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49 ,147-154.
- Mesch, G.S. (2009) Parental mediation,online activities and cyberbullying. *Cyber - psychology and Behavior*, 12 (4) ,387-393.
- Pornari, D. and Wood, J. 2010. Peer and cyber aggression in secondary school students: The role of moral disengagement, hostile attribution bias, and outcome expectations. *Aggressive Behavior*, 36, 81-94.
- Peker, A., Eroğlu, Y., Çitemel, N. (2012). Examination of gender mediation in the relationship between submissive behavior and cyberbullying and cyber victimization. *International Journal of Human Sciences*, 9 (1), 205-221
- Peker, A. (2015). Analyzing the risk factors predicting the cyberbullying status of secondary school students. *Education and Science*, 40(181), 57-75.
- Rao, J., Wang, H., Pang, M., Yang, J., Zhang, J., Ye, Y., ... & Dong, X. (2019). Cyberbullying perpetration and victimisation among junior and senior high school students in Guangzhou, China. *Injury prevention*, 25(1), 13-19.
- Rigby, K. (2013). Bullying in Schools and Its Relation to Parenting and Family Life. *Family Matters*, 92, 61.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal A. (2005). New measure for adult attachment styles: The psychometric evaluation of Experiences in Close Relationships - Revised (ECR-R) on a Turkish sample]. *Turkish Psychological Articles*, 8, 1-11.
- Selkie, E. M., Kota, R. and Moreno, M. (2016). Cyberbullying behaviors among female college students: Witnessing, perpetration and victimization. *College Student Journal*, 50(2), 278–287. doi:10.1126/science.1249098.Sleep
- Serin, H. (2012). Adolescents' cyberbullying / cyber victimization experiences and the opinions of teachers and education administrators regarding these behaviors. PhD Thesis, Istanbul University. Istanbul.
- Topçu ,Ç., Erdur-Baker ,Ö.,ve Çapa- Aydın ,Y. (2008) . Examination of Cyber - bullying experiences among Turkish students from different school types. *Cyberpsychology and Behavior* .11 (6) 643-648
- Varghese, M. E., & Pistole, M. C. (2017). College student cyberbullying: Self-esteem,depression, loneliness, and attachment. *Journal of College Counseling*, 20,7–21.
- Williams, K.R. & Guerra ,N .G. (2007) Prevalence and predictors of internet bull- ying . *Journal of Adolescent Health*, 41,14-21.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Sources of Employee Motivation During COVID – 19 Outbreak: Why is it Desired to Go to Work During Pandemic?

COVID - 19 Salgın Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları: Pandemi Sürecinde Neden İşe Gitmek İstenir?

Nihal Mamatoğlu¹, Şeyhmus Aksoy²

Abstract:

The main purpose of this study was to develop a scale that psychometric properties empirically tested and examine its structure which reveals desires of employees who go to work persistently even there is no pressure because of precautions taken and work life arrangements during COVID-19 Pandemic. The sample of the research consists of a total of 166 employees whose distribution rates were %47 female and %53 male. The results of factor analysis revealed that the new work behavior has a five-dimensional structure named “Fear Of Being Fired”, “Not to Trust Anybody Else”, “Escaping From Home Problems”, “Work Addiction” and “Show-Up”. This study indicated that work addiction, to show-up, fear of being fired, not being able to hand over work and home problems compose sources of employee motivation and consequently, Sources of Employee Motivation During COVID – 19 Outbreak Scale is reliable and valid for Turkish sample.

Keywords: Covid – 19, Sources of motivation, organizational identity, organizational status, job satisfaction

¹Professor, Bolu Abant İzzet Baysal University, Department of Psychology, Bolu, Türkiye, mamatoglunihal@yahoo.com Orcid; 0000-0003-1375-6782

² MSc. Bolu Abant İzzet Baysal, Department of Psychology, Bolu, Türkiye seyhmus.aksoy1@gmail.com Orcid; 0000-0001-6637-4126

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Şeyhmus Aksoy, Bolu Abant İzzet Baysal University, Department of Psychology, Bolu-Türkiye, E-mail: seyhmus.aksoy1@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 06.04.2021, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 22.06.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 14.08.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Mamatoğlu, N. & Aksoy, Ş. (2021). Sources of Employee Motivation During COVID – 19 Outbreak: Why is it Desired to Go to Work During Pandemic?, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 250-260

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu çalışmanın temel amacı, Koronavirüs (COVID - 19) salgını ilan edildikten sonra alınan tedbirler ve çalışma hayatı düzenlemeleri sebebiyle bir zorlama olmasa bile ısrarla işe gitme eğiliminde olan çalışanların işe gitme gerekçelerini ortaya koyan, psikometrik özellikleri görgül olarak test edilmiş bir ölçek geliştirmektir. Araştırmanın örneklemi %43'ü kadın ve %52'si erkek olmak üzere toplam 166 çalışandan oluşmaktadır. Elde edilen veriye yapılan faktör analizi COVID-19 salgın döneminde çalışanın motivasyon kaynaklarının “İşten Atılma Korkusu”, “Kendinden Başkasına Güvenmeme”, “Ev sorunlarından Kaçma”, “İş Bağımlılığı” ve “Kendini Gösterme” olarak isimlendirilen beş boyutlu bir yapısı olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada çalışanların COVID-19 salgın döneminde işten atılma korkusu, iş bağımlılığı, kendini gösterme, ev sorunlarından kaçma ve kendinden başkasına güvenmemenin COVID-19 salgın sürecinde çalışanların motivasyon kaynaklarını oluşturduğu ve son olarak “COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları” ölçeğinin Türk örnekleminde uygulanabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, motivasyon kaynakları, örgütsel kimlik, örgütsel statü, iş memnuniyeti

Giriş

Bu çalışma pandemi döneminde ısrarla işe giden gitmek isteyen çalışanların motivasyonları ile ilgili olarak “sokaktaki insanın kuramları”nı (lay theories) anlamaya yönelik bir çalışmadır. Bu tür çalışmalarda, belli bir konuda araştırmacıların bireysel gözlemleri ve medya tartışmaları nedensel yüklemeler içeren ifadelerle dönüştürülür ve Likert tipi bir ölçek üzerinde bu ifadeleri değerlendirmeleri istenir. Çırakoğlu (2011), Çırakoğlu, Kökdemir ve Demirutku (2003), Furnham ve Kuyken (1991) ve Jones ve Salathé'nin (2009) çalışmaları bu türlü çalışmalara örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada ise; gözlemlere ek olarak çalışan sokaktaki insan olarak tarif edilebilecek kişilerden odak grup yöntemiyle de bilgi alınmak istenmiş ancak sokağa çıkma konusundaki kısıt nedeniyle araştırmacıların çalışan çevrelerinden oluşan Whatsapp gruplarından bir anlamda odak grup şeklinde yararlanılarak ifade havuzları oluşturulmuştur. Böylece bu çalışmanın temel amacı çalışanların pandemi döneminde işe gitme nedenlerini bir ölçek çalışması ile incelemektir.

Yeni normalin çokça konuşulduğu Korona günlerinde alınan tedbirler ve çalışma düzenlemeleriyle hiçbir zorlamanın olmadığı hallerde bile çalışanların işe gitmeye bu denli istekli/eğilimli olmalarının altında yatan dinamikleri anlamak kendi başına bir keşif çalışmasıdır. Bu çalışma ile ölümcül, henüz netlik kazanmayan pek çok yönü ile tanı, tedavi ve korunma anlamında hala tanıma sürecinin işlediği bu salgın döneminde, işe gitme ısrarı olan insanların düşünce sistemini anlamak hedeflenmektedir. Bu noktada bu çalışma, bu profildeki insanların temel ihtiyaçlarını anlamak konusunda bir bakış açısı sunabilir. Bireylerin ölümcül salgına rağmen evlerinde kendilerini korumaya almak yerine toplu halde çalışılan işyerlerinde olma isteğinin altında ne yatmaktadır? Bu motivasyon kaynaklarının altında yatan dinamiklerin anlaşılması bireye bireysel iyilik haline yönelik çalışmalara katkı sunacağı gibi, örgütsel bağlamda, insan kaynakları yönetimi alanına da katkıda bulabilecektir.

2. Kuramsal Çerçeve

İş yerinde motivasyon çalışmaları Taylor'ın (1911) ortaya koyduğu ekonomik yaklaşımla başlar denilebilir. Ancak yapılan araştırmalar ücret odaklı teşvik ve motivasyon arasında her zaman doğrusal bir ilişki olmadığını (Pfeffer, 1997; Kohn, 2000); çalışanların finansal ödülleri, güvenlik ve işten aldıkları hazzı göre daha önemsiz algıladıklarını göstermiştir (Blackler ve Williams, 1971; Lawler, 1973; Stagner, 1950). McGregor (1957, 1960) ekonomik yaklaşıma X ve Y teorileri ile karşı çıkmıştır. McGregor (1960)'a göre birey sosyal ihtiyaçları giderilmediğinde örgüt içinde daha dirençli, işbirliğinden uzak ve muhalif bir tutum sergilemektedir. McGregor'ın bu değerlendirmesi temelde Maslow'un bireyin motivasyonda ihtiyaçlar hiyerarşisi yaklaşımından etkilenmiştir. Maslow (1943) bireyin düşük ve basit seviyeden (yemek, uyumak ihtiyacı vs.) yüksek ve karmaşık seviyeye (örn. kendini gerçekleştirme ihtiyacı) giden bir ihtiyaçlar hiyerarşisi olduğunu öne sürmüştür. Benzer bir yaklaşım Herzberg tarafından motivasyon – hijyen yaklaşımı olarak ortaya konmuştur (Herzberg, 1966, 1968; Herzberg vd., 1959). Herzberg ve arkadaşları çalışanların hijyen (işletme politikası ve yönetimi, gözetim, gözetmenlerle ilişkiler, iş koşulları, ücret, akranlarla ilişkiler, kişisel yaşam, astatlarla ilişkiler, statü ve güvenlik) ve motivasyonel faktörler (başarı, tanınma, işin kendisi, sorumluluk, ilerleme, gelişme) olmak üzere temel olarak iki faktörden etkilendiğini ortaya koymuştur.

Zamanla bireyin motive olarak çalışmasını onun kişilik fonksiyonu olarak gören bir yaklaşım ortaya çıkmıştır (Smither, 1992; Kanfer, 1994; McClelland, 1985; McCrae ve Costa, 1990). Bu yaklaşım özellikle başarı ihtiyacı yüksek olan bireylerin ortalama risk durumu ve yalnız çalıştıklarında daha fazla kişisel motivasyona sahip olduğunu ifade etmektedir. Her ne kadar başarı ihtiyacı kavramı motivasyonu arttıran bağımsız bir değişken olarak görülse de ilerleyen dönemlerde yapılan araştırmalar bireyin başarı ihtiyacının psikolojik bir sonuç değişkeni olarak da değerlendirilebileceği göstermiştir (Atkinson, 1964; Sorrentino, 1973; Sorrentino & Field, 1986). Atkinson ve Feather (1966) ve Sorrentino ve Field'in (1986) bireyin başarı ihtiyacına yönelik yaptıkları çalışmalarda bireyin başarı değerini nasıl

algıladıkları üzerinde durmaları motivasyon kuramları ile ilgili son yaklaşım olan bilişsel yaklaşımı ortaya çıkarmıştır. Örneğin Vroom (1964) tarafından ortaya atılan beklenti yaklaşımına göre birey kişisel çıktılarını arttıracak davranışları gerçekleştirirken ortaya çıkan bireyin motivasyonu değer, araçsallık ve beklentinin bileşimidir. Bilişsel yaklaşıma hedef belirleme (Dweck ve Leggett 1988; Locke ve Latham, 1990; Locke vd., 1981; Nicholls, 1984; Zander, 1985); eşitlik kuramı (Adams, 1963); içsel-dışsal motivasyon (DeCharms ve Muir, 1978; Harackiewicz ve Sansone, 1991; Lepper ve Greene, 1975) kuramları örnek olarak verilebilir.

Motivasyon konusu örgütsel alanda sıklıkla çalışılan bir konudur ve neredeyse her çalışma bu alana yeni bir kuram kazandırmaktadır denilebilir. Zamanla özellikle iş motivasyonu ile ilgili kuramlardan yola çıkarak bütünlük bir bakış açısı geliştirilebileceği tartışılabilir da bunun hiç de kolay olmayacağı ifade edilmiştir (Kanfer, 1994; Nuttin, 1984). Buna rağmen yazarlar bu çalışmada ortaya çıkacak motivasyon kaynaklarının bütünlük motivasyon yaklaşımına katkı sunabileceğini düşünmektedir.

2.1. Motivasyon ve Bazı İlişkili Değişkenler

Bu çalışmada pandemi koşullarında işe gitme zorunluluğu olmadığı halde işe giden çalışanların motivasyon kaynakları bir ölçek çalışmasıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği için yapılacak analizlerde bir dizi örgütsel ölçüm aracı, geliştirilen COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği ile birlikte kullanılacaktır. Ölçeğinin kriter geçerliğini test etmek amacıyla motivasyonla ilişkileri daha önce ortaya konulmuş kavramlara ait Örgütsel Kimliklenme, Örgütsel Statü tek boyutlu ölçekleri ile genel iş memnuniyeti, işten ayrılma niyeti sorularından yararlanılacaktır.

Ashforth ve Mael (1989) örgütsel kimliklenme bireyin benlik tanımlarını içeren sosyal kimliklenmesinin küçük bir formu olarak tanımlamaktadırlar. Birey benlik tanımına uygun hedeflere ulaşma ve normlara uyma motivasyonuna sahiptir (Haslam, 2004). Benlik farklı düzeylerde tanımlanabilmektedir. Bireysel kimliğin belirgin olduğu durumlarda motivasyon kaynakları daha dışsal algılanırken, örgütsel kimliğin belirgin olduğu durumlarda ise daha içsel olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan, birey kendini bireysel düzeyde kategorilediğinde bireysel kimliğini belirginleştirecek koşulları gerçekleştirilmeye motive olurken, örgütsel düzeyde kategorilediğinde ise örgütsel kimliğini öne çıkaracak yönde motivasyon göstermektedir (Ashforth ve Mael, 1989). Benzer şekilde, bireyin sosyal kimliği belirginleştiği durumlarda grup içinde statüsünü geliştirmeye veya korumaya yönelik olarak grubun norm, rol ve değerlerine uyma davranışları sergileme yönünde motivasyon gösterdiği (Tajfel and Turner, 1979) bilinmektedir. Katz ve Kahn (1966) örgütü bireylerin davranışlarının roller, normlar ve değerler aracılığıyla koordine edildiği sosyal sistemler olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda düşünüldüğünde, kişisel kimliğe göre örgütsel kimliklenmesi belirgin bireylerin örgütsel statülerini sürdürmek veya koruma motivasyonu gösterecekleri söylenebilir. Örgütsel kimlik bireyin sahip olduğu ve birbirlerinden çok uzaklaşmayan farklı kimliklerin bir tür koleksiyonu olarak düşünülebilir

(Ashforth ve Mael, 1989; Christ vd., 2003; Mamatoğlu, 2008; 2010; Pratt, 2001; Reade, 2001; van Dick, 2004; van Knippenberg ve van Schie, 2000) ancak bu çalışmada örgüt kimliği tek bir boyutla ele alınacaktır. Ayrıca, çalışma ortamındaki statü farklılıklarının, çalışanların motivasyonunu etkileyebilmektedir (Karahan, 2008). Önceki çalışmalar çalışanın işyerinde statüsünü düşük algılamasının örgütsel bağlılığını zoraştırdığını (Örn., Mueller vd., 1992), statü düzeyi yüksek olan çalışanların iş tatmini ve örgütsel bağlılıklarını artırdığını (Örn., Carson vd., 1999) göstermiştir.

Diğer taraftan, Herzberg vd., (1959) çalışanların motivasyon ve hijyen faktörlerine verdikleri pozitif ve negatif tepkilerine göre, motivasyon faktörlerinin örgütsel memnuniyet, hijyen faktörlerinin ise örgütsel memnuniyetsizlik ile ilişkili bulmuşlardır (Eiser & Stroebe, 1972; Reynolds vd.,2000). Ancak, Haslam (1999)'ın psikoloji öğrencileriyle yaptığı çalışma Herzberg'in motivasyon - hijyen teorisini motivasyon faktörlerinin memnuniyetsizlikten çok memnuniyet ile ilişkili olduğunu bularak desteklese de, bu teoriye hijyen faktörlerinin bireyin grup içinde çalıştığında memnuniyetsizliğe göre memnuniyetle daha fazla ilişki olduğunu savunarak karşı çıkmıştır. Ayrıca, araştırma bulguları iş motivasyonunun işten ayrılma niyeti ile ilişkili olduğunu (Richer vd., 2002) ve motivasyon kaynaklarının memnuniyete göre işten ayrılma niyetini daha fazla etkilediğini göstermiştir (örn. Mitchell vd., 2001).

Yöntem

3.1. Örneklem

Bu araştırmanın örnekleme çevrimiçi olarak ulaşılan 166 özel ve kamu sektörü çalışanıdır. Araştırmada ölçekli faktör yapısı, iç güvenilirliği ve kriter geçerliği 150 kişilik örneklem üzerinden incelenmiş, alt boyutlarının ayırt etme geçerliği sektör (sağlık, üretim ve eğitim), düşük-yüksek olarak kodlanan birtakım örgütsel değişkenler (Genel İş Memnuniyeti, İşten Ayrılma Niyeti, Örgütsel Statü ve Örgütsel Kimliklenme), kronik hastalık durumu ve salgın sonrasındaki çalışma düzeni (uzaktan çalışma, tam zamanlı vardiyalı/dönüşümlü çalışma, ücretsiz izne çıkarılma, çalışma saatlerinin düşürülerek vardiyalı/nöbet sistemine geçilmesi, esnek çalışma, salgın nedeniyle artı çalışma saati eklenmesi, yarı zamanlı çalışma, işyerinin kapanması, işine son verilmesi) gruplarının karşılaştırılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin ayırt etme geçerliğine sağlık, üretim ve eğitim sektöründen katılımcı gruplarını karşılaştırırken her sektörden en az 30 katılımcı verisinin analizlere alınabilmesi için 11 sağlık sektörü çalışanı ve 5 eğitim alanında çalışan katılımcıya daha ulaşılmıştır. Katılımcılardan kolay örneklem yöntemi ile veri toplanmıştır. Katılımcılar 88'u erkek 78'i kadın, 24-47 yaş aralığında (Ort=35,6 SS=15,55), %32'si evli, %58'i büyükşehirde yaşayan, %54'ü lisans mezunu, %43'ü 2500-5000 tl arası bireysel gelire sahip, %53'ü özel sektör çalışanı ve %45'i az tehlikeli işyerinde çalışanlardan oluşmaktadır.

3.2. Araçlar

Demografik Bilgi Formu. Araştırmada kullanılan demografik bilgi formu cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışılan sektör, yaşanan yer, eğitim durumu, bireysel gelir ve işyeri tehlike sınıfı değişkenlerini içermektedir.

Genel İş Memnuniyeti Sorusu. Katılımcıların genel memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla ‘Genel olarak, işinizden / çalıştığınız kuruluştan ne kadar memnunsunuz?’ sorusu sorulmuştur ve 6’lı likert tipi (1=Hiç Memnun Değilim, 6=Çok Memnunum) ölçek üzerinde değerlendirilmiştir.

İşten Ayrılma Niyeti Sorusu. Katılımcıların işten ayrılma niyetlerini ölçmek amacıyla ‘Çalıştığınız kuruluştan ayrılmak istiyor musunuz?’ sorusu sorulmuş ve 6’lı likert tipi (1=Kesinlikle Uygun Değil, 6=Kesinlikle Uygun) ölçek ile ölçeklendirilmiştir.

Örgütsel Statü Ölçeği. Bu araştırmada çalışanların örgütsel statü algılarını ölçmek amacıyla 4 madde kullanılmıştır. Bunlar; “Örgüt içinde diğerleri için rol model olduğumu düşünürüm” ve “Örgüt içinde hayranlık uyandırdığımı düşünürüm”, “Örgüt içinde yüksek saygınlığım olduğumu düşünürüm”, “Örgüt içinde aranan biri olduğumu düşünürüm” şeklindedir. Maddeler 6 aralıklı (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 6=Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışanların örgütsel statü algılarını ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan 4 maddeye yapılan temel bileşenler faktör yapısı incelendiğinde ölçeğin faktör yapısının öz değeri 1’in üzerinde tek faktörlü bir yapısı olduğu ve toplam varyansın %71’ini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğe ait Barlet Spheredity değerinin anlamlı ($p=.00<.05$) ve KMO değerinin (.818) yüksek olduğu bulunmuştur. Ölçek Cronbach’s alpha güvenirlik katsayısı ise; .86 ile yüksek güvenirlik göstermiştir.

Örgütsel Kimliklenme Ölçeği. Örgütsel kimliklenmeyi ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından 2 maddelik Örgütsel Kimliklenme maddeleri hazırlanmıştır. Ölçek maddeleri ‘Bu örgütün bir parçası olduğum gerçeği kimliğimin önemli bir parçasıdır’ ve ‘Bu örgütün bir parçası olmak, kendimi nasıl gördüğümün önemli bir parçasıdır’ şeklindedir. Maddeler 6 aralıklı (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 6=Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmiştir. Ölçeğe ait Cronbach’s alpha güvenirlik katsayısı ise .92 ile yüksek güvenirlik göstermiştir.

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği. Salgın döneminde bir zorlama olmasa bile ısrarla işe gitme eğiliminde olan çalışanların işe gitme gerekçelerini ortaya koymak amacıyla araştırmacılar tarafından COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin faktör yapısı geçerlilik ve güvenirlik analizi sonucu elde edilen psikometrik özellikleri bulgular bölümünde verilmiştir.

3.3. İşlem

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçek maddeleri hazırlanırken ulaşılabilen tüm kaynaklardan yararlanma yoluna gidilmiştir. Araştırmacıların 6-7 kişilik çalışan kişilerin yer aldığı üç kişisel Whatsapp grubundan, üç yüzyüze görüşmeden ve iki telekonferansla görüşmeden açık uçlu sorular aracılığıyla bilgi alınmıştır. Açık uçlu sorulara “Salgın sırasında evde kalabileceksen neden işe gitmek istersiniz? “Salgın döneminde kronik rahatsızlığı olduğu halde bir çalışan neden ısrarla işe gitmek ister?” Soruları örnek olarak verilebilir. Sorulara verilen cevaplar iki araştırmacı tarafından ifadelere dönüştürülmüştür. Uygulama öncesinde ölçek maddeleri iki yargıcıya gönderilmiş ifadelerin yapısal olarak düzenlenmesi, netliği ve tek bir durumu ifade etmesi bakımından geribildirim alınmıştır. Son olarak ortaya çıkan maddeler bir çalışana okutulmuş ve maddelerin anlaşılabilirliği test edilmiştir. Böylece ortaya çıkan 17 madde 6 aralıklı (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 6=Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi bir ölçek üzerine taşınmıştır. Ölçek katılımcılara sunulurken; ifadelerden önce “Salgına rağmen işe gitmek işyerimde bulunmak isterim çünkü” şeklinde giriş cümlesi eklenmiştir.

Daha sonra; Demografik Bilgi Formu, Genel İş Memnuniyeti, İşten Ayrılma Niyeti, Örgütsel Statü, Örgütsel Kimliklenme ve COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları ölçekleri çevrimiçi bağlantı linki olarak hazırlanmış ve kolay örneklerle yöntemi ile katılımcılara gönderilmiştir. Katılımcılara bu araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı bildirilmiştir. Ölçeklerin tamamlanma süresi 15-20 dk. arasında değişmektedir. Toplamda 214 katılımcıya ulaşılmış, veri temizliği sonucunda ölçeklerin tamamını dolduran 166 katılımcıya ait veri analiz edilmiştir.

4. Bulgular

4.1. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Faktör Yapısı

Çalışanların salgın döneminde ortaya çıkan ısrarla işe gitme motivasyonlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanan 17 maddelik ölçekten elde edilen verilere faktör analizi yapılmıştır. Yapılan Maximum Likelihood Direct Oblimin rotasyonu sonucunda ölçeğin faktör yapısı incelendiğinde özdeğeri 1’in üzerinde beş faktör altında toplandığı ve toplam varyansın %64’ünü açıkladığı görülmüştür (Tablo 1). Ölçeğe ait Barlet Spheredity değerinin anlamlı ($p=.00<.05$) ve KMO değerinin (.84) yüksek olduğu görülmüştür. Böylece toplanan verinin ölçeğe faktör analize yapmaya ve yapısını test etmeye uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 1: COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'ne Ait Faktör Analizi Bulguları

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
İşten Atılma Korkusu					
Kovid-19 salgını sürecinde gelir sıkıntısı yaşayabileceğimi düşünüyorum.	.66				
Yöneticilerimin/amirlerimin davranışları bana işten atılabileceğimi hissettiriyor.	.63				
Salgın olsa bile işe gitmeye mecburum.	.66				
Hastalansam bile geçimimi sağlamak zorundayım.	.59				
İşten atılmaktan korkuyorum.	.62				
Kendinden Başkasına Güvenmeme					
Ben olmazsam işlerin doğru yürüyeceğinden emin olamıyorum.	.79				
Benim işimi benden daha iyi yapacak başka kimse olmadığını düşünüyorum.	.69				
Ev Sorunlarından Kaçma					
Evde kaldığımda ailemle/evdekilerle sorun yaşayacağımı düşünüyorum.			.78		
Evdeki temizlik, yemek vb. sorumlulukları üstlenmek istemiyorum.			.84		
İşe gitmek salgın sürecini geçirmek için dayanak noktam.			.36		
İş Bağımlılığı					
İşkolik biriyimdir.			.57		
İşime sadık biriyimdir.			.80		
İşimde kendimi ifade ettiğimi düşünüyorum.			.76		
Kendini Gösterme					
Bu dönemde fedakarlık yapıp kendimi işverene göstermek istiyorum.				.62	
İşler normale döndüğünde gözden çıkarılacaklar arasında olmak istemiyorum.				.82	
Diğer çalışanlardan farkım anlaşılmasını istiyorum.				.79	

Ölçeğin beş faktörlü yapısı incelenerek boyutlar “İşten Atılma Korkusu”(1., 2., 4., 7. ve 8. maddeler), “Kendinden Başkasına Güvenmeme”(3. ve 13. maddeler), “Ev Sorunlarından Kaçma”(5., 6. ve 15. maddeler), “İş Bağımlılığı”(9., 11. ve 16. maddeler) ve “Kendini Gösterme”(10., 12. ve 14. maddeler) şeklinde isimlendirilmiştir. İlgili faktör tanımlamaları tartışma bölümünde bulunabilir. Ölçeğin alt boyutları İşten Atılma Korkusu toplam varyansın %53'ünü açıklarken, Kendinden Başkasına Güvenmeme toplam varyansın %72'sini, Ev Sorunlarından Kaçma toplam varyansın %61'ini, İş Bağımlılığı toplam varyansın %54'ünü ve Kendini Gösterme'nin toplam varyansın %63'ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçek maddeleri ve faktör yükleri Tablo 1.de verilmiştir. Analizler sonucunda faktör yükü .25'ün altında olan bir madde analizlerden çıkarılarak ölçeğe 16 maddelik son hali verilmiştir. Faktör analizi ile keşfedilen beş faktörlü yapının model uyumu doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen bulgular ölçeğin beş boyutlu yapısının

model uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir ($\chi^2=157$, $df=92$, $\chi^2/df=1,706$, $RMSEA=.064$, $SRMR=.076$, $CFI=.904$, $IFI=.912$, $PGFI=.564$, $PNFI=.571$). Faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin beş boyutlu yapısının geçerliğini ortaya koymaktadır.

4.2. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin İç Güvenirliği

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin iç güvenirliğini test etmek amacıyla Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Toplam ölçeğe ait Cronbach's Alpha değeri .86 iken; alt boyutlarından İşten Atılma Korkusu'nun Cronbach's Alpha değeri .78, Kendinden Başkasına Güvenmeme alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri .74, Ev Sorunlarından Kaçma'alt boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .75, İş Bağımlılığı alt boyutuna ait Cronbach's alpha değeri .72 ve Kendini Gösterme alt boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .77 olarak bulunmuştur.

Tablo 2: COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'ne Ait Güvenirlik Analizi Bulguları

Maddde no	DüzeltilmişMadde	Madde Silinirse	MadddeNo (Devamı)	DüzeltilmişMadde	Madde Silinirse
	Toplam Korelasyonu	Crobach's Alpha		Toplam Korelasyonu	Crobach's Alpha
ÇMK1	.508	.836	ÇMK9	.496	.836
ÇMK2	.498	.836	ÇMK10	.522	.836
ÇMK3	.400	.841	ÇMK11	.418	.841
ÇMK4	.302	.848	ÇMK12	.605	.830
ÇMK5	.506	.837	ÇMK13	.440	.839
ÇMK6	.322	.844	ÇMK14	.625	.829
ÇMK7	.469	.838	ÇMK15	.533	.835
ÇMK8	.579	.832	ÇMK16	.407	.841
Toplam Ölçek Cronbach's Alpha Katsayısı: .854					

ÇMK: COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları

Ölçeğe ait düzeltilmiş madde toplam korelasyonları ise .30 ile .63 arasında değişmektedir. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'ne ait düzeltilmiş madde toplam korelasyonları ve ilgili maddenin elenmesi halinde ortaya çıkacak yeni Cronbach's alpha değerleri Tablo 2. de verilmiştir. Yapılan analizler sonunda COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin toplam ölçek olarak ve alt boyutları için iç güvenirliliğinin tatmin edici olduğu söylenebilir.

4.3. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin Kriter Geçerliliği

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin kriter geçerliliğini test etmek için ölçeğin tüm alt boyutları ile genel iş memnuniyeti ve işten ayrılma niyeti soruları yanında Örgütsel Statü ve Örgütsel Kimliklenme ölçekleri arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon analizi ile bakılmıştır (Tablo 3). Korelasyon analizi sonucunda COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin alt boyutları arasında çeşitli ilişkiler bulunmuştur. Ölçeğin tüm alt boyutlarının birbiri ile anlamlı olarak ilişkilendiği görülmüştür.

Tablo 3: Genel İş Memnuniyeti, İşten Ayrılma Niyeti, Örgütsel Statü, Örgütsel Kimliklenme ve COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlar

	GİM	İAN	ÖS	ÖK	İAK	İTE	ESK	İB	KG
GİM	1								
İAN	-.576**	1							
ÖS	.224**	-.094	1						
ÖK	.439**	-.303**	.251**	1					
İAK	-.257**	.215**	-.078	-.092	1				
KBG	-.080	.016	.384**	.046	.308**	1			
ESK	.041	.008	.048	.101	.401**	.248**	1		
İB	.090	-.069	.227**	.319**	.353**	.403**	.287**	1	
KG	.042	-.078	.140	.192*	.424**	.390**	.570**	.529**	1

GİM: Genel İş Memnuniyeti; **İAN:** İşten Ayrılma Niyeti; **ÖS:** Örgütsel Statü; **ÖK:** Örgütsel Kimliklenme; **İAK:** İşten Atılma Korkusu; **KBG:** Kendinden Başkasına Güvenmeme; **ESK:** Ev Sorunlarından Kaçma; **İB:** İş Bağımlılığı; **KG:** Kendini Gösterme

**p<.01, *p<.05

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin örgütsel değişkenler ile arasındaki ilişkiler incelendiğinde; genel iş memnuniyeti ve İşten Ayrılma Korkusu alt ölçeği ($r = -.257, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. İşten ayrılma niyeti ile İşten Ayrılma Korkusu alt ölçeği ($r =$

.215, $p < .01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Örgütsel Statü tek boyutlu ölçeğinin, COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin Kendinden Başkasına Güvenmeme ($r = .384, p < .01$) ve İş Bağımlılığı ($r = .227, p < .01$) alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi

olduğu bulunmuştur. Son olarak Örgütsel Kimliklenme tek boyutlu ölçeği ile COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin İş Bağımlılığı ($r = .319$, $p < .01$) ve Kendini Gösterme ($r = .192$, $p < .01$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

4.4. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği'nin Ayırt Etme Geçerliliği

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği alt boyutlarının ayırt etme geçerliliği sektör (sağlık, üretim ve eğitim), kronik hastalık durumu ve salgın sonrasındaki çalışma düzeni (uzaktan çalışma, tam zamanlı vardiyalı/dönüşümlü çalışma, ücretsiz izne çıkarılma, çalışma saatlerinin düşürülerek vardiya/nöbet sistemine geçilmesi, esnek çalışma, salgın nedeniyle artı çalışma saati eklenmesi, yarı zamanlı çalışma, işyerinin

kapanması, işine son verilmesi) gruplarının karşılaştırılmasıyla gerçekleştirilmiştir.

4.4.1. Faaliyet Alanına Göre COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeğinin Alt Boyutlarının Karşılaştırılması

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği alt boyutlarının sağlık, üretim ve eğitim sektörlerinde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Tek yönlü ANOVA analizi sonuçlarına göre İşten Atılma Korkusu ($F(3, 147) = 9,187$, $p < .05$), Kendinden Başkasına Güvenmeme ($F(3, 147) = 3,796$, $p < .05$), İş Bağımlılığı ($F(3, 147) = 5,127$, $p < .05$) ve Kendini Gösterme ($F(3, 147) = 3,249$, $p < .05$) alt boyutları motivasyon kaynakları bakımından gruplar arasındaki fark anlamlıdır. Tek yönlü ANOVA analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Faaliyet Alanına Göre COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Alt Boyutlarında Farklılık Olup Olmadığına Yönelik Gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Faaliyet Alanı						Anlamlı Fark
		N	Ort	SS	F	P	
İşten Atılma Korkusu	Sağlık	32	3,22	1,17	9,187	,00	(Üretim) - (Eğitim)
	Üretim	46	3,49	1,32			
	Eğitim	38	2,48	1,23			
		N	Ort	SS	F	P	Anlamlı Fark
Kendinden Başkasına Güvenmeme	Sağlık	32	2,80	1,41	3,796	,025	(Üretim) - (Eğitim)
	Üretim	46	3,35	1,44			
	Eğitim	38	2,71	1,31			
		N	Ort	SS	F	P	Anlamlı Fark
Ev Sorunlarından Kaçma	Sağlık	32	2,01	,87	1,986	,141	-
	Üretim	46	2,38	1,11			
	Eğitim	38	2,08	1,07			
		N	Ort	SS	F	P	Anlamlı Fark
İş Bağımlılığı	Sağlık	32	3,65	1,27	5,127	,007	(Üretim) - (Sağlık)
	Üretim	46	4,37	,98			
	Eğitim	38	3,97	1,22			
		N	Ort	SS	F	P	Anlamlı Fark
Kendini Gösterme	Sağlık	32	2,35	1,17	3,249	,041	(Üretim) - (Sağlık)
	Üretim	46	2,96	1,37			
	Eğitim	38	2,48	1,34			

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları ölçeği alt boyutlarının hangi faaliyet alanında anlamlı olarak farklılaştığını test etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. İşten Atılma Korkusuna bakıldığında üretim alanında çalışanların (Ort= 3,49) eğitim alanında çalışanlardan (Ort= 2,48) ve sağlık alanından çalışanların (Ort= 3,22) eğitim alanında çalışanlardan (Ort= 2,48) anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca bulgular, Kendinden Başkasına Güvenmeme

motivasyonun üretim (Ort= 3,35) ve eğitim sektörü çalışanları (Ort= 2,75) bakımından farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan üretim sektörü çalışanlarının (Ort= 4,37) sağlık sektörü çalışanlarına (Ort= 3,65) göre anlamlı düzeyde daha fazla İş Bağımlılığı motivasyonu gösterdikleri bulunmuştur. Son olarak, üretim sektörü çalışanlarının (Ort= 2,96) salgın döneminde sağlık çalışanlarına (Ort= 2,35) göre daha fazla kendini gösterme motivasyonu gösterdikleri görülmüştür.

4.4.2. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Alt Boyutlarının Kronik Hasta Olma-Olmama Durumuna Göre T testi Analizi Sonuçları COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeğinin alt boyutları olan İşten Atılma Korkusu, Kendinden Başkasına

Güvenmeme, Ev Sorunlarından Kaçma, İş Bağımlılığı ve Kendini Gösterme motivasyonlarının COVID-19 salgın döneminde Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan kronik hastalıklar listesine göre kronik hasta olma – olmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı ölçülebilmek amacıyla t testi analizi yapılmıştır. T testi analizi bulguları Tablo 5. de verilmiştir.

Tablo 5: COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Alt Boyutlarının Kronik Hasta Olma – Olmama Durumuna Göre T Testi Analizi Bulguları

COVID-19 Salgını Sürecinde							
Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Alt Boyutları	Gruplar	N	Ortalama	SS	t	df	p
İşten Atılma Korkusu	Kronik Hasta	48	2,94	1,20	-1,12	147	.83
	Kronik Hasta Değil	102	3,19	1,31			
Kendinden Başkasına Güvenmeme	Kronik Hasta	48	2,84	1,36	-1,43	147	.67
	Kronik Hasta Değil	118	3,19	1,40			
Ev Sorunlarından Kaçma	Kronik Hasta	48	2,02	1,06	-1,30	147	.68
	Kronik Hasta Değil	118	2,28	1,14			
İş Bağımlılığı	Kronik Hasta	48	4,07	1,15	-0,70	147	.58
	Kronik Hasta Değil	118	4,2	1,08			
Kendini Gösterme	Kronik Hasta	48	2,16	1,14	-3,56	147	.03
	Kronik Hasta Değil	118	3,12	1,38			

Analiz sonuçlarına göre kronik hasta olma – olmama durumuna göre katılımcıların İşten Atılma Korkusu, Kendinden Başkasına Güvenmeme, Ev Sorunlarından Kaçma ve İş Bağımlılığından kaynaklanan motivasyon puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak katılımcıların kronik hasta (Ort: 2,16) – kronik hasta değil (Ort: 3.12) koşullarında Kendini Gösterme puanlarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (t: -3.56, p<.05).

4.4.3. COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Alt Boyutlarının Salgın Sonrası Çalışma Düzenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeğinin alt boyutları olan İşten Atılma Korkusu, Kendinden Başkasına Güvenmeme, Ev Sorunlarından Kaçma, İş Bağımlılığı ve Kendini Gösterme motivasyonlarının salgın sonrası çalışma düzenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ölçülebilmek amacıyla tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır. Tek yönlü ANOVA analizi sonuçlarına göre COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği alt boyutlarından yalnızca motivasyon kaynaklarından İşten Atılma Korkusu (F(3, 147)= 9,187, p<.05) bakımından gruplar arasındaki fark anlamlıdır. İşten Atılma Korkusu alt boyutuna ait tek yönlü ANOVA analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Salgın Sonrası Çalışma Düzenine Göre COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği Alt Boyutlarında Farklılık Olup Olmadığına Yönelik Gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Salgın Sonrası Çalışma Düzeni	N	Ort	SS	F	p	Anlamlı Fark
İşten Atılma Korkusu	1.Uzaktan çalışıyorum.	63	2,38	0,95	5.353	.000	(1) - (2)
	2.Tam zamanlı vardiyalı/dönüşümlü çalışmaya başladım.	35	3,52	1,27			(1) - (4)

3.Ücretsiz izne çıkarıldım.	24	3,70	1,61
4.İşyerimde çalışma saatlerim düşürülerek vardiya/nöbet sistemine geçildi.	37	3,48	1,24
5.Esnek çalışıyorum.	39	3,01	1,22
6.Salgın nedeniyle artı çalışma saati eklendi.	15	2,57	1,19
7.Yarı zamanlı çalışıyorum.	11	4,01	1,37
8.İş yerim kapandı.	10	3,4	1,08
9.İşime son verildi.	5	2,64	1,09

COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları ölçeği alt boyutlarının hangi faaliyet alanında anlamlı olarak farklılaştığını test etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. İşten Atılma Korkusundan kaynaklanan motivasyona bakıldığında uzaktan çalışma grubu (Ort: 2,38) ile tam zamanlı vardiyalı/dönüşümlü çalışma (Ort: 3,52), ücretsiz izne çıkarılma (Ort: 3,70) ve işyerimde çalışma saatlerinin düşürülerek vardiya/nöbet sistemine geçilen (Ort: 3,48) gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, Koronavirüs (COVID - 19) salgını ilan edildikten sonra alınan tedbirler ve çalışma hayatı düzenlemeleri sebebiyle bir zorlama olmasa bile ısrarla işe gitme eğiliminde olan çalışanların işe gitme gerekçelerini ortaya koyan, psikometrik özellikleri görgül olarak test edilmiş bir ölçek geliştirmektir. Bu amaçla öncelikle birbiriyle ilişkili ölçek maddeleri bir araya getirilerek az sayıda yeni faktör keşfedilmesi amacıyla ölçeğe faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular ölçeğin; çalışanın salgın süresince işinden olma korkusuyla işe gittiğini ifade eden İşten Atılma Korkusu, çalışanın işyerinde olmadığında işlerin doğru ve yeterince iyi yapılamayacağına inancını ifade eden Kendinden Başkasına Güvenmeme, çalışanın ev sorumluluklarından ve aile içi sorunlardan kaçınmasını ifade eden Ev Sorunlarından Kaçma, çalışanın işkolikliğini ifade eden İş Bağımlılığı ve çalışanın işyerinde işverenin gözüne girme çabalarını ifade eden Kendini Gösterme alt boyutlarından oluştuğu görülmüştür. Faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin beş boyutlu yapısının geçerliğini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak; bulgular COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeğine ve alt boyutlarına ait iç güvenilirliğin tatmin edici düzeyde olduğunu göstermiştir.

Bu çalışmanın hedefinde salgın sürecinde kronik rahatsızlıklarına, evden çalışabilme imkanlarına rağmen ısrarla işe giden çalışanların motivasyon kaynaklarını tanımlamak bulunmaktadır. Bu bağlamda, ölçeğe ait tüm alt boyutlar ve tanımlamaları bir arada değerlendirildiğinde söz konusu motivasyon kaynaklarının; genel olarak çalışanın işe giderek hem işten, hem özel yaşantıdan kaynaklanabilecek sorunları kontrol etme işlevi olduğu anlaşılmaktadır. Motivasyon kaynakları, salgın döneminde çalışanın etkili bir şekilde işyerinde beceri ve yeteneklerini gösterebilmesine olanak vermektedir. Ayrıca, keşfedilmeye çalışılan COVID-19 salgını sürecinde çalışanın motivasyon kaynaklarının,

çalışanın salgın döneminde kimselere bırakmadığı işinin niteliğinden emin olmasını sağladığı da açıktır. Son olarak bu motivasyon kaynaklarıyla hareket eden bireylerin kendilerini işkolik olarak tanımladıkları da bulgulanmıştır. Tüm bunlar özetlendiğinde; çalışana evinde ve işinde sorunlarını kontrol etme hissi veren, işinde etkili bir şekilde kendini ifade etme ve çıkardığı işin niteliğinden emin olma işlevi gören, bir tür iş bağımlılığıyla kesişen COVID-19 salgını sürecinde çalışanın motivasyon kaynaklarını değerlendiren ve bu çalışmada geliştirilen ölçeği; “COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği” olarak isimlendirmenin uygun olacağı düşünülmüştür.

Böylece COVID-19 salgın döneminde bir motivasyon kaynağı olarak kendini gösterme olarak isimlendirilen kaynağın; çalışan tarafından işe gelmekte tereddüt eden diğer çalışanlara alternatif olarak ya da onların olmadığı zamanda işyerinde ön plana çıkarak kendine alan açma ve yönetime kendini gösterme fırsatı olarak değerlendirildiği düşünülebilir. Öte yandan, bir kısım çalışanın kendine alan açma motivasyonu bir tarafa, işinden olma korkusuyla eski iş rutinini devam ettirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Ancak bir kısım çalışan için durum işine verdiği değerle doğrudan ilgili görünmektedir. Böyle çalışanlar özellikle kendi işlerini bir başkasının kendisi kadar iyi yapamayacağını düşündüğü ve diğerlerine güvenemediği için işine sonuna kadar sahip çıkmaya çalıştığı görülmektedir. Bu durumun daha güçlü şekli çalışanın bir tür iş bağımlılığı yani işkolikliği ile kendini göstermektedir. Ancak iş ve iş yeri ile ilgili bu motivasyon kaynaklarının yanında işten çok kişinin ev ve aile hayatı ile ilgili bir motivasyon kaynağı daha keşfedilmiştir. Buna göre çalışan, salgın döneminde işini evinden ve evle ilişkili problemlerinden kaçmak için kullanmaktadır. Pandemi döneminde evde aile ile olmak, kapalı kalmak kimi kronik problemleri su yüzüne çıkarabileceği gibi; sadece evde hiç bir özel alan bulamadan, ev halkıyla her an birlikte olmak yeni problemleri de ortaya çıkarmakta olduğu düşünülebilir. Bu durumda çalışanın tercihi evde olmaksızın kendine özel bir alan yaratabilmek, evdeki kronik problemlerden kaçabilmek ve yeni ailevi problemler üretilmesinin önüne geçebilmek için işte ve iş yerinde olmaktadır denilebilir.

Sonuç

COVID-19 salgını yaşamın her alanında olduğu gibi çalışma hayatında da ‘yeni normal’ in ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu süreçte çalışanlar hem sürece uyum sağlayabilmek hem de sürecin zararlarını en aza indirmek amacıyla yeni motivasyonlar, davranışlar ve tutumlar

geliştirmektedir. Bu ölçek çalışmasıyla “Bireylerin ölümcül salgına rağmen evlerinde kendilerini korumaya almak yerine toplu halde çalışılan işyerlerinde olma isteğinin altında ne yatmaktadır?” sorusuna cevap aranmış, çalışanların salgın döneminde işten atılma korkusu, iş bağımlılığı, kendini gösterme, ev sorunlarından kaçma ve kendinden başkasına güvenmemekten kaynaklanan motivasyonlarının “COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları”ni oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, söz konusu motivasyon kaynaklarını ifade eden “COVID-19 Salgını Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları Ölçeği”nin Türk örnekleminde psikometrik özellikleri görgül olarak test edilmiş, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu bulunmuştur. Ölçeğin ayrıca motivasyon kuramlarıyla ilgili olarak iş yeri uygulamalarına yönelik bütüncül yaklaşıma katkıda bulunduğu söylenebilir.

Beyanname

Etik Onay ve Katılma İzni

Çalışmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan (26.05.2020 / Protokol No: 2020/137) ve Sağlık Bakanlığından onay alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve/veya analiz edilen veri kümeleri, makul talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

NM verileri analiz etmiş ve yorumlamıştır. ŞA makalenin yazılmasında katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Adams, J. S. (1963). Toward an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and, Social Psychology*, 67(5), 422-436.
- Alderfer, C.P. (1972). *Existence, Relatedness and Growth: Human Needs in Organizational Settings*. New York: Free Press.
- Arıkan R. (2002). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Nobel Yayınevi, 1. Basım, bölüm 6, 93-7
- Atkinson, J.W. (1964). *An Introduction to Motivation*. Princeton, NJ: Van Nostrand.
- Atkinson, J.W., & Feather, N.T. (1966). *A Theory of Achievement Motivation*. (eds) New York: Wiley.
- Blackler, F., & Williams, R. (1971). ‘People’s motives at work’, in P.B. Warr (ed.), *Psychology at Work*. Harmondsworth: Penguin.
- Carson, K.D., Carson, P.P., Roe, C., Birkenmeier, B.J., Philis, J.S. (1999). Four Commitment Profiles and Their Relations to Empowerment, Service Recovery, and Work Attitudes, *Public Personnel Management*, 28, 1-13
- Chell, E. (1993). *The Psychology of Behaviour in Organizations* (2nd ed.). Houndmills: Macmillan.
- Çırakoğlu, O. C. (2011). Domuz Gribi (H1N1) Salgınıyla İlişkili Alguların, Kaygı ve Kaçınma Düzeyi Değişkenleri Bağlamında İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 49-64.
- Çırakoğlu, O. C., Kökdemir, D., & Demirutku, K. (2003). Lay theories of causes of and cures for depression in a Turkish university sample. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31(8), 795-806.
- DeCharms, R., & Muir, M.S. (1978). Motivation: social approaches, *Annual Review of Psychology*, 29, 91-113.
- Digman, J.M., & Takemoto-Chock, N.K. (1981). Factors in the natural language of personality: re-analysis and comparison of six major studies, *Behavioural Research*, 16, 149-70.
- Dweck, C.S., & Leggett, E.L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality, *Psychological Review*, 95, 256-73.
- French, E.G. (1955). Some characteristics of achievement motivation, *Journal of Experimental Psychology*, 50, 232-6
- Furnham, A., & Kuyken, W. (1991). Lay theories of depression. *Journal of Social Behavior & Personality*, 6(2), 329-342.
- Harackiewicz, J., & Larson, J.R., Jr. (1986). Managing motivation: the impact of supervisor feedback on subordinate task interest, *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1352-63.
- Harackiewicz, J., & Sansone, C. (1991). Goals and intrinsic motivation: You can get there from here, *Advances in Motivation and Achievement*, 7, 21-49.
- Haslam, S. (2004). *Psychology in organizations: The social identity approach*. SAGE Publications. doi:10.4135/9781446278819.
- Herzberg, F. (1966). *Work and the Nature of Man*. Cleveland, OH: World Publishing Co.
- Herzberg, F. (1968). One more time: how do you motivate employees?, *Harvard Business Review*, 46, 53-62
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). *The Motivation to Work*. New York: Wiley
- Jones, J. H., & Salathe, M. (2009). Early assessment of anxiety and behavioral response to novel swine-origin influenza A (H1N1). *PLoS one*, 4(12).
- Kanfer, R. (1994). ‘Work motivation: new directions in theory and research’, in C.L. Cooper & I.T. Robertson (eds), *Key Reviews in Managerial Psychology*. New York: Wiley. pp. 1-53
- Karahan, A. (2008). Çalışma Ortamındaki Faklılıkların Örgütsel Bağlılığa Etkisi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 231- 246.
- Kohn, A. (2000). Why incentive plans cannot work, *Harvard Business Review*, September-October, 54-63
- Lawler, E.E. (1973). *Motivation in Work Organizations*. Monterey, CA: Brooks Cole.
- Lepper, M.R., & Greene, D. (1975) Turning play into work: effects of adult surveillance and extrinsic rewards: a test of the overjustification hypothesis, *Journal of Personality and Social Psychology*, 31, 479-86.
- Lepper, M.R., Greene, D., & Nisbett, R.E. (1973). Undermining children’s intrinsic interest with extrinsic reward, a test of the over-justification hypothesis, *Journal of Personality and Social Psychology*, 28, 129-37.

- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2013). Goal setting theory. In E. A. Locke & G. P. Latham (Eds.), *New developments in goal setting and task performance* (p. 3–15). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Locke, E.A., & Latham, G.P. (1990). *A Theory of Goal Setting and Task Performance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Locke, E.A., Shaw, K.N., Saari, L.M., & Latham, G.P. (1981). 'Goal setting and task performance: 1969–1980', *Psychological Bulletin*, 90, 125–52.
- Maslow, A.H. (1943). 'A theory of motivation', *Psychological Review*, 50, 370–96.
- McClelland, D.C. (1985). *Motives, Personality and Society: Selected Papers*. New York: Praeger.
- McCrae, R.R., & Costa, P.T., Jr. (1990). *Personality in Adulthood*. New York: Guilford Press.
- McGregor, D. (1957). 'The human side of enterprise', in *Adventures in Thought and Action. Proceedings of the 5th anniversary of the School of Industrial Management*, Massachusetts Institute of Technology.
- McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill.
- Mueller, C.W., Wallace, J.E., Price, J.L. (1992). Employee Commitment: Resolving Some issues, *Work and Occupations*, 19(3), 211-36
- Nicholls, J.G. (1984). Achievement orientation: conceptions of ability, subjective experience, task choice and performance, *Psychological Review*, 91, 328–46
- Nuttin, J. (1984) *Motivation, Planning and Action*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Pfeffer, J. (1997). *New Directions for Organization Theory: Problems and Prospects*. New York: Oxford University Press
- Porter, L., Bigley G. A. ve Steers, R. M. (2003). *Motivation and Work Behavior*, McGraw-Hill.
- Smither, R.D. (1992). *The Psychology of Work and Human Performance*. New York: HarperCollins.
- Sorrentino, R.N. (1973). An extension of theory of achievement motivation to the study of emergent leadership, *Journal of Personality and Social Psychology*, 26, 356–68.
- Sorrentino, R.N., & Field, N. (1986). Emergent leadership over time: the functional value of positive motivation, *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 1091–9.
- Stagner, R. (1950). Psychological aspects of industrial conflict II: motivation, *Personnel Psychology*, 3, 1–15.
- Stapleton, C.D. (1997). *Basic Concepts And Procedures Of Confirmatory Factor Analysis*. Southwest Eğitim Araştırmaları Birliğinin Yıllık Toplantısında Sunulan Bildiri (Austin, Ocak)
- Tavşancıl E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel yayınevi, 1.Baskı.
- Taylor, F.W. (1911). *Principles of Scientific Management*. New York: Harper
- Vroom, V.H. (1964). *Work and Motivation*. New York: Wiley.
- Zander, A. (1971) *Motives and Goals in Groups*. New York: Academic Press

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Relationship Between Traumatic Stress Symptoms and Basic Psychological Needs, Irrational Beliefs, and Mood in a Non-Clinical Population

Klinik Olmayan Popülasyonda Travma Sonrası Stres Belirtileri, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, İrrasyonel İnanışlar ve Duygudurum Arasındaki İlişki

Ceren Katip¹, Elif Yöyen²

Abstract:

This study was conducted to examine the relationship between Trauma Stress Symptoms (TSS) and basic psychological needs, irrational beliefs, and mood in the non-clinical population. A total of 212 participants, 127 with TSS symptoms and 85 without TSS symptoms, in the 18-52 age range were included in the study. Demographic Information Form, Impact of Event Scale- Revised (IES-R), Basic Psychological Needs Satisfaction Scale (TPIO), Shortened General Attitudes and Beliefs Scale (GTIO-SF), and Positive and Negative Affect Measure (PANAS) were used as data collection tools. In the Independent Sample T Test analysis performed between groups with and without TSS symptoms; compared to the participants who did not show PTS symptoms, the total score of GTIO-SF and this scale's "irrational beliefs", "devaluation of others", "expectation of justice", "seeking comfort", "irrational beliefs of achievement", "irrational beliefs of approval", "self-devaluation" sub-dimensions, PANAS total score and its sub-dimension "negative mood" sub-dimension were significantly higher; It was determined that PTS symptoms and irrational thoughts and negative mood were positively and significantly correlated with the basic psychological needs scale scores, and negatively and significantly. Multiple linear regression analysis results; it was determined that the presence of trauma predicted the total score of GTIO-SF and its sub-dimension "comfort seeking" positively in the group with PTS symptoms, and "need for autonomy", which was the sub-dimension of the TPIO scale, negatively, at a level of 38%. This study showed that PTS symptoms and individuals' irrational thoughts and negative mood are positively related while basic psychological needs are negatively related, and the presence of PTS symptoms plays a predictive role in developing irrational beliefs and negative affect, and in meeting the need for autonomy. The findings obtained from the research were discussed in the light of the literature, limitations and suggestions for future research were presented.

Keywords: Post Traumatic Stress Symptoms, Basic Psychological Needs, Irrational Beliefs, Mood

¹MSc, Febris Counseling Center, İstanbul-Turkey, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-9445-1421>

²Assoc. Prof., Sakarya University, Faculty of Arts and Science, Department of Psychology, Sakarya-Turkey, Orcid ID: 0000-0002-0539-9263

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Sakarya University, Faculty of Arts and Science, Department of Psychology, Sakarya-Turkey. E-mail: elifguneri@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 29.08.2021, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 23.09.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Katip, C., Yöyen, E. M. (2021). The Relationship Between Traumatic Stress Symptoms and Basic Psychological Needs, Irrational Beliefs, and Mood in a Non-Clinical Population, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 261-271

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu çalışma klinik olmayan popülasyonda Travma Sonrası Stres Belirtileri (TSSB) ile temel psikolojik ihtiyaçlar, irrasyonel inanışlar ve duygudurum arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya 18-52 yaş aralığında, TSSB belirtisi gösteren 127 ve TSSB belirtisi göstermeyen 85 olmak üzere toplam 212 katılımcı alınmıştır. Veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu, Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ), Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği (TPIÖ), Genel Tutum ve İnanışlar Ölçeği Kısa Formu (GTİÖ) ile Pozitif ve Negatif Duygu Durum Ölçeği (PANAS) kullanılmıştır. TSSB belirtisi gösteren ve TSSB belirtisi göstermeyen gruplar arasında yapılan Bağımsız Örneklem T Testi analizinde; TSSB belirtisi gösteren katılımcıların TSSB belirtisi göstermeyen katılımcılara oranla GTİÖ toplam puanında ve bu ölçeğin irrasyonel inanışlar, başkalarını değersizleştirme, adalet beklentisi, konfor arayışı, başarıma irrasyonel inanışları, onaylanma irrasyonel inanışları, kendini değersizleştirme alt boyutları ile PANAS toplam puanında ve alt boyutu olan negatif duygudurum alt boyutundan anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Korelasyon analizleri sonucunda da TSSB belirtisi gösteren katılımcıların GTİÖ toplam puanı ile ölçeğin irrasyonel düşünce boyutları olan irrasyonel inanışlar, başkalarını değersizleştirme, adalet beklentisi, konfor arayışı, başarıma irrasyonel inanışları, onaylanma irrasyonel inanışları, kendini değersizleştirme alanları ile PANAS ölçeğinin negatif duygulanım boyutunun pozitif ve anlamlı, TPIÖ puanları ile negatif ve anlamlı ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analiz sonuçları ise; TSSB belirtisi gösteren grupta travmanın GTİÖ toplam puanının ve alt boyutu olan konfor arayışının pozitif yönde ve TPIÖ ölçeğinin alt boyutu olan özerklik ihtiyacının negatif yönde ve %38 düzeyinde yordadığı saptanmıştır. Bu çalışma TSSB ile bireylerin irrasyonel düşüncelerinin ve negatif duygulanımının pozitif yönlü, temel psikolojik ihtiyaçların negatif yönlü ilişkili olduğunu ve TSSB'nin varlığının irrasyonel inanışlar ile negatif duygulanım geliştirmede, özerklik ihtiyacının karşılanamamasında yordayıcı bir rol oynadığını göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış, sınırlılıklar ve gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, İrrasyonel İnanışlar, Duygudurum

Introduction

Trauma is experienced as a overpowering life event in people's lives. In the event of trauma, the reactions of individuals differ according to variables such as genetic predisposition, psychological resilience, cultural factors, and environmental interaction (Jobson & O'Kearney, 2009). "Post Traumatic Stress Disorder" (PTSD), is defined as a disorder with distinctive symptoms that can occur after direct experience of traumatic events such as serious injury, death or threat of death, or sexual assault in respect of the DSM-5 classification; such an disorder can also be triggered even after witnessing such traumatic events. Such a challenging life experience can have negative physical, emotional and social effects on a person's life. In this context, it is crucial to determine the preventive factors against the possible negative effects of trauma.

It is known that cognitions are also affected in post-traumatic stress disorder, whereby individuals tend to undergo a change in mental process (Hyland et al., 2014). Moreover, according to the Rational Emotional Behavior Theory, an individual has the potential to think both rationally as well as irrationally (Karataş & Yavuzer, 2018). Furthermore, humans have an innate tendency for behaviors such as self-preservation, feeling happy, affiliation, thinking, bonding, and self-actualization (Corey, 2013). However, they also are as much predispositioned towards behaviors such as avoidance of thought, intolerance, perfectionism and self-blame. Additionally, irrational beliefs are unsound and

inconsistent thought patterns that lead to emotional distress and not to mention, emotional discomfort occurs as a result of self-critical and self-harming speech that an individual constantly repeats to oneself (Ellis, 1995). Accordingly, Ellis consistently emphasizes that one will feel as one thinks and that negative emotional reactions are based on irrational beliefs formed by the counselee. It can be expected that irrational beliefs, which have an important role in people's reactions to traumatic situations that they are exposed to or indirectly experience, are related to PTSD symptoms.

Similarly, in the psychological literature, people who experience negative emotional states are known to generally suffer from negative moods, having difficulties in environmental adaptation in daily life, and be inclined to evaluate situations with an unrealistic negativity. On the other hand, studies have found that people with high positive affect are less influenced by negative situations, and their ability to evaluate problems with reality as well as cope with them is more functional (Watson & Clark, 1984). The increase in positive affect in PTSD symptoms is expected to have a therapeutic effect on the symptom level.

Another preventive factor in PTSD symptoms is considered to be the satisfaction of basic psychological needs. According to the theory of self-determination, it is to be discovered a set of identifiable psychological and social nutrients that facilitate growth, wholeness, and well-being when an individual is satisfied within the interpersonal and cultural contexts of their development. Thus, in case of satisfaction of such psychological needs

are hindered or overlooked, serious psychological harm comes into play (Deci & Ryan, 2000). The process of such satisfactions, which are necessary for personality and cognitive development, are known as basic psychological needs (Ryan & Deci, 2008). The same self-determination theory also stresses on that in order for a need to be a basic psychological need, it must remain necessary regardless of cultural context and developmental processes. It is expected that when individuals' needs for a sense of achievement, a sense of control about their life and their environment, as well as a sense of relatedness are met, they will then be able to cope with trauma symptoms more efficaciously.

The research carried out in the light of all the information above aimed to analyze the internal resources that will reduce the PTS symptoms of people with PTSD symptoms and support the treatment process. For this purpose, it focuses on the relationship between post-traumatic stress symptoms and irrational beliefs as well as moods and basic psychological needs. In the study, the correlations between PTSD symptoms, basic psychological needs, irrational beliefs and mood were put under the scope; the findings obtained as a result of the analyses were discussed and compared with the relevant literature.

In view of the literature review, the research questions on the subject are as follows:

- i. Is there a significant relationship between PTS symptoms and basic psychological needs, irrational beliefs, and mood?
- ii. To what extent can PSS symptoms predict variables of basic psychological needs, irrational beliefs, and mood?

Methods

Research Model

This research is implemented by way of relational screening method. Relational screening model is a screening approach that aims to determine the existence of co-variation between two or more variables. This screening model aims to determine whether the variables show correlative diversity as well as how a change in variable functions if it occurs (Karasar, 2011). The subject group of the research consists of all students studying at universities in Istanbul. The statistics of the Higher Education Council (YÖK) for the 2019-2020 academic year shows the number of university students in Istanbul to be a total of 1,409,655. It is recommended that the sample size be at least 30 in terms of generalizability of the findings obtained in relational studies, minimizing the error variance, and a credible representativity of the subject group (Frankel et al., 2012). In the light of this data, a number of 212 university students represent the sample of the research. Due to the pandemic in the country at the time of the research, the participant selection was performed haphazardly through virtual network channels by way of the appropriate sampling method.

Data Collection Tools

Demographic Information Form: It is a form prepared by the researcher where the questions reflect the participants'

age, gender, education level, marital status, occupation, economic status, whether or not they have received psychological support, and if so, what kind of psychological support they have received.

The Impact of Events Scale (IES-R): a 22-item scale developed by Weiss and Marmar in 1997 to detect the symptoms of traumatic stress symptoms. The three sub-dimensions of the scale are re-experiencing (items 1, 2, 3, 6, 9, 14, 16, 20), avoidance (items 5, 7, 8, 11, 12, 13, 17, 22) and overstimulation (items 4, 10, 15, 18, 19, 21). The scale was adapted into Turkish by Çorapçıoğlu et al. (2006). In this study, Cronbach's Alpha values were determined as .93 for scale total score and between .78-.91 for scale sub-dimensions.

Basic Psychological Needs Scale (TPIO): is a 21-item set of scales created by Deci and Ryan (2000). The scale aims to diagnose to what extent the person meets their basic psychological needs, where the high score obtained from the scale increases in direct proportion to the satisfaction of needs. This study shows results by way of the interpersonal relations version of the Basic Psychological Needs Scale. This form scale consists of 9 items and 3 subscales which comprise the need for autonomy, the need for competence and the need for relatedness as the three subscales consisting of 3 items each. One item from each subscale was included in the analysis by rendering the reverse question positive. The Turkish adaptation of the scale, which consists of a 5-point Likert-type rating, was fashioned by Kesici et al. (2003). In this study, Cronbach's Alpha values were determined as .91 for scale total score and between .82-.83 for scale sub-dimensions.

Positive and Negative Mood Inventory (PANAS): It is a scale developed by Watson et al. (1988) to examine a person's mood with its positive and negative dimensions. The scale, which consists of 20 items and two dimensions with those of positive and negative, is evaluated with a 5-point Likert-type rating. The Turkish adaptation was fashioned by Gençöz (2000). In this study, Cronbach's Alpha values were determined as .74 for scale total score and between .86-.91 for scale sub-dimensions.

General Attitudes and Beliefs Scale Short Form (GTIO-SF): It was developed by Lindler, Kirkby, Wertheim, and Birch (1999) to measure irrational beliefs and this scale consists of 26 items and 7 subscales. This a 5-point Likert-type scale form includes 7 sub-dimensions the subheadings of Rationality (Ras), Self-Devaluation (Kde), Irrational Beliefs to Achieve (Bii), Approval Beliefs (Oii), Comfort Seeking (Ka), Justice Expectation (Ab) and Devaluation of Others (Bde). While the rationality subscale shows rational beliefs, the other 6 subscales show irrational beliefs (Arturan, 2019). Therefore, rationality subscale items in the data analysis section were included into the analysis as reverse items. The Turkish adaptation of the scale was carried out by Arturan (2019). In this study, Cronbach's Alpha values were determined as .90 for scale total score and between .71-.87 for scale sub-dimensions.

Research Method

After the approval of the Maltepe University Ethics Committee, where the research was conducted, the data were collected through the participant-adjusted sampling methods with the participants contacted via the Internet. Before the application, the participants were informed

about the purpose and procedure of the research, after which the volunteered participants administered the scales in private. The time to fill in the scales took approximately 10 minutes.

Statistical Analysis

All data were analyzed in SPSS IB 23 program. Firstly, the results from the relevant scales and their sub-dimensions including their standard deviation, average value, as well as lowest and highest values, together with Cronbach's Alpha values were gathered; as a result of the analysis, the scale reliability of the sample was determined to be considerably reliable in the range of 0.71 - 0.93. Afterwards, the homogeneity and normality conditions of the scales used in the research were examined and it was determined that the total score averages of the scales had a standard distribution. After this process, the sample, which is based on the 33 points and the cut-off score of the IES-R, was revised whereby the participants who scored above 33 points were divided

into two groups as the group showing PTS symptoms, and the participants with a score below 33 points as the group without PTS symptoms. The study utilized T-test for Independent Groups to look into the differences in variables between the two groups; Pearson's Correlation Analysis was applied to examine the correlation between the responses of the two groups, and Multiple Regression Analysis was applied in order to investigate the co-effects of the variables from the sampling.

Results

The sample of this study consists of 212 people. The age range of 127 participants with PTS symptoms was 18-52 (mean = 26.02, SD = 6.92). Most of the participants were women (73.2%), university students (85.0%), singles (70.1%), unemployed (58.7%), and upper-middle income (44.4%) (Table 1).

Table 1. Demographics and characteristics of the group with PTSD Symptoms

	SD	Mean	N	%
Age	6.92	26.02	127	
Gender				
Female			93	73.2
Male			34	26.8
Relationship Status				
Married			10	7.9
Single			89	70.1
Divorced			5	3.9
Flirty Relationship			23	18.1
Education Status				
License			108	85.0
Graduate			16	12.6
Doctorate			3	2.4
Working Status				
Employed			52	41.3
Unemployed			74	58.7
Economical Situation				
Low			4	3.2
Lower Middle			13	13.5
Upper Middle			39	44.4
High			53	42.1
I don't want to specify.			17	13.5

The age range of 85 participants who showed zero sign of PSS was 18-52 (mean = 27.08, SD = 6.68). Most of the participants were women (61.2%), university students

(72.9%), singles (61.2%), employed (58.3%), and upper-middle income (27.4%) (Table 2).

Table 2. Demographics and characteristics of the group without PTSD Symptoms

	SD	Mean	N	%
Age	8.32	24.2	85	
Gender				
Female			52	61.2
Male			33	38.8
Relationship Status				
Married			15	17.6
Single			52	61.2
Divorced			1	1.2
Flirty Relationship			17	20
Education Status				
License			62	72.9
Graduate			18	21.2
Doctorate			5	5.9
Working Status				
Employed			49	58.3
Unemployed			35	41.7
Economical Situation				
Low			0	0.1
Lower Middle			5	6.0
Upper Middle			23	27.2
High			47	56.0
I don't want to specify.			9	10.7

Irrational beliefs, moods and basic psychological needs differ significantly in the answers given by groups with and without PTS symptoms. Compared to the group without PTS symptoms, the group showing TSS symptoms draws a graphic that is higher and significantly different on average in relation to the sum of the irrational beliefs and sub-dimensions of "irrationality", "devaluation of others", "expectation of justice", "seeking comfort", "irrational beliefs of achievement", "irrational beliefs of approval", "devaluation of oneself". When the

mood of the two groups is examined; it is noted that the participants with PTS symptoms have higher positive and negative affect total and negative affect compared to the other group. When the satisfaction of basic psychological needs was examined, it is discovered that the achievement of the satisfaction of basic psychological needs as well as the sub-dimensions of "autonomy", "competence" and "relatedness" were more higher than the group with PTS symptoms (Table 3).

Table 3. Independent Sample T-Test According to Scale Responses of Groups

	Mean	t	P
GTIO-Total		-5.60	.001
1	62.89		
2	77.13		
Irrational Beliefs		-2.72	.007
1	8.22		
2	9.58		
Devaluation of Others		-3.79	.001
1	7.75		
2	9.46		
Justice Expectation		-3.69	.001
1	13.07		
2	14.99		

Comfort Seeking			-5.57	.001
1	10.71			
2	13.71			
Irrational Beliefs to Achieve			-3.69	.001
1	11.14			
2	13.22			
Irrational Beliefs to Approval			-5.27	.001
1	5.84			
2	8.21			
Self-Devaluation			-4.37	.001
1	5.96			
2	8.28			
PANAS-Total			-4.68	.001
1	51.76			
2	58.31			
Negative Dimension			-8.44	.001
1	19.47			
2	27.99			
TPIO-Total			4.43	.001
1	40.12			
2	35.96			
The Need For Autonomy			4.63	.001
1	13.60			
2	12.01			
The Need for Competence			4.05	.001
1	13.35			
2	12.02			
The Need for Relatedness			3.05	.001
1	13.16			
2	12.07			

1= Non-PTSD group, 2= Group with PTSD

For the group with PTSD symptoms, it has been found by way of the IES-R scale that there is a positive correlation between the irrational beliefs and sub-dimensions of "devaluation of others", "comfort seeking", "irrational beliefs of approval", "irrational beliefs of achievement", "self-devaluation", "rationality", "justice expectation" and mood sub-dimension "negative mood". When the relationship between PTS symptoms and "autonomy", "relatedness" and "competence", which are sub-

dimensions of basic psychological needs satisfaction, was examined, the direction of this correlation was found to be negative (Table 4). Correlation analysis results show that PTSD symptoms and irrational beliefs and negative mood increase or decrease concurrently, whereas satisfaction of basic psychological needs decreases as PTSD symptoms increase in satisfaction of basic psychological needs.

Table 4. Correlation Analyzes of the group with PTSD Symptoms

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
IES-R-Total	1	.58	.44	.55	.52	.47	.46	.37	.35	.50	-.40	-.33	-.32
GTIO-Total			.80	.79	.83	.78	.76	.47	.76	.43	-.45	-.43	-.46
Devaluation of Others				.64	.64	.61	.50	.80	.21	.36	-.30	-.28	-.27
Comfort Seeking					.59	.60	.46	.25	.67	.37	-.27	-.26	-.29
Irrational Beliefs to Approval						.63	.66	.37	.58	.30	-.43	-.43	-.38
Irrational Beliefs to Achieve							.48	.19	.66	.37	-.23	-.22	-.18
Self-Devaluation								.42	.39	.34	-.49	-.48	-.45
Rationality									.50	.33	-.51	-.45	-.57
Justice Expectation										.31	-.23	-.23	-.21

Negative Dimension	-.33	-.30	-.31
The Need for Autonomy		.82	.73
The Need for Relatedness			.79
The Need for Competence			1

For the group without PTSD symptoms, it was found that there was a weak positive correlation between the total score of IES-R and the total score of GTIO-SF and its sub-dimensions "devaluation of others", "irrational beliefs of achievement", "expectation of justice" and "negative mood". When the relationship between STS and "autonomy", "relatedness" and "competence", which are sub-dimensions of basic psychological needs

satisfaction, was examined, the direction of this relationship was found to be negative (Table 5). In THE participants without PTSD symptoms, no significant correlation was found between the total scores of IES-R and the sub-dimension of the GTIO-SF scale, "comfort seeking", "irrational beliefs of approval" and "rationality".

Table 5. Correlation Analyzes of the group without PTSD Symptoms

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
IES-R-Total	1	.30	.29	.13	.16	.21	.23	.11	.22	.37	-.21	-.29	-.23
GTiO-Total			.72	.70	.75	.62	.64	.29	.74	.28	-.17	-.07	-.03
Devaluation of Others				.50	.45	.26	.35	.03	.64	.29	-.03	-.03	-.10
Comfort Seeking					.47	.36	.23	.01	.41	.09	-.03	-.11	-.06
Irrational Beliefs to Approval						.32	.65	.35	.40	.16	-.21	-.06	-.09
Irrational Beliefs to Achieve							.32	.12	.55	.10	-.05	-.02	-.08
Self-Devaluation								.39	.23	.18	-.34	-.15	-.28
Rationality									-.09	.24	-.44	-.33	-.41
Justice Expectation										.31	-.23	-.23	-.21
Negative Dimension											-.17	-.10	-.15
The Need for Autonomy												.66	.75
The Need for Relatedness													.61
The Need for Competence													1

Multiple Linear Regression Analysis was applied to evaluate the effect of the PTS symptom level variable in the study on the irrational beliefs, mood and basic psychological needs variables for the group with PTS symptoms (Table 6). In the regression analysis performed between the dependent variable of PTS symptoms level and other variables, it has been determined that the

GTIO-SF-total score showed a high level of PTS symptoms and positive outcome ($p < .01, B: .272, t: 2,01$); GTIO-SF-comfort seeking score showed a high level of PTS symptoms and positive outcome ($p < .05, B: .277, t: 2,34$); TPIO-autonomy need score affects the level of PTS symptoms highly and negatively ($p < .05, B: -.217, t: -1,89$), and that these variables explain this effect with a rate of 38% ($R^2: 0.38$).

Table 6. Results of Regression Analysis Conducted to Examine the Effects of General Attitudes and Beliefs Scale Short Form Total Score, Comfort Seeking Subdimension Scores and Autonomy Subdimension Scores of the Basic Psychological Needs Scale on the Level of PTSD for the group with Symptoms of PTSD

Variables	T	B	P	R	R ²
GTIO Total	2.01	.272	.047*	62.3	38.8
GTIO-Comfort Seeking	2.34	.277	.027*		
TPIO-The Need for Autonomy	-2.17	-1.89	.032*		

**p<0.01, p<0.05*.

Discussion

The cognitive model of PTS symptoms focuses on individuals' reactions during and after the trauma, suggesting an emphasis on negative self-assessments. These assessments may include beliefs about the individual and the outside world, such as "I am inadequate", "the world is a dangerous place", "the same thing will happen to me again" (Kleim et al., 2011). In our study, the fact that the scores the individuals with PTSD symptoms obtained from the GTIO-SF self-devaluation sub-dimension were statistically significantly different in comparison to the individuals without PTS symptoms, and that this difference points to more irrational beliefs with those with PTS symptoms, has proven consistent with the literature findings. At the same time, the knowledge that individuals with strong PTSD symptoms have very high levels of irrational beliefs compared to those who are reported to have mild PTSD supports the finding of our study that the scores of individuals with PTSD symptoms on the "irrationality" sub-dimension are statistically significantly different (Hyland et al., 2014).

Irrational beliefs can be observed as a catalyst for emotional discomfort as well as issues in interpersonal relationships. Individuals subjected to traumatic events may experience difficulties in interacting in close social relationships, the lack thereof could cause a failure in preventing or reducing the development of interpersonal dysfunction and PTSD symptoms (Nietlisbach & Maercker, 2009). In our study, it was observed that the scores of individuals with PTSD symptoms in the "devaluing others" sub-dimension were statistically significantly different from individuals without PTSD symptoms. In this case, it can be inferred that individuals with PTSD symptoms experience deterioration in interpersonal relationships.

Social support, collective sharing, and empathy have an important place in the recovery process of traumatized individuals. Individuals with PTSD should have the belief that their suffering will not be overlooked, but will instead be fully recognized, and that their anger as well as expectations for justice are no wrong, inadequate, or illegitimate. The restorative justice of society in healing the wounds of traumatic events, and the establishment of a justice system that focuses on the needs of the victim accelerates recovery (Botcharova, 2001). The fact that the scores obtained by the participants with PTSD symptoms in the study for the "expectation of justice" sub-dimension were statistically significantly higher

compared to individuals without PTSD symptoms, is in line with the literature.

Negative mood is an important characteristic feature in the clinical and non-clinical manifestation of PTSD. The fact that the PANAS total scores of the participants with PTSD symptoms and the scores they got from the "negative mood" sub-dimension were statistically significantly different from individuals without PTSD symptoms can be interpreted as individuals with PTSD symptoms were more under the influence of negative emotions and had difficulty in reducing their effect (Seligowski et al., 2016). It has been suggested that PTSD is a risk and maintenance factor associated with difficulties in emotion regulation (Miron et al., 2016). Weakness in emotion regulation has been stated as a risk and maintenance factor for various psychological disorders. Different aspects of emotional regulation, i.e. experiential avoidance, rumination, and thought suppression, show a high proximity with the strongest associations of PTSD symptoms (Ehring & Quack, 2012). PTSD symptoms have been associated with difficulties in regulating negative emotions, greater use of suppression, and less use of cognitive change strategies to reduce the impact of negative emotions (Shepherd & Wild, 2014).

Difficulties in emotional functions as well as interpersonal relationships of individuals with PTSD and negative affect were found to be the most consistent predictors (Monson et al., 2004). Difficulty in recognizing, distinguishing and verbalizing emotions, as well as limitation in daydreaming are often tightly associated with post-traumatic stress disorder. In addition, it was reported that believing that life is meaningful, having a purpose, high social support, and high positive affect are important barriers to the development of PTSD (Feder, et al., 2003). Zakiei et al. (2014), who determined that there is a significant relationship between mental disorders and irrational beliefs and negative affect, stated that positive affect has a significant negative relationship with mental disorders. Difficulties in emotional functions and interpersonal relationships of individuals with PTSD and negative affect were found to be the most consistent predictors. PTSD symptom level is affected by individuals' negative affect, negative thoughts about self and the world, and autonomy levels; low level of autonomy exhibits a positive and significant relationship with negative affective experiences about the world after trauma (Kolts et al., 2004). The idea that autonomy can be used to predict the development of PTSD symptoms is supported by the results of the research (Boduszek et al., 2013). Among the findings of our study, that which the TPIO

total scores of individuals without PTS symptoms and their scores of "autonomy", "competence" and "relatedness" sub-dimensions differ significantly in favor of the participants without PTSD symptoms compared to the participants with PTS symptoms, is in line with the literature findings. In respect of the information obtained from the literature and related research findings, it can be inferred that individuals without PTS symptoms have more satisfaction in meeting their basic psychological needs, and this satisfaction may be a preventive factor in developing PTSD.

Moreover, in similarity to the literature findings, the participants with signs of PTSD symptom in this research have proven fairly positive regarding their IES-R total score and GTIO-SF total score, as well as the score of sub-dimensions of IES-R and GTIO-SF, such as "irrational beliefs of devaluation of others", "comfort seeking", and "approval", "irrational beliefs about achievement" and "self-devaluation". On the other hand, it is seen that there is a weak positive relationship with the sub-dimensions of "rationality" and "expectation of justice" for the same participants. For the participants without TSS symptoms, the IES-R total score and GTIO-SF total score as well as the sub-dimension score of these, namely "devaluation of others", "expectation of justice", "irrational beliefs of achievement", "devaluation of oneself", have proven a weak positive response to the findings for the participants, while it was also determined that there was no significant connection with the aforementioned sub-dimensions of "rationality", "comfort seeking", "irrational beliefs of approval". These findings are consistent with the literature.

Studies in the literature show that negative affect is strongly associated with IES-R. However, since negative affect also represents a very encompassing feature, it has been stated that the very situation may occur in various clinical populations regardless of the nature of the traumatic event (Shapinskyn et al., 2005). Similarly in this study, it was found that there was a weak positive correlation between the IES-R total score and the total score of the PANAS scale, not to mention, a moderate positive proximity between the former and "negative mood", one of the sub-dimensions of the PANAS scale. When the findings of the participants without TSS symptoms were examined, no significant correlation was found between the IES-R total score and the PANAS total score, except for a weak and positive proximity between the IES-R score with the sub-dimension of the PANAS scale, i.e. the "negative mood" scale. Consequently, it is discovered that the findings obtained are in parallel with the literature.

When the results of the regression analyzes, which constitute the last stage of the research findings, are examined, it is found that the "general attitudes and beliefs" and "comfort seeking" scores in the group with PTSD symptoms are positive, whereas the scores of the "autonomy need" dimension, which is one of the basic psychological needs, have a high and negative effect on the PTSD symptom level, the predictor variables of which seemingly trigger this effect with a rate of 38%.

In the literature review, no studies were found showing the prediction of PTSD symptoms by general attitudes and beliefs and basic psychological needs. However,

studies indicating that irrational beliefs indirectly predict the symptoms of PTSD, and that there is a significant correlation between basic psychological needs and irrational beliefs in the prediction of negative mood, indirectly support the results of the relevant study (Hyland et al., 2013).

There are some limitations of the research: when the demographic characteristics are examined, the gender distribution of the participants in the sample is not balanced and the number of women is high; socioeconomic level is stated by most individuals as lower-middle and upper-middle; the selection of the participants from Istanbul sample can be considered as a limitation. In addition, the unbalanced distribution of participants with and without PTSD symptoms can be considered as another limitation. It is seen that there are more female participants especially among the participants who show symptoms of PTSD. The low number of male participants can be explained by cultural factors as well as individual psychological factors such as avoidance and confrontation. Providing these distributions in a balanced way in future research may increase the generalizability of the studies. Due to the use of self-report scales, the fact that participants may have given biased answers while evaluating the results can be considered as a further limitation in terms of validity. The fact that the scales were presented to the participants through both online research sites and face-to-face participation in the data collection process may be a confounding variable in the diversity in the answers to the questions.

In addition to these limitations, the research results have strengths and contributions to the literature. Studies on the level of PTSD symptoms and irrational beliefs in the non-clinical population have been examined abroad, but such study has yet to be conducted in Turkey. Therefore, while presenting a comprehensive model of the level of PTSD symptoms, this study draws attention to the protective role of irrational beliefs in PTSD symptoms, and also shows how the irrational beliefs, mood, and satisfaction of basic psychological needs differ in participants with and without PTSD symptoms. Comparing the two groups is one of the strengths of the research.

In this study, the correlation between PTSD symptoms and irrational beliefs, basic psychological needs and mood was analyzed. The results of the research show that with the increase in the PTSD symptom level of the individuals, irrational beliefs and negative affect also increase. Similarly, it is discovered that positive affect increases with the decrease in PTSD symptoms. In addition, the results of the research point out that the satisfaction of basic psychological needs and positive affect have a protective effect on individuals who have experienced traumatic experiences. It is known that individuals whose psychological needs can be met is a concept that provides satisfaction in their personal processes and interpersonal needs. It is inevitable that there is a preventive factor even for PTSD, especially when it is taken into account that individuals whose psychological needs cannot be met or who are blocked experience serious psychological disorders. Research findings show that the most effective psychological need in PTSD symptoms is the need for autonomy, which

provides self-organization and approval of one's behavior.

When the results of the study are evaluated as a whole, the following stands out to be particularly important in community mental health policies: There may be many traumatic experiences that can be defined large to small scales in individuals' lives. However, people may be equipped with the necessary information to identify whether or not what they are experiencing is trauma. In this context, providing psychoeducation to individuals about trauma and its effects can readily be considered crucial in terms of preventive public health. The correlation between trauma and many serious pathologies is found in domestic and international studies. Based on this knowledge pointed out by scientific data, besides psychoeducation for people who have had traumatic experiences, it also becomes vital to determine individual preventive factors after traumatic events as well as to promulgate individual/group interventions. Considering the preventive factor of emotion regulation skills in challenging life events, it is crucial to revise the programs developed in this direction. In the proposed programs, it is predicted that providing individuals with a logical and consistent thinking system will increase the functionality of the interventions. It should also be ensured that the accessibility of individuals to individual or group intervention support programs after traumatic experiences is increased. In addition to these, when evaluated in a

cultural context, it is believed that creating a family and school environment where children's psychological needs are met and their emotion regulation skills are developed will be conducive to promoting community mental health and self-development on preventive factors.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

This study was approved by Maltepe University Ethics Committee's 2020/06-02 Decision.

Consent for Publication

Not applicable.

Availability of Data and Materials

Not applicable.

Competing Interests

The author declares that no competing interests in this manuscript.

Funding

Not applicable.

Authors' Contributions

EY, contributed to the design of the research, the creation of the methodology, the review of the datasets, the literature reading, the writing and presentation of the article. CK, Contributed to data collection and analysis, literature reading, writing and presentation of the article. All authors have read and approved the final article.

References

- Aldao, A., Hoeksma, S. & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 217-237.
- Arıran, M. (2019). Ergenlerde olumlu ve olumsuz duygulanımın yordanmasında temel psikolojik ihtiyaçlar irrasyonel inanışlarının rolü. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 79-85.
- Boduszek, D., Shevlin, M., Adamson, G & Hyland P. (2013). Eysenck's personality model and criminal thinking style within a violent and nonviolent offender sample: Application of propensity score analysis. *Deviant Behavior*: 34(6), 483-493.
- Botcharova, O. (2001). Implementation of track two diplomacy: Developing a model of forgiveness. In: R. Helmick & R. Peterson (Edt.), *Forgiveness and reconciliation: Religion, public policy and conflict transformation* (p. 291). Templeton Foundation Press.
- Corey, G. (2015). Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları. (Çev: T. Ergene), Mentis Yayıncılık.
- Çorapçıoğlu, A., Yargıç, İ., Geyran, P. & Kocabaşoğlu, N. (2006). Olayların Etkisi Ölçeği (IES-R) Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 44(1), 14-22.
- Deci, Edward L., Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry: An International Journal for the Advancement of Psychological Theory*, 11(4), 227-268.
- Ehring T, Quack D. (2012). Emotion regulation difficulties in trauma survivors: The role of trauma type and PTSD symptom severity. *Behavior Therapy*: 41(4), 587-598.
- Ellis A. (1995). Rational emotive behavior therapy. *Current psychotherapies*, 5, 162-196.
- Feder, A., Ahmad, S., Lee, E., Morgan, J., Singh, R., Smith, B., Soutwhick, S. & Charney, D. (2013). Coping and PTSD symptoms in Pakistani earthquake survivors: purpose in life, religious coping and social support. *Journal of Affective Disorder*, 147(1-3), 156-63.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education. Von Hoffman Press.
- Gençöz, T. (2000). Positive and Negative Affect Schedule: A study of validity and reliability. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-28.
- Hyland, P., Shevlin, M., Adamson, G. & Boduszek, D. (2014). The organization of irrational beliefs in posttraumatic stress symptomology: Testing the predictions of REBT theory using structural equation modelling. *Journal of Clinical Psychology*, 70(1), 48-59.
- Jabson, L., O'Kearney, R. (2009). Impact of cultural differences in self on cognitive appraisals in posttraumatic stress disorder. *Behavioural Cognitive Psychotherapy*, 37(3), 249-66.
- Jobson L, O'Kearney R. (2008). Cultural differences in personal identity in post-traumatic stress disorder. *British Journal of Clinical Psychology*, 47(1), 95-109.
- Karataş Z., Yavuzer Y. (2018). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kesici, Ş., Üre, Ö., Bozgeyikli, H., Sünbül, A. (2003). Temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği, VII. Ulusal PDR Kongresinde Sunulan Bildiri. Malatya: 2003.
- Kleim, B., Gonzalo, D. & Ehlers, A. (2011). The depressive attributions questionnaire (DAQ): Development of a short self-report measure of depressogenic attributions. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 33, 375.

- Kolts, R., Robinson, A. & Tracy, J. (2004). The relationship of sociotropy and autonomy to posttraumatic cognitions and PTSD symptomatology in trauma survivors. *Journal of Clinical Psychology, 60*(1), 53-63.
- Miron, L., Seligowski, A., Boykin, D., Orcutt, H. (2016). The potential indirect effect of childhood abuse on posttrauma pathology through self-compassion and fear of selfcompassion. *Mindfulness, 7*(3), 596-605. doi:10.1007/s12671-016-0493-0, H. (2016).
- Monson, C. M., Price, J. L., Rodriguez, B. F., Ripley, M. P. & Warner, R. A. (2004). Emotional deficits in military-related PTSD: An investigation of content and process disturbances. *Journal of Traumatic Stress, 17*(3), 275-279.
- Nietlisbach, G. ve Maercker, A. (2009). Effects of social exclusion in trauma survivors with posttraumatic stress disorder. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 1*(4), 323-331.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). The darker and brighter sides of human existence: Basic psychological needs as a unifying concept. *Psychological Inquiry, 11*(4), 319-338.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2008). Self-determination theory and the role of basic psychological needs in personality and the organization of behavior. İçinde: O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Edt.), *Handbook of personality: Theory and research* (s. 654-678). The Guilford Press.
- Seligowski, A. V., Rogers, A. P. & Orcutt, H. K. (2016). Relations among emotion regulation and DSM-5 symptom clusters of PTSD. *Personality and Individual Differences, 92*, 104-108.
- Shapinsky, A. C., Rapport, L. J., Henderson, M. J. & Axelrod, B. N. (2005). Civilian PTSD scales: Relationships with trait characteristics and everyday distress. *Assessment, 12*(2), 220-230.
- Shepherd, L., Wild, J. (2014). Emotion regulation, physiological arousal and PTSD symptoms in trauma-exposed individuals. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 45*(3), 360-7.
- Watson, D., Clark, L. A. (1984). Negative affectivity: The disposition to experience aversive emotional states. *Psychological Bulletin, 96*(3), 465-490.
- Zakiei, A., Karami, J., Alikhani, M., Ghasemi, S. R. & Rajabi-Gilan, N. (2014). The relationship between alexithymia, irrational beliefs, positive and negative emotions with mental disorders. *Hormozgan Medical Journal, 18*(5), 392-402.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Investigation of the Relationship Between Separation Anxiety, Marital Adjustment and Life Satisfaction in Married Women

Evli Kadınlarda Ayrılık Anksiyetesi, Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kahraman Güler¹

Abstract:

The aim of the study is to examine the relationship between separation anxiety and marital adjustment and life satisfaction in married women. This study was applied based on the relational screening model. Selection of sample was made with type of simple-random sample selection The population of the research consists of married couples between the ages of 23-63 living in various provinces.. The sample of the study consists of 200 married individuals between the ages of 23-63 living in Istanbul. Participants were randomly selected from various provinces. The scales used in the study are the Marriage Adjustment Scale, the Adult Separation Anxiety Inventory and the Diener Life Satisfaction Scale. A moderate and positive significant correlation was found between the total score of the Marriage Adjustment Scale and the score of the Diener Life Satisfaction Scale ($r = .378, p < .01$). A weak and negatively significant correlation was found between the total score of the Separation Anxiety Scale in adults and the score of the Diener Life Satisfaction Scale ($r = -.214, p < .01$). A weak and negatively significant relationship was found between the total score of the Adult Separation Anxiety Scale and the Marriage Adjustment Scale ($r = -.289, p < .01$).

Keywords: Separation Anxiety, Life Satisfaction, Marital Adjustment

¹PhD, İstanbul Aydın University, Department of Psychology, İstanbul, Türkiye, kahramanguler@aydin.edu.tr Orcid; 0000-0002-0049-0658.

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Kahraman Güler, İstanbul Aydın University, Department of Psychology, İstanbul, Türkiye, E-mail: kahramanguler@aydin.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 08.09.2021, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 23.09.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Güler, K. (2021). Investigation of the Relationship between Separation Anxiety, Marital Adjustment and Life Satisfaction in Married Women, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 272-278

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdgergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırmada evli olan kadınlarda ayrılık anksiyetesi ile evlilik uyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modeli baz alınarak uygulanmıştır. Örneklem seçimi basit-rastgele örneklem seçim türü kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini çeşitli illerde yaşayan 23-63 yaş arası evli çiftler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'da yaşayan 23-63 yaş arası 200 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcıların hepsi çeşitli illerden rastgele bir şekilde seçilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler arasında sırasıyla Evlilik Uyum Ölçeği, Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi Envanteri ve Diener Yaşam Doyum Ölçeği bulunmaktadır. Evlilikte Uyum Ölçeği ile Diener Yaşam Doyum Ölçeği puanlarında orta seviyede ve pozitif yönde ilintili bulunmuştur ($r=.378$, $p<.01$). Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği toplam puanı ile Diener Yaşam Doyum Ölçeği puanı arasında zayıf ve negatif olarak ilintili bulunmuştur ($r=-.214$, $p<.01$). Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği puanı ile Evlilikte Uyum Ölçeği puanlarında zayıf düzeyde ve negatif olarak ilintili bulunmuştur ($r=-.289$, $p<.01$).

Anahtar Kelimeler: Ayrılık Anksiyetesi, Yaşam Doyumu, Evlilik Uyumu

Giriş

Evlilik cinsel güdüyü doyurma açısından biyolojik bir ihtiyacı, birlikte güven, korunma, dayanışma içinde olduklarını hissetmek sosyal ihtiyacı, psikolojik açıdan da bakıldığında bağ kurmak, sevmek ve sevilme gibi ihtiyaçları karşılama işlevi görür (Özguven, 1997). Evlilik uyumunu kavramı bu ihtiyaçların ne miktarda karşılandığını açıklamaya yarar. Bireyin hayatında gelişen en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olarak kabul edilen evlilik birçok birey için önemli bir doyum ve mutluluk kaynağı iken, başkaları açısından bir ok olumsuz yaşantıyı da getiren bir olgu olarak da kabul edilir. Bu çalışmada evlilik uyumunu etkileyen önemli, faktörlerden biri olan yetişkin ayrılık anksiyetesine vurgu yapılmıştır. Kadının toplumsal yaşamdaki statüsü, sosyal hayattaki gücü, stres verici yaşam olaylarının çok oluşu ve dayatılan fazla roller, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınlar üzerindeki farklı politikalar kadınların daha fazla sorumluluk altında olmasına ve daha fazla ruhsal anlamda zorluk yaşamasına neden olur (Nolen-Hoeksema ve ark., 1999; Yaşar, 2007). Evli kadınlarda ayrılık anksiyetesi ile evlilik uyumu (Solmuş, 2003) ve yaşam doyumu (Tekin, 2019) arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir. Ayrılık anksiyetesi, çocuğun evinden veya evinde bağlanmış olduğu kişiden ayrılması sonucunda beklenenden fazla ve tekrarlayıcı anksiyete duyması şeklinde açıklanmaktadır. Ayrılık anksiyetesi oluşumunda çevresel faktörler ve ebeveyn tutumları rol oynamaktadır. Ayrılık anksiyesinin kişinin hem kendisini hem diğerlerini olumlu algısı doğrudan ilişkisi olan güvenli bağlanmayla yakından ilişkisi mevcuttur. Güvensiz bağlanma stili geliştiren bireyler ayrılmakta zorluk yaşarlar (Jurbergs ve Deborah, 2005). Ayrılma anksiyetesinin uzun süre devam etmesi ve işlevselliği sekteye uğratması durumunda ancak bir ruhsal bozukluğa dönüştüğü kabul edilebilir (Köroğlu, 1995). Annenin çocuğa karşı tutumu ve disiplin etme amaçlı terk etme, yalnız bırakma tehditleri, korkutucu hikayelerin çocuk üzerinde ayrılık kaygısının ilerlemesine ya da mevcut olan ayrılık kaygısını tetikler. Bu durum yetişkinler içinde geçerlidir. Anksiyeteli yetişkinler, aşırı derecede bağımlı hale gelmekte ve eşlerden yüksek seviyede yakınlık, onay ve yanıt istemektedir. Eşlerine güvensiz olma eğilimindedirler ve kendilerini değersiz görürler, daha az samimiyet isterler, duygularını bastırırlar (Kim

ve ark., 1991; Rober ve ark., 2008). Bu sebepten ayrılık anksiyetesi yüksek yetişkinlerin evlilik ve yaşam doyumu düzeylerinin olumsuz yönde etkileneceği düşünülebilir. Ebeveyn, arkadaş ve partnere bağlanma ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmadan elde edilen bulgu sonuçları anne-baba ve arkadaşla bağlanma ile yaşam doyumu arasında anlamlı, pozitif korelasyonun olduğunu, romantik bağlanmanın ise yüksek düzeyde etkisi olduğu bulunmuştur (Guarnieri ve ark., 2015). Yaşam doyumu bireylerin yaşantılarını ve yaşantılarının birçok boyutunu içermektedir. Yaşam doyumu kavramının belli durumlara değil, tüm hayat yaşantısına yönelik olduğu da bilinmektedir. Yaşam doyumu insanların hayat karşısında aldıkları memnuniyet ve ulaşmayı hedefledikleri memnuniyet düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Yaşam doyumunu ve düzeyini etkileyen birçok faktör olduğu bilinmektedir. Evlilik uyumu, yaş, iş durumu, medeni durum, ekonomik gelir bu faktörlerden bazılarıdır (Özer ve Karabulut, 2003). Yaşam doyumu aynı zaman da evlilik yaşantısını ve uyumunu etkileyen ayrıca bunlardan etkilenen bir kavram olarak bilinmektedir. Evliliğin bireylerin yaşantılarında önemli bir konumda olmasına rağmen evlilik niteliğinin yaşam doyum ve kalitesiyle bağlantılı olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Hünler ve Gençöz, 2003). Evlilik uyumu ise iki birey arasında gerçekleşen ilişki ile, bireylerin günlük hayat yaşantılarını ve psikolojik ruh hallerini etkileyen bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Evlilikte uyumu sağlayabilen bireyler, kendilerini evlilik ve günlük yaşantılarında mutlu hissetmektedirler. Spanier ise 1976 yılında evlilik uyumu kavramını çiftlerin günlük rutin yaşantılarında ve hayatlarında farklılık gösteren şart ve koşullara uyum sağlaması, memnun olması ve karşılıklı uyum içinde değişime uğranması olarak ifade etmektedir (Spanier ve Lewis, 1980). Evlilikteki uyum ile gerçekleşen bu mutluluk duygusu çiftlerin ruhsal sağlıklarını da olumlu yönde etkilemektedir (Akar ve ark., 2005). Literatür çalışmaları incelendiğinde evlilik uyumu ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar olduğu görülmüştür (Lussier ve ark., 1997; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Evlilik doyumları ve yaşam doyumları değişkenlerini içeren bir araştırmada ikisinin arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır (Yıldız ve Çevik, 2016). Alan yazın bağlamında evli kadınlarla yapılmış çalışmaların sayısının az olması ayrıca ayrılık anksiyetesi, evlilik uyumu ve

yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların olmaması bu çalışmanın literatüre olan katkısını artıracaktır. Evlilik Türkiye toplumunda son derece önemsenen bir kurum ve evliliklerde ortaya çıkan sorunların saptanması evlilik uyumunu bozan faktörlerin ortaya konması açıdan önem arz etmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadınlar daha dezavantajlı yetiştirilmektedir. Önemli ötekilerle kurulan bağların öneminin ortaya konması ve evlilik sorunlarının bireysel dinamiklerinin anlaşılması son derece önemlidir.

Yöntem

Örnekleme

Bu araştırma ilişkisel tarama modeli baz alınarak uygulanmıştır. Örnekleme seçimi basit-rastgele örnekleme seçimi türü kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini çeşitli illerde yaşayan 23-63 yaş arası evli çiftler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'da yaşayan 23-63 yaş arası 200 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcılar çeşitli ilçelerden tesadüfi olarak seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Evlilik Uyum Ölçeği (OBDÖ)

Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş ve Kışlak (1996) tarafından Türkçeye uyarlanıp geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin amacı evlilikten alınan doyum ve evlilikteki uyumu ölçmektir.

Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi Envanteri (BDE)

Manicavasagar ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi (Adult Separation Anxiety Questionnaire, ASA), yetişkinlikteki ayrılık anksiyetesi semptomlarını kapsamaktadır. 27 maddeden oluşan ölçek öz bildirim ölçeği olarak ifade edilmektedir. 4'lü likert tipi olarak ölçüm yapan ölçekte, her madde 0 "hiç hissetmedim" ile 3 "çok sık hissettim" olarak değerlendirilmektedir (Manicavasagar ve ark., 2003; Diriöz ve ark., 2012).

Diener Yaşam Doyum Ölçeği

Diener, Laresen, Emmons ve Griff tarafından geliştirilen, Köker tarafında Türkçe uyarlaması yapılan Yaşam Doyum Ölçeği yaşam doyumuyla ilişkili beş maddeden meydana gelmektedir (Diener ve ark.,1985).

İşlem

İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kurulundan onay alındıktan sonra çalışmaya başlanmıştır. Veriler, katılımcılardan pandemi dönemi koşullarından dolayı online olarak toplanmıştır. Instagram, Whatsapp, Facebook ve diğer dijital kitle iletişim araçları kullanılarak yaklaşık 2 aylık bir sürede toplanmıştır. Katılımcıların bilgilendirilmiş onam formunu onaylayarak çalışmaya katılmışlardır. Toplanan veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1: . Diener Yaşam Doyum Ölçeği, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyete Ölçeğinin Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	Diener Yaşam Doyum Ölçeği	Evlilikte Uyum Ölçeği	Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği
Diener Yaşam Doyum Ölçeği	r 1		
	p		
	N 200		
Evlilikte Uyum Ölçeği	r ,378**	1	
	p 0,000		
	N 200	200	
Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği	r -,214**	-,289**	1
	p 0,002	0,000	
	N 200	200	200

Evlilikte Uyum Ölçeği toplam puanı ile Diener Yaşam Doyum Ölçeği puanı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.378, p<.01$).

Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği toplam puanı ile Diener Yaşam Doyum Ölçeği puanı arasında zayıf

düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.214, p<.01$).

Yetişkinlerde Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği toplam puanı ile Evlilikte Uyum Ölçeği puanı arasında zayıf düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.289, p<.01$).

Tablo 2: Evlilikte Uyum ve Ayrılık Anksiyetesinin Yaşam Doyumuna Etkisi

	Standart			t	p	R2	F	P
	B	Hata	Beta					
(Sabit)	13,980	3,695		3,784	0,000	0,155	18,071	0,000
Evlilikte Uyum	0,254	0,050	0,345	5,046	0,000			
Ölçeği								
Yetişkinlerde	-0,078	0,047	-0,114	-1,671	0,096			
Ayrılık Anksiyetesi Ölçeği								

Tabloda görüldüğü üzere evlilikte uyum ve yetişkinlerde ayrılık anksiyetesi yaşam doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir (R²=.155, p<.0.01). Adı geçen değişkenler birlikte yaşam doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %16'sını açıklamaktadır. Beta katsayısına göre etki gücünün sırası. Evlilikte uyum,

Ayrılık anksiyetesi şeklindedir Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t- testi sonuçları incelendiğinde ise evlilikte uyum yaşam doyumunu için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Diğer değişkenin anlamlı bir etkisi yoktur.

Tablo 3: Örneklemin Yaş Değişkenine Göre Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N	\bar{X}	S.		K.T	Sd.	K.O	F	p
20-25	47	40,23	13,18	G.Arası	2116,562	3	705,521	5,046	0,002
26-30	56	43,43	9,06	G.İçi	27405,393	196	139,823		
31-35	32	40,22	9,48	Toplam	29521,955	199			
35 yaş üstü	65	35,18	13,76						
Toplam	200	39,49	12,18						

Örnekleme grubun yaş değişkenine göre Evlilikte Uyum Ölçeğinin anlamlı farklılık bulunmaktadır [F=5.046, p<.01]. Post Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu saptanmıştır (p=.177). Yapılan Scheffe testi sonucunda 20-25 yaş arası olan grup 35 yaş üstü olan grup arasında 20-

25 yaş arası olan grup daha fazla puan aldığından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p<.05). Yapılan Scheffe testi sonucunda 26-30 yaş arası olan grup 35 yaş üstü olan grup arasında 26-30 yaş arası olan grup daha fazla puan aldığından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (p<.05)

Tablo 4: Örneklemin Gelir Durumu Değişkenine Göre Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	N	\bar{X}	S.		K.T	Sd.	K.O	F	p
Kötü	7	31,57	10,28	G.Arası	1158,315	2	579,157	4,023	0,019
Orta	172	39,10	12,01	G.İçi	28363,640	197	143,978		
Yüksek	21	45,24	12,37	Toplam	29521,955	199			
Toplam	200	39,49	12,18						

Örnekleme grubun gelir durumu değişkenine göre Evlilikte Uyum Ölçeği anlamlı farklılık bulunmaktadır [F=4.023, p<.05]. Post Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin

kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olduğu saptanmıştır (p=.771). Yapılan Scheffe testi sonucunda geliri yüksek olan grup ile geliri orta olan grup arasında

geliri yüksek olan grup daha fazla puan aldığından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$).Geliri yüksek olan grup ile geliri düşük olan grup arasında geliri yüksek olan grup daha fazla puan aldığından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur($p<.05$).

Tartışma

Bu bölümünde araştırmada amaçlanan ana hedefe ulaşmak için yanıt aranan araştırma sorularına uygun şekilde yapılmış olan analizlerden elde edilen sonuçlar, ilgili yazın çerçevesinde tartışılmaktadır.

Araştırmamızın sonuçlarına göre evlilik uyumundan alınan puan yükseldikçe yaşam doyumu; yaşam doyumundan alınan puan yükseldikçe evlilik doyumu da yükselecektir. Evlilik doyumları ve yaşam doyumları değişkenlerini içeren bir araştırmada ikisinin arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır (Yıldız ve Çevik, 2016). Kişinin özel hayatındaki mutluluğu da evlilik hayatını olumlu etkilemektedir. Yaşam doyumu ve evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde kişinin yaşamından beklentileri ve beklentilerini karşılayabilmesiyle beraber partnerini daha iyi anlayabilmekte ve aralarındaki ilişki doyumu da olumlu yönde etkilenmektedir. Yapılan bir çalışmada evlilik yaşam doyumu psikolojik iyi oluş üzerinde kayda değer bir anlama sahiptir (Özbek, 2016). Evliliği etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin en önemlilerden birinin de yaşam doyumu olduğu bilinmektedir. Bireylerin yaşam standartlarının karşılanmasıyla beraber artan yaşam doyumu kişinin gerek ilişkilerinde gerek sosyal çevresindeki ilişkilerini olumlu olarak etkilemektedir. Günümüz yaşam koşullarına ayak uydurmak zorlaşmaktadır. Kişi bu koşul ve standartlara uyum sağlayamadığına da tükenmişlik yaşayabilmekte ve bu durum evliliğini olumsuz etkileyebilmektedir (Tekin, 2019).

Literatür çalışmaları incelendiğinde; Çelik ve Tümkiye öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi olma ve bazı değişkenler açısından incelemiş ve iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyonun olduğu sonucunu elde etmişlerdir (Çelik ve Tümkiye, 2012). İncelenen araştırmalar Evlilik uyumu ile yaşam doyum arasında anlamlı bir farklılık vardır hipotezini destekler niteliktedir.

Araştırmamıza göre evlilik uyumu ile yetişkin ayrılık anksiyetesi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu bulgunun temel sebepleri olarak bireylerin ayrılık kaygısı gütmenden ilişkilerini devam ettirmelerinin (Owen ve ark., 2011), ve olumsuz mitlere sahip olmalarının (Popenoe, 2002) sosyal ilişkilerini güçlendirdiği ve bu durumunda evlilik uyumu da arttırması söylenebilmektedir. Literatür çalışmaları incelendiğinde Selçuk'un yapmış olduğu araştırma bulgularına yetişkin ayrılma anksiyetesi ile evlilik uyumu arasındaki ilişki incelendiğinde ayrılma anksiyetesi yaşamayan güvenli bağlanan bireyler onaylanmama, ayrılma ya da diğer insanları memnun etme kaygısı bulunmadığından bu bireylerin uyum düzeylerinin ve evlilik uyumlarının yüksek olduğu görülmüştür. Bireylerin sürekli onaylanma ya da ayrılmama için kendilerini baskı altında hissetmeleri bu bireylerin kendilerini rahat hissetmemelerine ve huzursuzluk yaşayarak evlilik uyumlarının azalmasına

sebeptir (Selçuk ve ark., 2005). Boğda-Kantarci'nin yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ayrılık kaygısı olmayan bireylerin çatışma ve problem çözüme becerilerini daha aktif kullandıkları ve eşleri ile olan sorunlarını daha iyi çözebilme sebepleri evlilik uyumlarının yüksek olduğu saptanmaktadır (Kantarci ve Şendil, 2012). Vander Drift ve arkadaşlarının düşük bağlılık içeren evlilik dışı romantik ilişkiler yaşayan bireylerin terk etme davranışlarına yönelme sürecini inceledikleri araştırma bulguları ayrılma kaygısı ve bağlılığın evlilik uyumunu olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır (Drift ve ark., 2009). Literatür çalışmaları incelendiğinde evlilik uyumu ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar olduğu görülmüştür (Lussier ve ark., 1997; Solmuş, 2003; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Araştırmamıza göre Yaşam Doyumu ile yetişkin ayrılık anksiyetesi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Literatür çalışmaları incelendiğinde; Hwang ve arkadaşlarının yapmış oldukları araştırma bulguları ayrılma anksiyetesi yaşayan bireylerin yaşam doyumlarının düşük olduğunu saptamaktadır (Hwang ve ark., 2009). Kermen ve Sarı'nın Üniversite öğrencilerinde ihtiyaç doyumu ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma bulguları güvenli bağlanması olmayan ayrılma anksiyetesi yaşayan bireylerde yaşam doyumunun düşük olduğunu saptamaktadır (Kermen ve ark., 2014). İlhan ve Özbay'ın yaşam amaçlarının ve psikolojik ihtiyaç doyumunun öznel iyi oluş üzerindeki yordayıcı rolünü araştırdıkları araştırma bulguları da yaşam doyumu ile kaygılı bağlanması olan, ayrılma kaygısı yaşayan bireylerin yaşam doyumlarının düşük olduğu sonucunu elde etmiştir (İlhan ve Özbay, 2010). Yetişkin ayrılma anksiyetesi arttıkça yaşam doyum düzeyinde azalma meydana gelmektedir. Birçok araştırma bu sonuç ile aynı bulgular elde etmiştir (Shahyad ve ark., 2011; Chen ve ark., 2017). Güvenli bağlanma tarzını benimseyen bireylerin bireysel iyilik durumları, ilişki kaliteleri ve yaşam doyumları yüksek olduğu görülürken, güvensiz bağlanan, yetişkin ayrılma anksiyetesi bulunan bireylerin ise iyilik durumları, ilişki kaliteleri ve yaşam doyumlarının düşük olduğu saptanmaktadır. Lavy ve Littmann ile Ovadi'nin yapmış oldukları çalışma bulguları yetişkin ayrılma anksiyetesi ve yaşam doyumu ile ilintili olduğunu ortaya koymaktadır (Lavy ve ark.,2011; Leak ve Cooney, 2001).

Araştırmamızdan çıkan sonuçlara göre gelirin artmasıyla birlikte evlilik uyumunda da artışlar meydana gelmektedir. Günümüz yaşam koşullarında yüksek standartlara sahip olmak kişinin üretkenliği ve bireysel yaşam doyumu açısından olumlu bir faktör olarak görülmektedir. Yüksek gelire sahip olan ve yüksek standartlarda yaşamını sürdüren eşlerin evliliklerindeki uyumda da artışlar meydana gelmektedir. Evliliğin başlangıcında olan ve devam eden ya da evlendikten sonra borç ya da iflas sonucu ekonomik sıkıntı yaşayan kişilerin, bireysel olarak doyumları azalmakta ve tükenmişliği ortaya çıkarmaktadır. Olumsuz yaşam koşulları bireysel olarak kişileri etkilemekle beraber eşler arasındaki iletişimi de engellemektedir ve evlilik uyumu da bu durumdan olumsuz olarak etkilenmektedir (Broderick ve Daniel , 1986). Yalçın'ın yapmış olduğu araştırma sonucu aylık gelirin evlilik uyum düzeyini farklılaştırdığını destekler niteliktedir (Yalçın, 2014). Şener'in yapmış olduğu araştırma da erkek ve kadınların maddi gelirlerinin artmasıyla beraber evlilik doyumunun

da arttığı bulguları elde edilmiştir (Şener ve Terzioğlu, 2002). İncelenen araştırmalar Evlilik Uyumu ve gelir durumu değişkenleri arasında manidar bir başkalık vardır varsayımını pekiştiren niteliktedir.

Araştırmamıza göre evlilik uyumu ve yaş değişkeni arasında manidar bir fark vardır. Buna göre yaş düzeyi arttıkça evlilik uyumu artmakta yaş düzeyi azaldıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Yapılan literatür çalışmaları incelendiğinde;

Both ve wiht'in yapmış olduğu çalışma sonucuna göre genç yaşta evlilik gerçekleştiren bireylerin evlilik uyumları daha düşük olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgu sonuçları yaş ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Booth ve Lynn , 1980). Carter ve Glick'in yapmış oldukları araştırmamızın sonuçlarına göre yaş ve evlilik uyumu arasında manidar bir fark olduğu bulunmuştur (Carter ve Paul , 1970). İncelenen araştırmalar evlilik uyumu ve yaş değişkeni arasında manidar bir fark bulunmaktadır varsayımını pekiştirmektedir.

Hamamcı'nın yapmış olduğu araştırma sonucuna göre yaş, çocuk sayısı, eğitim seviyesi ve cinsiyet ile yaşam doyumu ile manidar bir ilintiye rastlanmamıştır (Hamamcı, 2005). Kendi araştırmamızda bu verileri teyit edememiştir.

Öneri

Elde edilen bulgular literatür ışığında değerlendirildiğinde kadın toplumsal yaşamın devamlılığı ve ilişkilerin daha iyi yaşanabilir olması kilit konudur bu bağlamda kadının nasıl yetiştirildiği son derece önemlidir. Sorunun daha sağlıklı çözümlere

kavuşabilmesi için öncelikle cinsiyet eşitlikçi yetiştirme tarzı temek insan hakları çerçevesinde yapılmalı ve evlilik kadının sorumluluğunda algısı değiştirilmelidir. Ancak insan ruhsal dünyası çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Yetişkin ayrılık anksiyetesi olan kadınların ilişkilerinde daha fazla doyum alabilmesi için çocuk ve ergenlik yaşantılarının bunda önemli pay sahibi olduğunu ve ruhsal zorlanmanın farklı modellerde tedavi edilebildiğini ortaya koyan birçok çalışmanın mevcut olduğundan yola çıkarak değerlendirmelidir. Evlilik uyumunun daha sağlıklı bireylerle olmakla yükselebileceği unutulmamalıdır. Örneklem grupları değiştirilerek bu çalışma tekrar yürütülebilir. Ruh sağlığı uzmanlarının erken dönem bağlanmanın önemini vurgulayan psikoterapi yaklaşımlarından faydalanması son derece önemli olacaktır.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni
Uygulanamaz.

Yayın İzni
Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti
Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması
Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman
Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

SK, MEK, İE çalışmanın tasarımını oluşturmuştur. SK, İE veri toplama aşamasını yürütmüştür. SK verileri analiz etmiştir. SK, MEK, İE makalenin taslağını oluşturmuş ve kritik revizyonunu üstlenmiştir. SK çalışmanın teknik ve materyal desteğini sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Aker, S., Şahin, M. K. ve Oğuz, G. (2019). Sexual myth beliefs and associated factors in university students. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 13(4), 472-480.

Antony, M. M., Purdon, C. L., Huta, V., & Swinson, R. P. (1998). Dimensions of perfectionism across the anxiety disorders. Behaviour research and therapy, 36(12), 1143-1154.

Bardone-Cone, A. M., Wonderlich, S. A., Frost, R. O., Bulik, C. M., Mitchell, J. E., Uppala, S., & Simonich, H. (2007). Perfectionism and eating disorders: Current status and future directions. Clinical Psychology Review, 27(3), 384-405.

Çelik, E. ve Arıcı, N. (2014). Evli bireylerin cinsel utangaçlığını etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(5), 1689-1707.

Demirci, E., Çepikkurt, F., Kale, E. K. ve Güler, E. (2018). Öğretmen adaylarının mükemmeliyetçilik ve öfke eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 20(1), 106-121.

Ejder-Apay, S., Özorhan, E. Y., Arslan, S., Özkan, H., Koc, E. ve Özbey, I. (2015). The sexual beliefs of Turkish men: comparing the beliefs of men with and without erectile dysfunction. Journal of Sex & Marital Therapy, 41(6), 661-671.

Erdoğan, Ç. H., Topuz, R. ve Bahadır, Z. (2018). Examination of football players' perfectionism features and subjective stress perceptions. Türk Spor ve Egzersiz Dergisi, 20(3), 283-291.

Eriş-Davul, Ö. ve Ertekin-Yazıcı, A. (2019). Üniversite yaşamının cinsel mit ve tutumlara etkisi. Cukurova Medical Journal, 44(4), 1432-1441.

Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. Cognitive Therapy and Research, 14(5), 449-468.

Gölbaşı, Z., Evcili, F., Eroğlu, K. ve Bircan, H. (2016). Sexual myths scale (SMS): development, validity and reliability in Turkey. Sexuality and Disability, 34(1), 75-87.

Gönülateş, S. ve İmamoğlu, O. (2019). Tenisçilerde cinsiyet ve eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik. 2. Uluslararası Herkes için Spor ve Wellness Kongresi, Antalya.

Greenspon, T. S. (2000). "Healthy perfectionism" is an oxymoron!: Reflections on the psychology of perfectionism and the sociology of science. Journal of Secondary Gifted Education, 11(4), 197-208.

Güdü-Öz, H., Ak-Sözer, G. ve Balcı-Yangın, H. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin cinsel mitlere inanma durumları ve etkileyen faktörler. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(2), 136-145.

Güneş, M., Akçalı, H., Dede, O., Okan, A., Bulut, M., Demir, S., ... ve Sır, A. (2016). Prematür ejakülasyon olgularında cinsel mitlere inanma düzeyi. Dicle Tıp Dergisi, 43(2), 319-328.

Hart, B. A., Gilner, F. H., Handal, P. J., & Gfeller, J. D. (1998). The relationship between perfectionism and self-efficacy. Personality and Individual Differences, 24(1), 109-113.

- Hartmann, U., Philippsohn, S., Heiser, K., & Ruffer-Hesse, C. (2004). Low sexual desire in midlife and older women: personality factors, psychosocial development, present sexuality. *Menopause*, 11(6), 726-740.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., & Turnbull-Donovan, W. (1992). Perfectionism and suicide potential. *British Journal of Clinical Psychology*, 31(2), 181-190.
- Hibbard, D. R., & Davies, K. L. (2011). Perfectionism and psychological adjustment among college students: does educational context matter? *North American Journal of Psychology*, 13(2).
- Hollender, M. H. (1978). Perfectionism, a neglected personality trait. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 39(5), 384-384.
- Karabulutlu, Ö. ve Yılmaz, D. (2018). Üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre cinsel mitler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(3), 155-164.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasu, F. ve Sohbet, R. (2019). Opinions of nursing students' about sexual myths. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(2), 29-42.
- Kilci, Ş. ve Özsoy, S. (2019). Evlilik hazırlığı yapan çiftlerin cinsel mitlere inanma durumları ve etkileyen faktörler. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(2), 1-28.
- Kiremitci, O., Gençer, T. ve Demiray, E. (2014). Öğretmenlerin mesleğe yönelik davranış ve yaşantı modellerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 66-74.
- Kluck, A. S., Zhuzha, K., & Hughes, K. (2016). Sexual perfectionism in women: Not as simple as adaptive or maladaptive. *Archives of Sexual Behavior*, 45(8), 2015-2027.
- Kukulu, K., Gürsoy, E. ve Sözer, G. A. (2009). Turkish university students' beliefs in sexual myths. *Sexuality and Disability*, 27(1), 49-59.
- Küçük, B. ve Tekin, U. (2018). 7-8. sınıf özel okul öğrencilerinin sınav kaygısı ile anne-baba tutumları ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 55-68.
- Limbürg, K., Watson, H. J., Hagger, M. S., & Egan, S. J. (2017). The relationship between perfectionism and psychopathology: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 73(10), 1301-1326.
- McArdle, S. (2010). Exploring domain-specific perfectionism. *Journal of Personality*, 78(2), 493-508.
- Mızrak, Ö. E. (2006). Anksiyete bozukluğu ve/veya depresif bozukluk tanısı alan hastalarda çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği uyarlama çalışması (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Miah, M. A. A., Al-Mamun, M. A., Khan, S., & Mozumder, M. K. (2015). Sexual myths and behavior of male patients with psychosexual dysfunction in bangladesh. *Dhaka University Journal of Psychology*, 39, 89-100. Oğurlu, Ü., Sevgi-Yalın, H. ve Yavuz-Birben, F. (2015). Üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik özelliklerinin aile tutumu ile ilişkisi. *Turkish Studies*, 10(7), 751-764.
- Otrar, M., Dönmez, D. ve Uzel, B. (2018). Orta ergenlik dönemindeki öğrencilerin benlik algılarının mükemmeliyetçilik düzeylerini yordama gücü. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 235-254.
- Özdemir, Ö. ve Yılmaz, M. (2020). Sağlık Profesyonellerinin cinsel mitlere inanma durumlarının belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(3), 221-232.
- Özmen, H. E. (1999). Cinsel mitler ve cinsel işlev bozuklukları (sexual myths and sexual dysfunction). *Psikiyatri Dünyası*, 2, 49-53.
- Saracaloğlu, A. S., Saygı, C., Yenice, N. ve Altın, M. (2016). Müzik ve sınıf öğretmeni adaylarının mükemmeliyetçilik ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 70-89.
- Satılmış, M. (2010). Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Selam, G., Erensoy, H. ve Luş, M. G. (2020). Investigation of the relationship between sexual myths and parent attitudes of Turkish women. *Nesne*, 8(17), 180-188.
- Shafran, R., & Mansell, W. (2001). Perfectionism and psychopathology: A review of research and treatment. *Clinical Psychology Review*, 21(6), 879-906.
- Sheppard, L. A., & Ely, S. (2008). Breast cancer and sexuality. *The Breast Journal*, 14(2), 176-181.
- Sorkkila, M., & Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29(3), 648-659.
- Stoeber, J., & Harvey, L. N. (2016). Multidimensional sexual perfectionism and female sexual function: A longitudinal investigation. *archives of Sexual Behavior*, 45(8), 2003-2014.
- Şahbaz, T. (2017). Cinsel mitlerin cinsel işlev bozukluğu ve kaygı üzerine etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Torun, F., Torun, S. D. ve Özyayın, A. N. (2011). Men's belief in sexual myths and factors effecting these myths. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 24, 24-31.
- Tuncer, B. ve Voltan-Acar, N. (2006). Kaygı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 14(2), 1-15.
- Ulu-Kalın, Ö. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarında mükemmeliyetçilik. *Studies in Educational Research and Development*, 4(1), 1-25.
- Uyar-Ekmen, B., Özkan, M. ve Gül, T. (2017). İnfertilite tedavisi gören kadınlarda cinsel mitlere inanma düzeyi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 209-217.
- Uygun, N. ve Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507.
- Walecka-Matyja, K. (2019). Predictive role of retrospective assessment of parental attitudes of fathers vs. perfectionism and self-esteem of women in early adulthood. *Psychatrica Polska*, 53(2), 325-339.
- World Health Organization. (2015). Sexual health, human rights and the law.
- Yılmaz, F. Ö., Erişen, M. A. ve Banaz, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin değerlendirilmesi. *Journal of Healthcare Management and Leadership*, 1, 27-39.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Investigation of the Relationship Between the Conscious Awareness and the Coping With Stress of the Police Officers by Various Variables

Polis Memurlarının Bilinçli Farkındalık Ve Stres İle Başa Çıkma Durumları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Mehmet Cüneyt Birkök¹, Cihat Albayrak²

Abstract:

The aim of this study is to determine the relationship between the conscious awareness of police officers and their coping with stress in terms of professional, social and demographic variables. The population of the research consists of 202 individuals who were obtained by appropriate sampling from police officers working in Sakarya Provincial Police Department. The data obtained were applied to the participants face to face with the information form and the final analysis was made on 196 available data. Demographic Information Form, Conscious Awareness Scale (Özyeşil, Deniz, & Arslan, 2011), Stress Coping Scale (Ballı, Kılıç, 2016) were administered to the police officers who participated in the study. For the analysis, normality test was made for the total scores of the scales and each of the variables, and the Kolmogorow - Smirnov test skewness and kurtosis coefficients were examined. Analysis results show that the data show a normal distribution. First of all, it was examined whether the data was normally distributed or not, and then the correlation analysis (Pearson coefficient), t test for unrelated samples from parametric tests, one-way analysis of variance (OneWayAnova) were used, and Kruskal Wallis because the number of data in the groups was below 30 in one of the variables. H test is used. As a result of the correlation analysis, it was found that there is a low-level significant relationship between conscious awareness and coping with stress. When mindful attention awareness and coping response are examined individually, there is a significant relationship only between the police officers' free time activities and their mindful attention awareness, and the police officers who prefer to spend time with their friends are significantly higher than the mindful attention awareness levels of the police officers who prefer to spend time in other ways. No significant difference was found in terms of other comparisons

Keywords: Mindful Attention Awareness, Coping Response, Police Profession

¹Assoc. Prof., Sakarya University, Educational Science, Department of Social Studies, Sakarya-Turkey, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0001-7915-1116>

²MSc, Sakarya University, Educational Science, Department of Curriculum and Instruction, Sakarya-Turkey, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-3404-0591>

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Sakarya University Faculty of Education Sakarya-Turkey, E-mail: birkok@sakarya.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 17.05.2021, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 11.09.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 01.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Birkök, C. M., & Albayrak, C. (2021). Investigation of the Relationship Between the Conscious Awareness and the Coping With Stress of the Police Officers by Various Variables, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 279-288

Öz

Bu araştırmanın amacı mesleki, sosyal ve demografik değişkenler açısından polis memurlarının bilinçli farkındalıkları ile stresle başa çıkma durumları arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın evreni Sakarya İl Emniyet Müdürlüğünde görev yapan polis memurlarından uygun örnekleme ile elde edilen 202 bireyden oluşmaktadır. Elde edilen veriler bilgi formu ile katılımcılara yüz yüze ulaşılarak uygulanmış ve nihai analiz kullanılabilir olan 196 veri üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya katılan polis memurlarına Demografik Bilgi Formu, Bilinçli Farkındalık Ölçeği (Özyeşil, Deniz ve Arslan, 2011), Stresle Başa Çıkma Ölçeği (Ballı, Kılıç, 2016) uygulanmıştır. Analizler için ölçeklerin toplam puanları ve değişkenlerin her biri için normallik sınaması yapılmış, Kolmogorow – Smirnov testi çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Analiz sonuçları verilerin normal dağılım gösterdiğini göstermektedir. Öncelikle verilerin normal dağılıp gösterip göstermediği incelenmiş ardından verilerin normal dağılım gösterdiğinden dolayı korelasyon analizi (pearson katsayısı), parametrik testlerden ilişkisiz örneklemler için t Testi, tek yönlü varyans analizi (OneWayAnova) kullanılmış ve değişkenlerin birisinde gruplardaki veri sayısı 30'un altında olduğundan dolayı Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Değişkenlerin ait grupların sayısının 30'un altında olduğu durumlarda uygulanmıştır. Yapılan korelasyon analiz sonucunda bilinçli farkındalık ile stresle başa çıkma arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma durumları tek tek incelediğinde yalnızca polis memurların serbest zaman faaliyetleri ile bilinçli farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve arkadaşları ile zaman geçirmeyi tercih eden polis memurlarının diğer şekillerde zaman geçirmeyi tercih eden polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir. Diğer karşılaştırmalar açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilinçli Farkındalık, Stresle Başa Çıkma, Polis Mesleği

Giriş

İnsanoğlunun hayatını idame edebilmesi için yüzyıllardır hatta kültürlerin ortaya çıktığı zamanlardan beri kendi ihtiyaçlarını temin etme açısından mevcut meslekler bulunmaktadır. Tüm bu meslekler yer ve zaman bakımından farklılıklar göstermektedir. Kimi mesleklerinin kolaylığına kimi mesleklerinde zorluğuna değiniriz. Ancak kolay ya da zor olsun hangi meslek icra edilse de çalışanların kendilerinde var olan ancak bilincine varamadıkları bir kavram vardır. Bu kavramın bilincine ulaştığında ise aslında yapılan işin ya da karşılaşılabilecek zorlukların, sorunların çok zor veya sıkıntılı olmadığını farkına varacaktır. Bu kavramın adı bilinçli farkındalıktır. Bilinçli farkındalık (mindfulness) kavramı insanların tüm dikkatini bulunduğu anda meydana gelen olayları kabullenici ve ön yargısız olarak yönelmesi biçiminde açıklanmaktadır (Kabat-Zinn, 1994; Brown ve Ryan, 2003). Birey karşısındakinin davranışlarına dikkat etmeden ve farkında olmadan dürtüleriyle davrandığı zaman ilişkileri tehlikeye girer (Deci ve Ryan, 1980). Zinn'e göre doğasında zarar verme düşüncesi olmayan bireylerde bilinçli farkındalık görülür. Goldstein ise bilinçli farkındalığı "her zaman erdemli bir özellik" diye tanımlamaktadır. Kendisine göre sebebi ise bilinçli farkındalığın, açgözlülük, nefret ve egodan uzak kalarak mümkün olmasıdır (Cullen, 2011). Antropolojik çalışmalar, ademoğlunun evrimleşmesini dört ayrı basamaktan olduğunu keşfetmiştir. İlki kara yaşamına uyum sağlamak olan (terrestriality), ikincisi bacakları üzerine dikleşmek (bipedalism), beyin korteks bölümünün gelişmesi (encephalization) ve medeniyet (civilization) basamaklarıdır (Lewin, 2005). Farkındalık kavramı için de aynı şeyler söylenebilir. Homo cinsinin zor şartlarla yüzleştiği ve yaşam güdüsü sayesinde tepki vererek hayatını idame ettiği görülmektedir. Bilinçli farkındalık kavramı ilk 2500 yıl öncesine dayanan Buda öğretilerinin

temelinde görülmektedir. Hindistan'ın güneyin doğusunda yaşayan Buda'nın tavsiyelerine dayanmaktadır. Pali dilinde 'Dhamma' olarak bilinen bu kavram Sanskrit dilinde ise 'Dharma' olarak karşımıza çıkmaktadır. Temelinde saadet ve ruhsal rahatlığa varma ve iç gözü elde edip elem duymadan kurtulmayı hedefleyen ilkelerden meydana gelmektedir. Budizm, Hint Yarımadası'ndan hareketle Asya kıtasını etkisini altına almış ve bu düşünce halen daha sürmektedir (Bodhi,2011). Bilinçli farkındalık kelimesinin tarihsel köken olarak Budist psikolojisinin bir parçası olan Pali dilindeki 'Sati' kelimesinden gelmektedir. Hatırlama, farkındalık dikkat manalarına gelir (Germer,2004). Hatırlamak manasına gelse de aslında zihinde var olanı ifade etmektedir (Özyeşil, Arslan, Kesici ve Deniz; 2011). 'Hatırlamak' kelimesi hatıralarla beraber yaşam sürmek manasını ihtiva etmemektedir. Hatıraları kabul ederek dikkati şu andaki tecrübelerle bir daha yönlendirme manasına gelir (Özyeşil,2011, s.32). Burada bahsedilen bilinçli farkındalık kavramları polis memurları kendileri açısından değerlendirilip var olan ya da olmayan bilinçli farkındalık durumlarını gözlemesi mesleki yaşamlarına olumlu ve kalıcı etkiler bırakacaktır. Bu noktada bilinçli farkındalığın polis memurlarının yaşamlarında ve mesleklerinde ne gibi etkilere sebep olabileceği tartışması açılacak, olumlu ya da olumsuz durumlar ortaya konulacaktır.

Yukarıda bahsedilen bilinçli farkındalık kavramın öneminden bahsettikten sonra, polis memurları için yaşamlarında ve çalışma hayatlarında en çok karşılaştıkları eğitim, mesleki ve hayati tecrübelerinin eksik olmasından dolayı başa çıkamadığı stres kavramına değinilecektir. Yaşamımızda elde edilen deneyimlerin stresle mücadelede etkili olduğu bilinmektedir. Hayatlarında stres durumları ile karşılaşan kişiler yalnız çevrelerinde iletişim kurdukları veya mesleki sorumlulukları paylaştıkları insanlardan değil, kendilerine tecrübelerini aktaran ya da çeşitli hedefler aşılardan bireylerden de faydalandıkları

anlaşılmaktadır. Başka bir anlatımla yaşam desteği olan bireylerin, stres ile karşılaştıkları durumlarda istenmeyen olaylardan daha hızlı sıyrıldıkları gözlemlenmiştir (Şahin,1998). Tarihsel olarak stres kelimesi Latince'de 'estrica', Fransızca'da ise 'estrece' kelimelerinden gelmektedir. İlk olarak 14. asırda zorluk, güçlük, sıkıntı manalarında kullanılırken, 17. asırda ise bela, dert, keder, musibet manalarında ifade edilmiştir. Son üç asırdan itibaren ise kullanımında değişikliğe uğrayarak baskı, zor, güç anlamında nesnelere, bireylere, canlıya ve ruhsal durumlara atfedilerek kullanılmıştır (Altuntaş,2003). Stresin organizmanın çevreden gelen talepler ve bu talepler ile baş etme mekanizmaları arasında bir uyumsuzluk olduğunda ortaya çıktığı düşünülmektedir (McGrath,1970). Stres kelimesi bilim dünyasında dillenmesi ise; 17. yüzyıla dayanmaktadır. Mikroskopla ölü mantar dokusunu inceleyen ve boş odacıkları keşfedip bunlara Hücre ismini veren, fizikçi bilim adamı Robert Hook olduğu bilinmektedir. Hook stres kavramını elastiki nesne ve bu ona uygulanan dış güç arasındaki etkileşim olarak ifade etmektedir. Daha sonra 18. yüzyılda diğer bir fizikçi olan Thomas Young isimli bilim adamı bu kavramı maddenin kendi içinde olan bir güç veya direnç olarak belirtmiştir (Şahin,1995). Günümüz 21 yy. hayatında bireylerin dillerine en fazla pelesenk olmuş kelime olan stres kavramı, insanların hem iş hem aile hem de sosyal çevrelerinde maruz kaldığı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Stres kelimesinin günümüz sanayi toplumunda daha da fazla bir şekilde artması bu konunun ciddiyetini gösterir olmaktadır. Yaşadığımız çağla bir bütün hale gelen stres, insanlar üzerinde psikolojik ve fizyolojik etkileyen, insan davranışlarını, iş verimlerini ve diğer bireylerle alakalarını olumsuz şekilde değiştiren, psikolojik durumdur (Selye,1977). Zihin duygusal stres yaşadığında, algıladığı stres vücudunun direncini kırmakta ve çok ciddi hastalıklara yol açmaktadır. Sürekliliği olan veya sık yaşanan stres durumu hastalıkların temelinde yatan fizyolojik nedeni oluşturur. Günümüz dünyasında vazgeçilmez bir parçası olarak toplumsal hastalık olarak görülen stres, gerçekte yaşamımızın değişmez bir unsurudur. Son dönemlerde stresle ilgili çalışmalar yapılmakla beraber stres ile hayatını idame etmek yeni bir durum değildir (Işıkhani, 2004). Yapılan bilimsel çalışmalarda stres çalışanların fiziksel ve psikolojik yönden meslekleri ile ilgili olarak çok çeşitli olarak stresin baskısının altında kalmaktadır. Bu durum devam ettiği takdirde, sinüzit, migren, tansiyon, kalp rahatsızlıklarına yol açmaktadır. Bu durumlar çalışanların davranışsal ve ruhsal olarak etkilemektedir. Bunun neticesinde takıntılı rahatsızlıklar, kişilik sorunları, zararlı maddeler kullanma alışkanlığı, anksiyete ve depresyona yol açmaktadır (Cooper ve Davidson, 1982). Sosyal haklar olarak birtakım kolaylıklara sahip olmasına rağmen, polis mesleği yeryüzündeki en stresli meslek olarak bilinmektedir (Goodin, 1975). Yaşanılan stresten dolayı polislerde diğer çalışan meslek gruplarına göre kalp hastalığı, tansiyon, sindirim rahatsızlıkları, boşaltım sorunları görülmektedir (Haynes ve Jacobi,1978). Polislik mesleği ruhsal yönden en tehlikeli mesleklerden biri olduğu belirtilmektedir (Milham, 1983). Polis memurlarının adli olaylar neticesinde meydana gelen dava duruşmaları, kurumsal güvencenin olmaması, ödül sisteminin adil şekilde verilmemesi ile bölgesel sorunlarla bağlı olarak stres nedenlerini fazlaca olduğu görülmektedir (Anson ve Bloom, 1988). Tamda bu noktada özellikle polis memurları için ilk akla gelen sorun stres olmaktadır. Bu stres durumları polis mesleğini icra eden çalışanlar için

ne zaman, nasıl, niçin ve ne kadar önem arz etmektedir. Tüm bu anlatımlar üzerine çalışmamız bilinçli farkındalık durumları ile polis memurlarının stres ile başa çıkma durumları üzerinde bir çerçeve çizecek, araştırmamızda elde edilen bulgular değerlendirilecektir.

Alanyazında üniversite öğrencileri (Ülev, 2014; Bayram, 2019; Durusoy,2019), evli bireyler (Deniz, 2017; Boylu, 2018), öğretmen adayları (Yavuz, 2019; Tonga, 2019) ile bilinçli farkındalık düzeylerini inceleyen çalışmaların olduğu, ancak polis memurları ile bilinçli farkındalık düzeylerini temel alan çalışmaların olmadığı görülmektedir. Ayrıca alanyazında polis memurlarının stresle başa çıkma durumları açısından (Kurt, 2011), (Çakır, 2006) incelendiği çalışmalar görülmektedir. Bu sebepten dolayı bilinçli farkındalık kavramının polis memurları üzeri araştırmamızda değişkenlerle olan ilişkisi üzerinde durulmuştur ancak polis memurlarının bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma durumları çeşitli değişkenler açısından bir bütün olarak incelenmemiştir. Bu yönüyle çalışmanın özgün olduğu düşünülmektedir. Polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeylerinin cinsiyet (Şehidoğlu, 2014; Şahin, 2018), medeni durum (Acer, 2018; Carson, 2004), serbest zaman faaliyetleri ve spor yapma sıklıkları (Alemdağ ve Öncü, 2015) açısından incelenmesinin nedeni daha önce başka örneklerde bireylerin bilinçli farkındalık düzeylerinin bu değişkenler açısından incelenmesidir.

Çalışmanın Problemi

Bu çalışmanın temel problemi polis memurlarının bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki nedir?

Alt Problemler

1. Polis memurlarının cinsiyetleri ile bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Polis memurlarının medeni durumları ile bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Polis memurlarının serbest zaman faaliyetleri ile bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma arasında düzeyleri anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Polis memurlarının spor yapma sıklıkları ile bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma arasında düzeyleri anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmada, mevcut durumu tespit etme amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli ise, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2016). Çalışmanın etik izinleri Sakarya Üniversitesi Sosyal Beşerî Bilimler için

Yayın Etiği Kurulu tarafından 04.07.2019 tarihinde onaylanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu evreni 2019 yılında Sakarya ilinin merkez ilçelerinde görev yapan 202 polis memurundan oluşmaktadır. Veriler düzenlenirken uygun olmayan 6 polis memuruna ait veri araştırmadan çıkartılmıştır. Örneklem grubu 50 kadın, 144 erkek olmak üzere toplam 196 polis memurundan oluşmaktadır. Araştırmada zaman ve işgücü kaybını önlemek için uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi esas alınmıştır (Büyüköztürk vd, 2014:92; Balcı, 2010:96).

Veri Toplama Araçları

Bilinçli Farkındalık Ölçeği (BİFÖ)

Bilinçli Farkındalık Ölçeği (BİFÖ) Özyeşil, Arslan, Kesici ve Deniz (2011) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçeğin dil eşdeğerliği için İngilizce öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğrencilere (İngilizce-Türkçe; Türkçe-İngilizce) çeviriler uygulanmış ve İngilizce Türkçe formlardan elde edilen puanlar arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar ($r=.95$, $p<.001$; $r=.96$, $p<.001$) ortaya çıkmıştır. BİFÖ'nün yapılarını belirlemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Uygulanan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonuçlarına göre ölçek tek boyutlu bir yapı göstermektedir. BİFÖ için yapılan madde toplam korelasyonunda ölçeğin bütün maddeleri için .40'ın üzerinde ilişki ortaya çıkmıştır. BİFÖ'nün her bir madde için madde faktör yükleri .48 ile .81 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .80 ve test-test tekrar korelasyon .86 olarak hesaplanmıştır (Özyeşil ve ark, 2011).

Stresle Başa Çıkma Ölçeği

Moos (1993) tarafından geliştirilen Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının Ballı, Kılıç (2016) tarafından Çukurova bölgesinde faaliyet gösteren 535 kadın girişimcinin oluşturduğu katılımcılardan veriler toplanmıştır. Ölçek 1- Hiçbir zaman, 2- Nadiren, 3- Bazen, 4- Çoğunlukla, 5- Her zaman olmak üzere 5'li Likit tipten oluşmaktadır. Yapılan Veri analize neticesinde; AFA sonuçları, çıkarılması gerek maddeler çıkarıldıktan sonra 22 madde ve öz değeri 1'in üzerinde olan toplam varyansın %71,95'ini açıklayan ve beş faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. AFA'dan elde edilen beş faktörlü yapısının doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile model uyumu test edilmiştir. Buna göre ölçeğin beş faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüştür ($\chi^2/sd=3,61$). Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uyum indekslerine bakıldığında RMSEA = 0,070; SRMR = 0,048; GFI = 0,90; NFI = 0,913; TLI = 0,924; CFI = 0,935 ve IFI = 0,935 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan toplam iç tutarlılık katsayısının 0,93; problem çözme boyutunun 0,91; pozitif değerlendirme boyutunun 0,91; mantıksal analiz boyutunun 0,91; profesyonel destek

arama boyutunun 0,80; çevre desteği arama boyutunun ise 0,73 olduğu ve ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğu bulunmuştur (Ballı ve Kılıç, 2016).

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, medeni durumu, çocuk sayısı, hizmet yılı, hane sakinleri sayısı, mesleki çalışma süresi, hizmet içi aldığı eğitim sayısı, görevdeyken yaşanan şiddet olayı, meslekte geçirilen soruşturma türleri, en çok yaşanan stres ortamı, sosyal medyayı kullanma sıklığı, serbest zamanda en çok yapılan faaliyet, kullanılan yatırım araçları, hayalinizdeki meslek, senelik iznini en fazla geçirilen yer, dini ibadetleri yapma sıklığı, spor yapar mısınız değişkenlerinin durumları hakkında bilgi almak amacı ile kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçekler ilk aşamada sıralı olarak numaralanmış ve yapılan incelemeler sonucunda eksik veya hatalı olan 6 katılımcı örneklemden çıkarılmıştır. Verilerin analizi için SPSS programı kullanılmıştır. Analizlere başlamadan önce ilk olarak normallik dağılımı yapılmış normallik sınaması analiz sonuçları Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur. Yapılan normallik sınaması sonucunda normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Analizlerin grup karşılaştırmaları iki değişkenli gruplarda Bağımsız t Testi, üç veya daha fazla değişkenli gruplarda Tek Yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Grup karşılaştırmalarının 30 ve daha az olduğu durumlarda ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Veriler arasında ilişkiye bakmak için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır (Can,2018). Bilinçli Farkındalık Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Ölçeği arasındaki ilişki tespit etmek için regresyon analizi uygulanmıştır.

Normallik Sınaması

Araştırmamızda kullanılan hipotezlere ilişkin kullanılacak olan istatistiksel yöntemlerin temel varsayımı olan normallik sınaması yapılmıştır. Normallik sınamalarında gözlem sayısı 29 dan az olduğunda Shapiro- Wilks testi, gözlem sayısı 29 ve daha büyük olduğunda ise Kolmogorov - Smirnov testi kullanılmaktadır (Can, 2018). Veri sayımız 196 olduğu için Kolmogorov - Smirnov test sonucundan yararlanılmıştır.

Değişkenlerin toplam puanlar üzerinde yapılan işlemlerde puanlara ilişkin çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarının -1,5 ile 1,5 aralığında olduğunda normal dağılım olarak kabul edilebileceğini (Tabachnick ve Fidell, 2007) gösteren literatür kaynakları vardır. Kolmogorov - Smirnow testi sonuçlarında ise tüm puanlardaki anlamlılık değerinin 0.05'in üzerinde ($p>0,05$) olduğu görülmektedir. Bu durum puanların normal dağılım sergilediği şeklinde kabul edilmektedir (Can, 2018). Kolmogorov - Smirnov testi, çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde puan dağılımların normal dağılım sergilediği görülmektedir.

Tablo 1. Ölçeklerin Normallik Sınaması

	N	Skewnees (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)	Kolmogorov- simirnov
Bilinçli Farkındalık	196	-0,201	-0,371	0.012
Stresle Başa Çıkma	196	-0,089	-0,236	0.020

Tablo 1’de araştırma ölçeklerin normallik testi neticesinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1.5 ve-1.5 değerler

arasında bulunduğu için normal dağılım göstermiştir (Can,2018).

Bulgular

Bu bölümde çalışmamızın problemi olan polis memurlarının bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma durumları arasındaki ilişki cümlesi ile alt problemleri

oluşturan cinsiyet, medeni durum, serbest zaman faaliyetleri ve spor yapma sıklıkları değişkenleri ayrı ayrı incelenecektir.

Tablo 2. Polis Memurlarının Bilinçli Farkındalık ile Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkisi

		Bilinçli Farkındalık	Stresle Başa Çıkma
Bilinçli Farkındalık	Korelasyon	1	.345*
	P		.000
	N	196	196
Stresle Başa Çıkma	Korelasyon	.345*	1
	P	.000	
	N	196	196

Tablo 2’de Pearson korelasyon katsayısı kullanılarak polis memurlarının bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma

arasında anlamlı düzeyde, zayıf bir ilişki tespit edilmiştir (Can,2018).

Tablo 3.Cinsiyete Göre Bilinçli Farkındalık ve Stresle Başa Çıkma Durumları Arasındaki t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Bilinçli Farkındalık	Erkek	146	66.047	12.108			
	Kadın	50	64.82	10.466	194	0.640	0.523
Stresle Başa Çıkma	Erkek	146	81.78	11.392			
	Kadın	50	79.64	9.667	194	1.190	0.236

Tablo 3’te polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda $p=0.523$, $p>0,05$ olduğundan dolayı anlamlı fark bulunamamıştır. Erkeklerin, Kadınlara göre Bilinçli Farkındalık düzeyleri daha yüksektir. Buna göre erkek polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeyleri ($X=66.047$), kadın polis memurlarının ($X= 64.82$) daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3’te polis memurlarının stresle başa çıkma düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda $p=0.236$, $p>0.05$ olduğundan dolayı anlamlı fark bulunamamıştır. Erkeklerin, Kadınlara göre Stresle Başa Çıkma düzeyleri daha yüksektir. Buna göre erkek polis memurlarının Stresle Başa Çıkma düzeyleri ($X=81.78$) kadın polis memurlarının ($X=79.64$) daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Medeni Durumlarına Göre Bilinçli Farkındalıkları ve Stresle Başa Çıkma Durumları Arasındaki t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Bilinçli Farkındalık	Evli	141	65.645	11.939			
	Bekâr	55	65.963	11.155	194	-0.171	0.865
Stresle Başa Çıkma	Evli	141	80.992	11.277			
	Bekâr	55	81.954	10.307	194	-0.492	0.623

Tablo 4'te polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeyleri ile medeni durumları arasındaki anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda $p=0.865$, $p>0.05$ olduğundan dolayı anlamlı fark bulunamamıştır. Bekârların, Evlilere göre Bilinçli Farkındalık düzeyleri daha yüksektir. Bekâr polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeyleri ($X=65.963$) evli polis memurlarından ($X=65.645$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4'te polis memurlarının stresle başa çıkma düzeyleri ile medeni durumları arasındaki anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucu $p=0.623$, $p>0.05$ olduğundan dolayı anlamlı fark bulunamamıştır. Bekârların, Evlilere göre Stresle Başa Çıkma düzeyleri daha yüksektir. Buna göre bekâr polis memurlarının Stresle Başa Çıkma düzeyleri ($X=81.954$) evli polis memurlarından ($X=80.992$) daha anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Polis Memurlarının Serbest Zaman Faaliyetleri ile Bilinçli Farkındalık ve Stresle Başa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişki (Kruskal Wallis-H)

	Serbest Zaman Faaliyetleri	N	Sıra Ort.	Ort.	SS	χ^2	p
Bilinçli Farkındalık	Ailemle Zaman Geçiririm	106	104.17	65.734	11.697	7.503	*0.023
	Arkadaşlarımla Zaman Geçiririm	28	112.09				
	Diğer	62	82.67				
Stresle Başa Çıkma	Ailemle Zaman Geçiririm	106	104.81	81.234	10.994	3.291	0.193
	Arkadaşlarımla Zaman Geçiririm	28	96.93				
	Diğer	62	88.43				

* $p<0.05$

Tablo 5'te polis memurlarının serbest zaman faaliyetlerine göre bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişki anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla istatistiksel testlerden nonparametrik bir test olan Kruskal Wallis-H test analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda $p=0.023$, $p<0.05$ olduğundan dolayı istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Farklılığın yönü Arkadaşlarımla Zaman Geçirim> Diğer olarak tespit

edilmiştir. Tablo 5'te polis memurlarının serbest zaman faaliyetlerine göre stresle başa çıkma düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla istatistiksel testlerden nonparametrik bir test olan Kruskal Wallis-H analizi kullanılmıştır. Analizi sonucunda $p=0.193$, $p>0.05$ olduğundan dolayı anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 6. Polis Memurlarının Spor Yapma Sıklıkları ile Bilinçli Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişki (ANOVA)

	Spor Yapma Sıklıkları	N	X	SS	F	p
Bilinçli Farkındalık	Yapmıyorum	63	66.952	13.109	0.763	0.468
	Haftada Birkaç Kez	89	65.974	10.503		
	Ayda Birkaç Kez	44	64.113	11.92		
Stresle Başa Çıkma	Yapmıyorum	63	81.952	13.197	0.796	0.452
	Haftada Birkaç Kez	89	81.629	9.611		
	Ayda Birkaç Kez	44	79.409	10.173		

Tablo 6'da polis memurlarının spor yapma sıklıklarına göre bilinçli farkındalık düzeyleri karşılaştırıldığında en yüksek değer Yapmıyorum grubuna ait polis memurlarında ($X=66.952$), en düşük değer ise Ayda birkaç Kez grubu ($X=64.113$) olarak görülmektedir. Katılımcıların bilinçli farkındalık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla istatistiksel testlerden parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda $F=0.763$, $p=0.468$, $p>0.05$ olduğundan dolayı anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 6'da polis memurlarının spor yapma sıklıklarına göre stresle başa çıkma düzeyleri karşılaştırıldığında en yüksek değer Yapmıyorum grubuna ait polis memurlarında ($X=81.952$), en düşük değer ise Ayda Birkaç Kez grubu ($X=79.409$) olarak görülmektedir. Katılımcıların stresle başa çıkma düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla istatistiksel testlerden parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda $F=0.796$, $p=0.452$, $p>0.05$ olduğundan dolayı istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tartışma

Alanyazında polis memurlarının mesleklerinin getirdiği sorunlardan dolayı stres düzeyleri ve stresle başa çıkma düzeylerini ele alındığı araştırmalara rastlanmaktadır. Bu araştırma sonuçları neticesinde polislerin yaşadıkları stres düzeyinin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir (Çakır, 2006; Kurt, 2011). Ancak polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeyleri ile stresle başa çıkma durumlarını temel alan çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı araştırmamızda; polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeyleri ile stresle başa çıkma durumlarının değişkenlerle olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu yönüyle çalışmanın özgün olduğu düşünülmektedir. Polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeylerinin cinsiyet (Şehidoğlu, 2014; Şahin, 2018), medeni durum (Acer, 2018; Carson, 2004) serbest zaman faaliyetleri ve spor yapma sıklıkları (Alemdağ ve Öncü, 2015) açısından incelenmesinin nedeni daha önce başka örneklerde bireylerin bilinçli farkındalık düzeylerinin bu değişkenler açısından incelenmesidir.

Bilinçli Farkındalık ile Stres ile Başa Çıkma Arasındaki İlişki

Yaptığımız çalışma sonucunda polis memurlarının bilinçli farkındalık ile stres başa çıkma arasında doğrusal ancak düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Polis memurlarında bilinçli farkındalık düzeyleri arttıkça stresle başa çıkma düzeyleri de artmaktadır. İki ölçek ile elde edilen değerler toplamı neticesinde yapılan Pearson Korelasyon katsayısının 0.345 olduğu tespit edildiğinden dolayı ölçeklerin toplam puanları arasında düşük düzeyde ve olumlu yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Alan yazında ele alınan yurt içinde ve yurt dışında yapılan bilinçli farkındalık çalışmaları ile stresle başa çıkma arasında olumlu yönde anlamlı bir farklılaşma gösterdiği tespit edildiği ve bizim yapmış olduğumuz çalışmayı da destekler biçimde olduğu görülmektedir. Demir (2014), çalışmalarında bilinçli farkındalık temelli tasarlanan eğitim programında katılanların depresyon ve stres seviyelerine etkisini tespit etmeyi hedeflemiştir.

Çalışmamın sonucunda deney grubunda bulunan katılımcıların depresyon ve stres puanlarının anlamlı seviyede düştüğü gözlemlenmiştir. Araştırmaya konu olan Kalıcılık Ölçümünde depresyon ve stres puanlarının düşmesi on hafta zarfında sürdüğü neticesine varılmıştır. Ülev(2014), çalışmalarında fakülte talebelerinin bilinçli farkındalık düzeyi ile stresle başa çıkma tarzlarının, depresyon, anksiyete ve stres sebepleri ile ilişkisini araştırmayı hedeflenmiştir. Çalışmalarının neticesinde bilinçli farkındalık ile aktif stresle başa çıkma yöntemleri alt başlıklarında oluşan kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı arasında olumlu düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bilinçli farkındalık ile depresyon, anksiyete, stres ve pasif stresle başa çıkma yöntemleri alt başlıklarından boyun eğici ve kendini suçlayıcı yaklaşım arasında ise negatif düzeyde anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Vonderheyde (2017) yaptığı çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalık durumları ile stres arasında ters bir ilişki olduğu hipotezini destekleyen veriler elde etmiştir. Özellikle, genel bilinçli farkındalık seviyeleri açısından öğrencilerin yüksek puanları, stres ölçeğinden alınan puanlardaki düşüklük ile anlamlı bir fark olduğunu ortaya konmuştur. Öğrencilerin farkındalık becerilerini kullanmaları, hayatta karşılaşacakları stres ile başa çıkmada yardımcı olabileceğini de ortaya koymuştur. Bilinçli farkındalığın okullardaki etkisini araştıran Greeson ve arkadaşları (2015) okul hayatına dâhil edilen bilinçli farkındalık uygulamalarını öğrencilerin stresli, yoğun programlarını yönetmelerine ve sakin bir ruh halinde davranmalarına yardımcı olabileceğin neticesine ulaşmışlardır. Cash ve Whittingeam(2010) günlük faaliyetlerinde farkındalığı devam ettirebilme (act-aware) seviyelerin yüksek olan 106 katılımcıya bilinçli farkındalık temelli stres azaltma meditasyon eğitimini vermişlerdir. Yapılan eğitim neticesinde ön test ve son testlerine bakıldığında bu kişilerin daha az stres, anksiyete, depresyon semptomları yaşadıkları tespit edilmiştir. Newsome(2010) yaptığı çalışmalarında, bilinçli farkındalık temelli stres azaltma eğitim programını evvelinde ve ahirinde katılanlardan anketlere cevap verilmesi talep edilmiş ve neticesinde, katılımcıların algılanan stres seviyelerinin anlamlı bir seviyede düştüğü ve bilinçli farkındalık düzeylerinin arttığını tespit etmiştir. Bohlmejer, Prenger, Taal ve Cuijpers(2010) bilinçli farkındalığa dayalı stres azaltma çalışmasının kronik sağlık sorunları olan bireylerin hali ruhiyetlerine olan etkisi üzerinde çalışmaları neticesinde, bu müdahalelerin devamlı olarak sağlık sorunları yaşayan bireylerin depresyon, anksiyete ve ruhsal sorunları gidermede az da olsa faydalı olduğu sonucuna varmıştır. Weinstein, Brown ve Ryan(2009) psikolojik iyi-oluştaki bilinçli farkındalığın etkisini inceledikleri araştırmada, bilinçli-farkındalık seviyeleri fazla olan üniversite öğrencileri kendilerinde az stres durumu meydana geldiği ve bu araştırma neticesinde kendilerinin uyuma yönelik stres ile başa çıkma tepkilerinin, bilinçli farkındalık ve psikolojik iyi-oluştaki anlamlı düzeyde olduklarını tespit etmişlerdir. Kang, Choi ve Ryu'nun (2009) hemşirelik bölümü öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, bilinçli farkındalık meditasyonunun anksiyete ve stres düzeyini anlamlı biçimde arttırmamasına rağmen depresyon düzeyini anlamlı şekilde arttırmadığı tespit edilmiştir. Carmody ve Baer(2008) bilinçli farkındalığa dayalı stres azaltma etkinliklerini 174 kişi üzerinde uygulamışlardır. Katılımcıların iyi-oluş durumları ve bilinçli farkındalık etkinlikleri ile bilinçli farkındalık düzeylerinin, tıbbi ve ruhsal belirtiler

arasındaki ilişki üzerinde yaptıkları çalışmada, 8 oturum neticesinde bilinçli farkındalık ve iyi oluş hallerinde yükselme, stres ve belirtileri seviyelerinde düşme oldukları sonucuna varmışlardır

Cinsiyete Göre Bilinçli Farkındalık ve Stresle Başa Çıkma

Çalışmamızda bağımsız cinsiyet değişkeninin polis memurlarında bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Erkeklerin hem bilinçli farkındalıkları hem de stresle başa çıkma durumları toplam puanlarının kadınlara göre daha yüksek çıkmıştır. Bizim yaptığımız çalışmayı destekleyen araştırmalardan; Tourek(2014) çalışmasında ruh sağlığı çalışanları üzerinde, kültür ve bilinçli farkındalık ilişkisi üzerinde araştırmalarda bulunmuştur. Çalışmaların neticesinde kadınların bilinçli farkındalık seviyelerinin erkeklerin bilinçli farkındalık seviyelerinden daha fazla olduğunu sonucuna ulaşmıştır ve Şehidoğlu(2014) , çalışmasında ise ergenlerin bilinçli farkındalık seviyeleri ile problemlerini internet kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ergenlerde bilinçli farkındalık seviyeleri ile problemlerini internet kullanımı arasında olumsuz yönde, kuvvetli bir ilişki tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kadınlarda bilinçli farkındalık seviyesi ile problemlerini internet kullanımı arasında yüksek bir ilişki tespit edilirken, erkekler de orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak, Şahin (2018)'in "üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık ile yaşam doyumu ve iyi oluş arasındaki ilişkileri" üzerinde yaptığı araştırmaya göre cinsiyet değişkeni açısından bilinçli farkındalık puan ortalamaları arasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek bir ortalaması olmasına rağmen, anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Çepikkurt ve Coşkun (2010)'nun "üniversiteli dansçıların sosyal ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri" adlı çalışmasında, katılımcıların cinsiyetleri ile bilinçli farkındalık düzeyi ölçeğinden aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak; Tourek (2014), Şehidoğlu(2014) yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkeninde kadınların erkeklerden daha anlamlı farklılaşma tespit edilirken; Şahin(2018), Çepikkurt ve Coşkun(2010) çalışmalarında ise cinsiyet değişkeninin bilinçli farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Medeni Durumuna Göre Bilinçli Farkındalık ve Stresle Başa Çıkma

Katılımcıların evli, bekar ve boşanmış medeni durum bağımsız değişkeni ile bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak bekarların evlilere göre bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bu durum evlilik ilişkisinin getirebileceği külfet nedeniyle ortaya çıktığı değerlendirilebilir. Bunun ile alan yazında aksini ortaya konan bulgularda rastlanmaktadır. Acer(2018) yapmış olduğu araştırmada medeni durumlarının bilinçli farkındalık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin, bekar bireylere nispeten daha fazla bilinçli farkındalığa sahip olduklarını tespit etmiştir. Carson(2004) yaptığı çalışmada ise evli bireylerin yaşamlarındaki zorluklarla mücadelesinde bilinçli farkındalık seviyelerini arttırdığına değinmiştir. Falb ve Pargament(2012) yaptıkları araştırmada ise bilinçli

farkındalığın daha az strese sebep olduğu ve evlilik durumlarına olumlu katkı yaptığını söylemektedirler.

Serbest Zaman Faaliyetine Göre Bilinçli Farkındalık ve Stresle Başa Çıkma

Araştırmamız neticesinde polis memurlarının serbest zamanlarında yaptıkları faaliyetler ile bilinçli farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Arkadaşları ile zaman geçirmeyi tercih eden polis memurları diğer şekillerde zaman geçirmeyi tercih eden polis memurlarına kıyasla daha yüksek bilinçli farkındalık düzeyine sahiptir. Ailesi dışındaki kişilerle görüşme, sosyalleşme gibi faaliyetler polis memurlarının bilinçli farkındalık düzeylerini artırıyor olabilir. Serbest zaman faaliyeti değişkeni ise stresle başa çıkma durumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemekte iken, ailesi ile zaman geçirenlerin diğer grup içi değerlendirme yapıldığında, stresle başa çıkmaları daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Alan yazın taranmasında serbest zaman faaliyeti değişkeni ile yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamaktadır.

Spor Yapma Sıklığına Göre Bilinçli Farkındalık ve Stresle Başa Çıkma

Spor yapma sıklığı değişkeni göre bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Alemdağ ve Öncü (2015)'nün yapmış olduğu çalışmada bireylerin yaptıkları spor yapma türleri ile bilinçli farkındalık arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktayken, spor yapma saatleri ile bilinçli farkındalık ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Haftalık spor yapma saatleri 2-3 saat olan bireylerin, haftalık 4-5 saat arası spor yapan bireylerin puan ortalamalarında daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedenlerine bakıldığında polis memurlarının fazla çalışma mesai saatleri, düzensiz çalışma durumları, kendilerine ayıracak uygun zaman olmadığından dolayı katılımcıların çoğu spor yapmadıkları ya da ayda birkaç kez yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç da spor yapma sıklıklarının haftada birkaç kez olma durumlarının artırılması ile Alemdağ ve Öncü (2015)'nün yaptıkları çalışmayı destekler nitelikte olabilir.

ÖNERİLER

Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Üniversitelerle yapılacak iş birliği çerçevesinde emniyet teşkilatı mensuplarına bilinçli farkındalık ile ilgili eğitim programlarını içeren eğitimler verilmelidir.

Emniyet Teşkilatı bünyesinde polis memurlarına bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma yöntemleri ile ilgili seminer, kurs gibi hizmet içi eğitimler verilmelidir.

Emniyet Teşkilatının kurum içerisinde bilimsel çalışmalara daha çok yönelmesi, teşkilatın kendi bünyesinde bulunan intihar, kurum içi bezdiri (mobbing), şiddet gibi çeşitli sorunlara çözüm sağlayacaktır.

Polis Meslek Okullarında bilinçli farkındalık ve stresle başa çıkma temalı derslerin eğitim programlarında yetersiz

olduğu görülmektedir. Okullardaki eğitim programları bu konu başlıkları açısından tekrar düzenlenmelidir.

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu tarz çalışmalar farklı yer, zaman ve meslek gruplarında tekrarlandığında farklı sonuçlar elde edilebilir. Bu nedenle sorunun önemini ve çözümünü ortaya koyabilmek için yeni araştırmalar ve uygulamalar yürütülmelidir.

Örneklem kitlesinin mevcut sayısı daha fazla olduğu çalışmalarda anlamlı farklılıklar elde edilebilir.

Örneklem kitlesinin değişkenler açısından homojen dağılım sağlandığında bulguların yeterince zengin olabileceğinden, yorum ve öneriler ile bilimsel çalışmalara daha fazla katkı sağlayabilir.

Emniyet mensuplarının mesleki hayatlarında bilinçli farkındalık temelli tasarımlar geliştirilerek deneysel çalışmalar yapılabilir.

Polis memurlarının strese başa çıkma yöntemleri ve bilinçli farkındalıkları ile ilgili yapılan araştırmalar nitel çalışmalara zenginleştirilebilir. Ülkemizin emniyeti

bakımından bu tür iyileştirici çalışmalara öncelik verilmelidir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Çalışmanın etik izinleri Sakarya Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler için Yayın Etiği Kurulu tarafından 04.07.2019 tarihinde onaylanmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

MCB, makalemizin giriş, yöntem, sonuç, tartışma, öneri dahil olmak üzere tüm bölümlerini yorumlamış ve değerlendirmiştir. CA, makalemizin tüm bölümlerinde katkıları olmuştur. Doç.Dr. Ömer Faruk VURAL verilerimizin analizinde katkıları olmuştur. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Acer, Ç. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinde Bilinçli Farkındalık (Mindfulness) ve Duygu Düzenleme İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi Veri Tabanından Erişildi (Tez No: 523719).

Alemdağ, S. ve Öncü, E.(2015) Öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım ve sosyalgörünüş kaygılarının incelenmesi. International Journal Of Science Culture And Sport, Special Issue, 3, 287-300. doi: 10.14486/IJSCS291

Baer, R. A., Smith, G. T., Hopkins, J., Krietemeyer, J., Toney, L. (2006). Using self-report assess mentmethods to explore facets of mindfulness. Assessment,13(1), 27-45. doi: 10.1177/1073191105283504

Balcı, Ali. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma. Yöntem, teknik ve ilkeler. Ankara:Pegem Akademi Yayınları.

Bodhi, B. (2011, 14 Haziran). What does mindfulness really mean? A canonical perspective. Contemporary Buddhism, 12(01), doi:10.1080/14639947.2011.564813

Brown, K. W., Ryan, R. M., & Creswell, J. D. (2007). Mindfulness: The oretical foundations and evidence for its salutary effects. Psychological Inquiry, 18(4), 211-237

Brown, K. W. ve Ryan, R. M. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being. Journal of Personality and Social Psychology, 84(4), 822-848. doi:10.1037/0022-3514.84.4.822

Büyüköztürk, Ş. Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2014). Sosyal bilimler için istatistik. Ankara: Pegem Akademi.

Can, A. (2018). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Ankar: Pegem Yayınları.

Carlson, L. E, Ursuliak, Z. Goodey, E. Angen, M. ve Specca, M. (2000). The effects of mindfulness meditation- based stres reduction program on mood and symptoms of stresin cancer outpatients. Supoort Care Cancer, 9, doi:10.1007/s005200000206

Cullen, M. (2011). Mindfulness-based interventions: An Emerging Phenomenon. Mindfulness,2(3), 186-193.

Decicco, D.A. (2001). Sources of the police stress. FBI Law Enforcement Bulletin, 5(69), 1-7.

Demir, V. (2014). Bilinçli Farkındalık Temeli Hazırlanan Eğitim Programının Bireylerin Depresyon ve Stres Düzeyleri Üzerine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 375351).

Falb, M. D., Pargament, K. I. (2012). Relational mindfulness, spirituality, and the therapeutic bond. Asian Journal of Psychiatry, 5(4), 351-354.

Germer, C. K. (2009). The mindfulpaththo self-compassion: Freeing yourself from destructivet houghts and emotions. Hove: Routledge.

Germer, C. K.Siegel, R. D. ve Fulton, P. R. (Ed.) (2013). Mindfulness and psychotherapy. New York: Guilford.

Jones, F. ve Bright, J. (2001). Stres: My theory and research. New York: PrenticeHall.

Kabat-Zinn, J. Lipworth, L. Burney, R. (1985). The clinicaluse of mindfulness meditation for the self-regulation of chronic pain. Journal of Behavioral Medicine, 8(2), 163-190.

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: past, present, and future. Clinical Psychology: Science and Practice,10,144-156.doi: 10.1093/clipsy/bpg016

Kabat-Zinn J (2005). Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness. (3.baskı). New York: Bantam Dell.

Kabat-Zinn, Jon. (2009). Neredeysen orada ol. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık

Karasar, N. (2016). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kocaballi, A. İ.,& Kılıç, K. C. (2016). Stresle başa çıkma yöntemleri ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.25 (3), 273- 286

- Kurt, G. (2011). Adana Kemal Serhadlı Polis Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Düzeylerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 320261).
- Lazarus, R. S. (1966). Psychological stress and the coping process. New York: Mc Graw-Hill Company.
- Lazarus, R. S. And Folkman, S. (1984). Stress, appraisal, and coping. New York: Springer Publishing Company.
- Mcgrath, J. E. (1970). Social and psychological factors in stress. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Moos, R. (1993). Coping responses inventory: Professional manual. New York: PAR Assessment Resources.
- Özyeşil, Z. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Öz-anlayış Düzeylerinin Bilinçli Farkındalık Kişilik Özellikleri ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 280656).
- Özyeşil, Z. (2011). Öz-anlayış ve bilinçli farkındalık. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Ülev, E. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Bilinçli Farkındalık Düzeyi ile Stresle Başa Çıkma Tarzının Depresyon, Kaygı ve Stres Belirtileriyle İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 365039).
- Rahe, R.H. (1973) Stressful life events: Their nature and effects. New York: John Willey
- Rowshan, A. (2002). Stres yönetimi. (Çev. Ş. Cüceloğlu). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Robbins, P. S.(1992). Essentials of organizational behavior. USA: PrenticeHall, Inc.
- Şahin, N.H.(1995). Stresle başa çıkma olumlu bir yaklaşım. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Şehidoğlu, Z. (2014). 15-17 Yaş Grubu Ergenlerde Bilinçli Farkındalık Düzeyi ile Problemlerle İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 427640).
- Selye, H. (1956). The stress of life. New York: Mc Graw Hill Company.
- Selye, H. (1977). Stress without distress. School Guidance Worker, 32(5), 5-13.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2007). Using multivariate statistics. Boston: Allynand Bacon.
- Tatoğlu, S. (2019). Bilinçli Farkındalık ve Problem Çözme Becerisinin Demografik ve Psikolojik Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 575272).
- Tires, P. (1987). Stres. (Çev. Y. Haznedaroğlu). İstanbul: Metler Matbaa
- YWeinstein N. Brown K. W. ve Ryan R. M. (2009). A multi-method examination of the effects of mindfulness on stress attribution, coping, and emotional well-being. Journal of Research in Personality, 43, 374-385.
- Yalçın, N. N. (1990). İntihar ve Polis (yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi, Ankara.
- Yalom, Irvin D. (1980). Existential psychotherapy. New York: Basic Books
- Yelkenci, Y. (2019). Aikido Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Bilinçli Farkındalıkları, Kaygı Düzeyleri ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 570311).

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Intimate Partner Violence During Covid-19 Pandemic: Literature Review

Covid-19 Pandemisi Sırasında Eş Şiddeti: Alanyazın Çalışması

Zihniye Okray¹, Cemaliye Direktör² Güley Bilgi Abatay³

Abstract:

With the COVID-19 pandemic, staying at home, social isolation and many protection measures that will prevent the transmission of the virus have been implemented by the states with regard to the recommendations of the World Health Organization. Although such social isolation decisions prevent the community transmission of the COVID-19 pandemic, they also brought others together. While the houses are seen as a safe place to protect against the virus, there has been a pandemic of violence against women in the home. Since the decisions of social isolation, applications and emergency calls regarding intimate partner violence have increased and women have been exposed to violence more frequently and more seriously than before the pandemic. This study differentiates factors that show co-growth of intimate partner violence in psychosocial crises such as pandemics. The research shows that spousal violence occurs throughout societies regardless of socio-economic and educational status, long-term sharing of homestay and economic losses caused by the pandemic are important variables that increase spousal violence.

Keywords: COVID-19, pandemic, intimate partner violence, triggers

¹Assoc. Prof., European University of Lefke, Faculty of Arts and Science, Department of Psychology, Lefke, Cyprus, Orcid: 0000-0002-9117-4991.

²Assist. Prof., European University of Lefke, Faculty of Arts and Science, Department of Psychology, Lefke, Cyprus, Orcid: 0000-0002-6055-2224

³Assist. Prof., Final University, Faculty of Education, Psychological Counseling and Guidance Department, Kyrenia, Cyprus, Orcid: 0000-0003-4814-2107

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: European University of Lefke, Faculty of Arts and Science, Department of Psychology, Lefke, Cyprus, E-mail: zokray@eul.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 27.07.2021, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 05.10.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 21.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Okyay, Z., Direktör, C. & Abatay, B. G. (2021). Intimate Partner Violence During Covid-19 Pandemic: Literature Review, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 289-297

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

COVID-19 pandemisi ile birlikte evde kalma, sosyal izolasyon ve bunun gibi virüsün bulaşını engelleyecek bir çok önlem Dünya Sağlık Örgütü tavsiyeleri doğrultusunda devletler tarafından alınmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu gibi sosyal izolasyon kararları COVID-19 pandemisinin toplum içerisinde bulaşını engellese de beraberinde başka sorunları da getirmiştir. Evler virüsten korunmak için güvenli bölgeler olarak görülürken ev içinde kadına yönelik şiddet pandemisi ortaya çıkmıştır. Sosyal izolasyon kararlarının alınmasından itibaren eş şiddeti ile ilgili başvurular artmış ve kadınlar pandemi öncesinden daha sık ve daha ciddi boyutlarda eş şiddetine maruz kalmışlardır. Bu çalışmanın amacı pandemi gibi psikososyal krizlerde eş şiddetini artıran faktörleri tespit etmektir. Araştırma sonucunda eş şiddetinin dünya genelinde sosyo-ekonomik ve eğitim durumu gözetmeksizin toplumların genelinde yaygın şekilde ortaya çıktığı, aile üyelerinin uzun süreler aynı ortamı paylaşması ve pandeminin yarattığı ekonomik kayıpların eş şiddetini artıran önemli değişkenler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, pandemi, eş şiddeti, tetikleyiciler

Giriş

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı saran yeni tip koronavirüs (COVID-19), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından halk sağlığını tehdit eden bir salgın olarak ilan edilmiştir (WHO, 2020). WHO'nun 11 Mart 2020'de (WHO, 2020) COVID-19 salgınına bir pandemi olarak nitelendiren açıklamasından sonra, dünyanın dört bir yanındaki hükümetler ve yetkililer, virüsün yayılmasını azaltmak ve kontrol altına almak için ülke sınırları kapatılmış veya girişler sınırlandırmış; aynı zamanda sosyal mesafe tedbirlerini uygulamaya konulmuştur (Hall ve Tucker, 2020). Bu doğrultuda 142 ülkede kapanma tedbirlerinin uygulandığı bilinmektedir (Hale, Webster, Petherick, Phillips ve Kira, 2020). Büyük pandemik veya epidemik salgınların bireyler ve toplum üzerinde birçok olumsuz etkisinin olması beklenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak kadınların daha çok olumsuzluğa maruz kalacağına dair endişeler artmaktadır. Geçmiş salgınlardan elde edilen bilgiler özellikle eş şiddetinin arttığını göstermektedir (Roesch, Amin, Gupta ve Garcia-Moreno, 2020). Mohler ve arkadaşları (2020) önceki salgınlardaki gibi COVID-19 salgını sırasında da aile içi şiddet raporlarının arttığını belirtmektedirler. Benzer şekilde Bradbury-Jones ve Isham (2020) da kapanma, evde kalmaya zorlanma gibi izolasyonların aile içi şiddet ve istismar olgularını artırdığını bildirmişlerdir. Aile içi şiddetin bir parçası olan eş şiddetinin de salgınlara da dahil olmak üzere acil durumlarda artma eğiliminde olduğu belirtilmektedir (Boserup, McKenney, ve Elkbuli, 2020; Bradley, DiPasquale, Dillabough ve Schneider, 2020). Şiddet olgularında sosyoekonomik düzey önemli bir faktör olmaktadır. Kapanmaya bağlı olarak evde kalan aile bireylerinin yeterli kişisel alana sahip olamaması ve yakın olmaya zorlanmaları, eş şiddetini olduğundan daha olumsuz hale getirmektedir (Brown, Ravallion ve Van De Walle, 2020). Ergönen, Biçen ve Ersoy (2020) Türkiye'de kadına yönelik şiddetin bir önceki yıla göre COVID-19 sonrasında psikolojik şiddetin %93, fiziksel şiddetin ise %80 oranında arttığını belirtmektedirler. Avustralya, Brezilya, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen son anekdot raporları, karantina nedeniyle eş şiddetinde artış olduğunu göstermektedir (Peterman, Potts, O'Donnell, Thompson, Shah, Oertelt-Prigione ve van Gelder, 2020). New Orleans'da yapılan bir çalışmada pandemi öncesinde eş şiddetine maruz

kalanların %59'u şiddetin COVID-19 sonrası arttığını ifade etmişlerdir (Buttel ve Ferreira, 2020). Sosyal mesafe, izolasyonu sağlarken erişilebilir destek seçeneklerini kısıtlayarak bireysel ve toplumsal güvenlik açıklarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Van Gelder ve diğ., 2020). Bu güvenlik açığı potansiyel eş şiddetinin artması ile sonuçlanmaktadır. Eş şiddeti eski veya mevcut yakın duygusal ilişki içerisinde bireyler arasında meydana gelen fiziksel, psikolojik, duygusal, ekonomik veya cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Miller ve McCaw, 2019). Tipik olarak her yaşta kadın tarafından görülmekte ve kadınlar için cinayetten ölümlerin önde gelen nedenini temsil etmektedir. Daha düşük şiddette erkeklerin yaklaşık üçte birinde de eş şiddeti yaşanabilmektedir (El-Serag ve Thurston, 2020). Genel olarak aile içi şiddete maruz kalma, bir bireyin gelecekteki ilişkilerinde şiddet uygulama veya başka zararlı zihinsel ve davranışsal sağlık sonuçları geliştirme riskini artırmaktadır (Ingram ve diğ. 2020). Eş şiddeti, dünya çapında ciddi, oldukça yaygın ve önlenemez bir halk sağlığı sorununu temsil etmektedir. Alan yazın incelendiğinde, hangi faktörlerin bir kişinin istismarın kurbanı olarak şiddet içeren bir ilişkinin parçası olmasına neden olabileceğini tartışmaktadır, gelinen ortak noktada ise şiddetin nedeninin birey, ilişki, topluluk ve toplumsal faktörlerin bir kombinasyonu olarak açıklanmaktadır (Miller ve McCaw, 2019). Kapanma sırasında istihdam durumunun değişmesi nedeniyle tehlikeye giren düşük veya yetersiz gelir, şiddetin tetiklenebileceği bir ortam olan aile stresine, hayal kırıklıklarına ve yetersizliğe katkıda bulunabilmektedir (Barnawi, 2017). Bu stres, hayal kırıklığı ve kontrol eksikliği, eş şiddeti ile ilgili psikopatolojik sorunları şiddetlendirebilir ve şiddet olaylarını daha da hızlandırabilmektedir (Gulati ve Kelly, 2020; Telles, Valenca, Barros ve da Silva, 2020).

Şiddet içeren bir ilişkinin dinamiklerini ve eş şiddeti ile ilişkili faktörleri anlayarak, COVID-19'un bu faktörleri nasıl şiddetlendirerek şiddetin artmasına ve hatta yeni tür taciz davranışına yol açabileceğini anlamak mümkün olmaktadır. Şiddete ek olarak, Covid19 yayılımını azaltmak için uygulanan sosyal önlemler mağdurların psikolojik sağlık durumlarını etkileyebilmektedir. Sosyal izolasyon, yardım alma mekanizmalarının sağlıklı çalışmasına engel olarak şiddet mağdurlarının yardım almasına engel olabilmektedir. Ev içerisinde olma, fail ile daha fazla vakit geçirme zorunluluğunu beraberinde getirirken bir yandan şiddeti artırmakta, diğer yandan da

koruyucu hizmetlere ulaşımı güçleştirmektedir (Altın, 2021). COVID-19 tüm bireylerin hayatlarını kökten değiştirmiştir. Kapanma ve karantina sırasında ev, aile içi şiddet mağdurları için çok tehlikeli bir yer olma riskini taşımaktadır. Kepenek (2021) raporlarına göre 2020 yılı içerisinde Türkiye’de 284 kadın öldürüldü. Öldürülen kadınların %65’i koca/sevgili, %19 aile üyesi, %7’si tanıdık ve %2’si de tanımadıkları kişi tarafından öldürülürken bu ölüm olaylarının %7’si de basına yansımamıştır. Öldürülme eylemlerinin %48’i ev içinde gerçekleşmiştir. 2020 yılı içerisinde ev içi şiddet olgularındaki artışlar farklı araştırmalarla şu şekilde ifade edilmiştir. Çin’de geçtiğimiz yıla göre %90, Fransa’da %30-36, Brezilya’da %40-50, Arjantin’de %25, Singapur’da %33, ABD’nin farklı eyaletlerinde ise %10-35 arasında artış göstermiştir (John, Casey, Carino ve McGovern, 2020, Toprak Ergöner, Biçen, Ersoy, 2020). Bu oranların yanı sıra Bradbury- Jones ve Isham, (2020) göre sosyal izolasyon ve kapanma kararının alınmasından itibaren aile içi şiddet yardım hatlarının aranma oranları İngiltere’de %25, İspanya’da %20 ve Güney Kıbrıs’ta da %30 oranında artış göstermiştir. Sanchez, Vale, Rodrigues ve Surita (2020) COVID-19 pandemisine yanıt olarak kabul edilen sosyal mesafe tedbirleri bağlamında kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele stratejileri ve önerileri üzerine çalışmaların yapılmasının önemine vurgu yapmaktadırlar. Buna bağlı olarak bu çalışmada kadına yönelik şiddette COVID-19 süreci boyunca alan yazında yer alan eş şiddetinin sistematik derleme ile incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma sistematik bir inceleme olup Scopus ve ScienceDirect veri tabanlarında 2020-2021 yılı içerisinde yayınlanmış makaleleri içermektedir. Sistematik derleme, klinik bir soruya yanıt ya da probleme çözüm oluşturmak için, o alanda yayınlanmış tüm çalışmaların kapsamlı bir biçimde taranarak, çeşitli dâhil etme ve dışlama kriterleri kullanarak ve araştırmaların kalitesi değerlendirilerek hangi çalışmaların derlemeye alınacağı belirlenmesi, derlemeye dâhil edilen araştırmalarda yer alan bulguların sentez edilmesidir (Karaçam,2013). Ocak 2021 tarihinde Scopus ve ScienceDirect veri tabanları “ ‘COVID-19’ AND ‘intimate partner violence’ ” anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Taramada dil kısıtlamasına gidilmemiştir. Yapılan bu ilk tarama sırasında Scopus veri tabanında 60, ScienceDirect veri tabanında 60 makale bulunmuştur. Bu ilk tespitin ardından bazı ekleme ve dışlama ölçütlerine dayanarak bu çalışmanın temel veri kaynaklarına ulaşılmıştır.

Ekleme ve dışlama ölçütlerinde uygulanan basamaklar aşağıdaki gibidir:

Adım 1. Makalenin 2020 ve sonrasında yayımlanmış olması

Adım 2. Makalenin başlık, anahtar kelime ve özetinde ‘Covid19’ ve ‘intimate partner violence’ ifadelerinin bulunması

Adım 3. Derleme ve Editöre Mektup niteliğinde olan makalelerin elenmesi.

Adım 4. Çocuk ve yaşlılara yönelik aile içi şiddet çalışmalarının elenmesi

Adım 5. Birden fazla veri tabanında ortak olarak taranmış olan araştırma makalelerinin elenmesi.

Bu ekleme ve dışlama ölçütlerine göre Scopus veri tabanında ölçütlere uygun 12, ScienceDirect veri tabanında ölçütlere uygun 4 toplamda 16 araştırma makalesi çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bulgular

Agüero (2020) Peru’da aile içi şiddet yardım hattı olan Linea 100 yardım hattına COVID-19 pandemisi ve evde kal çağrıları yapıldıktan sonra yapılan başvuruların sıklığını değerlendirmiştir. Yapılan bu çalışmaya göre Nisan-Temmuz 2020 tarihleri arasında Linea 100’e yapılan çağrılar bir önceki yıl aynı dönemle kıyaslandığında %48’lik bir artış göstermiştir. Araştırmacılar başvuruların sosyo-demografik özelliklerini incelediklerinde ise şiddet olgularının düşük ya da yüksek sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılık göstermediğini ve toplumun genelinde yaygınlık kazandığını tespit etmişlerdir.

Baig, Ali ve Tunio (2020) Pakistan’da var olan ataerkil yapının kadına yönelik şiddet konusunun konuşulmasının bile tabu olarak değerlendirildiğini ve bu yüzden kadına yönelik şiddet konusunda önlem alma çabalarının bile neredeyse imkânsız olduğunu vurgulamışlardır. Sadece Mart 2020 tarihinde 399 kadın eşleri tarafından evlerinde öldürülmüş ve bu dönemde aile içi şiddet konusunda polise sadece 25 başvuru yapılmıştır. Araştırmacılar Pakistan’da toplumun bilinçlendirilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda ceza yaptırımlarının getirilmesi ve COVID-19 döneminin tele-tıp ve benzeri uygulamalarla Pakistan için bir dönüm noktası olabileceğini vurgulamışlardır.

Tablo 1. Araştırmada İncelenen Çalışmaların Genel Özellikleri

Yazar	Konu	Örneklem	Veri Toplama Yöntemi	Sonuç
Agüero J. M. (2021).	Peru’da bulunan Linea 100 yardım hattına yapılan çağrılarının sıklığı	Nisan-Temmuz 2020 arasındaki çağrılar	Nicel çalışma	COVID-19 pandemisi ve karantina ve sosyal izolasyon koşulları altında toplumun genelinde eş şiddetinde %48’lik bir artış tespit etmişlerdir.
Baig, M. A. M., Ali, S., & Tunio, N. A. (2020).	Pakistan’da COVID-19 pandemisi sırasında kadına yönelik şiddet	Mart 2020 399 kadın eşleri tarafından öldürülmüştür	Nitel çalışma	Mart 2020’de 399 kadın eşleri tarafından öldürülmüş ve sadece 25 polis çağrısı yapılmıştır. Araştırmacılar ataerkil bir yapıya sahip Pakistan’ın kadına yönelik

Ertan, D., El-Hage, W., Thierrée, S., Javelot, H. & Hingray, C. (2020).	Dünya çapında aile içi şiddet olgularının artışına bağlı koruyucu uzun vadeli önlemlerin alınması	Alanyazın çalışması ve öneriler	Nitel çalışma	şiddeti bir tabu olarak görülmesinin önüne geçilmesinin tele-tıp yolu ile olabileceğini tartışmışlardır. Devlet ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışması, 7/24 esasına dayalı yardım hatları geliştirilmesi, sosyal çevrenin desteğinin sağlanması ve devletin kurbanlara sosyal ve ekonomik güvence verilmesi.
Gebrewahd, G.T., Gebremeskel, G.G. & Tadesse, D.B.(2020)	Doğurganlık çağındaki kadınların COVID-19 sürecinde maruz kaldıkları şiddet	n=682	Kesitsel çalışma	Kadınların eş şiddetine maruz kalma oranı %24.6 olarak tespit edilmiştir. %13.3 psikolojik şiddet, %8.3 fiziksel şiddet ve %5.3'de cinsel şiddete maruz kalmışlardır.
Ghimire, C., Acharya, S., Shrestha, C., KC, P., Singh, S., & Sharma, P. (2020).	Nepal'de COVID-19 sürecinde şiddetin sıklığının araştırılması	n= 556	Kesitsel çalışma	Araştırmaya katılanların %18'i(n=100) pandemi ve kapanmalar sırasında aynı evi paylaştıkları eşleri tarafından şiddete maruz kalmışlardır. Alkol ve sigara tüketimleri artmış ve DSÖ iyilik indeksine göre daha düşük puanlar almışlardır.
Gulati, G., & Kelly, B. D. (2020).	COVID-19 pandemisi kadına yönelik şiddet ve psikiyatrinin rolünü incelemiştir.	Alanyazın çalışması ve öneriler	Nitel çalışma	Madde bağımlılığı ve eş tanıli akıl hastalıkları hem fail hem de kurban olarak eş şiddetinin riskini artırmaktadır.
Hsu, L.C., Henke, A.(2020).	COVID-19, evde kal ve aile içi şiddet ilişkisi	ABD'de 35 şehir ve bir ilçedeki polis başvuruları ve olgular	Nicel çalışma	Eş şiddeti olgularının %5.3 oranında arttığını tespit etmişleridir.
Leslie, E., & Wilson, R. (2020).	COVID-19 pandemisi sırasında şiddet olgularının artışı	ABD'de 14 metropol şehirde yapılan çağrılar	Nicel çalışma	İlk beş haftada aile içi şiddet olgularında %7.5'lik bir artış görülmüştür. Herhangi bir demografik değişkene bağlı olarak değil genel popülasyonda şiddet artmıştır.
Matoori, S., Khurana, B., Balcom, M.C. et al.(2020).	COVID-19 pandemisi sırasında eş şiddetinde radyoloji uzmanları nasıl bir fark yaratabilir?	Radyoloji uzmanları	Tomografi sonuçları ve acil servis görüşmeleri	Radyoloji uzmanlarına eş şiddetini belirleme ve atılması gereken adımlar konusunda rehber geliştirilmiştir.
Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L., & Sani, G. (2020).	COVID-19 pandemisi sırasında kişiler arası şiddeti	PubMed/ Medline, Scopus ve Embase veri tabanlarının taranması	Nitel çalışma	Pandeminin yarattığı hayal kırıklığı ve ajitasyon duygularının kuşaklar arasında travma ve şiddet olarak aktarıldığı sonucuna varmışlardır.
Moreira, D. N., & Pinto da Costa, M. (2020).	COVID-19 pandemisi sırasında eş şiddetini artıran faktörlerin incelenmesi	PubMed veri tabanının taranması	Nitel çalışma	COVID-19 pandemisi bireysel, ilişkisel ve toplumsal/sosyal risk faktörlerini beraberinde getirmiş ve eş şiddetinin sıklığı ve şiddeti artmıştır.
Sharma, A., Borah,	COVID-19 pandemisi ve aile içi şiddetin	Yardım veren kuruluşlarla	Nitel çalışma	Eş şiddetinin sıklığı ve şiddeti artmıştır ve buna en önemli

S.B.(2020).	sosyal ve ekonomik krizdeki dolaylı yol oluşturması.	görüşme		etkenler iş kaybı, ekonomik kayıplar ve aynı ev içinde daha uzun süreler kalmak neden olmuştur.
Bright, C.F., Burton, C. & Kosky, M. (2020).	COVID-19 pandemisi sırasında yaşanan kapanmanın ilk 6 haftasında yayımlanan aile içi şiddet haberlerinin incelenmesi	300 haber yazısı	Nitel çalışma	Araştırmanın sunulan ön verilerine göre sosyal izolasyon ve kapanmasının yarattığı stres ile aile içi şiddetin arttığı belirtilmiştir.
Hamadani, J.D., Hasan, M.I., Baldi, A.J., Hossain, S.J., Shiraji, S., Bhuiyan, M.S.A., Fisher, J., Tofail, F., Tipu, S.M.M.U., Grantham-McGregor, S., Biggs, B.A., Braat, S. & Pasricha, S.R. (2020).	Bangladeş kırsalındaki kadın ve ailelerin COVID-19 pandemisinden etkilenme durumlarının incelenmesi	n=2424	Kesitsel çalışma	Eşleriyle birlikte yaşayan 2174 kadın, kapanma sırasında eş şiddetine maruz kalmıştır. Buna ek olarak kapanma sonrasında duygusal şiddetin %68.4, fiziksel şiddetin %56 ve cinsel şiddetin ise %50.8 arttığı bildirilmiştir.
Arenas-Arroyo, E., Fernandez-Kranz, D. & Nollenberger, N. (2021).	COVID-19 pandemisi sırasında zorla birlikte yaşama ve ekonomik stresin eş şiddeti üzerindeki etkisini belirleme	n=13786	Nicel çalışma	COVID-19 salgınının bir sonucu olarak, İspanya'daki 3 aylık kapanma sırasında eş şiddeti insidansının% 23,38 arttığını bildirilmiştir. Eş şiddetinin kapanma ve ekonomik stres ile arttığı bulunmuştur. Buna ek olarak zorla birlikte yaşamanın psikolojik şiddeti beraberinde getirdiğini, psikolojik şiddetin polise bildirilme oranını düşürdüğü aktarılmıştır.
Vieroa, A., Barbarab, G., Montiscia, M., Kustermann, K. & Cattaneo, C. (2020).	Kadına yönelik şiddet ve COVID-19 salgını arasındaki ilişki hakkındaki alanyazının hızlı ve eleştirel bir incelemesi	Alanyazın çalışması ve öneriler	Nitel çalışma	Salgını kontrol altına almak için yapılan evde kal politikalarının kadına yönelik şiddeti artırdığı bildirilmiştir. Buna rağmen COVID-19 pandemisi ile kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiyi çalışan araştırmanı oldukça kısıtlı olduğunu aktarmışlardır.

Gebrewahd, Gebremeskel ve Tadesse (2020) Etopya'da doğurganlık çağında olan 682 kadına anket uygulamışlardır. Elde ettikleri bulgulara göre kadınların COVID-19 pandemisi sırasında 524.6 oranında şiddete maruz kaldıkları, %13.3'ünün psikolojik, %8.3'ünün fiziksel ve %5.3'ünün de cinsel şiddete uğradıkları görülmüştür. Kadınların yaşları küçük (30 yaştan küçük), eğitim durumları düşük ve evlilikleri de ayarlanmış (görücü usulü) evlilikler ise şiddete maruz kalma risklerinin arttığını istatistiksel analizlerle tespit etmişlerdir.

Ghimire, Acharya, Shrestha, Singh ve Sharma (2020) Nepal'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) iyilik indeksini 556 katılımcıya çevrim içi olarak uygulamıştır. Alınan sonuçlara göre kadınların %18'i (N=100) pandemi ve kapanma sırasında eşleri tarafından şiddete maruz kalmışlardır. Hem kurbanların hem de faillerin bu dönemde alkol ve sigara kullanma sıklıkları artmış ve DSÖ iyilik indeksinden daha düşük puanlar almışlardır. Bu çalışmada yaşları daha küçük ve eğitim düzeyi daha düşük olan katılımcıların şiddet kurbanı oldukları tespit edilmiştir. Eşleri ile yalnız yaşayanların şiddete uğrama

riskleri %37.5 olarak tespit edilmiştir. En sık rastlanan istismar türü sözel ve fiziksel şiddet olmuştur. Bu örneklem grubunda daha önceden sahip olunan bir akıl hastalığı tanısının şiddet kurbanı olma riskini artıran bir değişken olarak tespit edilmiştir.

Gulati ve Kelly (2020) COVID-19 pandemisi sırasında psikiyatri servislerine ve orada çalışanlara büyük görevler düştüğünü belirtmişlerdir. Bu süreçte araştırmacılar akıl hastalığına sahip hem fail hem de kurban olabileceklerini dile getirmişlerdir. Özellikle madde kullanım bozukluklarının yanı sıra sahip olunan akıl hastalıklarının eş şiddetine karşı bir risk faktörü olduğunu vurgulamışlardır. Diğer taraftan akıl hastalığına sahip bireylerin aile içi şiddet ve eş şiddetinin kurbanı olma risklerini de artırdığını ifade etmişlerdir.

Hsu ve Henke (2020) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) 35 şehir ve bir ilçede polise eş şiddeti nedeni ile başvuran olguları değerlendirmişleridir. Yaptıkları çalışmada sonucunda COVID-19 pandemisi ve evde kalma / karantina süreci başladıktan sonra eş şiddeti olgularında %5.3'lük bir artış tespit etmişlerdir. Araştırmacılar eş şiddetindeki bu artışı kurban ve failin sokağa çıkma kısıtlamalarından dolayı aynı evin içine sıkışıp kalmalarından dolayı gerçekleştiğini vurgulamışlardır.

Ertan, El-Hage, Thierrée, Javelot ve Hingray (2020) dünya çapında COVID-19 pandemisi ve alınan önlemler doğrultusunda aile içi şiddet fakat özellikle eş şiddeti ve çocuk istismarı olgularında büyük bir artış olduğunu dile getirmişleridir. Bu dönemde uzun dönem önleme programlarının geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır. Çalışmalarında eş şiddetinin sıklığının ve şiddetinin aratmasında önemli etkenler arasında bulaşın önlenmesi için alınan evde kalma, sosyal izolasyon gibi önlemlerin kurbanlar için yüksek risk içeren bir ortam yarattığını, pandeminin getirdiği psikososyal stresörlerin şiddet içeren davranışları artırdığını ve kurbanların koruyucu önlemler ulaşmasını engellemesinin neden olduğunu vurgulamışlardır. Alınması gereken önlemlerde ise devletin kurbanlara sosyal ve ekonomik güvence sağlamasının yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde kurbanlara geçici ya da kalıcı güvenli evler sağlamaları ve yedi gün yirmi dört saat esaslı ile çalışacak yardım hatlarının yaygınlığının artırılması gerekliliğini vurgulamışlardır. Bütün bu önlemlerin yanı sıra büyük ailelerdeki ve sosyal çevredeki duyarlılığı artırıp sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerekliliğinin de bir kez daha ön plana çıktığını vurgulamışlardır.

Leslie ve Wilson (2020) ABD'nin 14 metropol kentinde COVID-19 pandemisinin başladığı ilk 5 hafta içerisinde polise yapılan şiddet çağrılarında %7.5'lik bir artış tespit etmişlerdir. Devlet tarafında resmi olarak verilen karantina ve kapanma kararları açıklanmadan önce başlayan bu şiddet sarmalı herhangi bir sosyodemografik değişkenle bağlı olmadığı ve aile içi özellikle eşe yönelik şiddetin daha önce hiç şiddet geçmişi olmayan bireyler arasında daha sık görüldüğünü tespit etmişlerdir.

Mazza, Marano, Lai, Janiri, ve Sani, (2020) PubMed/Medline, Scopus ve Embase gibi veri tabanlarını taramışlar ve elde ettikleri bulgular sonucunda COVID-19 pandemisinin bireyleri görünmez ve karanlık bir

düşmanla baş başa bırakarak onların kuşaklar arasında iletilen travma ve şiddet aktarımlarının yaşadıkları hayal kırıklıkları ve ajitasyonla aile üyelerine yönelttiklerini ileri sürmüşlerdir.

Moreira ve Pinto de Costa (2020) COVID-19 pandemisi sırasında PubMed veri tabanını eş şiddeti ve risk faktörleri anahtar kelimeleri ile taramış ve pandemi sırasında yayımlanan yayınlar üzerinden COVID-19 pandemisi sırasında eş şiddetini artıran risk faktörlerini tespit etmeye çalışmışlardır. Yaptıkları alan yazın çalışmasında pandeminin eş şiddetini artıran ya da tetikleyen faktörlerini bireysel, ilişkisel ve toplumsal/ sosyal faktörler olarak belirlemişlerdir. Pandeminin eş şiddetinin artıran bireysel faktörler arasında demografik özellikler, daha önce şiddete maruz kalma öyküsünün bulunması ve kurban ve failin psikolojik özelliklerinin ön plana çıktığı yapılan araştırmalarca tespit edilmiştir. İlişkisel faktörler arasında yüksek psiko-sosyal krizlere sahip olan çiftlerin daha çok risk altında oldukları bulunmuştur. Toplumsal/sosyal faktör arasında ise şiddet düzeyi yüksek ve sosyal olanakların kısıtlılığının yanı sıra sosyal olanaklara ulaşmaktaki güçlüklerin eş şiddetini artıran en önemli faktör olduğu tespit edilmiştir. Çünkü araştırmacılar bu gibi sosyal bağların güçlü olmadığı ve cinsiyet eşitsizliğinin var olduğu bu gibi topluluklarda şiddetin meşrulaştırıldığı ve normalleştirildiği yorumunu yapmışlardır. Araştırmacılar COVID-19 pandemisinin eş şiddetini riskini artıran en önemli bileşenlerin ise pandeminin yayılımını önlemek için alınan sosyal izolasyon önlemleri ve karantina süreçlerine ek olarak yaşanan ekonomik kayıplar ve aile üyelerinin normalden daha fazla aynı evin içinde yaşamak zorunda olmaları eş şiddetinin sıklığını ve şiddetinin artırmıştır. Bu bileşenlerin yanı sıra kurbanların alınan önlemler doğrultusunda (sokağa çıkma yasağı, karantina vb.) gerekli hizmetlere ve yardım kurum/kuruluşlarına erişimini de engellemiştir.

Matoori, Khurana, Balcom ve ark. (2020) COVID-19 pandemisi ile birlikte hastanelerin acil servislerine eş şiddeti olgularında önemli bir artış olduğunu kaydetmişlerdir. Yapılan çalışmalarda eş şiddeti kurbanlarının yüz, parmaklar ve üst gövdede bulunan kemiklerde kırık ve çatlakların yanı sıra yine aynı bölgelerdeki yırtık, kesik, sıyrık ve morarmaların en yaygın türleri olduğunu fakat bu belirtilerin aynı zamanda kolaylıkla rutin travma olarak da algılanabileceklerini vurgulamışlardır. Bu dönemde özellikle bu gibi durumlarda muayene eden radyologların eş şiddeti konusunda daha dikkatli olmaları öncelikle olgu ve daha sonra da sevk eden doktor ile görüşme yaparak olgunun gerekirse devlet koruması altına alınmasını sağlamalarını önermiştir.

Sharma ve Borah (2020) COVID-19 sırasında aile içi şiddet başvurularındaki artışı incelemek için yardım veren kuruluşlardaki istatistiki bilgilere ulaşmıştır. Ulaşılan bu veriler sonucunda ise COVID-19 sırasında alınan önlemlerin aile içi şiddetin sadece sıklığını değil şiddetinin de arttığını tespit etmişlerdir. İşten çıkarılmalar, gelir kaybı, uzun süreli evde kalma zorunluluğu, ev içindeki alışkanlıkların değişmesi gibi etkenlerin aile içindeki şiddeti artırdığı ve sonuç olarak da COVID-19 pandemisinin yeni bir sosyal ve ekonomik krize yol açtığını belirtmişlerdir.

Bright, Burton ve Kosky (2020), COVID-19 ile birlikte “evde kal, hayat kurtar” yaklaşımının pandemiye önlemede önemli olduğunu belirtirken, diğer bir halk sorunu olan aile içi şiddeti nasıl etkilediğine dair Amerika Birleşik Devletleri’nin kapanma sonrasındaki ilk 6 hafta içerisinde yayınlanan 300 haberin içerik analizini yapmışlardır. Araştırma devam etmekle birlikte ön verilerini sunarak, aile içi şiddetin sosyal izolasyon ve kapanma ile yaşanan strese bağlı olarak arttığı belirtilmiştir. Yayınlanan haberler ile alan yazının keştiği önemli noktalar arasında medyanın aile içi şiddete yönelik ilgisinin arttığı, sosyal ve ekonomik güvenliğin teşviki ve önleme ile müdahalede finansal destek sağlanması yer almaktadır. Ayrıca kurbanlara sunulan yardım hizmetlerinin COVID-19 öncesindeki gibi var olduğunu ve ulaşımı kolaylaştırmanın gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Hamadani ve arkadaşları (2020) COVID-19 kapanması sonrası Bangladeş kırsalında yaşayan kadınlar ve aileleri üzerindeki etkisini belirlemeyi hedeflemişlerdir. Bangladeş kırsalındaki Rupganj Upazila’daki ailelerden toplanan gelir, gıda güvenliği ve ruh sağlığına ilişkin verileri karşılaştırmak için kesitsel bir çalışma yapmışlardır. Buna ek olarak COVID-19 pandemisi kapanma sonrası kadınların eş şiddetine maruz kalma durumları da incelenmiştir. 19 Mayıs - 18 Haziran 2020 tarihleri arasında 2424’ü onamlı 3016 çocuğun anne rastgele seçilip araştırma dâhil edilmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre eşleriyle birlikte yaşayan 2174 kadın, kapanma sırasında eş şiddetine maruz kalmıştır. Buna ek olarak kapanma sonrasında duygusal şiddetin %68.4, fiziksel şiddetin %56 ve cinsel şiddetin ise %50.8 arttığı bildirilmiştir.

Arenas-Arroyo, Fernandez-Kranz ve Nollenberger (2021) zorla birlikte yaşama ve ekonomik stresin eş şiddeti üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, çevrim içi anket kullanılarak İspanya’daki toplam 13786 kadına ulaşılmıştır. Araştırmacılar, COVID-19 salgınının bir sonucu olarak, İspanya’daki 3 aylık kapanma sırasında eş şiddeti insidansının % 23,38 arttığını belirtmektedirler. Eş şiddetinin iki bağımsız faktör ile arttığını ifade etmektedirler. Bunlardan birincisi kapanma diğeri ise ekonomik strestir. Buna ek olarak zorla yaşamının psikolojik şiddeti beraberinde getirdiğini bununla birlikte, psikolojik şiddetin polise bildirilme oranını düşürdüğünü aktarmışlardır. Ayrıca araştırmacılar kapanmanın bitmesi ile şiddetin gözlenme oranında düşüşün beklenmediğini belirterek önlem alınmasını önermişlerdir.

Vieroa, Barbarab, Montiscia, Kustermannc ve Cattaneo (2020) kadına yönelik şiddet ve COVID-19 salgını arasındaki ilişki hakkındaki alanyazının hızlı ve eleştirel bir incelemesini yapmayı amaçlamışlardır. Tarama işlemi sonrasında toplam 42 makaleyi incelemişlerdir. Salgını kontrol altına almak için yapılan evde kal politikalarının kadına yönelik şiddeti artırdığı bildirilmiştir. Araştırmacılar Birleşmiş Milletlerin adlandırdığı şekilde “salgın içinde bir gölge salgın” yaratıldığını ifade etmişlerdir. Buna rağmen COVID-19 pandemisi ile kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiyi çalışan araştırmaların oldukça kısıtlı olduğunu aktarmışlardır. Makalelerin ağırlıklı olarak editöre mektup ve anekdot niteliğinde olduğu da eklenmiştir. Araştırmacılar şiddet

ile COVID-19 salgınına yönelik araştırmalar yapılmasını önermişlerdir.

Tartışma

Kadına yönelik eş şiddetinin COVID-19 Pandemisi özelinde kriz durumlarındaki görünürlüğünün kapsamlı incelenmesi alana önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. İncelenen çalışmalarda kadınların aile içi şiddete maruz kalma oranları COVID-19 pandemisi ile arttığı görülmektedir. Acil kriz durumlarının eş şiddetinde artış meydana getirdiği geçmiş yıllardaki araştırmalarla ortaya konmuştur (Boserup, McKenney, & Elkbuli, 2020). COVID-19 Pandemisi ile ülkeler genel kapanma ve salgını kontrol altına almaya yönelik “evde kal” kampanyaları düzenlemişlerdir. Bu kampanyaların temel odak noktası sosyal mesafe ve izolasyonu sağlamaktır. Dünyayı etkileyen COVID-19 Pandemisi için alınan önlemler aile içi şiddet salgınının ikincil bir salgın olarak gözlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Alan yazın incelendiğinde ampirik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlenmiştir. Etopya’da yapılan bir araştırmada COVID-19 Pandemisi sırasında kadınların %13’ünün psikolojik şiddete maruz kaldıkları ve görücü usulü evliliklerde şiddet riskinin arttığı belirtilmektedir. Bir başka nicel araştırmada Nepal’de eş şiddetinin pandemi sürecinde %18 oranında arttığını bildirmiştir (Ghimire ve diğ., 2020). Amerika’da ise eş şiddetinin %5.3 oranında arttığı belirtilmektedir (Hsu ve Henke, 2020). Bangladeş’te COVID-19 pandemisinde %68.4 duygusal, %56 fiziksel, %50 cinsel şiddetin arttığı bildirilirken (Hamadani ve diğ., 2020) İspanya’da eş şiddeti genel olarak ele alınmış ve artışın %23 olduğu belirtilmiştir (Arenas-Arroyo, Fernandez-Kranz ve Nollenberger, 2021). Kültürel farklar eş şiddetinin gözlenme sıklığında farklılık ortaya çıkarmaktadır. COVID-19 Pandemisi ile gelen kapanma eş şiddeti mağdurlarının yardım almasını engellemektedir (Altın, 2021). Kadına yönelik şiddetin kültürel etmenlerden etkilendiği bildirilmekle birlikte yaşanan sosyal mesafe ve ekonomik stresin eş şiddetinin gözlenmesindeki en önemli faktörler olduğu gözlenmiştir (Bright, Burton ve Kosky, 2020). İncelenen araştırmalarda ekonomik stresin eş şiddetini etkilediğine dair bulguların (Sharma ve Borah, 2020) yanı sıra Peru’da yapılan bir çalışmada sosyoekonomik düzeyin görülen eş şiddeti açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini; sosyoekonomik düzeye bakılmaksızın şiddet çağrılarının bir yıl önceye oranla %48 arttığı bildirilmiştir (Agüero, 2020). Benzer şekilde ABD’de polise yapılan şiddet başvurularında artış olmuştur, yapılan başvurularda sosyodemografik değişkenlerin anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı belirtilmiştir (Leslie ve Wilson, 2020). Ataerkil yapılarda kadın cinayetleri diğer toplumlara göre daha sık gözlenmektedir. Aile içi şiddetten korunma hizmetleri bu ülkelerde olsa da hizmete ulaşım, kültürel özelliklerden dolayı mümkün olmamaktadır. Pakistan’da sadece Mart 2020’de 399 kadın eşleri tarafından öldürülmesine rağmen polise 25 aile içi şiddet başvurusu yapılmıştır (Baig, Ali ve Tunio, 2020). Türkiye’de 2020 yılı içerisinde 284 kadın öldürülmüş, bu kadınların %65’i ise eş veya sevgilisi tarafından öldürülmüştür (Kepenek, 2021). Farklı ülkelerde eş şiddetini etkileyen etmenler farklılık göstermiştir ancak tüm çalışmalarda ortak faktörün COVID-19 Pandemisi olduğu gözlenmiştir. Miller ve McCaw (2019) eş şiddetinin farklı faktörlerin birlikte etkileşimi ile ortaya çıktığını öne sürmektedirler.

Sonuç

İncelenen araştırmalarda kapanma sonrası aile içi şiddete artış olduğu belirlenmiştir. Ülkeler açısından değerlendirildiğinde artış oranlarında farklılıklar bulunmaktadır. Bu da kültürel etmenlerin kadınlığa yönelik algısı ile açıklanabilmektedir. Ev içi şiddet olgularının ev içinde kalmasında yönelik tutumun ağırlıkta olduğu ülkelerde oran artışları ile ilgili nesnel bilgiler elde etmek oldukça güç olmaktadır. Pakistan’da yapılan araştırma buna örnek olarak verilebilir. Kadın kocasına aittir ve kocanın şiddet eylemleri meşru görülmektedir. Toplumun genel tutumu kadının eş şiddetine maruz kalmasında önemli bir etkidir. Pandemi gibi toplumsal kriz durumlarında ise bu davranışlar daha da sık gözlenmektedir. COVID-19 Pandemisinde evde kalma, sosyal mesafe ve izolasyon hem eş şiddetinin ev içerisinde artmasına neden olmakta hem de mağdurun yardım almasına engel olabilmektedir. Bu doğrultuda kadınların eş şiddetine maruz kalmada sıklığının arttığı ve yardım alamadıkları gözlenmiştir. İncelenen araştırmalarda eş şiddeti ikinci bir salgın olarak nitelendirilmektedir. Alan yazındaki çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özellikle kapanmaya bağlı olarak şiddet mağduru kadınlara ulaşmada da zorluklar yaşanmaktadır. Kadınların eş şiddetinden korunmaları için oluşturulacak politikalarda kadınların yardım hizmetlerine ulaşabilmesi öncelikli konu olmalıdır. Ülkelerin ilk odak noktası

COVID-19 olsa da pandemi süreci ve sonrasında ortaya çıkabilecek psikososyal sorunların belirlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda hazırlık yapılması ve kriz merkezlerinin oluşturulması önerilmektedir. Araştırmacıların önleme ve müdahale programları geliştirmeleri, eş şiddeti ile mücadelede önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Beyanname

Etik Onay ve Katılma İzni

Uygulanamaz.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

ZO, CD, GBA çalışmanın tasarımını oluşturmuştur. ZO, CD, GBA veri toplama aşamasını yürütmüştür. ZO, CD, GBA verileri analiz etmiştir. ZO, CD, GBA makalenin taslağını oluşturmuş ve kritik revizyonunu üstlenmiştir. ZO, CD, GBA, çalışmanın teknik ve materyal desteğini sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Agüero J. M. (2021). COVID-19 and the rise of intimate partner violence. *World Development*, 137, 105217. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105217>

Altın, G. (2021). COVID-19 Pandemisi Bağlamında kadına karşı şiddete ilişkin bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 211-225. <https://doi.org/10.33417/tsh.760243>

Arenas-Arroyo, E., Fernandez-Kranz, D., & Nollenberger, N. (2021). Intimate partner violence under forced cohabitation and economic stress: Evidence from the COVID-19 pandemic. *Journal of Public Economics*, 194, 104350. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104350>

Baig, M. A. M., Ali, S., & Tunio, N. A. (2020). Domestic violence amid COVID-19 Pandemic: Pakistan’s perspective. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 32(8), 525-526. <https://doi.org/10.1177/1010539520962965>

Barnawi, F. H. (2017). Prevalence and risk factors of domestic violence against women attending a primary care center in Riyadh, Saudi Arabia. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(8), 1171-1186. <https://doi.org/10.1177/0886260515587669>

Boserup, B., McKenney, M., & Elkbuli, A. (2020). Alarming trends in US domestic violence during the COVID-19 pandemic. *The American Journal of Emergency Medicine*, 38(12), 2753-2755. <https://doi.org/10.1016/j.ajem.2020.04.077>

Bradbury- Jones, C., & Isham, L. (2020). The pandemic paradox: The consequences of COVID-19 on domestic violence. *Journal of Clinical Nursing*, 29, 2047-2049. <https://doi.org/10.1111/jocn.15296>

Bradley, N. L., DiPasquale, A. M., Dillabough, K., & Schneider, P. S. (2020). Health care practitioners’ responsibility to address intimate partner violence related to the COVID-19 pandemic. *CMAJ*, 192(22), E609-E610. <https://doi.org/10.1503/cmaj.200634>

Bright, C. F., Burton, C., & Kosky, M. (2020). Considerations of the impacts of COVID-19 on domestic violence in the United

States. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100069. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100069>

Brown, C. S., Ravallion, M., & Van de Walle, D. (2020). Can the world’s poor protect themselves from the new coronavirus? (No. w27200). National Bureau of Economic Research. Cambridge May 2020, working paper, Erişim 02 Şubat 2021.

Buttall, F., & Ferreira, R. J. (2020). The hidden disaster of COVID-19: Intimate partner violence. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(S1), S197. <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000646>

El-Serag, R., & Thurston, R. C. (2020). Matters of the heart and mind: interpersonal violence and cardiovascular disease in women. *Journal of the American Heart Association*, 9(4), 1-4. <https://doi.org/10.1161/JAHA.120.015479>

Ergömen, A. T., Biçen, E., & Ersoy, G. (2020). COVID-19 Salgınında Ev İçi Şiddet. *The Bulletin of Legal Medicine*, 25(COVID-19 Sp. I), 48-57. <https://doi.org/10.17986/blm.2020.v25i.1408>

Ertan, D., El-Hage, W., Thierrée, S., Javelot, H., & Hingray, C. (2020). COVID-19: urgency for distancing from domestic violence. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), 1800245. <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1800245>

Gebrewahd, G.T., Gebremeskel, G.G. & Tadesse, D.B.(2020). Intimate partner violence against reproductive age women during COVID-19 pandemic in northern Ethiopia 2020: a community-based cross-sectional study. *Reprod Health* 17, 152. <https://doi.org/10.1186/s12978-020-01002-w>

Ghimire, C., Acharya, S., Shrestha, C., KC, P., Singh, S., & Sharma, P. (2020). Interpersonal Violence during the COVID-19 Lockdown Period in Nepal: A Descriptive Cross-sectional Study. *JNMA: Journal of the Nepal Medical Association*, 58(230), 751-757. <https://doi.org/10.31729/jnma.5499>

Gulati, G., & Kelly, B. D. (2020). Domestic violence against women and the COVID-19 pandemic: What is the role of

- psychiatry?. *International Journal of Law and Psychiatry*, 71, 101594. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2020.101594>
- Hale, T., Webster, S., Petherick, A., Phillips, T. & Kira, B. (2020). Oxford COVID-19 Government Response Tracker. <https://apo.org.au/node/303043>. Erişim tarihi: 23 Ocak 2021.
- Hall, B.J. & Tucker, J.D. (2020). Surviving in place: The coronavirus domestic violence syndemic. *Asian Journal of Psychiatry*, 53, 102179. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102179>
- Hamadani, J. D., Hasan, M. I., Baldi, A. J., Hossain, S. J., Shiraji, S., Bhuiyan, M. S. A., Fisher, J., Tofail, F., Tipu, S.M.M.U., Grantham-McGregor, S., Biggs, B.A., Braat, S. & Pasricha, S. R. (2020). Immediate impact of stay-at-home orders to control COVID-19 transmission on socioeconomic conditions, food insecurity, mental health, and intimate partner violence in Bangladeshi women and their families: an interrupted time series. *The Lancet Global Health*, 8(11), e1380-e1389. [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(20\)30366-1](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(20)30366-1)
- Hsu, L.C., Henke, A.(2020). COVID-19, staying at home, and domestic violence. *Rev Econ Household*. <https://doi.org/10.1007/s11150-020-09526-7>
- Ingram, K. M., Espelage, D. L., Davis, J. P., & Merrin, G. J. (2020). Family violence, sibling, and peer aggression during adolescence: associations with behavioral health outcomes. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 26. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00026>
- John, N., Casey, S. E., Carino, G., & McGovern, T. (2020). Lessons Never Learned: Crisis and gender-based violence. *Developing World Bioethics*, 20(2). <https://doi.org/10.1111/dewb.12261>
- Karaçam, Z . (2013). Sistematik Derleme Metodolojisi: Sistematik Derleme Hazırlamak İçin Bir Rehber . *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi* , 6 (1) , 26-33 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46815/587078>
- Kepenek, E.(2021). Bianet Bağımsız İletişim Ağı. 24 Kasım 2020. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü: Erkekler 327 günde 253 kadını öldürdü, 715 kadını yaraladı. <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/234827-erkekler-327-gunde-253-kadini-oldurdurdu-715-kadini-yaraladi>: Erişim tarihi: 07 Şubat 2021.
- Leslie, E., & Wilson, R. (2020). Sheltering in place and domestic violence: Evidence from calls for service during COVID-19. *Journal of Public Economics*, 189, 104241. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104241>
- Matoori, S., Khurana, B., Balcom, M.C. et al.(2020). Addressing intimate partner violence during the COVID-19 pandemic and beyond: how radiologists can make a difference. *Eur Radiol*. <https://doi.org/10.1007/s00330-020-07332-4>
- Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L., & Sani, G. (2020). Danger in danger: Interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Research*, 289, 113046. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113046>
- Miller, E., & McCaw, B. (2019). Intimate partner violence. *New England Journal of Medicine*, 380(9), 850-857. <https://doi.org/10.1056/NEJMra1807166>
- Mohler, G., Bertozzi, A.L., Carter, J., Short, M.B., Sledge, D., Tita, G.E., Uchida, C. D. & Brantingham, J.P. (2020). Impact of social distancing during COVID-19 pandemic on crime in Los Angeles and Indianapolis. *Journal of Criminal Justice*, 68, 101692, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2020.101692>
- Moreira, D. N., & Pinto da Costa, M. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic in the precipitation of intimate partner violence. *International Journal of Law and Psychiatry*, 71. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2020.101606>
- Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., & Van Gelder, N. (2020). *Pandemics and violence against women and children* (Vol. 528). Washington, DC: Center for Global Development. <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>, Erişim tarihi: 8 Şubat 2021.
- Roesch, E., Amin, A., Gupta, J., & García-Moreno, C. (2020). Violence against women during COVID-19 pandemic restrictions. *BMJ: British Medical Journal*, 369, 1-2. <https://doi.org/10.1136/bmj.m1712>
- Sánchez, O. R., Vale, D. B., Rodrigues, L., & Surita, F. G. (2020). Violence against women during the COVID-19 pandemic: An integrative review. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 151(2), 180-187. <https://doi.org/10.1002/ijgo.13365>
- Sharma, A., Borah, S.B.(2020). COVID-19 and Domestic Violence: an Indirect Path to Social and Economic Crisis. *J Fam Viol* . <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00188-8>
- Telles, L. E., Valenca, A. M., Barros, A. J., & da Silva, A. G. (2020). Domestic violence in the COVID-19 pandemic: a forensic psychiatric perspective. *Brazilian Journal of Psychiatry*, (AHEAD). <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2020-1060>
- Toprak Ergönen, A., Biçen, E., Ersoy G. (2020). COVID-19 Salgınında Ev İçi Şiddet. *Bull Leg Med*. 30 Mayıs 2020;25(Özel Sayı):48-57.
- Van Gelder, N., Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., & Oertelt-Prigione, S. (2020). COVID-19: Reducing the risk of infection might increase the risk of intimate partner violence. *EclinicalMedicine*, 21, 100348. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100348>
- Viero, A., Barbara, G., Montisci, M., Kustermann, K., & Cattaneo, C. (2020). Violence against women in the COVID-19 pandemic: a review of the literature and a call for shared strategies to tackle health and social emergencies. *Forensic Science International*, 110650. <http://dx.doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110650>
- World Health Organization. Director- General's opening remarks at the media briefing on COVID- 19 [WHO website]. 2020. <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-COVID-19--11-march-2020>. Erişim tarihi: 22 Ocak 2021.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Evaluation of the ‘Blow’ Movie from the Cognitive Behavioral Psychotherapy Perspective

Beyaz Şeytan Filminin Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Perspektifinden Değerlendirilmesi

Melek Öztürkler¹, Meryem Karaaziz²

Abstract:

Cognitive Behavioral Therapy (CBT) is a short-term psychotherapy method which aims to positively affect the emotions felt by individuals and changing the negative automatic thoughts that individuals have. It is known that CBT gives effective results on many disorders. The aim of this study is to examine the basic concepts of the CBT approach which is developed by Aaron Temkin Beck with the help of movie analysis and to create a sampling for its practice. In the research, the movie which is named ‘Blow’ was examined. The movie which is made in the USA in 2001 was adapted from real life and was starring actors such as Johnny Depp, Penélope Cruz and Franka Potente. The movie is about the story of cocaine smuggler George Jung, which begins when he left his life behind and moved to America. In addition, the movie includes collapse period of George who is the one of the drug dealers. In this study, an exemplification was attempted in the framework of CBT techniques and film analysis in the treatment of substance addiction. This study aims that to exemplify the CBT approach and the negative consequences of substance use by using film analysis. The movie 'Blow' is one of the remarkable films of its time, and it is thought that explaining the basic concepts of CBT through the movie watched by large masses will contribute to the field in this study. In this study, a limited number of basic concepts of CBT have been examined, and movies that can set examples for other cognitive structures in the future can be analyzed, presented as examples to theories in lessons, and can provide a different perspective while looking at the problems of the clients.

Keywords: Cognitive Behavioral Therapy, Film analysis, Addiction, Substance addiction

¹MSc., Near East University, Department of Clinical Psychology, Nicosia, Cyprus, Orcid: 0000-0003-4271-9630

² Assoc. Prof., Near East University, Department of Psychology, Nicosia, Cyprus, Orcid: 0000-0002-0085-612X

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Near East University, Department of Psychology, Nicosia, Cyprus , E-mail: melekozturkler.2395@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 24.06.2021, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 15.07.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Öztürkler, M., & Karaaziz, M. (2021). Evaluation of the ‘Blow’ Movie from the Cognitive Behavioral Psychotherapy Perspective, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 298-303

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpppergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bilişsel Davranışçı Terapi'nin (BDT) bireylerin hissettiği duyguları pozitif bir şekilde etkilemeye, bireylerin sahip olduğu negatif otomatik düşünceleri değiştirmeyi amaçlayan kısa süreli bir psikoterapi yöntemidir. BDT'nin birçok hastalık üzerinde etkili sonuçlar verdiği bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı ise Aaron Temkin Beck tarafından geliştirilmiş olan BDT yaklaşımının temel kavramlarını film analizi yardımıyla incelemek ve uygulamasına örnekleme oluşturmaktır. Araştırmada, ABD yapımı 'Beyaz Şeytan' filmi incelenmiştir. Gerçek hayattan uyarlanan, Johnny Depp, Penélope Cruz, Franka Potente gibi oyuncuların başrolleri oluşturduğu 'Beyaz Şeytan' filmi 2001 yılında sinema salonlarında yerini almıştır. Film kokain kaçakçısı George Jung'ın yaşantısını geride bırakıp Amerika'ya taşınmasıyla başlayan hikâyesini konu almaktadır. Ayrıca, filmde uyuşturucu tacirlerinden biri olan George'un nasıl düşüş yaşadığını anlatmaktadır. Madde bağımlılığının tedavisinde de BDT yönteminin sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir. Bu makalede de madde bağımlılığının tedavisinde BDT teknikleri ve film analizi çerçevesinde tartışmak hedeflenmektedir. Ayrıca, çalışmada madde bağımlılığının tedavisinde BDT teknikleri ve film analizi çerçevesinde örneklendirme oluşturulmaya çalışılmıştır. 'Blow' filmi zamanının dikkat çeken filmlerinden biri olup, bu çalışmada da geniş kitlelerin seyrettiği film üzerinden BDT'nin temel kavramlarının açıklanmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada BDT'nin sınırlı sayıdaki temel kavramı incelenmiş olup, ileride diğer bilişsel yapılara örnek oluşturabilecek filmler analiz edilebilir, derslerde kuramlara örnek olarak sunulabilir ve danışanların sorunlarına bakarken farklı bir bakış açısı kazandırabilir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel Davranışçı Terapi, film analizi, bağımlılık, madde bağımlılığı

Giriş

Günümüzde yaygın olarak tercih edilen Bilişsel Davranışçı Terapi yaklaşımı kısa süreli, problem odaklı, daha çok 'burada ve şimdiye' odaklanan son derece verimli sonuçlar doğuran bir terapi şekli olarak bilinmektedir. Bu kurama göre bireylerin sahip olduğu ruhsal bozukluklar, kişilerin kendileri ve dünyayla ilgili bir takım hatalı düşüncelerinin oluşmasından kaynaklıdır. Bireylerin hatalı düşüncelerinin belirlenmesi, bu düşüncelerin düzeltilmesi ve yeni düşünme yöntemlerine dönüştürülmesi bilişsel davranışçı terapinin amacını oluşturmaktadır. Bilişsel - davranışçı tanımı ise buradan gelmektedir (Morris ve Maisto, 2002). Aaron Beck 1960'lı yıllarda oluşturduğu kuramına göre bireylerin psikopatolojik durumlarında çocukluk döneminin oldukça büyük yeri vardır. Çocukluk döneminde edinilen hatalı algılama, yorumlama ve düşünme, bireylerin daha sonraki yaşantılarında psikopatolojik örüntülere sebep olabilmektedir. Bu durum, bireylerin kendilerine, dünyaya ve geleceklerine karşı olumsuz değerlendirme yapmalarına da sebep olabilmektedir. Beck bu değerlendirmeleri çocukluk yaşantısından yerleşmiş olan örüntüler olarak görmüş ve bu örüntülere 'bilişsel yapı' veya 'şema' adını vermiştir (Beck vd., 1979). Bireylerde oluşan negatif otomatik düşünceler, otomatik ve istemsizce gerçekleşirler. Bireyler için kontrol etmesi zordur. En önemlisi de birçok uyarana tetiklenebilirler. Otomatik, kendiliğinden ve kontrol edilemez negatif otomatik düşünceler, bireylerin kendilerine, dünyaya ve geleceklerine karşı negatif otomatik düşünceleri 'Beck'in Bilişsel Triadı' olarak adlandırılmaktadır. (Greening, Stoppelbein, Dhossche ve Martin, 2005). Bireylerin edindiği şemalar çocukluk dönemlerinde uykuda gibidir, bireyler yaşantılarında bu şemaların ilk oluşumundaki benzer olaylarla rastlaşınca bu uyku son bulur ve şemalar yeniden etkinleşir. Örneğin, çocukluğunda anne babasını kaybeden çocukta, kaybetme ile ilgili algıları oluşmaya

başlayabilir. Bu birey daha sonraki yaşamında kurduğu ilişkide sevdiği tarafından yine aynı durumu yaşadığında, yani onu kaybettiğinde veya hayal kırıklığı yaşadığında bu şeması etkinleşecektir. Bu durum ise bireyin kendisi, dünyası ve geleceği hakkında olumsuz durum oluşturmaya, düşünmesine zemin hazırlayacaktır (Beck vd., 1979). Bilişsel davranışçı terapinin neredeyse tüm patolojik bozukluklar üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Madde ile ilgili bozukluklarının tedavisine baktığımızda bilişsel davranışçı terapinin iyi bir rol aldığını gözlemlemekteyiz. Yapılan çalışmaya göre, madde ile ilişkili bozuklukların tedavisinde kullanılan temel tedaviye takviye olarak veya sadece uygulanacak bilişsel davranışçı grup terapileri, bozukluğun sebep olduğu belirtileri veya nüksü azaltmada verimli bir yol olduğu saptanmıştır (Yıldırım ve Sütcü, 2016).

Dünya uyuşturucu bildirisinin yaptığı araştırmalara göre, yaklaşık 35 milyon insandan 30,5 milyonu madde kullanım bozukluğu yaşıyor ve tedavi hizmetlerine ihtiyaç duyuyor. 2017 yılındaki sonuçlara göre madde kullanımı ölüm oranı 585.000 kişi olarak belirlenmiştir (World Drug Report, 2019). Türkiye'de yapılan araştırmalara bakıldığında son 10 yılda madde kullanım bozukluklarında artış olduğu gözlemlenmiştir (Güleç, 2012). Özellikle orta öğretim ve üniversite öğrencilerinde madde kullanımının artışı gözlemlenirken, madde kullanımına bağlı gelişen ölüm oranlarının arttığı da görülmektedir (Güleç, 2012). Madde bağımlılığı biyolojik, psikolojik, davranışsal ve sosyal etkenlerin bir araya gelerek oluşturduğu hastalık olarak tanımlanabilmektedir. Maddelerin pekiştirici etkileri ve beyin ödül devreleri üzerindeki etkileri ortak olarak adlandırılabilir. Bağımlı olan bir birey öncelikle bağımlı olduğu maddeye özgü bir bellek geliştirmektedir. Bu yüzden bağımlı bireyler, küçük veya büyük uyarana ayırt etmeksizin tetiklenebilmektedirler. Birey madde kullanımına uzun süre ara verse bile madde arama davranışı hızla tetiklenebilir veya tekrar kullanma arzusu

gelişebilmektedir. Bu durum ise madde kullanımının en tehlikeli ve dikkat edilmesi gereken özelliğidir. Bağımlı bireylerde birtakım durumlar yüksek bir şekilde madde isteği oluşturmaktadır. Bireye uyarının verilmesi, bireyin stres ile başa çıkma yeteneğinin yetersizliği ve madde kullanımının başlatıcı etkisi gibi durumlar bireylerde madde isteğini oluşturabilecek durumlardır. Madde bağımlısı olan bireylerde aile koşulları bazen koruyucu etken olabiliyorken bazen de risk etkeni olabiliyor. Örneğin, çocukluk döneminde çatışmalı, nitelik ve nicelik yönünden yeterli olmayan, anne babalarından yetersiz gözetim ve ilgi gören bireylerde aile faktörü yordayıcı etken olabiliyor. Diğer bir yandan bu gibi bireylerin çevrelerine baktığımızda, maddenin kolay elde edinilebilir ortamı, madde kullanımının güç ve saygınlık olarak algılanan toplulukları madde bağımlılığının artmasında büyük rol alır (Öztürk ve Uluşahin, 2016). Yapılan diğer bir çalışmaya göre madde bağımlılığı olan bireylerin büyük bir kısmı, ailelerini daha çok koruyucu, destekleyici, onlara yol gösterici, yani sosyal destek kaynağı olarak görürken, diğer bir kısmının ailelerini daha çok olumsuzluk ve mutsuzluk kaynağı olarak algıladığını saptanmıştır (Aka, Apak ve Yusufoglu, 2019).

Yöntem

Günümüzde filmler bireylerin eğitimsel, psikolojik ve psikolojik danışma gibi alanlarına fayda sağlamakta, hem bireyleri hem de toplumu etkileyen farklı alanlarda ise kişilerin kendini geliştirmelerine imkân sağlamaktadır (Berk, 2009). Bireyler filmler sayesinde insan yaşantısını

daha rahat gözlemleyebilmekte ve örnek alabilmektedir (Koch ve Dollardhide, 2000). Bu çalışmanın amacı Bilişsel Davranışçı Terapi yaklaşımını ve madde kullanım bozukluklarının sonucunda oluşacak negatif sonuçları film analizi yöntemi ile örneklendirmektir. Alanyazında var olan bilgi birikimine katkıda bulunmak ve bu alanda çalışan araştırmacılara farklı bir bakış açısı sunmak amacıyla, 'Beyaz Şeytan' isimli film analizinin yardımıyla Bilişsel Davranışçı Terapi yaklaşımı ve madde kullanım bozuklukları somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Filmde yer alan bilişsel şemalar, temel inançlar ve otomatik düşünceler gibi BDT'nin temel kavramlarını oluşturan kavramlar da incelenmiştir.

Bulgular

Başrollerini Johnny Depp, Penélope Cruz, Franka Potente, Rachel Griffiths, Paul Reubens'in üstlendiği Türkçeye 'Beyaz Şeytan' olarak çevrilen ve orijinal adı 'Blow' olan film, 2001 Amerika Birleşik Devletleri yapımıdır. Gerçek yaşam hikâyesinden uyarlanan bu film, 1970'li yıllarda geçen, Amerikan genci George Jung'ın pazarlama becerilerini kullanarak ABD'ye ve dünyanın birçok yerine ve kesimine kokain satışı yapmasını konu alıyor. Filmde önce George'un yükseliş dönemini anlatıyor. Bu dönemde belki de çoğu insanın düşlediği kural olmayan bir yaşamı gösteriyor. Fakat daha sonra ise madde kullanımına bağlı olarak hayatının nasıl tepetaklak olduğunu ve değiştiğini gösteriyor. Aşağıdaki tabloda (Tablo 1) filmin kapağında alınan, filmin demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 1: . Filmin Demografik Bilgileri

Yönetmen	Ted Demme
Yapımcı Firma	Apostle Pictures
Senaristler	Bruce Porter, David McKenna
Oyuncular	Johnny Depp, Penélope Cruz, Franka Potente, Rachel Griffiths, Paul Reubens
Orijinal dil	İngilizce
Süre	124 dakika
Ülke	Amerika Birleşik Devletleri

Filmde tanıtma yazısı sonrası ilk olarak filmin başkahramanı olan George'un küçüklük yaşam deneyiminden izlemeye başlıyoruz. George Jung New England'da doğmuştur. Annesi ev hanımı, babası ise tesisat ve ısıtma şirketi sahibidir. Babasını hep 'kahramanım' olarak nitelendiren George'un annesiyle pek de iyi anlaşmadığını ve aile içinde de annesi ve babası arasında maddi çatışmalar yaşandığını gözlemliyoruz. Bu durumu George şu şekilde değerlendiriyordu: " Babam çok çalışkandı ama annemi mutlu etmeye yetecek kadar kazanmıyordu. Annem kendinden üst sınıfta biriyle evlendiğini sanıyordu. Babam ona imkânsız vaat etmişti ama sözünü tutamadı. Gerçek şu ki, işler yavaşlamıştı ve çulsuzdu. Annem kaç

defa evi terk etse de, kaç defa babamı utandırmış olsa da, babam onu hep geri kabul etti. Babam onu seviyordu, çok seviyordu... "

George'un bu sözlerinden babası merhametli, oğluna düşkün ve çalışkan bir birey olduğunu, annesinin ise tam zitti, umursamaz, para düşkünlü, 'ben' değerlerine önem veren bir birey olduğunu gözlemliyoruz. Ayrıca bazen evi terk eden annesine karşı sert tutum sergileyen George'un, annesiyle anne-çocuk bağının pek de fazla derinleşmediğini gözlemlemekteyiz. Babasının iflası sonrasında babasının ona "Hayat böyle bir şeydir. Bazen rezil, bazen vezir olursun. Zirvedeyken asla güzel görünmez ama düştüğünde asla çıkmayacağını sanırsın. Fakat, hayat devam eder. Unutma bunu: Para gerçek

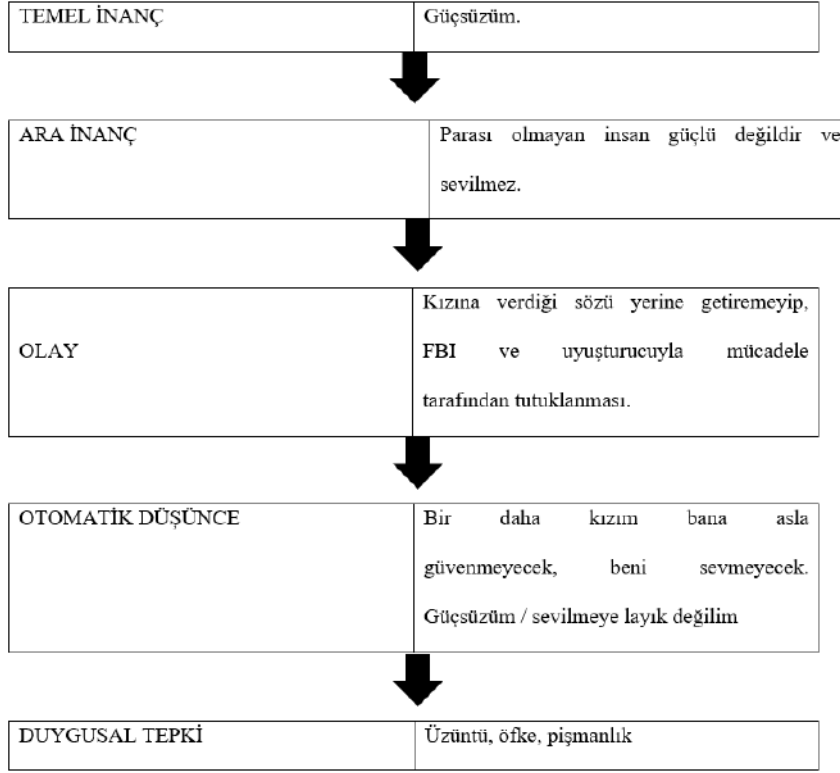
değildir! Önemi yoktur. Sadece önemli gibi görünür.” sözlerinden sonra, George’un “Anneme böyle mi söyleyeceksin?” cümlesinden George’un bunu babasının ona bir avutma, teselli olarak söylediğini varsaydığını anlıyoruz. George babasının iflası sonrası, babasına kurduğu “Fakir mi olduk? Ben fakir olmak istemiyorum.” cümlesinden George’un aslında annesinin para algısını ne kadar içselleştirdiğini gözlemliyoruz. Filmin devamında babasının iflasından etkilenip, çok para kazanmayı hedefleyen George’un en yakın çocukluk arkadaşıyla birlikte Kaliforniya’ya taşındığını görmekteyiz. George’un orada arkadaş ortamının ve sevgilisi Barbara’nın arkadaş ortamının da etkisiyle, uyuşturucu kullanımına ve satımına başladığını ve bu sebeple ekonomik açıdan yükselişe geçtiğini gözlemliyoruz. Bu hızlıca gelen yükselişin ardından bir yandan da hapis George için kaçınılmaz olur. Fakat İlk aşkı Barbara’nın kanser olduğunu öğrenmesi, onu kaçak olarak kalmaya iter. Barbara’nın vefatı sonrası ailesine ziyarete geldiği sırada annesi tarafından polisler teslim edilerek aslında ilk kez tuzağa düşürülüyor. Hapiste tanıştığı yeni arkadaşı Diego Delgado ile daha büyük işlere giren George, kokain pazarında yeni yolculuğa çıkar. Hapisten çıktıktan sonra, arkadaşı ile yükselişe geçen George, birçok ülkeye gidip kokain pazarında büyük işler yapar. Maddi açıdan çok yükselişe geçen George, gelecekteki eşi Mirta ile tanışır. Hızlıca yakınlaşan George ve Mirta, bir süre sonra evlenir. George Mirta’yı “Güzel, hırslı ve benim kadar çılgın. Bir erkek gibi partileyip, bir kadın gibi sevebiliyordu.” sözleriyle tanımlıyor.

Mirta’nın hamileliğinde George bu kez arkadaşı Diego tarafından tuzağa düşürülüyor. Bunun üzerine bu işleri bırakma kararı alan George, kızının doğumunda aldığı fazla kokainden dolayı yaşadığı kalp krizi ve sonrasında 5 yıl kadar madde kullanımı ve alkol almıyor. Kızı Kristina’nın doğumunu “Şimdiye kadar yaşadığım en güzel his. İyi bir baba olmak istiyordum, tıpkı kendi babam gibi...” olarak tanımlıyor. Fakat eşi Mirta’nın onun tam tersine daha fazla alkol ve madde kullandığını gözlemlediğimiz filmde, George’un ev içinde Mirta ile para konusunda çatışmalarının başladığını gözlemliyoruz. George’un anne ve babasını anımsatan cinsten tartışmalar yaşanırken, küçük Kristina da bu duruma kayıtsız kalamıyor. Kristina’nın babasına “ peki, ayrılacak mısınız?” sorusunu sorması üzerine George “Hayır. Tanrım! Bundan bahsetme bile! Dinle beni, anneni seviyorum ama şuan o üzgün.” sözleri dikkat çekiyor. Burada George’un bu sözleri bize, babasının ona annesi hakkında kullandığı sözlerini anımsatıyor. Filmin devamında eşi Mirta’nın yaşadığı yoğun madde ve alkol kullanımını gözlemliyoruz. Daha sonra ise eşinin yaptığı bir takım ihmalsizlikler sonucu George tekrar hapse giriyor. Hapiste eşi tarafından terk edilen George, kızı

Kristina ile de sorunlar yaşıyor. Hapisten sonra yeniden hayata tutunmaya çalışan George, kızı Kristina’nın tekrardan sevgisini geri kazanmaya çalışıyor ve ona yeni bir hayat sözü veriyor. Bu sebeple son kez uyuşturucu işine giriyor. Fakat son kez arkadaşları tarafından tuzağa düşürülüyor ve FBI ve uyuşturucuyla mücadele tarafından tutuklanıp, 60 yıl kadar mahkûm ediliyor. George bu durumu şöyle tanımlıyor: “Basılmışım. FBI ve uyuşturucu ile mücadele tarafından tuzağa düşürüldüm. Bu beni rahatsız etmedi. Kendilerini kurtarmak için Kevin Dulli ve Derek Foreal beni tuzağa düşürmüştü ki bu da beni rahatsız etmedi. Otisville’de 60 yıla kadar mahkûm edildi. Bu da beni rahatsız etmedi. Sözümü tutamamıştım. Hayatımda sevdiğim her şey gitmişti.” Uzunca yıllar hapisanede kalan George’u kızı hiçbir zaman ziyarete gitmemişti. George’un babasının hasta olduğu süreçte, ona hapisaneden yolladığı sesli kayıta şu sözleri söylemesi, paranın değerinin onda nasıl değiştiğini gözler önüne sermekteydi: “Bana paranın gerçek olmadığını söylemiştin. Dinle ihtiyar. 42 yaşındayım ve sonunda bana yıllar önce söylemeye çalıştığım şeyin gerçekte ne olduğunu anladım.” Madde kullanımı ve alkol George’un hayatına maddi anlamda çok şey katsa da, onun hayatını asla onarılmayacak bir şekilde etkilemiş ve ondan birçok şeyi sonsuza dek almıştır. George bu durumu şöyle tanımlıyordu: “Peki sonunda buna değdi mi? Ulu Tanrım! Hayatım onarılmayacak şekilde değişti... Ama tutkumun yeteneklerimi aştığını bilerek zorla gülümsüyorum.”

Bilişsel Yapı

Bilişsel davranışçı terapi yaklaşımına göre, bireylerin kişiliklerinin oluşmasında bilişsel yapı ve şemaların önemli rolü bulunmaktadır (Gökçakan ve Gökçakan, 2005). Bireylerin bilişsel yapılarının oluşmasında çocukluk döneminin, aile ortamının ve buldukları çevrenin önemli bir yeri vardır (O’Donohue ve Fisher, 2009). Bilişsel yapıya baktığımızda ise 3 kısımdan oluştuğunu gözlemlemekteyiz. Bu kısımlar, bireylerin temel inançlarını, ara inançlarını ve otomatik düşüncelerini kapsamaktadır (Beck, 2006). Bu 3 kısmı bir buz dağı olarak düşünürsek, otomatik düşünceler buz dağının görünen kısmını oluştururken, temel inançlar ise en derinde olan kısmını oluşturuyor. Ara inançlar ise otomatik düşünceler ve temel inançlarımız arasında yerini alıyor. Bilişsel davranışçı terapi yaklaşımına göre bir olay karşısında bireylerin vereceği tepkileri onların bilişsel yapıları belirlemektedir. Bireylerin temel inançları en derinde oldukları için değişime katı bir duruş sergiler (Beck, 2006). Aşağıda BDT’ye göre değerlendirilen George’un bilişsel yapısı Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2: George'un Bilişsel Yapısı

Sonuç

Küçüklüğünde travmaya maruz kalan çocuklar genellikle sonraki yaşamlarında birtakım sorunlar yaşarlar. Özellikle sorunlarla baş etme becerilerinde daha çok kendilerine ve çevrelerine zarar vermeyi seçerler (Richards ve O'Keeffe, 2004). George'un hayatında savunma mekanizması olarak iki durum kullandığı görülmektedir. Birincisi, George küçüklüğünde annesinin paraya olan tutkusuna ve onları terk etmesine karşı duyduğu öfkeyi ve hayal kırıklığını kendine ve çevresine yansıtıyor. Sonraki yaşamında uyuşturucu kullanımına ve satışına başlayan George, tüm hayatı boyunca madde kullanımı ile maddi olarak güç kazanmaya çalışırken, aslında annesine ve geçmişine duyduğu öfkeyle yer değiştiriyor. Parayı bir güç olarak benimseyip, kendine ve çevresine zarar verme pahasına tutkusundan yani madde kullanımından vazgeçmiyor. George'un bu tutumu hem kendine, hem de çevresine zarar veriyor, onları kötü etkiliyor. Buradaki George'un bu davranışı 'yer değiştirme' olarak adlandırılmaktadır. İkincisi ise George her ne kadar annesiyle iyi anlaşmasa da, aynı zamanda yine annesi gibi paraya çok değer verip onu bir güç kaynağı olarak benimsiyor. Burada George'un 'yansıtımlı özdeşim' yaptığı görülmektedir (Öztürk, 2011).

Yapılan araştırmalara göre çocukluk döneminde yaşanan şiddet, istismar ve ihmal gibi travmatik olaylar çocukların

üzerinde ciddi izler bırakmakla birlikte çocukların ilerleyen dönemlerde patolojik örüntü sergilemelerine sebep olabilmektedir (Güleç, Topaloğlu, Ünsal, Altıntaş, 2012). Bu sebeple, George'un geçmiş yaşantısında annesi tarafından ihmal edilmesi, yeterli ölçüde sevgi görmemesi onu ileriki yaşantısında madde kullanımına itmiş olabilmektedir. Alkol ve madde kullanımına baktığımızda George'un hayatında yaşamını zorlaştıran bir belirti olarak görülürken, aynı zamanda onu rahatlatan ve sorunlarından kaçma yöntemi olarak da kullandığı görülmektedir. Madde kullanımı aslında onun sorunlarıyla yüzleşmekten ve çözümlenmekten kaçınma davranışını oluştururken, diğer yandan da düşüncelerini ve duygularını ifade etmesinde de özgürleştirmektedir (Karaaziz ve Çakıcı, 2019). Annesinin geçmiş yaşantısında sorunlarla baş etme yöntemi olarak farklı şekillerde fanteziye kaçmanın kullanılmasını gözlemleyen George, ilerleyen dönemlerde madde kullanımına daha çok yönelmiş ve annenin paraya, güce ve başarıya olan yaklaşımını içselleştirmiştir. Annesinin aslında istemediği özelliklerini model olarak aldığı gözlemlenmektedir.

George'un çocukluk yaşantısında babasına daha yakın olduğunu ve annesiyle pek de güzel bir iletişimi olmadığını gözlemlemekteyiz. George, babasının annesini para yönünden memnun edemediğini

gözlemlemektedir. Kanserden vefat eden sevgilisi Barbara ile konuşurken, 'sonumuz onlar gibi olsun istemiyorum' cümlesini kullanarak, aslında onlara benzemekten korktuğunu dile getirmiştir. Fakat George, eşi Mirtha ile aslında tam da kendi annesi ve babasının ilişkisine benzer bir evlilik deneyimlemiştir. Mirtha, parayı seven, madde kullanımına düşkün, memnun olmayan bir birey olup George'un annesine karakter olarak benzemektedir. George ise evliliğinde kızına karşı tıpkı babası gibi bir tutum sergilemiş ve Mirtha ile olan sorunlarda hep alttan alan taraf olmuştur. George aslında bilinç ve bilinçdışı arasındaki bağlantıyı kurmada zorlanmış ve ailesinde eleştirdiği birçok kavramın onda da olduğunu görmekte güçlük çekmiştir. Annesine benzeyen bir kişilikte birey bulup, aslında babasının rolüne girerek ilişkiyi kurtarma çabasına girmiştir.

Erken dönemde George'un annesine karşı yaşadığı güvensiz bağlanma da, bireyin madde kullanımı için bir risk etkeni taşımaktadır. Bu durumun sonucunda George'un arkadaşlık ve romantik ilişkilerinde yoğun bir ayrılma korkusuna yol açtığı görülmektedir. George, annesinden görmediği kabul ve onay duygusunu, hep başka bireylerde aramış ve ciddi bir kabul ve onay gereksinimi içinde ilişkilerini sürdürmüştür. Ayrıca kişiler arası ilişkilerinde, George'un arkadaşları tarafından birçok kez tuzağa düşürülmesine rağmen, birçok madde bağımlısında olduğu gibi, bireylere hayır diyebilme becerisinin düşük olduğunu ve bireysellikten zaman zaman uzaklaştığını gözlemlemektedir.

Bu çalışmada madde bağımlılığının tedavisinde BDT teknikleri ve film analizi çerçevesinde örneklandırma oluşturulmaya çalışılmıştır. 'Blow' filmi zamanının dikkat çeken filmlerinden biri olup, bu çalışmada da geniş kitlelerin seyrettiği film üzerinden BDT'nin temel kavramlarının açıklanmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada BDT'nin sınırlı sayıdaki temel kavramı incelenmiş olup, ileride diğer bilişsel yapılara örnek oluşturabilecek filmler analiz edilebilir, derslerde kuramlara örnek olarak sunulabilir ve danışanların sorunlarına bakarken farklı bir bakış açısı kazandırabilir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Uygulanamaz

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

MK çalışmanın konseptini oluşturmuştur. MK ve MÖ çalışmanın dizaynını oluşturmuştur. MÖ veri toplama aşamasını yürütmüştür. MÖ ve MK verileri analiz etmiştir. MÖ literatür taramasını yapmış ve makaleyi yazmıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Aka, V., Apak, H. & Yusufoglu, Y. (2019). Madde Bağımlılığı Tedavisi Alan Yetişkin Bireylerin Aile Kavramına Yönelik Algıları: Bir Metafor Analizi. 46-58.
- Beck, A.T. (2006). Bilişsel terapi ve duygusal bozukluklar. (Çev: A, Türkcan). İstanbul: Litera Yayınçılık.
- Beck, A.T., ve ark. (1979). Cognitive Therapy of Depression, New York Guilford Press.
- Berk, R. A. (2009). Multimedia teaching with video clips: TV, movies, youtube, and mtvu in the college classroom. International Journal of Technology in Teaching and Learning, 5(1), 1-21.
- Gökçakan, Z. ve Gökçakan, N. (2005). Depresyonda bilişsel terapi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (1), 91-101.
- Güleç, G., 2012. Alkol Madde Kullanım Bozuklukları Epidemiyolojisi. Alkol Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi Elkitabı'nda, C. Evren, K. Ögel ve B. Uluğ, Editors. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları: Ankara.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 4(1), 112-137.
- Greening, L., Stoppelbein, L., Dhossche, D., & Martin, W. (2005). Psychometric evaluation of a measure of Beck's negative cognitive triad for youth: applications for African-American and Caucasian adolescents. Depression and Anxiety, 21(4), 161-169.
- Karaaziz, M., & Çakıcı, E., 2019. Bağımlılık Kavramının Pozitif Psikoterapi Perspektifinden Değerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi; 20(özel sayı.1): 108-111.
- Koch, G., & Dollarhide, C. T. (2000). Using a popular film in counselor education: good will hunting as a teaching tool. Counselor Education and Supervision, 39(3), 203-210.
- Morris, C. G. & Maisto, A. A. (2002). Psychology an introduction. 11 ed. Prentice Hall.
- O'Donohue, W. T., & Fisher, J. E. (Eds.). (2009). General principles and empirically supported techniques of cognitive behavior therapy. John Wiley & Sons.
- Öztürk, M. O. & Uluşahin, A. (2011). Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları II. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Öztürk, M. O., & Uluşahin, A. (2016). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Richards, F. & O'Keeffe, Z. C. (2004). Resilience and risk factors associated with experiencing childhood sexual abuse. Child Abuse Review, 13(5), 338-352.
- World Drug Report. 2019. United Nations publication, Sales No. E.19.XI.8.
- Yıldırım, Z. & Sütcü, S. (2016). Effectiveness of Cognitive Behavioral Group Therapy for the Treatment of Substance-Related Disorders: A Systematic Review. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 8 (Ek 1), 108-128. DOI: 10.18863/pgy.32564.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Maternal Attachment and Preventive Intervention Methods in Mothers Under Covid-19 Stress

Covid-19 Stresi Altındaki Annelerde Maternal Bağlanma ve Önleyici Müdahale Yöntemleri

Aslıhan Kurt¹, Hande Çelikay Söyler²

Abstract:

The aim of this review study is to examine the effects of Covid-19, a global health crisis that paves the way for a great increase in the morbidity of psychological and psychosocial disorders, on mothers in the groups at risk and the role of these effects in the maternal attachment relationship and the methods of coping with it are discussed within the framework of the literature. In addition to the life change and anxiety that comes with being a parent, the fear of contagion and uncertainty can negatively affect women's emotional well-being and cause anxiety. Sometimes mothers find it difficult to relate to their babies due to environmental factors such as stress, and such failure can have long-term effects on the baby. Considering that the pandemic period is a major source of stress in itself, it is predicted that the bonding process of mothers with their babies will be affected by the epidemic. In light of this information, healthcare providers and policy makers should be aware of the possible long-term impact on women and children of the significant burden of psychological morbidity during the perinatal period among Turkish women. Implementation of effective screening and intervention programs can help improve perinatal mental health and improve the quality of postnatal care in Turkey.

Keywords: Covid-19, maternal attachment, preventive intervention methods

¹MSc, Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department, Near East University, Nicosia-Cyprus, Orcid İd: 0000-0002-5241-127X

²Asst. Prof., Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department, Near East University, Nicosia-Cyprus, Orcid İd: 0000-0001-6735-1321

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Faculty of Arts and Sciences, Psychology Department, Near East University, Nicosia- Cyprus, E-mail: aslhan_kurt@yahoo.com.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 23.09.2021, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 16.10.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 20.10.2021, **Date of Online Publication/Çevirimiçi Yayın Tarihi:** 01.12.2021

Citing/Referans Gösterimi: Kurt, A. & Çelikay-Söyler, H. (2021). Maternal Attachment and Preventive Intervention Methods in Mothers under Covid-19 Stress, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 3(4): 304-313

© 2021 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdgerisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu derleme çalışmasının amacı, psikolojik ve psikososyal bozuklukların morbiditesinde büyük bir artışa zemin hazırlayan küresel bir sağlık krizi olan Covid-19'un risk altında olan grupların içinde yer alan anneler üzerindeki etkileri ve bu etkilerin maternal bağlanma ilişkisindeki rolünün incelenmesi ve bununla baş etme yöntemlerinin literatür çerçevesinde tartışılmasıdır. Ebeveyn olmanın getirdiği yaşam değişikliği ve endişeye ek olarak bulaşma korkusu ve belirsizlik kadınların duygusal refahını olumsuz etkileyerek endişeye neden olabilir. Bazen anneler stres gibi çevresel faktörlerden dolayı bebekleriyle ilişki kurmakta zorlanır ve bu tür bir başarısızlığın bebek üzerinde uzun vadeli etkileri olabilir. Pandemi döneminin başlı başına büyük bir stres kaynağı olduğu düşünüldüğünde annelerin bebekleriyle bağ kurma sürecinin salgından etkileneceği öngörülmektedir. Bu bilgiler ışığında sağlık sağlayıcıları ve politika yapıcılar, Türk kadınları arasında perinatal dönemdeki önemli psikolojik morbidite yükünün kadınlar ve çocuklar üzerindeki olası uzun vadeli etkisinin farkında olmalıdır. Etkili tarama ve müdahale programlarının uygulanması Türkiye'de perinatal ruh sağlığının geliştirilmesinde ve doğum sonrası bakımın kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, maternal bağlanma, önleyici müdahale yöntemleri

Giriş

Bağlanma teriminin kökeni 13. yüzyıla uzanmaktadır. Bağlanma fiilinin etimolojik anlamı bir yere bağlanmak veya oturmak/yerleşmektir. 18. yüzyılın Fransız yazar ve filozofu Rousseau; bağlanma kavramını anne- bebek ilişkisi ile ilgili kullanan ilk kişidir. Bağlanma hakkındaki yazıları anne sevgisiyle ilgiliydi. Bağlanmanın kökeni annelerin bebeğinin uyku ya da uyku-uyanma döngüsü gibi özelliklerini tanımayı, bebekleriyle iletişim kurmayı ve ona sevgi geliştirmeyi öğrendikleri ipucu duyarlılığı olarak tanımlanmıştır (Goulet, Bell, Tribble, Paul ve Lang, 1998). 1969'da Bowlby bağlanmayı iki kişi arasındaki güçlü bir bağ olarak tanımladı ve kavramın evriminde bir kilometre taşı oldu. Bağlanma sürecini sadece çocuktan ebeveyn doğru tanımlamasına rağmen tanımlı ebeveynin de bebeğe olan bağlanma sürecini de içerecek şekilde karşılıklı bağlanma sürecini açıklığa kavuşturmayı yardımcı oldu. Bu perspektiften yapılan araştırma ebeveynine güvenli bağlanan bir bebeğin sağlıklı bir öz- imaj gelişimini desteklediğine ve sonraki yaşamdaki ilişkileri etkilediğine dair kanıt sağlamıştır. Bir annenin bebeğinin sinyallerine ve ihtiyaçlarına yaşamın ilk yıllarında duyarlı bir şekilde yanıt vermesi bağlanmanın ön koşuludur. Bebeğinin ağlamalarına tepki vermede yavaş veya tutarsız olan, düzenli olarak bebeğinin istediği faaliyetlere müdahale eden veya mecbur hissettiği için kendini bebeğe şefkat göstermeye zorlayan anneler normalden daha fazla ağlayan, daha az keşif yapan bebekler üretir. Bebek bağlanma davranışlarını aşırı öfke ifadeleriyle karıştırır. Eğer anne sürekli endişeli görünürse, bebeğin fiziksel temas kurma girişimlerini reddederse bebek ondan kaçınmayı öğrenebilir (Bowlby, 1988). Annenin duyarlılığı çocuğun güvenli bağlanma geliştirmesini sağlar. Güvenli bağlanmanın yaşamın erken dönemlerinde gelişimi çocuğun kendilik ve başkalarına ilişkin temsillerini etkileyen önemli bir gelişimsel dönemdir. Bu kendisinin ve başkalarının gelecekteki beklentilerini etkileyerek bağlanma ile ilgili düşünce ve duyguları işleme stratejilerini belirler. Güvensiz bağlanma stratejileri ya bağlanma ifadesini en aza indirmeyi (kaçınan tarzlar) ya da bu tür bir ifadeyi en üst düzeye çıkarmayı (endişeli/birbirine geçmiş tarzlar) içerir. Bu stratejiler sırasıyla uzak, içedönük veya müdahaleci ve

cezalandırıcı olarak tanımlanan annelik davranışlarıyla ilgilidir. Sosyal olarak sıkıntılı veya stresli koşullarda yaşayanlarda daha sık görülür. Yapılan bir çalışmada maternal bağlanma stiline doğumla ilişkili depresyonu yordadığına dair sonuçlar ortaya çıkmıştır. Güvensiz bağlanma tarzı daha düşük sosyal sınıf, işsizlik, daha az sosyal desteğe sahip olma, daha az sosyal ilişki gibi daha olumsuz sosyal koşullarla ilişkili bulunmuştur. Uzun vadede annenin maternal bağlanma stiline özellikle güvensiz bağlanmanın doğum sonrası depresyona karşı anneyi savunmasız hale getirdiğine dair çalışmalar yapılmıştır (Bifulco ve ark., 2004). Bağlanmada iki önemli değişken vardır. Bunlar; bağlanma figürünün genel destek ve koruma çağrılarına yanıt vermesi ve bağlanma figürünün yanıt vereceğinin düşünülmesi/yanıt vermesinin muhtemel olduğu türden bir kişi olarak değerlendirilip değerlendirilmediğidir (Hazan ve Shaver, 1987). Bebeklerin bağlanma figürleri olmadığında 3 tepki gösterirler. Bu tepkiler; ağlayarak durumu protesto etmek, umutsuzluk ve yas tepkileri, bağlanmanın çözülmesidir (Hazan ve Shaver, 1994). Buradan yola çıkarak maternal bağlanmanın nesilden nesile aktarılacak gerekli farkındalığa erişilmedikçe bir kısır döngü halinde devam edebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle gelişim evresinin kritik bir adımdır. Klinisyenler ve gelişimciler tarafından bağlanma örüntülerinin kuşaklar arası aktarımı hala araştırılmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma geleneksel derleme olacak şekilde yazılmıştır. Çalışma konuyla ilgili Türkiye'de ve dünyada yapılmış olan çalışmaların taranması biçiminde gerçekleştirilmiştir. Sistemati olmayan bir inceleme; bir konuyla ilgili literatürün her şeyi kapsayan değil, bilgilendirici bir inceleme olması amaçlanan sistemati olmayan bir literatür taramasıdır. Bu araştırma türü genellikle belirli bir araştırma sorusuna derinlemesine, fakat sistemati olmayan bir yaklaşım benimser (Huelin, Iheanacho, Payne ve Sandman, 2015). Literatürde Covid-19 döneminde anne-bebek bağlanması, anne-bebek bağlanmasını arttırmaya yönelik önleyici müdahaleler anahtar sözcükleriyle arama yapılmıştır.

Salgın Döneminin Bağlanma Üzerindeki Etkisi

COVID-19 virüsü, SARS-CoV ve MERS-CoV’unda içine bulunduğu betacoronavirus (beta- koronavirüs) ailesi içinde yer alan bir virüs türü olup, 2019 yılında ortaya çıkıp kısa zaman içerisinde hızla tüm dünyayı etkisine almış ve durum küresel bir salgın yani “pandemi” olarak ilan edilmiştir (World Health Organization, 2020). Başlıca solunum yolu enfeksiyonuna neden olan bu virüs bireylerin sadece fiziksel sağlığını tehdit etmemekle kalmayıp aynı zamanda ruhsal sağlık üzerinde de hem akut hem de uzun vadeli etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Özellikle salgının ortaya çıkışı ve vaka sayılarının arttığı dönemlerde bireylerin artan düzeyde korku, endişe ve stres algıladığı gözlenmiştir. Yeni doğanlar; bağışıklık sistemi olgunlaşmamış, ancak vajinal doğumlar sırasında dışkı ve idrar yoluyla perinatal temas olasılığı ve doğumdan sonra asemptomatik olarak enfekte anne ile yakın temas nedeniyle kanıtlanmamış maternal dikey geçiş yüksek risk grubunda yer almaktadır. Pandemi sürecinde hasta ile en fazla vakit geçiren ebe / hemşirenin sürekli kendini geliştirmesi ve bilgilerini güncellemesi büyük önem taşımaktadır (Çuvarar ve Çuvarar, 2021). Pandemi süreci anne adaylarının da içerisine alan korku ve kaygı yüklü bir süreç haline gelmiştir. Doğum sonrası aileye yeni bir üyenin gelmesiyle hem ilişkilerde hem de yaşam tarzında bir takım duygusal değişimler yaşanır (Arslan ve Uzun, 2008). Bu değişimlerle birlikte yeni rol ve sorumluluklar anne veya anne adayı için zorlayıcı bir dönem olabilir. Doğum sonrası dönemde annelerin bebekle ilgili algısı, anne-bebek bağlanmasının temelini oluşturur. Bu bağlanma bebeklerin gelecekteki yaşamlarını olumlu etkileyen, sağlıklı bir şekilde büyümesini sağlayan önemli bileşenlerden biridir (Adam, Gunnar ve Tanaka, 2004). Özellikle duyarlılık, kabul, işbirliği ve erişilebilirlik güvenli bağlanma ile ilişkili bulunmuştur. Anne davranışının en önemli yönünün genellikle bebeğin güvenlik-kaygı boyutlarıyla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Anneler duygusal olarak belirgin ipuçlarını algılamak ve bunlara tepki verme yeteneklerinde kısmen kendi geçmişlerinden dolayı farklılık gösterebilirler. Bağlanma temsilleri veya içsel bağlanma modelleri, geçmiş bağlanma ile ilgili deneyimler hakkındaki annenin düşüncelerini ve duygularını yansıtarak önemli ilişkileri sürdürmek ve bağlanma hedeflerini gerçekleştirmek için stratejileri şekillendirir. Bu temsiller duygu düzenlenmesinin doğasını, başkalarının tepkilerinin değerlendirilmesini ve annelerin kendi tepkilerini etkiler. Bu nedenle anneye özgü bağlanma temsilleri anne-bebek etkileşimleri sırasında duygunun işlenmesini ve ifade edilmesini sınırlayabilir (Alhusen, 2008). Bağlanma ilişkilerine değer veren ve bu ilişkilerdeki deneyimleri etkili olarak gören annelerin bağlanmaya ilişkin güvenli zihin durumlarına sahip oldukları kabul edilmektedir. Bu annelerin bebekleriyle etkileşim halindeyken çeşitli bebek duygularıyla ilgilenme, olumsuz duyguları kabul etme ve duygu düzenlemede yardım sağlama konusunda tutarlıdır. Ayrıca güvenli bebeklerin anneleri bebeklerin duygu durumuna da duyarlıdır (Milligan, Atkinson, Trehub, Benoit ve Poulton, 2003). Bazen anneler stres gibi çevresel faktörlerden dolayı bebekleriyle ilişki kurmakta zorlanır ve bu tür bir başarısızlığın bebek üzerinde uzun vadeli etkileri olabilir. Pandemi döneminin başlı başına büyük bir stres kaynağı olduğu düşünüldüğünde annelerin bebekleriyle bağ kurma sürecinin salgından etkileneceği öngörülmektedir. Bebeklerin bilişsel ve davranışsal gelişimi için özellikle birincil bakıcılarla erken dönem

ilişkilerinin önemi artık iyice bilinmektedir. Bebeklik ve çocuklukta anne sevgisi fiziksel sağlıktaki vitaminler ve proteinler kadar zihinsel sağlık için önemlidir (Taylor, Atkins, Kumar, Adams ve Glover, 2005). Yapılan bir araştırmada annenin ruhsal durumunun ve stres yaşamamasının anne-bebek ilişkisinde bozukluğa ve bebek üzerinde uzun süreli bir etkiye neden olacağı belirtilmiştir. Eğer sorun tespit edilebilirse müdahale yöntemlerinin olduğu vurgulanmıştır (Brockington, 2004). Sağlıklı bir anne bağlanmasında; annelerin yeni role uyum sağlaması, zorluklarla baş edebilmek için destek alması önemlidir. Bu destekler biçim itibarıyla kültürden kültüre farklılık gösterse de başa çıkmayı etkileyerek stres kaynağı ile sonuç arasındaki gidişatı değiştirebilir. Akriba ve arkadaşlardan alınan destek hamilelik ve sonrasında önemli bir rol oynar. Literatürde eşiyile uyumlu ve yeterli destek alan annenin daha az sorun yaşadığı, çiftler arası uyumsuzluk, yetersiz sosyal destek ve stresli yaşam koşulları yaşayan annelerin ise daha fazla psikiyatrik sorun yaşadığı bulunmuştur (Callister, Beckstrand ve Corbett, 2011). Yapılan bir diğer araştırmada da doğum sonrası dönemde anneye bağlanmayı olumsuz etkileyen faktörler; anne-baba arasındaki uyumsuzluk, sosyal güvenenin olmaması, sağlık sorunları, sosyal destek azlığı, yaşanan stres, travma, afet ve toplumsal olaylar olarak bulunmuştur (Alan ve Ege, 2013). Anne-bebeğin karşılıklı etkileşimi, annenin bebeğin ihtiyaçlarını karşıladığı, bebeğin işaretlerini tanıdığı, uyum sağladığı zaman içinde gelişen bir süreçtir. Bu etkileşime etki eden faktörler; annenin yeni rolüne uyumu, aldığı sosyal destek ve stres önemlidir (Amy, 2008). Bebek ile fazla temasın da bağlanma davranışlarını artırdığı bulunmuştur (Kavlak ve Şirin, 2007). İçinde bulunduğumuz bu salgın döneminde bebeklerin temizliğine ekstra özen gösterilmekte bu da birincil bakım verenin bebeğe daha temkinli yaklaşmasına sebebiyet verebilmektedir (Özcan ve Elkoca, 2020). Dolayısıyla temasların eskisi kadar yoğun ve rahat olamaması anne-bebek ilişkisini etkileyebilir. COVID-19 sürecinde emzirmenin endişe, korku, panik, hemşire ve ebe desteğinin yetersiz kalması gibi nedenler ile bırakılması ve formüle ozen seçilmesi ile anne-bebek etkileşimi zedelenmektedir. Bu zedelenme sonucunda, anne ve bebek arasında davranışsal sinyallerin doğru algılanmaması, güvensizlik, huzursuzluk bulguları ortaya çıkmaktadır. Sosyal destek eksikliğine ek olarak pandemi döneminde doğumların tüm ailenin birlikte bebeği karşıladığı, hastane odalarının süslenmediği, ikramlıkların hazırlandığı bir kutlama yerine tek başına yabancılarla dolu bir odada yapılan sancılı, acılı ve endişe verici bir olaya dönüşmesi annelerin kaygısını ve depresyonu tetikleyebilir. Annenin alışık olmadığı, düzeninin olmadığı yabancı bir hastane odasında olmasının bile bağlanmayı etkilediği bilinmektedir (Arslan, Keleş ve Arık, 2021). Bu süreçte babanın anneyi nasıl etkilediği ve bunun bağlanma ile bağlantısına bakıldığında annelik rolüne uyumda özgüven ve prenatal dönemde başlayan sosyal destek arasında pozitif bir ilişki olduğu, eşi tarafından onaylanan ve sorunlarını eşiyile paylaşabilen kadınların daha az sorun yaşadıkları yapılan bir çalışmada belirtilmiştir (Çakır ve Can, 2012). Başka bir çalışmada da gebelikte yakınları tarafından sağlanan sosyal desteğin, bilişsel ve duygusal olarak rahatlamaya, stres ve kaygı ile baş etme mekanizmalarını güçlendirmeye ve annelik rolüne geçişi kolaylaştırarak daha doyumsuz bir gebelik dönemi yaşanmasında etkili bir faktör olduğu bulunmuştur (Elsenbruch ve ark., 2007). Bu nedenlerle gebelikte sosyal desteğin anne-bebek bağlanmasını arttırabileceği

düşünülmektedir. Salgın önlemleri kapsamında hastanelere ulaşımın kısıtlanması annenin bebeğini ultrasonda görüp kalp atışını duyamaması bebeğini hissedememesine, yeni doğan bebeğinin kontrolleri için endişe yaşamasına neden olabilir. Hamilelik sırasında ultrasonun kullanılması, fetüsün görsel görüntüsünün maternal bağlanma üzerindeki etkisi incelenmiş ve fetüsün bu erken görünüşünün annenin onu küçük bir insan olarak ayırt etme yeteneğini geliştirdiği bulunmuştur (Brandon, Pitts, Denton, Stringer ve Evans, 2009).

Anne Bebek Bağlanmasını Artıracak Önleyici Müdahaleler

Bu dönemde annenin bedenindeki ve zihnindeki birtakım değişiklikler strese ve endişeye neden olabilir. Bu zihinsel değişiklikler anormalleşirse, uzun vadede bazı zihinsel baskılar ortaya çıkacak ve çok stresli bir dönem yaratacaktır. Çeşitli müdahaleler ile anne-bebek bağlanması artırılabilir ve bu dönemde ortaya çıkabilecek psikolojik semptomlar önenebilir (Mckee, Cunningham, Jankowski ve Zayas, 2001). Gebelik ve emzirme döneminde ilaç reçetelerine ilişkin bazı sınırlamalar olduğundan perinatal döneme bağlı anksiyete ve depresyonu önlemek ve iyileştirmek için farmakolojik olmayan yöntemler odak noktasıdır. Bu müdahalelerden biri anne-fetüs/bebek bağlanma becerilerini artırma eğitimidir. Anne-fetüs etkileşimi daha düşük anksiyeteye neden olabilir. Bebeğe artan maternal duyarlılık ile etkili ve yeterli bakım sağlanabilir (Sercekus ve Baskale, 2016). Tüm bu stresörlerle birlikte olağan başa çıkma stratejilerine erişimin azalması salgın sırasında anksiyete geliştiren perinatal kadınlar için riski artırmaktadır. Farkındalık temelli Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) uygulanabilir. Bağlanma davranışı eğitiminin kaygıyı azalttığı ve anne-bebek bağlanmasını artırdığı da bulunmuştur (Neff, 2009). Gebelik sırasında mevcut olan semptomların başarılı bir şekilde yönetilmesinin doğum sonrası psikolojik duygu durumunun ve anksiyete bozukluğunun azaltılmasına yardımcı olabileceği bulunmuştur (Buist ve ark., 2002). Bir diğer çalışmada grupla psikolojik danışmanın planlanmamış gebelikte bağlanmayı iyileştirici etkisi bulunmuştur (Jangjoo, Lotfi, Assareh ve Kabir, 2019). Bu doğrultuda bağlanma eğitim atölyeleri ve iletişim becerileri eğitimi düzenlenebilir, doğum öncesi dönemde grup çalışmaları yapılabilir. Yapılan başka bir çalışmada ise bilişsel yaklaşıma dayalı ebeklik danışmanlığı istemeden gebe kalan kadınlarda bağlanma ve yaşama uyum kalitesini artırmada etkili bir yaklaşım olduğu bulunmuştur (Sedgh, Singh ve Hussain, 2014).

Doğum öncesi bakım alan annelerde bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bilgin ve ark., 2020). Buradan hareketle doğumdan önce düzenli kontrollerinin yaptırılması, doğum öncesi ve sonrası dönemde yaşanabilecek sorunların azaltılması anne-bebek bağlanmasını olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca hamilelik sırasında doğum ve doğum sonrası bakım hakkında bilgi alan anneler, doğumdan sonra bebeklerine daha iyi bağlanmaktadır (Öztürk ve Saruhan, 2013). Bunlar göz önüne alındığında hamilelikte ve doğum sonrası dönemde anksiyetenin olumsuz sonuçları ile ilgili olarak annelerin ruh sağlığını iyileştirmek için güvenli, düşük maliyetli ve kolaylık sağlayan bir teknik bulmak önemlidir. Literatürde öne çıkan teknikler;

Fetüsle İletişim Teknikleri: Anneye karnına nasıl dokunacağını öğretmek, fetüsü tanımak, hareketleri saymak ve kaydetmek, onunla konuşmak, fetüsü takma/ismiyle adla çağırmak, karnına bakmak, fetüse odaklanmak ve onu bağımsız bir kimlik olarak tanımak, organlarının pozisyonlarını tahmin etmek, karnına dokunarak onu sakinleştirmek bu esnada da zihinsel imgeleme uygulamasının yapılması gibi davranışlar annenin duygularını harekete geçirerek fetüsle olan etkileşimi artıracak ve bağlanma üzerinde olumlu bir etkiye yaratacaktır (McNamara, Townsend ve Herbort, 2019). Annenin karnına dokunarak bebeğini hissetmesi bebeğin kabulü ve bağlanma ilişkisi açısından da önemlidir. Zihinsel imgelem eşliğinde karnına dokunma eğitimi verilebilir. Bu eğitim anksiyete üçgeninin ikinci yanına yani engelli bir bebek doğurmaktan korkan annede etkilidir. Fetal iletişim dolaylı olarak anneyi bedensel değişikliklerden korkmamak için dikkatini dağıtarak anksiyete üçgeninin üçüncü tarafını etkiler. Fetüsün ve emzirirken kendi görünümüne ilişkin olumlu imgeler ile fetal iletişim teknikleri gruplar arasında psikolojik sağlık ve bağlanma açısından anlamlı bir farklılığa neden olmuştur. Bunun yapıldığı grupta bağlanma puanı artış göstermiş, anksiyete puanı ise azalmıştır (Abasi, Tafazzoli, Esmaily ve Hasanabadi, 2013). Ayrıca hareketlere odaklanma, fetüsle konuşma, yönlendirmeli imgeleme, karnına dokunma gibi fetal etkileşim tekniklerinin bağlanma artışında ve anksiyetenin azalmasında eğitici etkisi bildirilmiştir (Bellieni ve ark., 2007). Bağlanmanın kalitesi kaygı düzeyini belirler (Faisal ve Menezes, 2007). Hamileliğin neden olduğu kaygının arkasındaki ana nedenler; doğum yapmaktan korkmak, engelli/anormal bir bebekten korkmak ve bedensel değişikliklerden korkmak sayılabilir. Bu kaygının zirvesi hamileliğin ortasındadır. Gebeliğin neden olduğu kaygının nedenlerini açıklayan üç boyutlu model, bağlanmanın eğitici içeriğinin bu üçgenin yanlarını etkili bir şekilde kaplayabildiğini göstermektedir. Bağlanma ile ilgili eğitim içeriklerinden biri de doğum sürecine, fetüs gelişim sürecine aşinalık ve gebeliğin neden olduğu fizyolojik değişiklikleri açıklamak ve algılamaktır (Matthey, Barnett, Howie ve Kavanagh, 2003). Böylece anneleri bu süreçten haberdar etmek, anksiyete üçgeninin üç yüzünü de kapsayarak kaygı üzerinde olumlu bir etki yaratabilir. Yapılan bu çalışmada da annenin bilgi ve farkındalığının artırılması annelerin psikolojik sağlığının artmasına eşlik etmiştir Maternal bağlanma annenin gebelik sürecinde algıladığı stres, psikolojik travmalar ve anksiyete durumu gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Annenin anksiyete düzeyinin yüksek olması durumunda anne-bebek arasında kurulan maternal bağlanma düzeyinin de düşük olduğu bulunmuştur (Hart ve McMahon, 2006).

Ultrason Danışmanlığı: 4 aşamada gerçekleştirilebilir. 1. Fetüsün fiziksel özellikleri, cinsiyeti ve konumu gösterilir, 2. Rahimdeki fetüsün fiziksel hareketleri, refleksi ve yönelim değişiklikleri araştırılır, 3. Annenin gülme, karnına bastırma, fetüsle konuşma ve onun için şarkı söyleme gibi eylemlere verdiği tepkileri keşfetmesine izin verilir, 4. Danışma seansı sonrası anne sorgulanır. Bu tekniğin uygulandığı müdahale grubunda bağlanma puanları artmış ve ortalama kaygı azalmıştır. Ultrason kullanılmasının ve gebelerin bilgilendirilmesinin maternal bağlanma üzerinde olumlu etkisi olduğu kanıtlanmıştır (Boukydis ve ark., 2006). Yapılan bir çalışmanın sonuçları, erken gebelikte ve anne gebelik belirtilerini anlamadan önce sonografi yoluyla embriyonik görüntülerin sunulmasının, annelerin

anne karnındaki gerçek yaşamı algılamaları için güven verici bir önem taşıdığını ve doğmamış bebeğe olan yoğun bağlanma duygularıyla sonuçlandığını ve gebelikte anne sağlığını artırdığını ortaya koymuştur (Dykes ve Stjernqvist, 2001). Gebeliğin erken döneminde fetüsün görüntülenebilmesi maternal fetal ilişkinin erken dönemde kurulmasına katkı sağladığı yorumu yapılabilir.

Zihinsel İmgeleme: Bebeği kucağında hissederek hayal etmeyi, annelik rolü imgelemine rehberlik etmeyi, emzirirken kendini görselleştirmeyi ve fetüsün görünümünü olumlu olarak görmeyi içerir. Bir çalışmada annelere fetüsün görünüşünün olumlu hayal gücü, yeni doğana sarılıp emzirilmesi ve fetüsle iletişim becerileri hakkında eğitim verildi. Müdahale grubunun kaygı düzeyinin önemli ölçüde düştüğü bulunmuştur. Zihinsel imgeleme ve farkındalık artışı eşliğinde rahatlama eğitimi üzerinde çalışıldığında ise anksiyete ve bağlanma düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Bussell Van, Spitz ve Demyttenaere, 2009).

Gevşeme: Kas gevşeme tekniği ve nefes egzersizlerini içeren gevşeme eğitimi de etkili bir tekniktir (Smith ve ark., 2018). Zihinsel gevşeme, fetüs üzerinde yoğunlaşma ve bağlanma hakkında olumlu imgeleme için uygun ve etkili bir fırsattır. Doğru gevşeme ile birlikte annenin kan dolaşımı ve beyin fonksiyonu iyileşerek artar. Bu olumlu tutum annenin stresini ve anksiyetesini azaltır (Urech ve ark., 2010). Yapılan bir çalışmada bir grupta gebelik sırasında sadece gevşeme eğitimi uygulanmış diğer grupta ise bağlanma davranışları, gebeliğin neden olduğu psikolojik ve fiziksel değişiklikler, bağlanma ve iletişim becerileri, doğum eylemi ve süreci hakkında genel bilgi verilerek babanın destekçi rolüne aşına olduğu bildirilmiştir. Anksiyete düzeyi açısından hem rahatlama hem de eğitim grubu kontrol grubu ile anlamlı bir farklılık ortaya çıkarmıştır. Ancak sadece gevşeme eğitimi verilen grup tek başına kaygıda etkili bulunurken, bağlanma da anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anneye bağlanmanın müzik, egzersiz ve eğitici kitap okumaya dayalı birleşik bir planla desteklenebileceği bildirilmiştir (Akbarzadeh, Dokuhaki, Joker, Pishva ve Zare, 2016). Bu doğrultuda diğer yöntemlerle bütünlük olarak gevşeme tekniklerinin annede bağlanmayı artırmada ve anksiyeteyi azaltmada etkili olduğu söylenilebilir.

Bebekle Fiziksel Temas: Doğumdan hemen sonra anne-yeni doğan cilt teması veya cilt yakınlığını, meme emme, anne-yeni doğan odasına alma, yeni doğan dokunuşu ve masajı, yeni doğanı vücuda yakın tutma, sarılma ve öpmeyi içerir. Bir çalışmada cilt teması günde 20-30 dakika yapılmıştır. Kontrol grubuyla bağlanma ve anksiyete bakımından önemli bir fark ortaya çıkmıştır (Gabriel ve ark., 2009). Yeni doğanın ilk iletişim aracı olan dokunma çevresi ile ilişki kurabilmek için faydalanabileceği en gelişmiş duygusudur (Feldman, 2007). Bu nedenle anne-bebek bağlanmasının geliştirilmesinde en etkili ve doğal dokunma yöntemlerinden birisi de masajdır. Dokunma ve masaj bebeğin vücut temasını sürdürerek güven duygusunu güçlendirir ve annenin bağlanma duygusunu da destekler (Moore, Anderson, Bergman ve Dowswell, 2012). Yapılan bir çalışmada bebek masajının anne-bebek iletişimini güçlendirdiği bulunmuştur (Diego ve ark., 2007). Dolayısıyla doğum sonrası dönemde ebe ve hemşirelerin dokunma duygusu hakkında anneleri bilgilendirmeleri ve teşvik etmeleri önemlidir.

Hamilelik Dönemi Eğitimi: Gebelikte, gebelik ve doğum fizyolojik eğitimi, fetüsün duygu ve algısının farkında olunması, bağlanma kavramı, zihinsel imgeleme ve bağlanma davranışı, fetüsle iletişim, anksiyete kontrolü, olumsuz düşünceler, uygun uyku düzeni, egzersiz ve beslenmeyi içerir (Shin, Park ve Kim, 2006). Bağlanma oluşumu ve hamile kadınların anksiyete azaltma tekniklerinden kaynaklanan etkinin yanı sıra çoğu durumda bu tür tekniklerin grup eğitimi, kişinin zihinsel durumları ve ruhu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olan kadınların bir araya gelmesini sağlar. Yeni bir sosyal ağa giren ve diğer annelerle tanışan kadınlar tarafından, bağlanma eğitiminin hamile kadınlara duygusal ve sosyal destek olma, tıbbi ve bakım hizmetlerinden daha iyi yararlanma şansı verdiği bildirilmiştir (Ferguson, Davis ve Browne, 2013).

Yoga uygulaması: Vücut farkındalığının artırılması, olumlu psikolojik etki ve yaşamdan memnuniyet ile ilişkilendirilmiştir (Williams, 2015). Yoga ve meditasyon uygulamaları annenin bedeninde meydana gelen değişimlere uyum sağlamasını, meditasyon sırasında karnına dokunarak bebeğiyle iletişime geçmesini sağlayarak yaşanan fizyolojik ve psikolojik stresörlerle baş edebilmesine yardımcı olur, anne-bebek bağlanmasını artırır. Gebeye kazandırdığı olumlu bakış açısı, duygusal olarak iyi hissetmesini ve genel anlamda sağlıklı hissetmesini sağlar. Bu olumlu psikolojik etki anne ve bebeğin iletişimini ve birlikteliğini güçlendirir (Satyapriya, Nagarathna, Padmalatha ve Nagendra, 2013). Başka bir çalışmada da esneme, nefes alma, meditasyon gibi yoga egzersiz eğitimleri uygulanmıştır. Yoga grubunda bağlanma ve psikolojik sağlık daha fazla artmıştır (Muzik, Hamilton, Rosenblum, Waxler ve Hadi, 2012). Bu çalışmalar göz önüne alındığında yoganın doğum sonu dönemde annenin yaşadığı stresin artırdığı ve anne-bebek bağlanmasını artırdığı düşünülebilir. Yapılan bir çalışmada doğum sonrası dönemde yoga uygulamasının annelerde emzirme yeterliliğini ve maternal bağlanmayı artırdığı bulunmuştur (Koyuncu, 2019).

Sakin Gebelik Müdahalesi; Anksiyete belirtilerine yanıt vermenin alternatif yollarını öğretir ve farkındalık tekniklerini, bilişsel yaklaşımları, anksiyete hakkında eğitim vererek bilişsel çarpıtmaları düzenli uygulama yoluyla günlük yaşamda farkındalığın kullanımını teşvik etmek için ev ödevi içeren bir müdahale yöntemidir (Goodman ve ark., 2014). Gebelerde anksiyete tedavisinde kognitif terapi başarıyla uygulanmaktadır. Bilişsel terapiyle bireyin otomatik olumsuz düşüncelerini ve ilgili inançlarını tanımlamasına ve yeniden değerlendirmesine ardından mantıklı ve gerçekçi alternatif düşünceler bulmasına yardımcı olur. Aynı zamanda etkili problem çözme, stres yönetimi ve kişilerarası ilişki becerilerini öğretir (Vieten ve Astin, 2008). Yapılan bir çalışmada bilişsel terapinin anksiyeteyi ve doğum korkusunu azaltarak anne-bebek bağlanmasının kalitesini ve annenin iyi oluş durumunu artırdığı bulunmuştur (Sokol, 2015).

Literatür Çerçevesinde Önleyici Müdahale Yöntemlerine Yönelik Öneriler

Bebek ve birincil bakım veren kişi arasında oluşan ilk bağlanma ilişkisinin kalitesi bebeğin ilerideki kendisi ve başkaları ile ilgili algılarının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle de bakım veren kişinin ilk yıllarda kritik önem

taşıyan bu ilişkinin önemi ve bebek bakımı hakkında bilinçlendirilmesi, özellikle salgın döneminde stresle başa çıkma tarzları konusunda eğitilmesi çok önemlidir. Literatürde yer alan önleyici müdahale yöntemleri doğrultusunda Türkiye’de uygulanabilecek birçok teknik bulunmaktadır.

Hamileliğin neden olduğu anatomik, fizyolojik ve hormonal değişiklikler ve bu değişikliklerin anne bedeni ve zihni üzerindeki etkisi hakkında eğitimin düzenlenmesi salgın döneminde zor olacağından bu bilgilerin yer aldığı animasyonlu broşürler hazırlanarak doğum odalarına konulabilir. Bu broşürün içinde anlaşılır bir dil kullanılarak bağlanma kuramı ve gebelikte yüksek bağlanmanın yararları, embriyo gelişimi, beslenme ve bakımın anne-fetüs sağlığı üzerindeki etkisi, egzersiz yapmak, kocanın bir destekçi olarak rolüne aşinalık kazanmasının önemini içeren bilgilerin eklenmesinin, farkındalığı artıracığı düşünülmektedir. Yapılan bir çalışmada eğitim broşürü ile eğitim ve bakım verilen, birden fazla doğum yapmış (multipar), doğum yöntemi vajinal olan kadınların, eğitim ve bakım almayan, ilk kez doğum yapan (primipar), doğum yöntemi sezaryen olan kadınlara göre doğum sonrası anksiyete düzeyleri daha düşük bulunmuştur (Yıldız ve Akbayrak, 2014). Gebeliğe özgü nöroendokrin faktörler sadece kadınları etkilese de ebeveynlikle ilişkili bilişsel ve durumsal risk faktörleri babaları da etkilemektedir (Fairbrother ve Abramowitz, 2007).

Gebelik, doğum, lohusalık ve yeni doğanın bakımı ile ilgili bilgiler içeren multidisipliner bir doğuma ve anneliğe hazırlık programına gönderilen hamile kadınların anksiyete puanlarının düştüğü, kontrol grubunun ise puanlarının arttığı bulunmuştur. Gebeliğin sonundaki kaygı düzeyleri ile vajinal doğum, gebelik yaşı negatif bir korelasyon göstermiştir. Program daha düşük anksiyete seviyesi, daha fazla vajinal doğum ve yeni doğanların daha kısa hastanede kalış süresi ile ilişkilendirilmiştir (Miller, Chu, Gollan ve Gossett, 2013). Türkiye’de de böyle bir içeriğe sahip bir program profesyoneller tarafından uygulanabilir biçim hazırlanabilir.

Yapılan bir çalışmada anne farkındalığının stres değişkeni yoluyla annenin bebeğiyle daha yakın ilişki kurmasını doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur (Tsao, Hsing, Wang ve Guo, 2019). Bağlanmayı artırmak için doğum öncesi bakım, farkındalık, gebelikteki semptomlar ve stresi azaltma ile birleştirilerek daha başarılı olabilir. Artan farkındalık seviyeleri, kadınların anneliğe daha olumlu yaklaşımlarına ve sağlık durumlarını iyileştirmelerine yardımcı olabilir, doğum sonrası yaşanan psikolojik semptomları iyileştirebilir. Sağlık hizmeti sağlayıcıları, hamilelik sırasında annenin rolünü kazanma sürecini kolaylaştıran psikolojik adaptasyona duyarlı olmalıdır. Farkındalığa yönelik bir eğilim ve algılanan stres bağlanmanın gelişmesinde çok önemli bir faktördür. Kişinin hamilelik stresine karşı açık ve yargılayıcı olmayan bir tutum geliştirmesi ve sağlık pratisyenlerinin doğum öncesi bakım sırasında hamile kadınların farkındalık durumunun tanınması anne-bebek arasındaki ilişkiyi ele almak açısından çok önemlidir. Hamilelikteki stres ve semptomlar doğum öncesi eğitim programları sırasında müdahalelere yatkındır. Erken müdahale için düşük farkındalığa sahip hamile kadınların özelliklerini bilmek fayda sağlayacaktır. Bağlanma konusunun eğitim

kurumlarında loğusa bakımı müfredatına dâhil edilmesi önerilmektedir. Doğum sonrası başlangıçlı Obsesif-Kompulsif Bozukluğun (OKB) semptomları konusunda anne adayları ve sağlık uzmanları eğitilmelidir. Hastanın acı çekmesini, aile fonksiyon bozukluğunu ve bebek gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için hastalık doğum sonrası erken dönemde taranmalı ve tedavi edilmelidir. Doğum sonrası OKB epidemiyolojisini değerlendirmek, fenomenolojisini ve klinik seyri detaylandırarak bunların OKB olmayan kadınlarda OKB ile karşılaştırıldığında nasıl farklı olduğunu açıklamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. OKB semptomları tedavi edilebilir bir durumdur ancak süreçte sosyal, psikolojik, mesleki ve fiziksel refahı etkileyerek, bağlanma deneyimini (kritik olarak) çalma gücüne sahiptir. Farkındalık eksikliği etkili tedaviler olmasına rağmen ebeveynlere ulaşmaz. Risk altındaki ebeveynleri tespit etmek ve onları etkili bir biçimde yöneterek yaşam kalitelerini iyileştirmek ve bunun sonucunda ebeveynlik rollerini yerine getirmelerini sağlamak için farkındalık gereklidir (Rook, 2016).

Literatür BDT’nin hamile ve emzirirken ilaç almamayı tercih eden kadınlar için perinatal OKB’de potansiyel olarak yararlı ve kabule edilebilir bir tedavi olduğunu göstermektedir (Austin, Pavlovic, Leader, Saint ve Parker, 2005). Tedavinin yoğun olarak kısa bir zaman diliminde uygulanabilmesi küçük çocuklu kadınların tedaviye erişimini artırmada oldukça etkilidir. Bu da iyileşmenin daha kısa süreceği böylece ebeveynlik ve anne-bebek ilişkisi üzerindeki etkinin en aza indirilebileceği anlamına gelir (Glover ve O’Connor, 2002). Buradan yola çıkarak semptomlar hakkında bilgi vermek, suçluluk duygularını azaltmak, tedavi için bir mantık sağlamak ve tedaviye uyumu teşvik etmek amacıyla psiko-eğitim programları düzenlenebilir. Yapılan bir araştırma doğum eğitimi sınıflarına bilişsel davranışçı terapi tabanlı bir obsesif kompulsif semptomları önleme programının dahil edilmesinin potansiyel faydasını destekleyen sonuçlar bulmuştur. Eğitim grubundakilerin kontrol grubuna göre bilişsel çarpıtma seviyelerinin anlamlı derecede azaldığı bildirilmiştir (Sharma ve Sommerdyk, 2015). Gebelik sırasında veya doğum sonrasında obsesyonel problemlerin ilk başlangıcını yaşayan kadınlar semptomlarını bir rahatsızlığın parçası olarak kabul etmeyebilir ve yardım istemeyebilir. Kadın doğum uzmanları gebeliğin seyri sırasında ve doğum sonrası erken dönemde OKB semptomlarını aktif olarak taramalıdır. Sonuç olarak BDT hamile ve doğum sonrası kadınlar için OKB’nin ilk basamak tedavisi olarak önerilebilir. Hasta ve ailesi için destekleyici psikoterapi de BDT veya farmakoterapiye yararlı bir yardımcı olabilir. OKB hastaları genellikle aile üyelerini ritüellerine dâhil eder. Yeni annelerin bebeklerini sakatlamaktan korktukları için yeni doğanlarla yalnız kalamadıkları için işlerini kaybeden kocalara dair raporlar vardır. Destek ve eğitim hastanın hastalığını anlamada, ortaya çıkabilecek aile işlev bozukluğunu tersine çevirmede ve yeni doğanın bakımında aile için önemlidir. Doğum sonrası başlangıçlı OKB’nin etiyolojisi ve kesin insidansı (epidemiyolojisi) ve yaygınlık oranları bilinmemektedir (Brandes, Soares ve Cohen, 2004). Yapılan bir çalışmada OKB’nin temelini oluşturduğu düşünülen önceden var olan işlevsiz inanç seviyeleri doğum sonrası obsesif kompulsif semptomların şiddetini öngörmüş ve anksiyetesi yüksek ebeveynlerin doğum sonrasında şiddetli obsesif kompulsif semptomlar gösterdiği ortaya konmuştur (House ve ark., 2016). Ayrıca

stres ve sürekli kaygı bilişsel müdahaleleri olumsuz bir şekilde yorumlama eğilimini artırmaktadır. Maruz kalma, yanıtın önlenmesi ve BDT tedavisi obsesyonların ve kompulsiyonların gelişiminde rol oynadığı belirlenen işlevsiz inanç türlerinin düzeltilmesinde etkilidir (McLean ve ark., 2001). Zorlayıcı davranışların etkisiyle başlangıçta bebekle geçirilen sınırlı zaman ve aynı zamanda azalan sosyal ve mesleki işlevselliğin yanı sıra yaşam kalitesindeki belirgin bir düşüş ebeveynlik becerisini hızla etkilemeye başlayacaktır (Goecke ve ark., 2012). Tedavi edilmeyen bu semptomlar kadınların annelikten zevk almasını etkileyecek, uzun sürede duygu durumu ve anksiyete bozukluklarına karşı daha kırılgan hale getirecektir (Muzik ve ark., 2013).

Avustralya'daki az sayıda merkez, belirti taşıyan kadınların tespiti için doğum öncesi psikososyal tarama protokolleri geliştirmiştir. Yapılan bir çalışma hem gebelikte hem de doğum sonrası OKB ve anksiyete için BDT kullanımını desteklemiştir. Mevcut kanıtların en iyi yorumu birinci basamak tedavi stratejisini temsil edebileceği ve BDT'nin emziren ve hamile kadınlara önerilen ilk tedavi olması gerektiğidir (Marchesi ve ark., 2016).

Gebelikte anksiyete bozukluğunun tedavisinde BDT'nin etkinliğini ve gebelik yaşı ve doğum ağırlığı üzerine etkilerini değerlendiren bir diğer çalışmada; tedavi sonrası anksiyete semptomlarının seviyeleri başlangıç seviyesinden önemli ölçüde daha düşük bulunmuştur. BDT grubu ile tedavi edilmeyen grup arasında gebelik yaşı veya yeni doğan doğum ağırlığı açısından önemli bir fark bulunmamıştır. BDT'nin hamilelik sırasında ve sonrasında anksiyete semptomlarında güvenli ve etkili bir tedavi olduğu söylenilebilir (Uguz ve Ak, 2021).

Beck'in bilişsel modeli de müdahale için hedeflenebilecek anksiyete risk faktörlerinin belirlenmesinde bir çerçeve sağlar. Bu modele göre bilişsel önyargılar potansiyel olarak stresli yaşam olayları bağlamında anksiyete belirtilerine karşı bir kırılganlık sağlar. Bilişsel modellerde yaşam olayları ile duygusal deneyimler arasındaki ilişki bilişsel süreçler aracılığıyla gerçekleştirilir. Anksiyete gibi uyumsuz duygusal tepkiler bu bilişsel süreçlerdeki sistematik önyargılardan kaynaklanır. Anksiyete bozukluğu olan bireyler arasında bilişsel sıklıkla artan tehdit ve tehlike algıları ile karakterize edilir (Beck, 2008). Yapılan bir araştırma olumsuz bilişsel önyargıların gebelikte ve doğum sonrası dönemde anksiyete ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Cooper, Murray, Wilson ve Romaniuk, 2003). Bu önyargılara BDT yoluyla yanıt verilebilir.

Ebeveynler arasındaki takıntılı sorunları etkili bir şekilde tahmin edebilecek ve önleyebilecek programların geliştirilmesi, değerlendirilmesi ve uygulanması önerilebilir. Yapılan başka bir çalışmada travmatik yaşam olaylarının varlığı OKB semptomlarının şiddetindeki artış ile ilişkili bulunmuştur (Cromer, Schmidt ve Murphy, 2007). Salgının büyük bir yaşam stresi olduğu düşünüldüğünde tedavide de yaşam streslerinin daha sistematik ele alınması gerekmektedir. OKB geliştirme riski taşıyan kadınlar için bilişsel davranışçı temelli önleme programlarının, doğum öncesi eğitim sınıflarına entegre edilmesi, doğumdan sonra anlamlı düzeyde daha düşük obsesif-kompulsif özelliklerle ilişkilidir. Bu bilgi doğrultusunda salgın

sırasında doğum öncesi ve sonrası obsesif-kompulsif semptomları önlemek için tedavi stratejileri geliştirilmelidir. Hamile kadınların psikolojik durumlarının taranması evrensel tarama programlarına entegre edilebilir (Timpano, Abramowitz, Mahaffey, Mitchell ve Schmidt, 2011). Hamile olan veya doğum sonrası 12 ay içinde olan 10 kadında perinatal anksiyeteyi ele almak için özel olarak tasarlanmış bilişsel davranışçı grup tedavisi programının etkililiğinin incelendiği bir çalışmada anksiyete bozukluğu olan kadınlar için 6 haftalık bir grup BDT programının tedavi öncesinden sonrasına kadar semptomları belirli ölçüde iyileştirdiği bulunmuştur (Green, Haber, Frey ve McCabe, 2015).

Sonuç

Covid-19 salgını perinatal kadınlar arasında kaygı ve stres düzeyini büyük ölçüde artırma potansiyeline sahiptir. Hastalığın korku ve psikolojik etkisi enfeksiyon kadar zararlı olabilir. Hamilelik de iyi bilinen köklü bir değişim dönemidir (Carter ve Kostaras, 2005). Yeterli zihinsel ve fiziksel sağlık; duygu durumu bozuklukları için koruyucu bir faktördür ve bazı kadınlar için gebelik bazı psikiyatrik hastalıklara karşı savunmasızlığı artırabilir (Grigoriadis ve ark., 2018). İzolasyon, sosyal mesafe ve günlük yaşamdaki aşırı değişiklikler yeni anneler gibi savunmasız nüfus arasında psikolojik bozukluklara karşı daha açık hale gelebilecekleri düşünülebilir. Bu nedenle salgının psikolojik etkisini değerlendirmek büyük önem taşımaktadır. Covid-19 döneminin anne-bebek bağlanması üzerindeki etkilerini azaltmaya ve maternal bağlanmayı artırmaya yönelik önleyici müdahale yöntemlerinin incelendiği bu çalışmada literatürde öne çıkan teknikler ele alınmıştır. Bu teknikler yapılan çalışmalarla desteklenerek tartışılmıştır. Mevcut çalışmanın çıkarılan sonuçlarına göre sunulan önerilerin uygulanmasının Türkiye'de perinatal ruh sağlığının geliştirilmesinde ve doğum sonrası bakımın kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak yeni ebeveyn olmak salgının da etkisiyle psikolojik bozukluklara karşı eşleri savunmasız hale getirmektedir. Bu nedenle sağlık hizmeti sağlayıcıları potansiyel doğum sonrası psikopatoloji konusundaki farkındalıklarını annelerin yanı sıra eşlere / partnerlere de yaymalıdır.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Uygulanamaz.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

HÇS, makalenin konsept ve tasarımını oluşturmuştur. AK, literatür taraması, veri analizi ve yorumlama aşamasını yürütmüştür. HÇS, makalenin taslağını oluşturmuş, kritik

revizyonu ve süpervizyonu üstlenmiştir. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Abasi, E., Tafazzoli, M., Esmaily, H. ve Hasanabadi, H. (2013). The Effect Of Mental-Fetal Attachment Education On Maternal Mental Health. *Turkish Journal Of Medical Sciences*, 43, 815-820.
- Adam, K. E., Gunnar, R. M. ve Tanaka, A. (2004). Adult Attachment, Parent Emotion And Observed Parenting Behavior: Mediator And Moderator Models. *Child Development*, 75(1), 110-122.
- Akbarzadeh, M., Dokuhaki, A., Pishva, N. ve Zare, N. (2016). Teaching Attachment Behaviors To Pregnant Woman: A Randomized Controlled Trial Of Effects On Infant Mental Health From Birth To The Age Of Three Months. *Annals Of Saudi Medicine*, 36(3), 175-183.
- Alan, H. ve Ege, E. (2013). The Influence Of Social Support On Maternal-Infant Attachment In Turkish Society. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(4), 234-240.
- Alhusen, L. J. (2008). A Literature Update On Maternal-Fetal Attachment. *Journal Of Obstetric, Gynecologic And Neonatal Nursing*, 37(3), 317-328.
- Amy, N. J. (2008). Promoting Maternal Confidence In The NICU. *Journal Of Pediatric Health Care*, 22(4), 254-257.
- Arslan, F. ve Uzun, Ş. (2008). Hemşirenin Postnatal Eğitim ve Danışmanlık Hizmetlerinin İncelenmesi. *Türkiye Klinikleri*, 28, 736-742.
- Austin, M. P., Pavlovic, H. D., Leader, L., Saint, K. ve Parker, G. (2005). Maternal Trait Anxiety, Depression And Life Event Stress In Pregnancy: Relationships With Infant Temperament. *Early Human Development*, 81, 183-190.
- Beck, T. A. (2008). Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar (A. Türkcan ve V. Öztürk, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Bellieni, V. C., Ceccarelli, D., Rossi, F., Buonocore, G., Maffei, M., Perrone, S. ve Petraglia, F. (2007). Is Prenatal Bonding Enhanced By Prenatal Education Courses? *Minerva Ginecologica*, 59(2), 125-129.
- Bifulco, A., Figueiredo, B., Guedeny, N., Gorman, L. L., Hayes, S., Muzik, M., Dallay, G. E., Valoriani, V., Kammerer, H. M. ve Henshaw, A. C. (2004). Maternal Attachment Style And Depression Associated With Childbirth: Preliminary Results From A European And Us Cross-Cultural Study. *British Journal Of Psychiatry*, 184(46), 31-37.
- Bilgin, Ç. N., Ak, B., Ayhan, F., Koçyiğit, Ö. F., Yorgun, S. ve Topçuoğlu, A. M. (2020). Effects Of Childbirth Education On Prenatal Adaptation, Prenatal And Maternal Attachment. *The Anatolian Journal Of Family Medicine*, 3(2), 128-135.
- Boukydis, C. F., Treadwell, C. M., Black D. V., Boyes, K., King, M., Robinson, T. Ve Sokol, R. (2006). Women's Responses To Ultrasound Examinations During Routine Screens In An Obstetric Clinic. *Journal Of Ultrasound In Medicine*, 25(6), 721-728.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment And Healthy Human Development*. United States Of America: Basic Books.
- Brandes, M., Soares, N. C. ve Cohen, L. S. (2004). Postpartum Onset Obsessive-Compulsive Disorder: Diagnosis And Management. *Archives Of Women's Mental Health*, 7, 99-110.
- Brandon, R. A., Pitts, S., Denton, H. W., Stranger, A. ve Evans, M. H. (2009). A History Of The Theory Of Prenatal Attachment. *Journal Of Prenatal Perinatal Psychoogy Health*, 23(4), 201-222.
- Brockington, I. (2004). Postpartum Psychiatric Disorders. *Lancet*, 363, 303-310.
- Buist, E. A., Milgrom, J., Barnett, E. W., Pope, S., Condon, T. J., Ellwood, A. D., Boyce, M. P., Austin, M. P. ve Hayes, B. (2002). To Screen Or Not To Screen-That Is The Question In Perinatal Depression. *Medical Journal Of Australia*, 177(7), 101-105.
- Bussell Van, C. H., Spitz, B. ve Demyttenaere, K. (2009). Anxiety In Pregnant And Postpartum Women. An Exploratory Study Of The Role Of Maternal Orientations. *Journal Of Affective Disorders*, 114, 232-242.
- Callister, C. L., Beckstrand, L. R. ve Corbett, C. (2011). Postpartum Depression And Help-Seeking Behaviors In Immigrant Hispanic Women. *Journal Of Obstetric Gynecologic Neonatal Nursing*, 40(4), 440-449.
- Cooper, J. P., Murray, L., Wilson, A. ve Romaniuk, H. (2003). Controlled Trial Of The Short-And Long-Term Effect Of Psychological Treatment Of Post-Partum Depression. I. Impact On Maternal Mood. *British Journal Of Psychiatry*, 182(5), 412-419.
- Cromer, R. K., Schmidt, B. N. ve Murphy, L. D. (2007). An Investigation Of Traumatic Life Events And Obsessive-Compulsive Disorder. *Behavior Research And Therapy*, 45, 1683-1691.
- Çakır, L. ve Can, H. (2012). Gebelikte Sosyodemografik Değişkenlerin Anksiyete ve Depresyon Düzeyleriyle İlişkisi. *The Journal Of Turkish Family Physician*, 3(2), 35-42.
- Çuvadar, Y. ve Çuvadar, A. (2021). Yenidoğanda Covid-19 Ve Bakım. *Journal Of Health Professionals Research*, 3(1), 38-41.
- Diego, A. M., Field, T., Reif-Hernandez, M., Deeds, O., Ascencio, A. ve Begert, G. (2007). Preterm Infant Massage Elicits Consistent Increases In Vagal Activity And Gastric Motility That Are Associated With Greater Weight Gain. *Acta Paediatrica*, 96(11), 1588-1591.
- Dykes, K. ve Stjernqvist, K. (2001). The Importance Of Ultrasound To First-Time Mother's Thoughts About Their Unborn Child. *Journal Of Reproductive And Infant Psychology*, 19(2), 95-104.
- Elsenbruch, S., Benson, S., Rütke, M., Rose, M., Dudenhausen, J., Knackstedt-Pincus, M. K., Klapp, B. F. ve Arck, P. C. (2007). Social Support During Pregnancy: Effects On Maternal Depressive Symptoms, Smoking And Pregnancy Outcome. *Human Reproduction*, 22(3), 869-877.
- Fairbrother, N. ve Abramowitz, S. J. (2007). New Parenthood As A Risk Factor For The Development Of Obsessional Problems. *Behaviour Research And Therapy*, 45, 2155-2163.
- Faisal-Cury, A. ve Menezes, R. P. (2007). Prevalence Of Anxiety And Depression During Pregnancy. *Archives Of Women's Mental Health*, 10, 25-32.
- Feldman, R. (2007). Parent-Infant Synchrony And The Construction Of Shared Timing: Physiological Precursors, Developmental Outcomes And Risk Conditions. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 48(3/4), 329-354, doi:10.1111/j.1469-7610.2006.01701.x.
- Ferguson, S., Davis, D. ve Browne, J. (2013). Does Antenatal Education Affect Labour And Birth? A Structured Review Of The Literature. *Women And Birth*, 26(1), e5-e8.
- Gabriel, M. A., Martin, I. L., Escobar, A. L., Villalba, E. F., Blanco, I. R. ve Pol, P. T. (2009). Randomized Controlled Trial Of Early Skin-To-Skin Contact: Effects On The Mother And The Newborn. *Acta Paediatrica*, 99(11), 1630-1634.

- Glover, V. ve O'Connor, G. T. (2002). Effects Of Antenatal Stress And Anxiety: Implications For Development And Psychiatry. *The British Journal Of Psychiatry*, 180(5), 389-391.
- Goecke, W. T., Voigt, F., Faschingbauer, F., Spangler, G., Beckmann, W. M. ve Beetz, A. (2012). The Association Of Prenatal Attachment And Perinatal Factors With Pre-And Postpartum Depression In First-Time Mothers. *Archives Of Gynecology And Obstetrics*, 286, 309-316.
- Goodman, H. J., Guarino, A., Chenausky, K., Klein, L., Prager, J., Petersen, R., Forget, A. ve Freeman, M. (2014). CALM Pregnancy: Results Of A Pilot Study Of Mindfulness-Based Cognitive Therapy For Perinatal Anxiety. *Archives Of Women's Mental Health*, 17(5), 373-387.
- Goulet, C., Bell, L., Tribble, S. C., Paul, D. ve Lang, A. (1998). A Concept Analysis Of Parent-Infant Attachment. *Journal Of Advanced Nursing*, 28(5), 1071-1081.
- Green, M. S., Haber, E., Frey, N. B. ve McCabe, E. R. (2015). Cognitive-Behavioral Group Treatment For Perinatal Anxiety: A Pilot Study. *Archives Of Women's Mental Health*, 18(4), 631-638.
- Hart, R. ve McMahon, C. A. (2006). Mood State And Psychological Adjustment To Pregnancy. *Archives Of Women's Mental Health*, 9(6), 329-337.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized As An Attachment Process. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. ve Shaver, R. P. (1994). Attachment As An Organizational Framework For Research On Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- House, J. S., Tripathi, P. S., Knight, T. B., Morris, N., Newport, D. J. ve Stowe, N. Z. (2016). Obsessive-Compulsive Disorder In Pregnancy And The Postpartum Period: Course Of Illness And Obstetrical Outcome. *Archives Of Women's Mental Health*, 19(1), 3-10.
- Huelin, R., Iheanacho, I., Payne, K. ve Sandman K. (2015). What Is A Name? Systematic And Non-Systematic Literature Reviews And Why The Distinction Matters. *The Evidence Forum*, <https://www.evidera.com/wp-content/uploads/2015/06/Whats-in-a-Name-Systematic-and-Non-Systematic-Literature-Reviews-and-Why-the-Distinction-Matters.pdf>.
- Jangjoo, S., Lotfi, R., Assareh, M. ve Kabir, K. (2019). Effects Of Counselling On Maternal-Fetal Attachment In Unwanted Pregnancy: A Randomized Controlled Trial. *Journal Of Reproductive And Infant Psychology*, 10, 1-11.
- Kavlak, O. ve Şirin A. (2007). Anne ve Babaya Ait Bağlanma ve Hemşirenin Rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 23(2), 183-194.
- Koyuncu, B. S. (2019). Postpartum Primipar Annelerde Yoganın Emzirme, Yeterlilik ve Maternal Bağlanma Üzerine Etkisi. (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Marchesi, C., Ossola, P., Amerio, A., Daniel, B. D., Tonna, M. ve Panfili, D. C. (2016). Clinical Management Of Perinatal Anxiety Disorders: A Systematic Review. *Journal Of Affective Disorders*, 190, 543-550.
- Matthey, S., Barnett, B., Howie, P. ve Kavanagh, D. J. (2003). Diagnosing Postpartum Depression In Mothers And Fathers: Whatever Happened To Anxiety? *Journal Of Affective Disorders*, 74(2), 139-147.
- Mckee, M. D., Cunningham, M., Jankowski, R. B. ve Zayas, L. (2001). Health-Related Functional Status In Pregnancy: Relationship To Depression And Social Support In A Multi-Ethnic Population. *Obstetrics And Gynecology*, 97(6), 988-993.
- McLean, D. P., Whittal, L. M., Thordarson, S. D., Taylor, S., Söchtling, I., Koch, J. W., Paterson, R. ve Anderson, W. K. (2001). Cognitive Versus Behavior Therapy In The Group Treatment Of Obsessive-Compulsive Disorder. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 69(2), 205-214.
- McNamara, J., Townsend, L. M. ve Herbolt, S. J. (2019). A Systemic Review Of Maternal Wellbeing And Its Relationship With Maternal Fetal Attachment And Early Postpartum Bonding. *Plos One*, 14(7), e0220032, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220032>.
- Miller, S. E., Chu, C., Gollan, J. ve Gossett, R. D. (2013). Obsessive-Compulsive Symptoms During The Postpartum Period. *The Journal Of Reproductive Medicine*, 58(3-4), 115-122.
- Milligan, K., Atkinson, L., Trehub, E. S., Benoit, D. ve Poulton, L. (2003). Maternal Attachment And The Communication Of Emotion Through Song. *Infant Behavior And Development*, 26, 1-13.
- Moore, R. E., Anderson, C. G., Bergman, N. ve Dowswell, T. (2012). Early Skin-To-Skin Contact For Mothers And Their Health Newborn Infants. *The Cochrane Database Of Systematic Reviews*, 16(5), CD003519.
- Muzik, M., Hamilton, E. S., Rosenblum, L. K., Waxler, E. ve Hadi, Z. (2012). Mindfulness Yoga During Pregnancy For Psychiatrically At Risk Women: Preliminary Results From A Pilot Feasibility Study. *Complementary Therapies In Clinical Practice*, 18(4), 235-240.
- Muzik, M., Bocknek, L. E., Broderick, A., Richardson, P., Rosenblum, L. K., Thelen, K. ve Seng, J. S. (2013). Mother-Infant Bonding Impairment Across The First Six Months Postpartum: The Primacy Of Psychopathology In Women With Childhood Abuse And Neglect Histories. *Archives Of Women's Mental Health*, 16(1), 29-38.
- Neff, D. K. (2009). The Role Of Self-Compassion In Development: A Healthier Way To Relate To Oneself. *Human Development*, 52(4), 211-214.
- Özcan, H. ve Elkoca A. (2020). Covid-19 Enfeksiyonu Ve Gebelik Üzerindeki Etkileri. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri*, 25(1), 43-50.
- Özkan, A. H., Keleş, A. ve Arık B. (2021). Anne-Bebek Bağlanmasında Covid-19 Yansımaları. *Ulusal Hemşirelik Kongresi: Dünyada Ve Ülkemizde Covid-19 Pandemisinin Hemşireliğe Ve Hemşirelik Vizyonuna Etkileri*, Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, R. ve Saruhan, A. (2013). 1-4 Aylık Premature Bebeği Hastanede Tedavi Gören Annelerin Depresyon Ve Maternal Bağlanma İlişkinin İncelenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1, 32-47.
- Rook, M. D. (2016). Consider The Relationship Between Obsessive-Compulsive Disorder And Childbearing And How The Condition Might Affect Early Parenting. *Perinatal Psychiatry Prize Essay*, 1-10.
- Satyapriya, M., Nagarathna, R., Padmalatha, V. ve Nagendra, R. H. (2015). Effect Of Integrated Yoga On Anxiety, Depression And Well Being In Normal Pregnancy. *Complementary Therapies In Clinical Practice*, 19(4), 230-236.
- Sedgh, G., Singh, S. ve Hussain, R. (2014). Intended And Unintended Pregnancies Worldwide In 2012 And Recent Trends. *Studies In Family Planning*, 45(3), 301-314.
- Sercekus, P. ve Baskale, H. (2016). Effects Of Antenatal Education On Fear Of Childbirth, Maternal Self-Efficacy And Parental Attachment. *Midwifery*, 34, 166-172.
- Sharma, V. ve Sommerdyk, C. (2015). Obsessive-Compulsive Disorder In The Postpartum Period: Diagnosis, Differential Diagnosis And Management. *Women's Health*, 11(4), 543-552.
- Shin, H., Park, J. Y. ve Kim, J. M. (2006). Predictors Of Maternal Sensitivity During The Early Postpartum Period. *Journal Of Advanced Nursing*, 55(4), 425-434.

Smith, A. C., Levett, M. K., Collins, T. C., Armour, M., Dahlen, G. H. ve Sukanuma, M. (2018). Relaxation Techniques For Pain Management In Labour. Cochrane Database Of Systematic Reviews, 3, CD009514, DOI:10.1002/14651858.CD009514.

Sokol, E. L. (2015). A Systematic Reviews Of The Efficacy Of Cognitive Behavioral Therapy For Treating And Preventing Prenatal Depression? Journal Of Affective Disorders, 177, 7-21.

Taylor, A., Atkins, R., Kumar, R., Adams, D. ve Glover, V. (2005). A New Mother To Infant Bonding Scale: Links With Early Maternal Mood. Archives Of Women's Mental Health, 8, 45-51.

Timpano, R. K., Abramowitz, S. J., Mahaffey, L. B., Mitchell, A. M. ve Schmidt, B. N. (2011). Efficacy Of A Prevention Program Of Postpartum Obsessive-Compulsive Symptoms. Journal Of Psychiatric Research, 45(11), 1511-1517.

Tsao, M. C., Hsing, C. H., Wang, H. H. ve Guo, M. H. S. (2019). The Factors Related To Maternal-Fetal Attachment: Examining The Effect To Mindfulness, Stress And Symptoms During Pregnancy. Archives Of Nursing Practice And Care, 5(1), 001-007.

Uguz, F. ve Ak, M. (2021). Cognitive- Behavioral Therapy In Pregnant Women With Generalized Anxiety Disorder: A Retrospective Cohort Study On Therapeutic Efficacy, Gestational Age And Birth Weight. Brazilian Journal Of Psychiatry, 43(1), 61-64.

Urech, C., Fink, S. N., Hoesli, I., Wilhelm, H. F., Bitzer, J. ve Alder, J. (2010). Effects Of Relaxation On Psychobiological Wellbeing During Pregnancy: A Randomized Controlled Trial. Psychoneuroendocrinology.

Vieten, C. ve Astin, J. (2008). Effects Of A Mindfulness-Based Intervention During Pregnancy On Prenatal Stress And Mood: Results Of A Pilot Study. Archives Of Women's Mental Health, 11, 67-74.

Williams, N. A. (2015). The Impact Of Mindfulness-Based Prenatal Yoga On Maternal Attachment. (Master Of Social Work). California State University, Stanislaus.

World Health Organization. (2020). Clinical Management Of Severe Acute Respiratory Infection (SARI) When Covid-19 Disease Is Suspected: Interim Guidance. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/331446>.

Yıldız, D. ve Akbayrak, N. (2014). Doğum Sonrası Primipar Annelere Verilen Eğitim Ve Danışmanlık Hizmetlerinin Bebek Bakımı, Kaygı Düzeyleri Ve Annelik Rolüne Etkisi. Gülhane Tıp Dergisi, 56(1), 36-41.

INSTRUCTION FOR AUTHORS

GENERAL INFORMATION

Aims and Scope:

The aim of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, Cyprus, Turkey and in the world, mainly Psychiatry and Psychology, to provide the scientific level of theoretical knowledge and clinical experience to create and promote a forum. In the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, original research articles, review articles, case reports, letters / debates, books and dissertations will be published. The Turkish Cypriot Journal of Psychiatry and Psychology, whose short name is Cyp Turk J of Psychiatry and Psychol, is published both in print (ISSN: 1302-7840) and online (E-ISSN: 2667-8225).

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology recommends that authors follow the Recommendations for the conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals formulated by the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE).

Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Publication Frequency:

The journal is published 4 issues per year, in March, June, September and December.

Manuscripts are published after review of the editorial board and at least two reviewers, and after making necessary corrections.

Publication Language:

The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Articles published in full text in Turkish also contain the English title, abstract and keywords. Again, Articles Published in English contain Turkish title, abstract and keywords.

It is a policy that the Editorial Board attaches importance to the writing and grammar rules of the articles. It is expected that the articles should be written in an understandable, clear, and plain language in accordance with grammar, spelling rules and field writing.

Articles accepted for publication by the Editorial Board are read by language (Turkish, English) editors. During the evaluation process of the articles, the editorial board, referees, or language editors may suggest corrections regarding the writing of the article. It is the authors' responsibility to make these corrections. Authors seeking assistance with English language editing, translation, or figure and manuscript formatting to fit the journal's specifications should consider using Cyprus Mental Health Institute Language Services. Visit Cyprus Mental Health Institute Language Services on ruhsagligienstitusu.com.

Open Access Policy:

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is an open access, double-blind peer-reviewed journal. Each article accepted by peer review is made freely available online immediately upon publication, is published under a Creative Commons license and will be hosted online in perpetuity. There is no charge for submitting a paper to the journal.

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is published with the policy of transparency, open access and sharing of information in publishing. The Journal supports the Budapest Open Access Initiative. For this purpose, the open access policies available at <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> are adopted by the Editorial Board of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology. In addition, articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology within the scope of open access policies are licensed under "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>).

Journal Content:

At the stage of submission, the application letter, title, authors and institutions, contact address, Turkish abstract and the title and summary of the manuscript should be written at the relevant stages.

Turkish abstract should be added to the works written in English. In the main text of the manuscript it will be used as follows: Introduction, Materials and Methods, Results, Discussion, Acknowledgments, References, Tables and Figures.

Manuscripts must not have been previously published or sent to another journal for publication.

Article Types:

The Journal accepts the following paper types for publication:

a)Original Articles: These should only include original findings from high-quality planned research studies such as experimental designs, outcome studies, case-control series, surveys with high response rates, randomized controlled trials, intervention studies, studies of screening and diagnostic tests, and cost-effectiveness analyses.

b)Review articles: These are systematic and critical assessments of the literature.

c)Viewpoints: These should be experience-based views and opinions on debatable or controversial issues that affect the profession. The author should have sufficient, credible experience on the subject.

d)Practical Psychotherapy: Manuscripts describing the use of psychotherapy in a single case or a series of cases can be submitted to this section. We are mainly looking for articles that describe the practicalities in conducting psychotherapy, the hurdles faced, how they were overcome, etc.

e)Case Series: More than one new, interesting, and rare cases belonging to a particular diagnosis/clinical feature/treatment can be reported in this section.

f)Commentaries: These should address important topics and may be linked to multiple or a specific article recently published in Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology.

g) Letter to the Editor: In this section, the authors publish their short observations on the mental health field.

Authorship:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology follows the requirements for authorship recommended by the International Medical Journal Editors Committee. Articles should be submitted for evaluation only after approval by all contributing authors. During the article submission phase, the Author Form must be sent together. Submitters should carefully check that all contributors to the article are considered contributing authors.

The list of authors should include anyone who can legally claim authorship. Accordingly, each author must meet all the following criteria:

Substantial contributions to the conception or design of the work; or the acquisition, analysis, or interpretation of data for the work; AND

Drafting the work or revising it critically for important intellectual content; AND

Final approval of the version to be published; AND

Agreement to be accountable for all aspects of the work in ensuring that questions related to the accuracy or integrity of any part of the work are appropriately investigated and

Those who do not meet the above 4 criteria should be named in the Acknowledgements.

The terms set forth herein have been arranged in accordance with the guidelines of the Journal Editors (ICMJE). For further details please see:

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

Copyright Transfer Form:

Authors have to transfer the copyrights of their articles to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology at the time of article application. For this, the "Copyright Transfer Form" is filled and the publication rights of the articles are transferred to the journal. All authors sign the form, scan it in the browser and electronically upload it to the TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK system (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi>) with the article. The Editorial Board of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is authorized to publish the article.

In addition, the authors reserve the right to use the article free of charge in their lectures, presentations and book works other than copyright, the right to reproduce the article for their own purposes provided that they do not sell, and the right to distribute by mail

or electronically. In addition, the author can use any part of the article in another publication, if it is sent to the Journal (citation). The articles of the authors who do not upload the Copyright Transfer Form to the system with article application are not processed. Copyright transfer applies only to articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology. Please ensure that a 'Declaration of Conflicting Interests' statement is included at the end of your manuscript, after any acknowledgements and prior to the references. If no conflict exists, please state that 'The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest'.

For guidance on conflict of interest statements, please see the ICMJE recommendations.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

Please make sure that this statement is not included in the main manuscript but in the Title page.

For accepted manuscripts, the authors are deemed to have accepted the correctness by the editor-in-chief.

In case of studies presented previously in a congress / symposium, this should be stated as a footnote.

Financing:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology requires all authors to state their funds consistently under a separate heading. In the absence of funding, the acknowledgment should include the following statements after and before the resources section: "This research has not received a private grant from any funding institution in the public, commercial or non-profit sectors."

Statement of Conflict of Interests:

The policy of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is that all authors indicate conflict of interests in their articles. If there is no conflict, please use the phrase 'Author (s) declares no conflict of interest'. Please refer to the ICMJE recommendations for guidance on conflict of interest statements.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

All applications must be accompanied by the ICMJE Conflict of Interest Forms.

Ethics Committee:

Local ethics committee approval should be obtained for researches. In the manuscripts that report the results of the experimental studies, there should be a sentence indicating that the informed consent of the volunteer or the patients were taken after all the procedure(s) is fully described. In the case of such a study, the authors must accept internationally recognized guidelines and Turkish provisions of the regulations and also send the approval of the Ethics Committee from the institution. Studies on animals should be made clear of what has been done to prevent pain and discomfort.

Medical research involving human subjects must be conducted according to the World Medical Association Declaration of Helsinki.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Submitted manuscripts should conform to the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

All papers reporting animal and/or human studies must state in the methods section that the relevant Ethics Committee or Institutional Review Board provided (or waived) approval.

All submissions must be accompanied by a title page.

Write the manuscript title.

Provide the full name and institution of the review committee, in addition to the approval number.

Include a statement to the editor that the paper being submitted has not been published, simultaneously submitted, or already accepted for publication elsewhere.

Include a statement that the manuscript has been read and approved by all the authors, that the requirements for authorship as stated earlier in this document have been met, and that each author believes that the manuscript represents honest work.

The author must declare that the manuscript, to the best of the author's knowledge, does not infringe upon any copyright or property right of any third party.

Information on informed consent to report individual cases or case series should be included in the manuscript text. A statement is required regarding whether written informed consent for patient information and images to be published was provided by the patient(s) or a legally authorized representative. Please do not submit the patient's actual written informed consent with your article, as this in itself breaches the patient's confidentiality. The Journal requests that you confirm to us, in writing, that you have obtained written informed consent, but the written consent itself should be held by the authors/investigators themselves, for example, in a patient's hospital record. The confirmatory letter may be uploaded with your submission as a separate file.

Please also refer to the ICMJE Recommendations for the Protection of Research Participants.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

All research involving animals submitted for publication must be approved by an ethics committee with oversight of the facility in which the studies were conducted. The journal has adopted the Consensus Author Guidelines on Animal Ethics and Welfare for Veterinary Journals published by the International Association of Veterinary Editors.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Clinical Studies:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology complies with the requirement of the ICMJE that clinical trials are recorded in a WHO approved public trials registry as an evaluation condition for publication at or before the initial patient registration. At the end of the abstract, the trial registration name and URL and registration number should be included.

Reporting Guidelines:

Relevant EQUATOR Network reporting guidelines should be followed depending on the type of study. For example, all randomized controlled trials submitted for publication must include a complete CONSORT flowchart as figure. Systematic reviews and meta-analyses should be arranged according to the completed PRISMA flowchart. The EQUATOR wizard can help you determine the appropriate grid.

Other resources can be found in NLM's Research Reporting Guidelines and Initiatives.

Research Data:

As the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, we believe that the clarity, transparency and reproducibility of the research should be facilitated. Regarding the subject, we encourage authors to share their research data in an appropriate public repository subject to ethical considerations and to include a data accessibility statement in their article files.

ARTICLE WRITING RULES AND FEATURES

General Information:

The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Manuscripts should be written in a clear, fluent, simple language and long narratives should be avoided. Turkish equivalents of foreign words and abbreviations must be fully written in parenthesis where they crossed. Generic names of drugs should be used. Footnotes should not be used.

The names of the authors should be placed at the bottom right of one line of the article title and the title, institution, address, telephone, e-mail address should be given with the asterisk (*). Authors / text-specific terminology and / or abbreviations should be explained in footnotes. The author (s) must be the person (s) who makes the work and writes directly.

If the research has received financial support from an organization or has been presented in a congress, it should be placed on the last word of the title of the manuscript (*) and should be indicated as a bottom note.

Articles are on one side of A4 paper size, 2.5 cm on all sides. It should be written with "Times New Roman" font with 12 pt and one and a half line spacing. The Turkish title should not exceed 19 words. Subheadings must be preceded by line spacing, no space between paragraphs and no paragraph indented.

Footnotes should be used to provide additional information, not for source representation, should be numbered on the page, written in 10 pt and 1 line spacing and justified. The page numbers must also be placed at the bottom with 11 pt.

Accepted articles are published in order.

Preparation of articles:

Title page:

The Turkish and English title of the article should not exceed 19 words. Abbreviations should not be used in the title. In the article, only the names and surnames of the authors who directly contributed to the study, their titles, and the institutions they work for should be written clearly. Funds and organizations supporting the study should be specified on the title page.

Contact information of the author to be contacted should be written at the bottom of the title page (Author's name, surname, full address, postal code, telephone number, fax number and e-mail address should be written).

Abstracts:

Abstracts should be written in Turkish and English and should contain a maximum of 250 words. The abstract should be organized according to purpose-method-results-discussion sections. Turkish and English key words (3-8) for the article should be given right after the abstracts. English keywords should be given in accordance with "Medical Subject Headings (MESH)" (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Turkish keywords should be in accordance with Turkey Science Terms (TBT) (<http://www.bilinterimleri.com>). Using abbreviations in abstracts should be avoided as much as possible. When abbreviations must be used, they should be used after they are defined in parentheses at the first mention.

Research articles: After the abstract, the subtitles of introduction-method and materials-results-discussion-resources should be included, the latest information on the subject should be included, the method should be written clearly, the validity and reliability studies of the measurement tools used and the tests used for evaluation, standard deviation, test values must be specified. In the discussion, the clinical and theoretical benefits of the results, application areas, and innovations should be emphasized. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Review articles: The purpose, the method used, the sources used, the results obtained should be stated. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Case reports: Case reports should include introduction, description of the cases, discussion and references sections. The article should not exceed 3000 words. It should be noted that the number of references for typical or rare cases that are found useful in terms of clinical or theoretical education should not exceed 30 references. The number of tables or figures should not exceed 2.

Perspectives: In these articles, experience-based opinions on controversial or controversial issues affecting the profession should be discussed with the introduction of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Practical Psychotherapy: In these articles, the introduction and information about psychotherapy application should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Comments: The features of the article discussed with the introduction should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Letter: Opinions in which a discussion forum can be formed on various issues in the journal are included in the letter section. The article should not exceed 500 words.

Translation, book and thesis presentation: Translation, book and thesis introductions should be short, an original copy of the translation texts and thesis should be sent. The article should not exceed 500 words.

Thank letter: The letter of acknowledgment can be added to the individuals who contributed or to the funds and organizations supporting the study, if any.

Resources: In-article citations and bibliography in the journal should be shown according to the international APA format. For detailed information, see the Resources section on the website.

Reference in Text:

References should be written in parentheses in the text by including the surnames and publication date of the manuscripts. If more than one source is to be shown, the (;) sign must be used between the references. References should be sorted alphabetically.

Single author References;

(Akyolcu, 2007)

References with two authors;

(Sayiner and Demirci, 2007, p. 72)

References with three, four and five authors;

For the first use in the text: (Ailen, Ciambune and Welch 2000, pp. 12 .13) In repeated use within the text: (Ailen et al., 2000).

References with six and more authors;

(Çavdar et al., 2003)

References in References Section

All references should be given in a separate section at the end of the text in alphabetical order.

Examples of literature writing are given below.

Book

a) Book Example

Onur, B. (1997). *Developmental Psychology*, Ankara: İmge Kitapevi.

b) Translation of Books

Schuckit MA. (1993). *Alcohol and Substance Abuse*. K Kamberoglu (trans.), Izmir: Kanyilmaz Matbaasi.

c) Multi Writer Turkish Book

Tonta, Y., Bitirim, Y. and Sever, H. (2002). *Performance evaluation in Turkish search engines*. Ankara: Total Informatics.

d) English Book

Kamien R., & amp; Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) Section in English Book

Bassett, C. (2006). *Cultural studies*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220 Bir237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Section in Turkish Book

Erkmen, T. (2012). *Organizational culture: Functions, elements, the importance of business management and leadership*. M. Zencirkiran (Ed.), *In the book of Organizational Sociology* (pp. 233an263). Bursa: Dora Edition Publication.

Article

a) Article

Mutlu, B. and Savaşer, S. (2007). *Causes of stress in parents in the intensive care unit after surgery and attempts to reduce*. *Istanbul University Florence Nightingale Nursing Journal*, 15 (60), 179ing182.

b) More Than Seven Writers in Article

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). *Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults*. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087 Medicine2096. <http://dx.doi.org/10.1056/nejmoa1501184>

Thesis, Presentation, Paper

a) Thesis

Yellow, E. (2008). *Cultural identity and policy: Interculturalism in Mardin*. (Unpublished PhD Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara.

b) Congress Presentation

Çepni, S., Bacanak, A. and Özsevgeç, T. (2001, June). *The relation of science teacher candidates attitudes towards science branches and their success in science branches*. Paper presented at the X. National Educational Sciences Congress, Abant İzzet Baysal University, Bolu

Tables and Figures:

Tables should be written on a separate page with single spacing. Each table should have a number and descriptive information on top. If abbreviations are included in the table, the expansions of these abbreviations should be placed under the table in the form of subtitles and in alphabetical order.

When using previously printed or electronically published tables, written permission must be obtained from both the author and the publisher, and this must be sent to the editor of the journal by fax or mail.

Transverse and longitudinal lines should not be used in the table, only straight lines should be drawn at the top and bottom.

The visuals and note examples in the articles should be numbered as Figure / Table 1.... with their short explanations centered. All images should be sent separately in JPG format with a minimum resolution of 300 dpi in order to avoid resolution problems in printing. Placements in the text can be changed according to the page layout when necessary.

Tables, graphics, figures and photographs should not be more than six, they should be placed on a separate page and their place in the text should be specified. Periods should not be used in arabic numbers and decimals.

Article Submission:

Article submissions are through the magazine park system and are given below;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

THE BLIND REVIEW AND EVALUATION PROCESS

Blind refereeing is a method applied for publishing scientific publications with the highest quality. This method forms the basis of the objective evaluation process of scientific studies and is preferred by many scientific journals. All studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are evaluated by blinding according to the following stages.

Blind Arbitration Type:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology uses the double blind method in the evaluation process of all studies. In the double blind method, the identities of the authors and referees of the studies are hidden.

Initial Evaluation Process:

Studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are first evaluated by the editors. At this stage, studies that do not comply with the purpose and scope of the journal, are weak in terms of language and expression rules in Turkish and English, contain scientific critical errors, have no original value and do not meet the publication policies are rejected. Authors of rejected studies are informed within one month at the latest from the date of submission. Studies that are deemed appropriate are sent to a field editor for the field of interest for pre-evaluation.

Pre-Evaluation Process:

In the pre-evaluation process, field editors examine the introduction and literature, method, findings, conclusion, evaluation and discussion sections of the studies in detail in terms of journal publishing policies and scope and originality. Studies deemed unsuitable as a result of this review are returned within four weeks at the latest with the field editor's evaluation report. Studies found appropriate are taken into the refereeing process.

Refereeing Process:

Studies are refereed according to their content and expertise of the referees. The editor of the field who examines the study suggests at least two referees from the referee pool of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, or may suggest new referees suitable for the field of study. The referee suggestions from the field editor are evaluated by the editors and the studies are forwarded to the referees by the editors. Referees must guarantee that they will not share any process and document about the work they evaluate.

Referee Reports:

Referee evaluations are generally; It is based on originality, method used, compliance with ethical rules, consistent presentation of findings and results, and review of the literature. This review is based on the following factors: Introduction and literature: the evaluation report includes the presentation and aims of the problem in the study, the importance of the subject, the scope of the literature on the subject, its currency and the originality of the study.

Method: The evaluation report includes information on the suitability of the method used, the selection and characteristics of the research group, validity and reliability, as well as an opinion on the data collection and analysis process

Findings: The evaluation report includes opinions on the presentation of the findings obtained within the framework of the method, the accuracy of the analysis methods, the consistency of

the findings reached with the aims of the research, the presentation of the tables, figures and visuals needed, and the conceptual evaluation of the tests used.

Evaluation and discussion: the evaluation report includes discussion of the topic based on the findings, compliance with the research question (s) and hypothesis (s), generalizability and applicability.

Conclusion and suggestions: the evaluation report includes a contribution to the literature, an opinion on suggestions for future studies and applications in the field.

Style and expression: the evaluation report includes the opinion about the content of the study title, the use of Turkish in accordance with the rules, the submission and references to the language of the full text in accordance with the examples under the journal publication principles.

General evaluation: the evaluation report includes an opinion about the originality of the study as a whole, and its contribution to the literature and practices in the field.

During the evaluation process, the referees are not expected to make adjustments according to the typographical features of the study.

Referee Evaluation Process:

The time given to the referees for the referee evaluation process is 3 weeks. Correction suggestions from referees or expert editorial board members must be completed by the authors within 3 weeks. Referees can examine the revisions of a work and decide whether it is appropriate or, if necessary, request corrections more than once.

Evaluation Result:

Comments from referees are reviewed by the field editor within two (2) weeks at the latest. As a result of this review, the editor of the field transmits its final decision regarding the study to the editors.

Editorial Board Decision:

Editors prepare editorial board opinions on the study based on the opinions of the field editor and referees. The opinions prepared are forwarded to the author (s) by the editor together with the field editor and referee recommendations within 1 week at the latest. In this process, the works that are given negative opinions are returned without requesting a plagiarism check. The final decision is made according to the results of the plagiarism audit reports for the studies with positive opinions.

Publication Evaluation Process:

It is envisaged that the publication evaluation process of the studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology will be completed within approximately 3 months. However, the period between the date when the referees or editors request a correction from the author (s) and the date when the author (s) complete the corrections are not included in this 3-month period.

Citation and Reference Control:

According to the publication ethics of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, it is mandatory to cite the articles accurately and completely. Authors must ensure that they have written entirely original works and that if authors have used the works and / or words of others, it is properly quoted or quoted. This audit is done first by the referees during the evaluation and then by the editors according to the result of the similarity-plagiarism (iThenticate) program. All works plagiarism report is also checked over intihal.net.

Early View and Publishing of the Article:

The articles that are edited in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are published in electronic media under the title of "Early View" by giving a Digital Object Identifier (DOI). Minor adjustments can be made, if necessary, while early view articles are published in the journal. Articles in early view are published in volumes and numbers determined by the Editorial Board, by removing the "EARLY VIEW" watermark on it. After the electronic journal is published, the printed version of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, which includes the same articles, is also published in the same month.

Archiving:

The data and full texts of the articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are published as .pdf on the server of TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK.

OCLC WorldCat and EBSCOhost digital archiving (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) stored and archived in a closed way. (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/lockss-manifest>).

EASE Statement on Quality Standards

The European Association of Science Editors encourages all editors to ensure that reports of research on COVID-19 meet required standards and comply with agreed guidelines, and that any limitations are clearly stated. Members of EASE have noted poor standards of reporting in many studies related to the COVID-19 pandemic. Medical and public health measures to treat infected patients and to limit the spread of the coronavirus have to be based on high quality evidence if they are to succeed. EASE urges all involved in collecting and publishing data related to the pandemic to adhere to ethical guidelines, and to follow standard reporting guidelines (see www.equator-network.org), for example CONSORT for clinical trials and STROBE for epidemiological studies. Demographic data should include age and sex of all individuals and follow the SAGER guidelines to ensure that data on sex and gender are fully and correctly reported. We encourage full and open sharing of data where possible.

We recognise that in times of crisis it may not always be possible to obtain all required data, and that reporting may – of necessity – be curtailed. To avoid misinterpretation, but also to facilitate the rapid sharing of information, we encourage editors to ensure that authors include a statement of limitations on their research. This will inform readers and strengthen the usefulness of any published research.

In addition, whilst always advocating high language standards, we acknowledge that to facilitate rapid dissemination of important research it may be necessary to limit editorial involvement to ensuring that the published research is understandable, and not to enforce stringent language requirements on authors.

The relevant statement can be found at the website <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/>.

YAZARLARA BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

Amaçlar ve Kapsam:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin amacı, Kıbrıs Türkiye ve Dünya'da Psikiyatri ve Psikoloji başta olmak üzere kuramsal bilgileri ve klinik deneyimleri bilimsel düzeyde sunmak, yaygınlaştırmak bir forum oluşturmaktır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde Psikiyatri ve Psikoloji ile ilgili alanlardaki araştırma, gözden geçirme/ derleme, olgu sunumu, eğitimde/ uygulamada ve psikiyatride yeni ufuklar açacak özgün yazılar/görüşler, çeviri yazılar, mektup/tartışma, kitap ve tez tanıtımı yayımlanır. Kısa Adı KTPP Dergisi olan Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi hem basılı (ISSN: 1302-7840) hem de online (E-ISSN: 2667-8225) olarak yayınlanmaktadır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yazarların International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) tarafından formüle edilen Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için Önerilere uymalarını önermektedir. Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Yayın Sıklığı:

Dergi Mart, Haziran, Eylül ve Aralık olmak üzere üç ayda bir, dört sayı olarak yayımlanır. Dergiye gönderilen yazılar yayın kurulu ve en az iki danışmanın incelemesinden ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayımlanır.

Yayın Dili:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir. Türkçe tam metin yayımlanan makalelerde İngilizce başlık, öz ve anahtar sözcükler de yer alır. Yine İngilizce Yayınlanan Makalelerde Türkçe başlık, öz ve anahtar sözcükler yer alır. Makalelerin yazımı ve dil bilgisi kurallarına uygun olması, Editörleri Kurulunun önem verdiği bir politika'dır. Makalelerin dil bilgisi, yazım kuralları ve alan yazına uygun, anlaşılır, açık ve yalın bir dil ile yazılması beklenir. Editörler Kurulu'nca yayına kabul edilen makaleler, dil (Türkçe, İngilizce) editörlerince okunur. Yazarlara, makalelerin değerlendirme sürecinde editörler kurulu, hakemler ya da dil editörlerince makalenin yazımına ilişkin düzeltmeler önerilebilir. Bu düzeltmelerin yapılması, yazarların sorumluluğundadır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi herhangi bir çeviri hizmeti vermemektedir. Derginin beklentilerine uyması için İngilizce düzenleme, çeviri veya şekil ve makale biçimlendirme konusunda yardım arayan yazarlar, Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü Dil Hizmetlerini kullanmayı düşünebilirler. Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü'ndeki dil hizmetleri için enstitünün web sitesi <http://ruhsagligienstitusu.com/>'u ziyaret edebilirler.

Açık Erişim Politikası:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, açık erişimli, çift kör hakemli bir dergidir. Hakem değerlendirmesi sonrasında kabul edilen her makale, yayımlandıktan hemen sonra çevrimiçi olarak ücretsiz olarak bir Creative Commons lisansı altında yayımlanır ve sürekli olarak çevrimiçi olarak barındırılır. Dergiye makale göndermenin herhangi bir bedeli yoktur. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yayıncılıkta saydamlık, açık erişim sağlama ve bilginin paylaşılması politikasıyla yayımlanmaktadır. Dergimiz, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'ni desteklemektedir. Bu amaçla <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> web adresinde bulunan açık erişim politikaları, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Editörler Kurulu'nca benimsenmektedir. Ayrıca, açık erişim sağlama politikaları kapsamında Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makaleler "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" ile lisanslanmıştır.

(<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>)

Dergi yazım içeriği:

Gönderim aşamasında, başvuru mektubu, başlık, yazarlar ve kurumları, iletişim adresi, Türkçe özet ve yazının İngilizce başlığı ve özeti ilgili aşamalarda yazılmalıdır. İngilizce yazılan çalışmalara da Türkçe özet eklenmesi gerekmektedir. Yazının ana metnindeyse şu sıra kullanılacaktır: Giriş, Gereç ve Yöntem, Bulgular, Tartışma, Teşekkür, Kaynaklar. Yazıların daha önce

yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka dergiye gönderilmemiş olması gerekir.

Yazı Cesitleri:

Dergi aşağıdaki yazı türlerini yayın için kabul eder: a) Özgün Makaleler: Bunlar sadece deneysel tasarımlar gibi yüksek kaliteli planlanmış araştırma çalışmalarından orijinal bulgular içeren sonuç çalışmaları, vaka-kontrol serileri, yüksek yanıt oranlarına sahip anketler, randomize kontrollü çalışmalar, müdahale çalışmaları, tarama ve teşhis testleri çalışmaları ile maliyet-etkinlik analizleri.

b) Derleme makaleleri: Bunlar, literatürün sistematik ve eleştirel değerlendirmeleridir.

c) Vaka Serileri: Bu bölümde belirli bir tanıya / klinik özelliğe / tedaviye ait birden fazla yeni, ilginç ve nadir vaka rapor edilebilir.

d) Bakış Açılı: Bu yazılar, mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüş ve görüşler olmalıdır. Yazar konu hakkında yeterli ve güvenilir deneyime sahip olmalıdır.

e) Pratik Psikoterapi: Tek vakada veya bir dizi vakada psikoterapinin kullanımını anlatan yazılar bu bölüme gönderilebilir. Esas olarak psikoterapi uygulamasındaki pratiklikleri, karşılaşılan engelleri, nasıl aşıldıklarını vb. Açıklayan makaleler arıyoruz.

f) Yorumlar: Bunlar önemli konuları ele almalıdır ve Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yakın zamanda yayımlanan birden fazla veya belirli bir makaleye bağlanabilir.

g) Editöre Mektup: Bu bölümde yazarlar ruh sağlığı alanı ile ilgili kısa gözlemlerini bu bölümde yayımlarlar.

Yazarlık:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi tarafından yazarlık için önerilen gereksinimlerini takip etmektedir. Makaleler, yalnızca katkıda bulunan tüm yazarlar tarafından onaylandıktan sonra değerlendirilmek üzere sunulmalıdır. Makale gönderim aşamasında Yazar Formu da birlikte gönderilmelidir. Makaleyi gönderenler, makaleye katkıda bulunan herkesin katkıda bulunan yazarlar olarak kabul edildiğini dikkatlice kontrol etmelidir. Yazar listesi, yasal olarak yazarlık iddia edebilecek herkesi içermelidir. Buna göre, her yazar aşağıdaki kriterlerin tümünü karşılamalıdır:

Çalışmanın ana fikir veya tasarımına önemli katkılar veya çalışma için verilerin toplanması, analizi veya yorumlanması; VE Çalışmanın taslağını hazırlamak veya önemli entelektüel içerik için eleştirel olarak yeniden gözden geçirmek; VE Yayınlanacak versiyonun son onayı; VE

İşin herhangi bir kısmının doğruluğu veya bütünlüğü ile ilgili soruların uygun şekilde araştırılıp çözülmesini sağlamada çalışmanın tüm yönlerinden sorumlu olmayı kabul etmek Yazarlık kriterlerini karşılamayan tüm katkıda bulunanların Teşekkür bölümünde belirtilmelidir. Yazarlık hakkında daha fazla bilgi için lütfen International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) yazarlık kılavuzuna bakın.

Telif Hakkı Devir Formu:

Yazarlar makalelerinin telif haklarını, makale başvurusu sırasında Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'ne devretmek zorundadır. Bunun için "Telif Hakları Devir Formu" doldurularak yazıların yayın hakları dergiye devredilir. Formu tüm yazarlar imzalar, tarayıcıda tarar ve elektronik olarak makaleyle birlikte TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK sistemine (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi>) yükler. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Editörler Kurulu, makalenin yayımlanmasında yetkilidir.

Ayrıca yazarların telif hakkı dışında kalan patent hakları, dersleri, sunumları ve kitap çalışmalarında makaleyi ücret ödemeksizin kullanabilme hakkı, satmamak koşuluyla kendi amaçları için makaleyi çoğaltma hakkı, postayla veya elektronik yolla dağıtma hakkı saklıdır. Ayrıca makalenin herhangi bir bölümünün başka bir yayında kullanılmasına Dergiye yollamada (atıfta) bulunulması koşuluyla yazarına izin verilir. Telif Hakları Devir Formu'nu makale başvurusu ile sisteme yüklemeyen yazarların makalelerine işlem yapılmaz. Telif hakkı devri yalnız Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makaleler için geçerlidir.

Finansman:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, tüm yazarların fonlarını tutarlı bir şekilde ayrı bir başlık altında belirtmelerini talep etmektedir. Finansman bulunmaması durumunda teşekkür metninde sonra ve kaynaklar bölümünden önce şu ifadelerin bulunması gerekir: "Bu araştırma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir finansman kuruluşundan özel bir hibe almaz."

Çatışan Çıkarların Beyanı:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin politikası, tüm yazarlardan çatışan çıkar beyanını yazılarında belirtmeleridir. Çatışma yoksa lütfen 'Yazar (lar) çıkar çatışması olmadığını beyan eder' ifadesinin kullanılması gerekir. Çıkar çatışması bildirimleri hakkında rehberlik için lütfen ICMJE önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities--conflicts-of-interest.html#two>

Tüm başvurulara ICMJE Çıkar Çatışması Formları eşlik etmelidir.

Etik Kurul:

Araştırmalar için yerel etik kurul onayı alınmalıdır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını bildiren yazılarda, çalışmanın yapıldığı gönüllü ya da hastalara uygulanacak prosedür(ler) özelliği tümüyle anlatıldıktan sonra, onaylarının alındığını gösterir bir cümle bulunmalıdır. Yazarlar, bu tür bir çalışma söz konusu olduğunda, uluslararası alanda kabul edilen kılavuzlara ve T.C ve/veya K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından getirilen yönetmelik ve yazılarda belirtilen hükümlere uyulduğunu belirtmeli ve kurumdan aldıkları Etik Komitesi onayını göndermelidir.

İnsan denekleri içeren tıbbi araştırmalar Dünya Tıp Birliği Helsinki Deklarasyonu'na göre yapılmalıdır.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Gönderilen makaleler, Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için ICMJE Tavsiyelerine uygun olmalıdır.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Hayvan ve / veya insan çalışmalarını bildiren tüm makaleler ile ilgili Etik Kurul veya Kurumsal İnceleme Kurulunun verdiği onay yöntemler bölümünde belirtmelidir.

Tüm başvurulara bir başlık sayfası eşlik etmelidir.

Makalenin başlığı olmalı.

Onay numarasına ek olarak inceleme komitesinin tam adı ve kurumu belirtilmeli.

Editöre, gönderilen makalenin basılmadığına, eşzamanlı olarak gönderilmediğine veya başka bir yerde yayınlanmak üzere kabul edilmediğine dair bir açıklama eklenmeli.

Yazının tüm yazarlar tarafından okunduğuna ve onaylandığına, bu belgede daha önce belirtildiği gibi yazarlık gereksinimlerinin karşılandığına ve her yazarın yazının dürüst çalışmayı temsil ettiğine inandığına dair bir açıklama eklenmeli.

Yazar, yazının bilgisi dahilinde, herhangi bir üçüncü şahsın telif hakkını veya mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan etmeli

Bireysel vakaları veya vaka serilerini bildirmek için bilgilendirilmiş onam hakkındaki bilgiler makale metnine dahil edilmelidir.

Yayınlanacak hasta bilgileri ve görüntüleri için yazılı bilgilendirilmiş onamın hasta (lar) tarafından mı yoksa yasal olarak yetkili bir temsilci tarafından mı sağlandığına dair bir açıklama gereklidir. Kendi başına hastanın gizliliğini ihlal ettiği için, lütfen makale ile hastanın gerçek yazılı bilgilendirilmiş onayı gönderilmemelidir. Dergi, yazılı bilgilendirilmiş onay aldığını yazılı olarak onaylamanızı talep etmektedir. Ancak yazılı izin kendisi, örneğin her hastanın hastane kaydında yazılar / araştırmacılar tarafından tutulması gerekmektedir. Onay mektubu ayrı bir dosya olarak yüklenebilir. Lütfen ayrıca Araştırma Katılımcılarının Korunması için ICMJE Önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

Yayınlanmak üzere gönderilen hayvanları içeren tüm araştırmalar, çalışmaların yürütüldüğü tesisin gözetiminde bir etik komite tarafından onaylanmalıdır. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda ağrı, acı ve rahatsızlık verilmemesi için neler yapıldığı açık bir şekilde belirtilmelidir.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, International Association of Veterinary Editors tarafından yayınlanan Veterinerlik Dergileri için Hayvan Etiği ve Refahına İlişkin Mutabakat Yazım Kılavuzunu benimsemiştir.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Klinik Araştırmalar:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, ICMJE'nin , klinik araştırmaların DSÖ onaylı bir kamu araştırmaları kayıt defterine ilk hasta kaydı sırasında veya öncesinde, yayın için bir değerlendirme koşulu olarak kaydedilmesi şartına uyar. Özetin sonunda deneme kayıt adı ve URL'si ve kayıt numarası yer almalıdır.

Raporlama Yönergeleri:

İlgili EQUATOR Ağı raporlama kılavuzları, çalışmanın türüne bağlı olarak takip edilmelidir. Örneğin, yayınlanmak üzere gönderilen tüm randomize kontrollü çalışmalar , şekil olarak tamamlanmış bir CONSORT akış şemasını içermelidir. Sistematik incelemeler ve meta-analizler, tamamlanmış PRISMA akış şemasına göre düzenlenmelidir. EQUATOR sihirbazı uygun kılavuz belirlemenize yardımcı olabilir.

Diğer kaynaklar, NLM'nin Araştırma Raporlama Yönergeleri ve Girişimlerinde bulunabilir.

Araştırma Verileri:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi olarak, araştırmaların açıklığının, şeffaflığının ve tekrarlanabilirliğinin kolaylaştırılması gerektiği düşüncesindeyiz. Konuyla ilgili olarak yazarları, araştırma verilerini etik değerlendirmelere tabi olarak uygun bir kamuya açık depoda paylaşmaya ve makale dosyalarına bir veri erişilebilirliği beyanı eklemeye teşvik ederiz.

MAKALE YAZIM KURALLARI VE ÖZELLİKLERİ

Genel Bilgileri:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazılar anlaşılır, akıcı, yalın bir dille yazılmalı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalıdır. Yabancı sözcüklerin ve kısaltmaların Türkçe karşılıkları ilk geçtikleri yerde parantez içinde tam olarak yazılmalıdır. İlaçların jenerik adları kullanılmalıdır. Yazılarda dipnot kullanılmamalıdır.

Yazarların adları makale başlığının bir satır sağ altında yer almalı ve yıldız (*) dipnotla unvanı, kurumu, adresi, telefonu, e-posta adresi verilmelidir. Yazara/metne özgü terminoloji ve/veya kısaltmalar ilk kullanımlarında dipnotla açıklanmalıdır. Yazar(lar) doğrudan çalışmayı yapan ve yazan kişi(ler) olmalıdır. Araştırma herhangi bir kuruluş tarafından maddi bir destek görmüşse veya bir kongrede tebliğ edilmişse makalenin başlığının son kelimesi üzerine (*) konularak dip not olarak belirtilmelidir. Makaleler A4 kağıt boyutunun bir yüzüne, tüm kenarlardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, Times New Roman yazı karakteriyle, 12 punto ve 1,5 satır aralığıyla iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Alt başlıklar ve başlık sonrası paragraflar arasında boşluk olmamalı ve hiçbir paragraf girintili yazılmamalıdır. Dipnotlar kaynak gösterimi için değil ek bilgi vermek için kullanılmalı, sayfa altında numaralandırılmalı, 10 punto ve 1 satır aralığı ile iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Sayfa numaraları da 11 puntoyla, sağ altta yer almalıdır. Kabul edilen yazılar sıraya alınarak yayımlanır.

Makalelerin hazırlanması:

Başlık sayfası

Yazının Türkçe ve İngilizce başlığı 19 kelimeyi geçmemelidir. Başlıkta kısaltma kullanılmamalıdır. Yazıda sadece çalışmaya doğrudan katkısı bulunan yazarların ad ve soyadları, unvanları, çalıştıkları kurumlar açık olarak yazılmalıdır. Çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlar başlık sayfasında belirtilmelidir. Başlık sayfasının en altına iletişim kurulacak yazarın iletişim bilgileri yazılmalıdır (Yazarın adı, soyadı, açık adresi, posta kodu, telefon numarası, faks numarası ve e-posta adresi yazılmalıdır).

Özetler:

Özetler Türkçe ve İngilizce olarak yazılmalı ve en fazla 250 kelime içermelidir. Özet, amaç-yöntem-sonuçlar-tartışma bölümlerine göre düzenlenmelidir. Makale için verilecek Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler (3-8 adet) özetlerden hemen sonra verilmelidir. İngilizce anahtar kelimeler "Medical Subject Headings (MESH)"e uygun olarak verilmelidir (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Türkçe anahtar kelimeler Türkiye Bilim Terimleri (TBT)'ne uygun olarak verilmelidir (<http://www.bilimterimleri.com>). Özetlerde kısaltma kullanılmasından mümkün olduğunca kaçınılmalıdır. Kısaltma

kullanılması mutlaka gerektiğinde, ilk geçtiği yerde parantez içinde tanımlandıktan sonra kullanılmalıdır.

Makale Metni Gövdesi:

Araştırma yazıları: Özetten sonra giriş-yöntem ve gereç-sonuçlar tartışma-kaynaklar alt başlıklarını taşımalı, konuyla ilgili en son bilgiler yer almalı, yöntem açık olarak yazılmalı, kullanılan ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile değerlendirme için kullanılan testler, standart sapma, test değerleri belirtilmelidir. Tartışmada sonuçların klinik ve kuramsal yönlerden yararları, uygulanma alanları, getirdiği yenilikler vurgulanmalıdır. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Derleme yazıları: Amacı, kullanılan yöntem, yararlanılan kaynaklar, çıkarılan sonuçlar belirtilmelidir. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Olgu sunumu: Olgu sunumlarında giriş bölümü, olguların tanımı, tartışma ve kaynaklar bölümleri yer almalıdır. Yazı 3000 kelimeyi geçmemelidir. Klinik veya kuramsal eğitim yönünden yararlı görülen tipik veya az görülen olguların kaynak sayısının 30 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir. Tablo veya figür sayısı en fazla 2 olmalıdır.

Bakış Açıları: Bu yazılarda giriş bölümü ile mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışılmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüşler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Pratik Psikoterapi: Bu yazılarda giriş bölümü ile psikoterapi uygulaması ile ilgili bilgiler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Yorumlar: Giriş bölümü ile tartışılan makalenin özellikleri literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Mektup: Dergide yer alan değişik konularda tartışma forumu oluşturulabilecek görüşler mektup bölümünde yer almaktadır. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Çeviri, kitap ve tez tanıtımı: Çeviri, kitap ve tez tanıtımları kısa olmalı, çeviri yazılarının ve tezin bir özgün kopyası gönderilmelidir. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Teşekkür: Teşekkür yazısı katkı koyan bireylere veya çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlara varsa eklenebilir.

Kaynaklar: Dergide makale içi atıflar ve kaynakça uluslararası APA formatına göre gösterilmelidir. Ayrıntılı bilgi için web sayfasında Kaynaklar bölümüne bakınız.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambri ve Welch 2000, s. 12-13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Kitap Örneği

Karasar, N. (1995). Araştırmalarda rapor hazırlama (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Kitap Çevirisi

Mucchielli, A. (1991). Zihniyetler (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme. Ankara: Total Bilişim.

d) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien, A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), New cultural studies: Adventures in theory (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), Örgüt sosyolojisi kitabı içinde (s. 233-263). Bursa: Dora Basım Yayın. Makale

a) Makale

Grañqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, The International Journal for the Psychology of Religion, 14(4), 223-250.

b) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Rodriquez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. Journal of Pediatric Psychology, 38 (7), 732-743

Tez, Sunum, Bildiri

a) Tezler

Karaaziz, M. (2017). Kıbrıs ve Türkiye Doğumlu Kumar Bağımlılarının Kumar Oynama Nedenlerinin ve Kültürlenme Tutum Farklılıklarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa-KKTC.

b) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Tablolar ve Sekiller:

Tablolar tek satır aralıklı olarak ayrı bir sayfaya yazılmalıdır. Her tablonun üstünde numarası ve açıklayıcı bilgi olmalıdır. Tabloda kısaltmalara yer verilmişse bu kısaltmaların açılımı alt yazı şeklinde tablonun altına ve alfabetik sıraya göre yer almalıdır. Daha önce basılmış veya elektronik olarak yayınlanmış tablolardan yararlanıldığında hem yazarı hem de basım evinden yazılı izin alınmalıdır ve bu, dergi editörlüğüne faks veya posta ile gönderilmelidir.

Tablo içerisinde enlemesine ve boylamasına çizgiler kullanılmamalı, sadece üst ve altına düz çizgi çizilmelidir.

Makalelerde yer alan görseller ve nota örnekleri kısa açıklamalarıyla birlikte ortalama 10x10 cm Şekil/Tablo 1. ... şeklinde numaralandırılmalıdır. Tüm görseller, baskıda çözünürlük problemi olmaması için minimum 300 dpi çözünürlükte ve JPG formatında ayrıca gönderilmelidir. Metin içerisindeki yerleştirmeler, gerektiğinde sayfa düzenine göre değiştirilebilirler.

Tablo, grafik, şekil ve fotoğraflar altından çok olmamalı, ayrı bir sayfaya konmalı, yazıdaki yeri belirtilmelidir. Arabik rakamlar ve ondalıklarda nokta kullanılmamalıdır.

Makale Gönderme:

Makale gönderimleri dergi park sistemi üzerinden olup aşağıda verilmiştir;

Link: <https://dergipark.org.tr/>

KÖR HAKEMLİK VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Kör hakemlik, bilimsel yayınların en yüksek kalite ile yayınlanması için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem, bilimsel çalışmaların nesnel (objektif) bir şekilde değerlendirilme sürecinin temelini oluşturmaktadır ve birçok bilimsel dergi tarafından tercih edilmektedir. Kıbrıs Türk Psikiyatrisi ve Psikoloji Dergisi gönderilen tüm çalışmalar aşağıda belirtilen aşamalara göre körleme yoluyla değerlendirilmektedir.

Körleme Hakemlik Türü:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, tüm çalışmaların değerlendirme sürecinde çifte körleme yöntemini kullanmaktadır. Çift körleme yönteminde çalışmaların yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir.

İlk Değerlendirme Süreci:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi gönderilen çalışmalar ilk olarak editörler tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe ve İngilizce olarak dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan ve yayın politikalarını karşılamayan çalışmalar reddedilir. Reddedilen çalışmaların yazarları, gönderim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde bilgilendirilir. Uygun bulunan çalışmalar ise ön değerlendirme için çalışmanın ilgili olduğu alana yönelik bir alan editörüne gönderilir.

Ön Değerlendirme Süreci:

Ön değerlendirme sürecinde alan editörleri çalışmaların, giriş ve alan yazını, yöntem, bulgular, sonuç, değerlendirme ve tartışma bölümlerini dergi yayın politikaları ve kapsamı ile özgünlük açısından ayrıntılı bir şekilde inceler. Bu inceleme sonucunda uygun bulunmayan çalışmalar en geç dört hafta içerisinde alan editörü değerlendirme raporu ile iade edilir. Uygun bulunan çalışmalar ise hakemlendirme sürecine alınır.

Hakemlendirme Süreci:

Çalışmalar içeriğine ve hakemlerin uzmanlık alanlarına göre hakemlendirilir. Çalışmayı inceleyen alan editörü, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi hakem havuzundan uzmanlık alanlarına göre en az iki hakem önerisinde bulunur veya çalışmanın alanına uygun yeni hakem önerebilir. Alan editöründen gelen hakem önerileri editörler tarafından değerlendirilir ve çalışmalar editörler tarafından hakemlere iletilir. Hakemler değerlendirdikleri çalışmalar hakkındaki hiçbir süreci ve belgeyi paylaşmayacakları hakkında garanti vermek zorundadır.

Hakem Raporları:

Hakem değerlendirmeleri genel olarak çalışmaların; özgünlük, kullanılan yöntem, etik kurallara uygunluk, bulguların ve sonuçların tutarlı bir şekilde sunumu ve literatür açısından incelenmesine dayanmaktadır. Bu inceleme aşağıdaki unsurlara göre yapılır:

Giriş ve literatür: değerlendirme raporu çalışmada ele alınan problemin kapsamı ve amaçları, konunun önemi, konuyla ilgili literatür kapsamı, güncelliği ve çalışmanın özgünlüğü hakkında görüş içerir.

Yöntem: değerlendirme raporu, kullanılan yöntemin uygunluğu, araştırma grubunun seçimi ve özellikleri, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilerin yanı sıra veri toplama ve analiz süreci hakkında görüş içerir.

Bulgular: değerlendirme raporu, yöntem çerçevesinde elde edilen bulguların sunumu, analiz yöntemlerinin doğruluğu, araştırmanın amaçları ile erişilen bulguların tutarlılığı, ihtiyaç duyulan tablo, şekil ve görsellerin verilmesi, kullanılan testlerin kavramsal açıdan değerlendirilmesine yönelik görüşler içerir.

Değerlendirme ve tartışma: değerlendirme raporu, bulgulara dayalı olarak konunun tartışılması, araştırma sorusuna/larına ve hipoteze/lere uygunluk, genellenabilirlik ve uygulanabilirlik ile ilgili görüş içerir.

Sonuç ve öneriler: değerlendirme raporu literatüre katkı, gelecekte yapılabilecek çalışmalara ve alandaki uygulamalara yönelik öneriler hakkında görüş içerir.

Stil ve anlatım: değerlendirme raporu, çalışma başlığının içeriği kapsamı, Türkçe'nin kurallara uygun kullanımı, gönderme ve referansların Dergi yayın ilkeleri başlığı altındaki örneklerle doğrultusunda tam metnin diline uygun verilmesi ile ilgili görüş içerir.

Genel değerlendirme: değerlendirme raporu çalışmanın bir bütün olarak özgünlüğü, literatüre ve alandaki uygulamalara sağladığı katkı hakkında görüş içerir.

Değerlendirme sürecinde hakemlerin çalışmanın tipografik özelliklerine göre düzeltme yapmaları beklenmemektedir.

Hakem Değerlendirme Süreci:

Hakem değerlendirme süreci için hakemlere verilen süre 3 haftadır. Hakemlerden veya uzman yayın kurulu üyesinden gelen düzeltme önerilerinin yazarlar tarafından 3 hafta içerisinde tamamlanması zorunludur. Hakemler bir çalışmanın

düzeltilmesini inceleyerek uygunluğuna karar verebilecekleri gibi gerekirse birden çok defa düzeltme talep edebilir.

Değerlendirme Sonucu:

Hakemlerden gelen görüşler, alan editörü tarafından en geç iki (2) hafta içerisinde incelenir. Bu inceleme sonucunda alan editörü çalışmaya ilişkin nihai kararını editörlere iletir.

Yayın Kurulu Kararı:

Editörler, alan editörü ve hakem görüşlerine dayanarak çalışma ile ilgili yayın kurulu görüşlerini hazırlar. Hazırlanan görüşler editör tarafından alan editörü ve hakem önerileri ile birlikte en geç 1 hafta içerisinde yazar(lar)a iletilir. Bu süreçte olumsuz görüş verilen çalışmalar intihal denetimi talep edilmeksizin iade edilir. Olumlu görüş verilen çalışmalar için son karar, intihal denetim raporları sonuçlarına göre verilir.

Yayın Değerlendirme Süreci:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'ne gönderilen çalışmaların yayın değerlendirme sürecinin yaklaşık 3 ay içerisinde sonuçlandırılması öngörülmektedir. Ancak, hakem ya da editörlerin yazar(lar)dan düzeltme istedikleri tarih ile yazar(lar)ın düzeltmeleri tamamladıkları tarih arasındaki süre, bu 3 aylık süreye dahil edilmemektedir.

Değerlendirme Sonucuna İtiraz Etme:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde değerlendirme sonucuna, yazar (lar)ın itiraz etme hakkı saklıdır. Yazar(lar), çalışmalarını için yapılan değerlendirme sonucu görüş ve yorumlara ilişkin itiraz gerekçelerini bilimsel bir dille ve dayanaklarını referans göstererek "mehmet.cakici@neu.edu.tr" adresine e-postayla iletmelidir. Yapılan itirazlar editörler tarafından en geç bir ay içerisinde incelenerek (Çalışmanın hakemlerine yapılan itirazlar hakkında görüş talep edilebilir) yazar (lar)a olumlu veya olumsuz dönüş sağlanır. Yazar (lar)ın değerlendirme sonucuna itirazları olumlu bulunması durumunda, yayın kurulu çalışmanın konu alanına uygun yeni hakemlendirme yaparاک değerlendirme sürecini yeniden başlatır.

Atf ve Kaynakça Denetimi:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi yayın etiğine göre, makalelere atıfların doğru ve eksiksiz verilmesi zorunludur. Yazarlar tamamen orijinal eserler yazdıklarından ve yazarlar başkalarının eserlerini ve / veya sözlerini kullanmışlarsa, bunun uygun şekilde alıntılanmış olduğundan veya alıntı yapıldığından emin olmalıdırlar. Bu denetim, önce değerlendirme sırasında hakemlerce, sonra benzerlik-intihal (iThenticate) programı sonucuna göre editörlerce yapılır. Tüm çalışmalar intihal raporu intihal.net üzerinden de kontrol edilmektedir.

Makalenin Erken Görünümü ve Yayınlanması:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde sayfa düzenlemesi yapılan makaleler elektronik ortamda "Erken Görünüm" başlığı altında Dijital Nesne Kimlik Numarası (Digital Object Identifier, DOI) verilerek yayınlanır. Erken görünümdeki makaleler dergide yayımlanırken gerekli olduğunda küçük düzenlemeler yapılabilir. Erken görünümdeki makaleler sırası geldiğinde Editörler Kurulu'nun belirlediği cilt ve sayıda, üzerindeki "ERKEN GÖRÜNÜM" filigranı kaldırılarak yayımlanır. Elektronik dergi yayımlandıktan sonra, aynı ay içerisinde aynı makalelerin yer aldığı Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin basılı hali de yayınlanır.

Arşivleme:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makalelere ilişkin veriler ve tam metinler .pdf olarak TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK, OCLC WorldCat ve EBSCOhost dijital arşivleme sunucusunda yayımlanmaktadır (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) erişime kapalı bir şekilde saklanır ve arşivlenir (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/lockss-manifest>).

Kalite Standartları Hakkında EASE Açıklaması

Avrupa Bilim Editörleri Birliği, tüm editörleri COVID-19 hakkındaki araştırma raporlarının gerekli standartları karşılamasını ve üzerinde anlaşılacak yönergelere uymasını, ve tüm sınırlılıkların açıkça belirtilmesini sağlamaya teşvik eder. EASE üyeleri COVID-19 pandemisi ile ilgili birçok çalışmada kötü raporlama standartlarına dikkat çekmiştir. Enfekte hastaları tedavi etmek ve koronavirüsün yayılmasını sınırlamak için tıbbi ve halk sağlığı önlemlerinin başarılı olması, yüksek kaliteli kanıtlara bağlıdır. EASE, pandemi ile ilgili verilerin toplanmasına

ve yayınlanmasına dahil olan herkesi etik yönergelerine uymaya ve standart raporlama yönergelerine (bkz. www.equator-network.org), örneğin klinik araştırmalar için CONSORT'a ve epidemiyolojik çalışmalar için STROBE'ye bağlı kalmaya davet etmektedir.

Demografik veriler tüm bireylerin yaş ve cinsiyetini içermeli, ve cinsiyet ve toplumsal cinsiyet hakkındaki verilerin tam ve doğru bir şekilde raporlanmasını sağlamak için SAGER yönergelerini takip etmelidir. Mümkün olduğunda verilerin tam ve açık olarak paylaşılmasını teşvik ediyoruz.

Kriz zamanlarında, gerekli tüm verilerin elde edilmesinin her zaman mümkün olmayabileceğini ve zorunlu olarak raporlamanın kısıtlanabileceğini kabul ediyoruz. Yanlış yorumlardan kaçınmak ve aynı zamanda bilgilerin hızlı bir şekilde paylaşılmasını kolaylaştırmak için, editörleri yazarların araştırmalarına bir sınırlama bildirimini eklemeye teşvik ediyoruz. Bu, okuyucuları bilgilendirecek ve yayınlanan herhangi araştırmaların kullanılabilirliğini güçlendirecektir.

Buna ek olarak, her zaman yüksek dil standartlarını savunurken, önemli araştırmaların hızlı bir şekilde yayılmasını kolaylaştırmak amacıyla, yayınlanmış araştırmanın anlaşılabilir olmasını sağlamak ve yazarlar üzerinde katı dil gereklilikleri uygulamamak için, editöryal katılımı sınırlamanın gerekli olabileceğini kabul ediyoruz.

İlgili bildiriye <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/web> adresinden ulaşılabilir.

Author Index / Yazarlar Dizini

Ali Erdoğan...217	Hatice Harmancı...30
Asli Yayak...241	Hande Çelikay Söyler...304
Aslıhan Kurt... 304	Hakan Kardeş...165
Ayşe Pelin Erol...13	Havva Ekşi...106
Ayhan Çakıcı Eş...3	İlknur Dolu...165
Ayşe Gök...132	İlayda Erez...175
Burcu Türk...241	Kahraman Güler...272
Bingül Subaşı Harmancı...82	Melek Öztürkler...298
Ceren Katip...261	Meltem Oral...123
Cemaliye Direktör...289	Meryem Karaaziz...298
Cihat Albayrak...279	Mehmet Cüneyt Birkök...279
Çiçek Hocaoglu...56,217	Mehtap Eroglu...192
Çiğdem Tekkanat...203	Mikail Özdemir...192
Derya Şaşman Kaylı...37	Meva Demir Kaya...144
Durmuş Ümmet...22	Muhammet Enes Kaya...22,175
Dudu Karaoğulları...3	Müne Aktay...48
Elif Dönmez...165	Nazife Bakır...97
Elif Yöyen...261	Neşe Yakşi...192
Esin Yılmaz Kağar...132	Nihal Mamatoğlu...250
Ferzan Curun...13	Nurcan Hamzaoglu...241
Furkan Onur Eken...22	Nurgül Karakurt...123
Figen Çok...144	Osman Özdel...63,91
F. Figen Ateşçi...203	Seda Erzi...106
Fatih Bal...223	Seher Akdeniz...30
Gamze Vesile Çolak...56	Sevda Acar...37
Gökben Hızlı Sayar...48	Sibel Şentürk...97
Gülfizar Sözeri Varma...63	Süleyman Kahraman...175
Güley Bilgi Abatay...289	Şahabettin Çetin...63
Gülizar Zengin...203	Şeyhmus Aksoy...183,250
Güzin Uğur Atalay...91	Tuğçe Toker Uğurlu...203

Tuğba Durmuş...91

Yavuz Yılmaz...217

Veysel Kaplan...115,211

Zihniye Okray...82,289

Subject Index

Body Image

-Muscle Dysmorphia...83

Bullying

- Cyberbullying...241

Burnout

-Home Quarantine...116

-Disabled and Elderly Care...124

Dependence

-Substance Addiction...38

-Heroin Use...204

Depression

-Uncertainty...98

-Adolescent...193

-Healthcare Workers...166

Disorder

- Alexithymia...31

-Psychiatric Disorders...50

-Fomo...218

-Somatic Symptom Disorder...64

Eating disorder

- Prevalence of Eating Disorders...31

Mood State

-Positive-Negative Affect...14

-Emotion Editing...107

Motivation

- Job Satisfaction...250

Mourning

- Loss and Mourning...57

Neuropsychology

- Stroop Effect...224

Psychotherapy

-Psychodrama...92

- Feminist Therapy...212

- Film Analysis...298

Resilience

- Meta Analysis Study...135

- Cognitive Flexibility...23

Scale Development

-Organizational Trust Scale...183

Status

- Marcia...145

Stress

- Conscious Awareness...279

Trauma

- Acculturation...4

-High School Students...193

-Motivation...250

-Spousal Violence...289

- Genosociogram...67

- Post Traumatic Stress...261

Worry

-Nursing Students...98

-Threat Perception...166

-Separation Anxiety...304

Konu Dizini

Bağımlılık

- Madde Bağımlılığı...38
- Eroin Kullanımı...204

Beden İmgesi

- Kas Dismorfisi...83

Bozukluk

- Aleksitimi...31
- Psikiyatrik Bozukluklar...50
- Fomo...218
- Bedensel Belirti Bozukluğu...64

Depresyon

- Belirsizlik...98
- Adölesan...193
- Sağlık Çalışanları...166

Duygu Durum

- Pozitif-Negatif Duygulanım...14
- Duygu Düzenleme...107

Kaygı

- Hemşirelik Öğrencileri...98
- Tehdit Algısı...166
- Ayrılık Anksiyetesi...304

Motivasyon

- İş Memnuniyeti..250

Nöropsikoloji

- Stroop Etkisi...224

Ölçek Geliştirme

- Örgütsel Güven Ölçeği...183

Psikoterapi

- Psikodrama...92
- Feminist Terapi...212
- Flim Analizi...298

Psikolojik Dayanıklılık

- Meta Analiz Çalışması...135
- Bilişsel Esneklik...23

Statü

- Marcia...145

Stres

- Bilinçli Farkındalık...279

Tükenmişlik

- Ev Karantinası...116
- Engelli ve Yaşlı Bakım...124

Travma

- Akültürasyon...4
- Lise Öğrencileri...193
- Motivasyon...250
- Eş Şiddeti...289
- Genososyogram...67
- Travma Sonrası Stres...261

Yas

- Kayıp ve Yas...57

Yeme Bozukluğu

- Yeme Bozukluklarının Yaygınlığı...31

Zorbalık

- Siber Zorbalık...241

Bağımlılık Tedavisinde **YENİ UMUT**

Pembe Köşk Psikiyatri Hastanesi

Değirmen Sokak, No: 7 Karşıyaka / Girne / KKTC

Tel: (+90)548 883 83 07 - E-mail: info@pembekoskhastanesi.com - www.pembekoskhastanesi.com

Kıbrıs Ruh Sağlığı
Enstitüsü

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Vol / Cilt 3. Issue / Sayı:4, December 2021

The Effects of Childhood Trauma Experiences and Attachment Styles on Cyberbullying and Victimization among University Students

Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Bağlanma Stilllerinin Siber Zorbalık ve Mağduriyete Etkisi

Sources of Employee Motivation During COVID – 19 Outbreak: Why is it Desired to Go to Work During Pandemic?

COVID - 19 Salgın Sürecinde Çalışanın Motivasyon Kaynakları: Pandemi Sürecinde Neden İşe Gitmek İstenir?

The Relationship Between Traumatic Stress Symptoms and Basic Psychological Needs, Irrational Beliefs, and Mood in a Non-Clinical Population

Klinik Olmayan Popülasyonda Travma Sonrası Stres Belirtileri, Temel Psikolojik İhtiyaçlar, İrrasyonel İnanışlar ve Duygudurum Arasındaki İlişki

Investigation of the Relationship Between Separation Anxiety, Marital Adjustment and Life Satisfaction in Married Women

Evlü Kadınlarda Ayrılık Anksiyetesi, Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between the Conscious Awareness and the Coping With Stress of the Police Officers by Various Variables

Polis Memurlarının Bilinçli Farkındalık Ve Stres İle Başa Çıkma Durumları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Intimate Partner Violence During Covid-19 Pandemic: Literature Review

Covid-19 Pandemisi Sırasında Eş Şiddeti: Alanyazın Çalışması

Evaluation of the 'Blow' Movie from the Cognitive Behavioral Psychotherapy Perspective

Beyaz Şeytan Filminin Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Perspektifinden Değerlendirilmesi

Maternal Attachment and Preventive Intervention Methods in Mothers Under Covid-19 Stress

Covid-19 Stresi Altındaki Annelerde Maternal Bağlanma ve Önleyici Müdahale Yöntemleri